Abdulfettah Ebu Gudde

Poslanik kao učitelj

i njegovi metodi u podučavanju

Naslov originala:

عَبْدُ الْفَتَّاحِ أَبُو غُدَّة

الرَّسُولُ الْمُعَلِّمُ ﷺ

وَأَسَالِيبُهُ فِي التَّعْلِيمِ

Abdulfettah Ebu Gudde

POSLANIK KAO UČITELJ

i njegovi metodi u podučavanju

El-Kelimeh, 2003.

الرسول المعلم ﷺ

وأساليبه في التعليم

PREDGOVOR

Knjiga o najvećem odgajatelju

Razmotrimo li neke kur'anske izvještaje o stanju arabljanskoga društva u predislamskom periodu, a onda i Ibn Hišamovu znamenitu Biografiju poslanika Muhammeda, sallallahu 'alejhi we sellem, sa sigurnošću možemo konstatovati da je to društvo – zbog idolopokloničke religije i svijesti – bilo dovedeno na ivicu moralne katastrofe: postojale su čitave pijace roblja; žena se prodavala za komad tkanine i – da citiramo Kur'an – naslijeđivala kao svaka druga stvar; očinstvo se teško dokazivalo; Ka'ba je bila puna idola, ceremonije u i oko nje Arabljani su obavljali nagi, uz pljesak i zvižduke; životinje su se mučile i tjerale na surove borbe; oholi bogataši hodili su trgovima i s visine, isplažena jezika, gledali one koji su bile nižeg društvenog staleža; plemena su vodila dugogodišnje ratove zbog običnog potočića u oazi; siromašni su vezali kamen o svoje trbuhe kako bi lakše preživljavaki glad; sudije su osuđivale delikvente iz «nižih» plemena, a one iz svoga plemena štitili ili oslobađali sankcije; drumska razbojništva, u kojima su znala biti zadavljena čak i djeca, bila su česta; a vrhunac oholosti i izopačenosti ovog društva – tako žestoko žigosan u Kur'anu – bilo je ubijanje žive ženske djece...

U takvom robovlasničkom i nemoralnom društvu, okarakteriziranom pojmom džahilijjeta – arogancije i neznanja, javio se poslanik Muhammed, s.a.w.s., koji od tih istih ljudi formira takve moralne veličine da će s njima udariti temelje novoj, svjetskoj kulturi i civilizaciji, kulturi s kultom pisma i riječi, pravde, saosjećajnosti, bračne zajednice, društvene solidarnosti, ravnopravnosti spolova, rasa i naroda, slobode izražavanja i vjerovanja itd.

Zbilja, čime i kako je to postigao ovaj čovjek, za koga je Lamartin rekao da je zaista najveći u historiji čovječanstva – «zato što je s najmanje sredstava postigao najviše»?!

Dio odgovora na ovo važno pitanje daje ova knjiga, koja govori o Muhammedovoj, a.s., pedagogiji, o njemu kao zaista najvećem učitelju i pedagogu.

Ovdje valja naglasiti da je Muhammed, a.s., svoju pedagogiju (ar. et-terbijjetu'n-nebewijje) crpio iz Allahove Knjige, Kur'ana. Njegova inteligentna i učena supruga, hazreti Aiša, rekla je da je njegov ahlak (ponašanje) bilo oličenje Kur'ana, a sam Kur'an je rekao da je on « na najvišem stepenu morala». Samo onaj ko je odgojen može odgajati druge – to je, valjda, abeceda ove nauke ili vještine. Na taj način, poslanik Muhammed, a.s., demonstrirao je adaptibilnost islama -kao cjelokupnog vjerskog učenja i pogleda na svijet ovozemaljskom - «odveć ljudskom» čovjeku. Islam, dakle, nije nedostižna filozofija, niti (opasna) utopija pretjeranih zahtjeva, niti iluzija koja je daleko od stvarnosti i čovjekovih mogućnosti i potreba; islam je čovjeku sasvim prirodno učenje; on je ostvariv, lahak, ugodan, na radost duši, na korist tijelu.

U svome prenošenju islamske poruke, poslanik Muhammed, a.s., služio se pedagoškim sredstvima koja će – u to smo sigurni – zapanjiti savremene teoretičare i istraživače u pedagoškoj nauci. On nastupa vedra čela, s dobrom namjerom; on govori jasno i polahko, odmjereno, privlačno; on se oblači ukusno, čisto, bez ekstravagancije; on koncizno iznese svoj stav; on «slika» na pijesku; on ponavlja izrečeno; on pita onoga kome prenosi poruku; on pohvali; on i ukori; on obeća i neizostavno ispuni obećanje, on traži oprost od onoga koga nehotično uvrijedi; on se inteligentno šali ne uvrijedivši onoga na čiji račun to čini, dapače, još više se približivši takvoj osobi; on obilaze bolesne i ulijeva im nadu; on oprašta onome kome treba oprostiti; on pravedno postupa; on hodi odmjereno, ponosno, nikad

oholo; ukratko – on se drži kur'anskoga «srednjeg puta» u cjelokupnom stilu svoga življenja.

U našoj vjerskoj publicistici malo je knjiga koje tretiraju ovo pitanje, koje sve više danas, u civilizaciji koja ruši autoritete i živi u nesagledivoj moralnoj anarhiji, dobiva na važnosti. U našoj nauci o islamu, islamska pedagogija je tek otkrivena; slijede ozbiljna istraživanja u ovoj oblasti koja, dakle, ima svoja dva velika dijela: kur'ansku i poslaničku pedagogiju u njihovoj neraskidivoj povezanosti. Ova knjiga – inspirativna za pedagoge, studente, roditelje i odgajanike - značajan je korak na tome putu.

Doc. dr. Džemaludin LATIĆ

POSLANIK KAO UČITELJ

i njegovi metodi u podučavanju

الرسول المعلم صلى الله عليه وسلم

وأساليبه في التعليم

KUR'AN O POSLANIKU KAO UČITELJU

Časni Kur'an nam potvrđuje da je Poslanik, s.a.w.s., učitelj cijelom čovječanstvu - i pored činjenice da je bio nepismen i da je porijeklom iz pustinje.

قال تعالى : ﴿ هُوَ ٱلَّذِى بَعَثَ فِى ٱلْأُمِّيِّـۧنَ رَسُولًا مِّنْهُمْ يَتْلُوا۟
عَلَيْهِمْ ءَايَـٰتِهِۦ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ ٱلْكِتَـٰبَ وَٱلْحِكْمَةَ وَإِن
كَانُوا۟ مِن قَبْلُ لَفِى ضَلَـٰلٍ مُّبِينٍ ۝٢ ﴾ [الجمعة:٢]

Uzvišeni kaže: "On je neukima poslao Poslanika, jednog između njih, da im ajete Njegove kazuje i da ih očisti i da ih Knjizi i mudrosti nauči, jer su prije bili u očitoj zabludi."[1]

قال تعالى : ﴿ وَأَرْسَلْنَـٰكَ لِلنَّاسِ رَسُولًا ۚ وَكَفَىٰ بِٱللَّهِ شَهِيدًا ﴾
[النساء:٧٩]

U drugom ajetu Uzvišeni kaže: "Mi smo te, kao Poslanika, svim ljudima poslali, a Allah je dovoljan svjedok."[2]

قال تعالى : ﴿ وَمَآ أَرْسَلْنَـٰكَ إِلَّا كَآفَّةً لِّلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا
وَلَـٰكِنَّ أَكْثَرَ ٱلنَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ۝٢٨ ﴾ [سبأ:٢٨]

Također Uzvišeni kaže: "Mi smo te poslali svima ljudima da radosne vijesti donosiš i da opominješ, ali većina ljudi ne zna."[1]

---

[1] El-Džumu'a, 2.

[2] En-Nisa', 79.

SUNNET O POSLANIKU KAO RAZBORITOM UČITELJU I VOĐI

Sunnet nam, također, potvrđuje da je Poslanik razborit učitelj i vođa.

١– عن عبد الله بن عَمْرو بن العاص رضي الله عنهما، قال:"خَرَجَ رسولُ الله صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذاتَ يوم من بعض حُجَره، فدخَلَ المسجد، فإذا هو بِحَلْقَتَين: إحداهما يَقرؤون القرآن ويَدعون الله تعالى، والأخرى يَتعلَّمون وَيُعَلِّمون، فقال النبي صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ :كلٌّ على خَيْر، هؤلاء يقرؤون القرآن ويَدْعون الله، فإن شاء أعطاهم وَإنْ شاءَ مَنَعهم، وهؤلاء يُعلّمون ويَتعلَّمون، وإنما بُعِثتُ مُعلّماً، فَجَلَسَ معهم".

1- Ibnu Madže i Ed-Darimi bilježe u svojim sunenima, a u Ibni Madžeovoj verziji[2] prenosi se od 'Abdullaha b. 'Amra b. El-'Asa, r.a.,[3] da je rekao: "Jednog dana izađe Poslanik iz jedne od

---

[1] Saba', 28.

[2] Ibnu Madže, 1:83 u uvodu, poglavlje Babu fadli-l-'ulemai ve-l-hassu 'ala talebi-l-'ilmi, i Ed-Darimi na 54. stranici, hindijsko izdanje. Takoder ovaj hadis bilježi i hafiz El-Hatib el-Bagdadi u svome djelu **El-Fekih ve-l-Mutefekkih**, 1:10-11, na više različitih načina, a onaj ko želi da se više upozna sa ovom problematikom neka se vrati na Bagdadijeve verzije ovog hadisa.
Hafiz Es-Sehavi kaže: Ovaj hadis je garib daif zbog slabosti i lošeg pamćenja pripovjedača (Zijada b. En'ama el-Ifrikija) u senedu, ali za metn (tekst hadisa) postoje drugi metnovi koji ga osnažuju. Također ga prenosi naš šejh Hafiz El-Mugrib 'Abdulhajj el-Ketanijj (neka je Allahova milost na njega) u djelu **Et-Teratibu-l-idarijje**, 2:220. 'Abdulfettah kaže: Od vjerodostojnih verzija ovog hadisa je hadis u **Sahihu Muslimu** kojeg ću kasnije navesti.

[3] Imam En-Nevevi u svome komentaru Muslimovog **Sahiha (Sahih Muslim)**, 1:39 kaže: Kada pisar hadisa spomene Allahovo ime, lijepo je da napiše 'azze ve dželle, ili te'ala, ili subhanehu ve te'ala, ili tebareke ve te'ala, ili dželle zikruhu, ili tebarekesmuhu, ili džellet 'azametuhu, ili sl.

⇨

svojih soba i uđe u mesdžid, a kad tamo dva kružoka; na jednom kružoku uči se Kur'an i upućuju se dove Uzvišenom Allahu, a na drugom se uči i podučava. Poslanik, s.a.w.s., reče: "U oba kružoka je hajr (dobro), oni uče Kur'an i mole Allaha, pa ako bude htio, udovoljit će njihovim molbama, a ako bude htio, neće im udovoljiti, a ovi uče i podučavaju, a ja sam poslat kao učitelj", pa sjede sa njima Poslanik"[1]

Također, kada spominje Poslanikovo ime, napisat će: sallallahu 'alejhi we selleme u cijelosti, a ne skraćeno, kraticama, ili es-salatu we-t-teslimu bez skraćivanja.

A kada spomene ashaba, reći će radijallahu 'anhu, a ako je ashab sin ashaba, reći će: radijallahu 'anhuma. Također je lijepo prilikom spominjanja ostale uleme i odabranih ljudi da kaže radijallahu 'anhu ili rahimehullahu te'ala, i ovo treba sve u potpunosti napisati iako u djelu iz kojeg ovo prenosi nije napisano u potpunosti, jer ovo nije predaja, ovo je dova

Sve što smo gore spomenuli prilikom iščitavanja djela treba izgovoriti iako nije spomenuto u knjizi koju iščitavamo, a može se i po nekoliko puta ponoviti, a ako neko ovo zapostavi, zapostavio je veliko dobro i mimoišla ga je velika blagodat."

Također u djelu **El-Ezkar** na 100. stranici na kraju poglavlja Essalatu 'ala El-Enbijai we alihim tebe'an lehum neka je Allahova milost i blagoslov na njega, kaže: Lijepo je kazati radijallahu 'anhum ili rahimehumullah ili sl. kada se spominju ashabi, tabi'ini ili dobri i odabrani Allahovi robovi i ulema poslije njih.

A što se tiče mišljenja neke uleme koja kaže: Riječi radijjallahu 'anhu se odnose samo na ashabe, a rahimehullah se odnosi na druge osim ashaba, neispravno je zbog mnoštva dokaza, kojih ima napretek, a potvrđuju mišljenje većine uleme koja zastupa prvo mišljenje.

Ako je spomenut ashab sin ashabov, reći će se : rekao je Ibn 'Umer radijjallahu 'anhuma, također Ibn 'Abbas, Ibn Ez-Zubejr, Ibn Dža'fer, Usame b. Zejd i sl., jer to obuhvata i oca i sina.

[1] Da, uistinu je Allah Poslanika, s.a.w.s., poslao kao učitelja. Ovaj veliki učitelj i pedagog, od kojeg većeg učitelja među ljudima nema, razboriti vođa koji nije znao ni čitati ni pisati, Poslanik, blistavi dostavljač, onaj je za kojim se mnogi narodi povode u podučavanju i pedagogiji, uvažava ga i poštuje stotine milio-

⇨

٢- و روى مسلم في كتاب الطلاق من **صحيحه** في قصَّة تخيير النَّبيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ زوجاته الشَّريفات رضي اللهُ عنهنَّ، وقد بدأ بعائشة منهنَّ فاختارته رضي اللهُ عنها، ورغبت منه أن لا يُخبر غيرها أنَّها اختارتْه، فقال لها عليه الصلاة والسلام: "إنَّ اللهَ لم يبعثني مُعَنِّتًا وَلاَ مُتَعَنِّتًا، ولكن بعثني مُعَلِّمًا مُيَسِّرًا".

2- Muslim u svome **Sahihu**[1], u knjizi Et-Talak (Razvod braka) bilježi predaju u kojoj Poslanik, s.a.w.s., nudi svojim plemenitim ženama da izaberu između njega i ovosvjetskih ljepota, počevši od ʻAiše, r.a. ʻAiša je zatražila od Poslanika da ne obavijesti druge žene da je ona izabrala Poslanika nad ovosvjetskim ljepotama, a Poslanik, s.a.w.s., joj reče: "Doista, Allah me nije poslao kao muʻannita niti kao muteʻannita[2], ali me je poslao kao učitelja koji će olakšavati."

---

na ljudi na zemaljskoj kugli, pokoravaju se njegovom govoru, povode se njegovom vjerom, slijede njega i povode se njime želeći sreću i Božije zadovoljstvo.

Ko razmisli o njegovom lijepom ophođenju prema Arapima, i pored njihove surovosti, grubosti, sklonosti ka međusobnoj netrpeljivosti, vidjet će kako ih je predvodio, odolijevao njihovoj surovosti i strpljiv bio u iskušenjima sve dok se ne povedoše za njime, okupiše se oko njega i boriše se sa njim i bez njega njihovi najugledniji ljudi, njihovi očevi i rodbina dajući mu prednost nad sobom, napuštajući radi njega svoje najdraže, svoju domovinu, svoju rodbinu, svoju braću a sve ovo i pored činjenice da Poslanik, s.a.w.s., nije znao ni čitati niti pisati niti je došao do knjiga ranijih naroda niti predaja prethodnih pobožnjaka.

Ko razmisli o ovome vidjet će da je Poslanik, s.a.w.s., bio prvi učitelj (preteča učitelja), i da je on Allahov izaslanik i vođa svim svjetovima (neka je Allahova milost i spas na njega).

[1] 10:81.

[2] Tj. tvrdoglavog i čangrizavog. – Prim. ur.

٣- و روى مسلم أيضا عن معاوية بن الحكم السلمي رضي الله عنه، قال: "بينا أَنَا أُصَلِّي مع رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، إِذْ عَطَسَ رَجلٌ من القوم، فقلت: يَرْحَمُكَ اللهُ، فَرَمَاني القوم بِأَبْصارهم.

فقلت: واثكل أمِّياه! ما شَأْنُكم تَنْظُرون إِلَيَّ!؟ فَجَعَلُوا يَضْرِبُونَ بِأَيْديهم على أَفْخَاذِهِمْ، فلمَّا رأيتهم يُصَمِّتُونَنِي سكتُّ.

فلمَّا صلَّى رسول الله صلى الله علي وسلم دعاني، فَبِأَبِي هو وَأُمِّي، ما رأيت معلِّمًا قَبْلَهُ ولا بعده أحسن تعليما منه، فوالله ما كهرني، ولا ضربني، ولا شتمني، قال: إن هذه الصلاة لا يصلح فيها شيء من كلام الناس، إنما هو التسبيح، والتكبير، وقراءة القرآن".

3- Također Muslim bilježi[1] da je Mu'avi b. El-Hakem es-Sulemi, r.a., rekao: "Dok sam ja klanjao sa Poslanikom, s.a.w.s., jedan čovjek je kihnuo, i ja mu rekoh: "Allah ti se smilovao", a prisutni me ustrijeliše pogledima!

Pa sam rekao: "O, majčine žalosti zbog gubitka djeteta![2] Šta vam je, zašto gledate u mene?!" A oni počeše udarati rukama o svoja bedra i kada sam shvatio da žele da me ušutkaju, ušutio sam.

Kada je Poslanik, s.a.w.s., završio sa namazom, pozvao me je, a ja bih za Njega dao i oca i majku[1], nisam vidio boljeg učitelja u

---

1 5:20; u knjizi Es-Salah (Poglavlje: Haram je govoriti u namazu...).

2 وا ,čestica za naricanje i žalost; والثُّكل; kada majka izgubi svoje dijete; و أُمِّياه sa *hemzetom* iznad kojeg je *damma* i pojačanim mimom, ispod kojeg je kesra, poslije slijedi *ja'*, zatim *elif*, zatim *ha' sakine* za šutanje, a to je: majčinsko kajanje, sa *ja'u-l-mutekelimom*, koje je preinačeno u *elif* za dužinu glasa, zatim slijedi *ha'* za šutanje, za to se kaže; يا أماه; *elif* se spaja sa *ja'om* pa se kaže: يا أمياه kao što je i ovdje, za pretjerivanje u naricanju i žalosti. A znači: majčino gubljenje mene, jer doista, ja sam propao, to jest, šta je veće iskušenje za moju majku od mog propadanja, i ona me je na taj način izgubila!

podučavanju, ni prije ni poslije od njega, i tako mi Allaha, nije me prekorio[2], niti me je udario, niti me je grdio[3], već reče: "Zaista, u namazu nije dozvoljeno ništa od ljudskog govora, jer namaz je tesbih-slavljenje Allaha, tekbir-veličanje Allaha, i učenje Kur'ana."[4]

HISTORIJA POTVRĐUJE SAVRŠENSTVO POSLANIKOVE LIČNOSTI U PODUČAVANJU

I historija potvrđuje da je Poslanik, s.a.w.s., bio učitelj, i to kakav učitelj! Ako se, na moment, osvrnemo na čovječanstvo prije i čovječanstvo poslije Poslanika, s.a.w.s., doći ćemo do jasnih potvrda i dokaza koji će nam potvrditi ovu historijsku činjenicu.

Ako analiziramo ljudske programe u podučavanju, koje je čovječanstvo imalo poslije Poslanika, s.a.w.s., kao učitelja, vidjet ćemo najjače dokaze koji govore o veličini ovog učitelja i pedagoga.

---

[1] To jest: žrtvovanje zbog oca i majke.

[2] To jest: Nije me prekorio.

[3] To jest: Nije me grdio niti me je ponizio.

[4] A verzija u **Musnedu**, 5:448, od imama Ahmeda glasi: "Zaista, to je *tesbih, tekbir, tahmid* i učenje Kur'ana". To jest, da se u namazu uči sljedeće: tekbir, zahvala Allahu i pohvala Njemu, učenje Kur'ana, tesbih, *tešehud* i dova, kao što je spomenuto u hadisima. Osim spomenutog, u namazu je zabranjen drugi govor ljudi. Nije dozvoljeno kazati onome ko kinhne *Jerhamukellah*-Allah ti se smilovao, niti je dozvoljeno odgovoriti na selam ili pitanje, jer svaki ovaj govor kvari namaz.
Imam En-Nevevi (neka je Allahova milost na njega) u komentaru svoga **Sahiha**, nadovezujući se na ovaj hadis, kaže: "U njemu je dokaz koji govori o veličini Poslanikovih vrlina, koje mu i Uzvišeni Allah potvrđuje, dokaz koji govori o Poslanikovoj blagosti prema neznalici, o njegovoj samilosti i saosjećajnosti prema Ummetu. Također, u njemu je dokaz koji govori o poprimanju Poslanikovih vrlina u blagom ophođenju prema onome koji ne zna, u lijepom podučavanju njega, u ljubaznosti prema njemu i približavanja ispravnog njemu".

Pred njegovim imenom marginalna su sva velika i poznata imena u povijesti podučavanja i pedagogije.

Pred kojim je to učiteljem izišao toliki broj najupućenijih i najpotpunijih učitelja, kao što su ashabi i njihovi nasljednici, koje je Poslanik, s.a.w.s., podučavao? Kakvi su oni bili prije njega? A kakvi su postali poslije njega?! Svaki ashab sam za sebe je očigledni dokaz koji govori o veličini ovog jedinstvenog učitelja i pedagoga. Na ovo nas podsjeća lijepi govor nekih stručnjaka, u kojem stoji: "Da Poslanik, s.a.w.s., nije imao ni jedne mu'džize osim što je imao ashabe, to bi bilo dovoljno da se potvrdi njegovo poslanstvo![1]"

POSLANIK SE ZALAGAO ZA POTISKIVANJE NARODNOG GOVORA (LOKALIZMA) I UPOZORAVAO JE NA RAVNODUŠNOST U UČENJU I PODUČAVANJU

Nije čudo što je za ovako kratko vrijeme, ispred Poslanika, izišao toliki broj učitelja. Poslanik je u njihovom podučavanju slijedio metodu grupnog podučavanja, namećući takmičarski duh. Podstrekavao ih je na suzbijanje narodnog govora, podsticao ih je na to i hrabrio. Žestoko ih je upozoravao na ravnodušnost u učenju i podučavanju.

Zbog toga su ovi ljudi prihvatili da budu podučavani u nauci, u razumijevanju vjere, da uče jedni od drugih i da podučavaju jedni druge, sve dok, za vrlo kratko vrijeme, od sebe ne odstraniše narodni govor i vulgarnosti. Hafiz el-Munziri u svojoj knjizi **Et-Tergibu ve-t-Terhibu**, u Kitabu-l-'ilmu, u poglavlju Et-Terhibu min ketmil-

---

[1] Ovo spominje Imam El-Karafi u svom djelu **El-Furuk,** 4:170, u posljednjem paragrafu ,242.

ilm, kao i hafiz El-Hejsemi u **Medžme'u-z-zavaid** u Kitabu-l-'ilmu kao i u poglavlju Ta'limu men la ja'lem[1] spominje slijedeći hadis:

٤- عن علقمة بن سعد بن عبد الرحمن بن أَبْزَي ،عن ابيه، عن جَدِّه: عبد الرحمن بن أَبْزَي رضي الله عنه قال: "خطب رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذاتَ يومٍ، فحمِدَ الله وأَثنَى عليه ، ثم ذكَرَ طوائفَ من المسلمين فأثنى عليهم خيراً ، ثم قال: ما بالُ أقوامٍ لا يُفَقِّهون جيرانَهم؟! ولا يُعَلِّمُونهم ؟! ولا يُفَطِّنُونهم؟! ولا يَأْمُرونهم؟! ولا يَنْهَوْنَهم؟! وما بالُ أقوامٍ لا يَتعلَّمُون من جيرانِهم ؟!ولا يَتَفقَّهُون؟! ولا يَتَفَطَّنون؟!

والله لَيُعَلِّمَنَّ قومٌ جيرانَهم ، ويُفَقِّهونَهم ، ويُفطِّنُونهم ، ويَأْمُرونَهم ، ويَنْهَوْنَهم. ولَيَتَعَلَّمَنَّ قومٌ من جيرانِهم،ويَتَفَقَّهُون ،ويَتَفَطَّنُون، أو لأُعاجِلَنَّهم العقوبةَ في الدنيا".

4- Prenosi se od 'Alkamea b. S'ada b. 'Abdirrahmana b. Ebzaija, a ovaj prenosi od njegova oca, a ovaj od njegova djeda: 'Abdurrahman b. Ebza, r.a., kaže: "Držao je govor Poslanik toga dana, zahvalio se Allahu i pohvalio Ga, zatim je spomenuo skupine muslimana koje je pohvalio dobrim, zatim je rekao: "Šta je ljudima koji ne podučavaju šeriatskom pravu svoje komšije?! Ne podučavaju ih?! Ne savjetuju ih?! Ne naređuju im (dobro)?! I ne zabranjuju im (loše)?![2]

---

[1] **Et-Tergibu ve-t-Terhibu,** 1:86; **Medžme'u-z-Zevaid,** 1:164; i Es-Sujuti ga spominje u **Ed-Durru-l-mensur fi Tefsiri-l-Kur'ani bi-l-M'esur**, 2:301; kaže se da ga bilježe Ibn Rahevejh i El-Buhari u **El-Vahdanijjat**, kao i Ibn Seken, Ibn Mendeh i El-Baverdi u **M'arifetu-s-Sahabe**, kao i Et-Taberani, Ebu Nu'ajm i Ibn Merduvejh od Ibn Ebzea, a ovaj od njegova oca... "Neke pogreške, oko ovog hadisa, sam ispravio zbog iskrivljivanja verzije ovog hadisa u nekim djelima."

[2] U Poslanikovim riječima: "Šta je ljudima koji ne urazumljuju svoje komšije..." Poslanik ukazuje na veliko komšijsko pravo koje oni imaju kod svoje učene braće i znanih komšija, a to je zbog islamskog bratstva i komšijskog prava.
Pravo komšije u islamu umalo nije bilo kao i pravo nasljednika u mirazu. "Džibril mi je toliko govorio o komšiji da sam pomislio da će i komšija imati ⇨

Šta je ljudima, što ne uče od komšija svojih?! Ne uče od njih propise?! I ne prihvataju savjete njihove?!

Tako mi Allaha, ili će ljudi podučavati svoje komšije, podučavati ih šeriatskim propisima, savjetovati ih, naređivati im dobro, zabranjivati im zlo, ili će učiti od svojih komšija, produbljivati svoje znanje i prihvaćati savjete, ili će im Allah ubrzati kaznu na ovom svijetu!"

Zatim je sišao u ušao u svoju kuću te ljudi rekoše: "Ko je među nama od takvih?" Rekoše: "Mislimo da su to Eš'arijci,[1] jer oni su fekihi, a imaju surove komšije beduine". Ta vijest dođe do Eš'arijaca koji dođoše Poslaniku, s.a.w.s., i rekoše mu: "O, Allahov Poslaniče, spomenuo si jedan narod po dobru, a nas si spomenuo po zlu! Zbog čega, šta je sa nama?"

Reče: "Ili će narod podučavati vjerskim propisima svoje komšije, savjetovati ih, naređivati im dobro i odvraćati ih od zla, ili će narod učiti od svojih komšija, prihvaćati njihove savjete, učiti od njih o propisima vjere, ili će im Allah ubrzati kaznu na ovom svijetu!"

Rekoše: "O, Allahov Poslaniče zar ćemo savjetovati druge?" Poslanik, s.a.w.s., im ponovi isto, a oni ga opet upitaše: "Zar ćemo savjetovati druge? Poslanik s.a.w.s., im opet ponovi isto.

---

pravo nasljedstva" – Poslanik, s.a.w.s., je ovim upozorio da komšija umalo nije dobio privilegiju sa pravom nasljedstva komšijskog imetka, zbog komšijstva, a to je blizina kuće.

Nekoliko je kategorija komšija: komšija zbog susjedstva i komšija zbog druženja u džamiji, školi, mahali, čaršiji i sl. I miraz se dijeli na dva dijela: hissij i m'anevij; hisijj je imetak, a m'anevij je nauka. Zbog ovoga, dužnost je komšije da pouči komšiju onome što mu koristi, a najviše mu koristi nauka. Nauka je pritvrđeno komšijsko pravo od Poslanika (neka je Allahov spas i milost na najboljeg učitelja ljudi i imama čitavog čovječanstva).

[1] Jedno od arapskih plemena. – Prim. prev.

Oni mu rekoše: "Daj nam vremena za to godinu dana!", i Poslanik, s.a.w.s., im dade godinu dana da ih poduče propisima vjere, da ih poduče i savjetuju ih.

Zatim je Poslanik, s.a.w.s., proučio ovaj ajet:

قال تعالى : ﴿ لُعِنَ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ مِنۢ بَنِيٓ إِسْرَٰٓءِيلَ عَلَىٰ لِسَانِ دَاوُۥدَ وَعِيسَى ٱبْنِ مَرْيَمَۚ ذَٰلِكَ بِمَا عَصَواْ وَّكَانُواْ يَعْتَدُونَ ۝٧٨ كَانُواْ لَا يَتَنَاهَوْنَ عَن مُّنكَرٍ فَعَلُوهُۚ لَبِئْسَ مَا كَانُواْ يَفْعَلُونَ ۝٧٩ ﴾ [المائدة:٧٨-٧٩]

"Jezikom Davuda i Isaa, sina Merjemina, prokleti su oni od sinova Israilovih koji nisu vjerovali – zato što su se bunili i uvijek granice zla prelazili: jedni druge nisu od grješnih postupaka koje su radili odvraćali. Ružno li je, zaista, to kako su postupali![1]" [2]

---

[1] Al-Ma'ida, 78-79.

[2] Hafiz Ibn Seken kaže: "Lanac prenosilaca ovog hadisa je salih (dobar)", kao što je zabilježio u **Kenzu-l-'ummalu**, 3:685, a Hafiz el-Munziri kaže: "Bilježi ga Et-Taberani u **El-Kebiru** od Bukejra b. Ma'rufa, a ovaj od 'Ulkamea".
Hafiz el-Hejsemi kaže: "Bilježi ga Et-Taberani u **El-Kebiru** i u njegovom lancu prenosilaca je Bukejr b. Ma'ruf. El-Buhari za njega kaže: Kloni ga se (baci ga); Ahmed u jednoj predaji za njega kaže da je vjerodostojan, a u drugoj da je slab; Ibn 'Adij kaže: Mislim da je prihvatljiv".
Na osnovu ovoga, sened prenosilaca je slab ako ne uzmemo jedno od Ahmedovih mišljenja, gdje on kaže da je Bukejr pouzdan, a ako prihvatimo ovo Ahmedovo mišljenje, onda je hadis hasen ili blizu hasena.
Ovo je mišljenje Hafiza el-Munzirija u **Et-Tergibu ve-t-Terhibu** gdje spominje verziju od 'Alkamea...
Terminološko objašnjenje ovog njegovog tumačenja on navodi u početku svoje knjige na 3. stranici, gdje kaže: "Kada je lanac prenosilaca hadisa vjerodostojan ili dobar ili slično tome, zabilježim ga sa an (od), a ako se priča da u lancu prenosilaca ima neko ko je lažac...ili neko ko je slab, ili u njemu ne vidim nikakvu ⇨

Naš uvaženi profesor i učenjak Mustafa ez-Zerka u svojoj velikoj knjizi **El-Medhal el-fikhi el-'am**, nadovezujući se na ovaj hadis, kaže: "Ovaj značajni stav prema svetosti nauke, gdje se osuđuje manjkavost u učenju i podučavanju i smatra velikim društvenim zlom, i onaj ko to čini zaslužuje dunjalučku kaznu! – nije zabilježen u povijesti nauke prije a i poslije poslanstva Božijeg Poslanika, s.a.w.s.

Pod zločinom i zaslugom dunjalučke kazne spada i: zapostavljanje vjerskih obaveza, od kojih su učenje i podučavanje. Pa kada učenjak zakaže u podučavanju koje je obavezno, ili neznalica zakaže u učenju koje je za njega vjerski obavezno, zaslužuju kaznu zbog propusta u učenju i podučavanju, jer Poslanik, s.a.w.s., kaže:

٥- قال النبي صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "طَلَبُ الْعِلْمِ فَرِيضَةٌ على كل مسلم".

5- "Traženje nauke obaveza je svakom muslimanu."[1] Riječ muslim-musliman ovdje se odnosi i na muškarca i ženu, jer je propis obavezujući za pripadnike vjere islama." Ovim naš učitelj Mustafa Ez-Zerka (neka mu Allah podari dug život i neka ga sačuva) završava govor.

U komentaru hadisa: "Traženje nauke je obaveza svakog muslimana" nadovezat ću se na komentar Mustafe ez-Zerkaa: Kada je Poslanik, s.a.w.s., rekao da je traženje nauke obavezno za svakoga ko pripada islamu, bio muškarac ili žena, time Poslanik upozorava da je svako ko pripada islamu dužan da stiče i traži nauku. Nema neznanja u vjeri, jer prva riječ koja je objavljena u Knjizi glasi:

---

vjerodostojnost koja bi ga približila stepenu hasena, zabilježim ga sa ruvije (prenosi se) i apsolutno se ne sjećam da je nešto rečeno o tom pripovjedaču. Dva su dokaza za slabi hadis: zabilježen je u pasivu (ruvije-prenosi se), i zanemarivanje govora o njemu na kraju hadisa (o senedu).

U suprotnom, kod Hafiza el-Munzirija hadis je hasen ili blizu hasena. Tebe, Allaha, Gospodara svjetova, hvalimo.

[1] 2:641, VII. izdanje, 335. red.

قال تعالى : ﴿ ٱقْرَأْ بِٱسْمِ رَبِّكَ ٱلَّذِى خَلَقَ ۝ خَلَقَ ٱلْإِنسَٰنَ مِنْ عَلَقٍ ۝ ٱقْرَأْ وَرَبُّكَ ٱلْأَكْرَمُ ۝ ٱلَّذِى عَلَّمَ بِٱلْقَلَمِ ۝ عَلَّمَ ٱلْإِنسَٰنَ مَا لَمْ يَعْلَمْ ۝ ﴾ [العلق: ١-٥]

"Čitaj u ime Gospodara tvoga koji stvara, stvara čovjeka od ugruška! Čitaj, plemenit je Gospodar tvoj, koji podučava peru, koji čovjeka podučava onome što ne zna."[1]

KRATAK OSVRT NA POSLANIKOVU POTPUNOST U PODUČAVANJU I NA NJEGOVE MORALNE VRLINE

Da, mi želimo da u potpunosti spoznamo ovog prvog učitelja, plemenitog i nepismenog vjerovjesnika, sve aspekte njegovih uputa, metoda i smjernica. Za sažetiju analizu Poslanikovih metoda u obrazovanju i podučavanju nedovoljan je ovaj broj stranica. A što se tiče viših ciljeva kojima teži ovaj veliki učitelj, o tome će biti govora drugom prilikom. Molimo Uzvišenog da nas pomogne u spoznaji Poslanikovih metoda.

Ovaj učitelj, koji je podučavao samo dobru, iako je bio nepismen, Allah ga je obdario znanjem koje nije dato nikom drugom od ljudi i upotpunio je svoju blagodat prema njemu time što ga je počastio potpunim, ali jedinstvenim osobenostima, i blagoslovio ga riječima:

قال تعالى : ﴿ وَعَلَّمَكَ مَا لَمْ تَكُن تَعْلَمُ وَكَانَ فَضْلُ ٱللَّهِ عَلَيْكَ عَظِيمًا ۝ ﴾ [النساء: ١١٣]

---

[1] Al-'Alaq, 1-5.

"...i uči te onome što nisi znao; velika je Allahova blagodat prema tebi!"[1]

Dostojanstveno je Poslanik, s.a.w.s., širio znanje među ljude, prenosio ga na njih. Lijepo objašnjenje, rječitost, logičnost, blagost u postupku, učtivost u pokazivanju, velikodušnost, širokogrudnost, milosrdnost, velika saosjećajnost, mudra strogost, velika opreznost, visoka oštroumnost, dalekosežna pažljivost i velika ljubaznost prema ljudima odlike su prvog učitelja koji je podučavao dobru na ovom svijetu, tako da i sam Poslanik, s.a.w.s., kaže: قال صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إنما بُعثتُ مُعلماً" "Poslan sam kao učitelj."[2]

POSLANIKOVO UPOZORENJE NA NAUKU KOJA NE KORISTI

Prije nego što počnemo sa objašnjenjem Poslanikovih metoda u podučavanju, nalazim za shodno da u kraćim crtama ukažem na upozorenje ovog velikog učitelja, koje se odnosi na nauku koja ne koristi. Poslanik, s.a.w.s., često je, u toku svoga života, molio da ga Allah sačuva znanja koje ne koristi.

٦- روى مسلم عن زيد بن أرقم رضي الله عنه قال : كان رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يقول : "اللَّهمَّ إنِّي أعوذُ بك من علمٍ لا يَنفع، ومن قَلبٍ لا يَخشع ، ومن نَفْسٍ لا تَشبع ، ومن دَعوة لا يُستجابُ لها".

6- Muslim bilježi[3] od Zejda b. Erkama, r.a., da je rekao: "Poslanik, s.a.w.s., je govorio: "Gospodaru moj, utječem se Tebi od

---

[1] An-Nisa', 113.

[2] Ibn Madže, 1:83, spomenut u potpunosti na stranicama 8-10.

[3] 17:41, u knjizi **Ez-Zikru ve-d-Dua'** (Babun Fi-l-ed'ije).

nauke koja ne koristi[1], od srca koje se ne boji, od duše koja je nezasita i od dove koja se ne prima."

Poslanik, s.a.w.s., je bio učitelj i govorom i djelom, i svrha ove njegove dove je da poduči i učitelja i učenika, da podučavaju i uče samo ono što im koristi i što je u skladu sa ispravnom vjerom.

KRATAK OSVRT NA NJEGOVU LIČNOST U OBRAZOVANJU

Također sam našao za shodno da se ukratko osvrnem na ličnost Poslanika, s.a.w.s., u obrazovanju. Ovaj kratak osvrt će nas upoznati sa tom plemenitom dušom, koju je Allah podario svome Poslaniku, da bi radila dobro ljudima i dostavila Objavu cijelom čovječanstvu.

---

[1] To je znanje koje škodi onome ko ga posjeduje, kao i drugim ljudima, i ta nauka je pokuđena jer vodi zlu. Sve ono što vodi zlu je, bez sumnje, zlo. Znanje o lukavstvu, neredu i znanje o načinima koji omogućuju onome ko ga posjeduje nepravednost pokuđeno je i utječemo se Allahu od takvog znanja, a također i znanje koje omogućava onome ko ga posjeduje da krade imovinu ljudima, otima je i uništava tragove zločina nad imovinom je znanje koje ne koristi, i to je zlo, bez sumnje.
Ovakvo ili njemu slično znanje, bolje je za čovjeka da ga ne posjeduje, jer je neosporno da neka nauka šteti nekim ljudima, kao što ptičje meso i neke vrste slatkiša škode dojenčetu, jer mnogo je ljudi kojima neznanje o nečemu koristi.
Koliko je ljudi koji traže beskorisno znanje za kojim neće imati potrebe, koje im škodi i u životu i u vjeri, i na tom putu utroše veliki dio vremena, koje život znači – a život im je Allah poklonio, nisu ga oni zaradili – i to je očigledna propast. Zar nije imao nešto preče od ovog beskorisnog znanja koje, da se nije bavio njime, bilo bi bolje po njega. Gospodaru naš, poduči nas onome što nam koristi i učini da se okoristimo onim čime Si nas podučio, otkloni od nas ono što nam škodi u našoj vjeri i životu našem, o, Najmilostiviji od svih milostivih!

Poslanik, s.a.w.s., je, što se tiče saosjećajnosti, milostivosti, stremljenja ka olakšavanju, a ne otežavanju, blagosti i pažljivosti u podučavanju, podsticanja na njega, žrtvovanja radi nauke i dobra u svim situacijama i prilikama – zauzimao najviši stepen i najbolju prefinjenost. Uzvišeni kaže:

قال تعالى: ﴿ لَقَدْ جَآءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُم بِٱلْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ ﴿١٢٨﴾ ﴾ [التوبة:١٢٨]

"Došao vam je Poslanik, jedan od vas, teško mu je što ćete na muke udariti,[1] jedva čeka da Pravim Putem pođete, a prema vjernicima je blag i milostiv."[2]

٧- روى البخاري ومسلم واللفظ للبخاري، عن مالك بن الحويرث رضي الله عنه، قال: "أَتَيْنَا رَسُولَ الله صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ونحن شَبَبَةٌ مُتَقَارِبُونَ، فَأَقَمْنَا عنده عشرين ليلةً، وكان رسولُ الله رَحِيمًا رَفِيقًا، فَلَمَّا ظَنَّ أَنَّا قَد اشْتَقْنَا أهلنا، سألَنا عَمَّن تركنا بعدنا فأخبرناه، قال: ارجعوا إلى أَهْلِيكُم، فأقيموا فيهم، وَعَلِّموهم وَمُرُوهم، وَصَلُّوا كما رأيتموني أُصَلِّي، فإذا حَضَرَتِ الصَّلاة، فَلْيُؤَذِّن لكم أحدكم ولْيَؤُمَّكم أكبركم".

7- Buhari i Muslim bilježe[3], a Buharijeva verzija je od Malika b. El-Huvejrisa, r.a., koji kaže: "Došli smo Allahovom Poslaniku, s.a.w.s., kada smo imali od 16 do 30 godina, i kod njega smo

---

[1] Hafiz ibn Kesir u svome **Tefsiru**, 2:403, kaže: Teško mu pada ono što je teško njegovom narodu i što mu je nesnosno; zato se navodi u hadisu koji se prenosi u više predanja: "Poslat sam sa čistom i lahkom vjerom".

[2] At-Tawba, 128.

[3] El-Buhari, 2:93, u knjizi El-Ezan (Babu-l-Ezani li-l-musafirine), i Muslim, 5:174, u knjizi El-Mesadžid (Babu Men ehakku bi-l-emaneti).

ostali trideset noći. Poslanik je prema nama bio milostiv i blag, a kada je pomislio da smo poželjeli naše porodice (zbog našeg dugog boravka kod njega), upitao nas je koga smo ostavili iza nas, i mi ga obavijestismo, a on nam reče: "Vratite se svojim porodicama i budite sa njima, podučavajte ih (nauci) i naređujte im (dobro), klanjajte onako kako ste vidjeli da ja klanjam, a kada nastupi namasko vrijeme, neka jedan od vas prouči ezan, i neka imami najstariji među vama."[1]

٨- روى الترمذي في الشمائل عن عائشة رضي الله عنها قالت: "ما كان رسولُ الله صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْرُدُ كسَرْدِكم هذا ولكن كان يَتَكلَّمُ بكلامٍ بَيِّنٍ فَصْلٍ، يَحفَظُهُ مَنْ جَلَسَ إليه".

---

[1] U ovom hadisu spomenuto je nekoliko bitnih stvari za obrazovanje: grupno putovanje omladine kod alima radi sticanja znanja i razumijevanja propisa vjere i druženje sa alimom izvjesno vrijeme da bi vidjeli njegovo ophođenje, upute i djela. Uz bliskost i druženje sa njim će se obrazovati uzimajući nauku od njega potkrijepljenu djelom, to će biti jasnije za njihove duše i prihvatljivije za njihovo ophođenje, kao što je bio slučaj sa Poslanikovim, s.a.w.s., ashabima. Također, ovaj hadis nam govori o ličnosti Poslanika kao savršenom ugledu i potpunom uzoru ljudima. Ovaj hadis nam govori i o učenju propisa vjere od Poslanika, s.a.w.s. Također, ovaj hadis nam govori da je najbolje za učenika da traži nauku kod uleme koja živi u vremenu u kome i on živi, jer to je potpunije za nauku i uzvišenije za razumijevanje... Očevi tih omladinaca su bili ashabi Allahova Poslanika, s.a.w.s., koji su se sretali sa njim i učili od njega, ali ovi omladinci se nisu zadovoljili time da uče samo od svojih očeva već su otišli najvećem učenjaku, kruni poslanika i najučenijem čovjeku, Muhammedu, s.a.w.s.
Poslanik je ovdje odredio da im u namazu imami najstariji među njima znajući da su oni isti u znanju i učenju od njega, s.a.w.s.; ako su isti u znanju, onda se prednost daje najstarijem među njima po godinama, a ako su neki od njih učeniji od drugih, onda se prednost daje učenijem, jer nauka je preča i veličanstvenija od starosti u godinama. Pogledaj: prava i obaveze prema starijem i učenijem u mojoj brošurici **Min edebi-l-Islam**, fi-l-edeb ,16 – 18.

8- Et-Tirmizi bilježi u **Eš-Šemailu** od Aiše, r.a., da je rekla: "Nije Poslanik, s.a.w.s., neprekidno i brzo govorio (brbljao) kao što vi to radite,[1] već je govorio razgovijetno, jasno, riječ po riječ, a onaj ko je sjedio sa njim zapamtio bi njegov govor."[2]

٩- وروى فيها أيضاً عن أنس رضي الله عنه قال: "كان رسول الله صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعيدُ الكلمةَ ثلاثاً لِتُعقَلَ عنه".

9- Također on prenosi[3] od Enesa, r.a., da je rekao: "Poslanik, s.a.w.s., bi tri puta ponovio riječ da bi bila razumljiva (ljudima)."[4]

١٠- وروى فيها أيضا عن الحسن بن علي رضي الله عنهما، قال: سألت خالي هند بن أبي هالة، وكان وصافا لرسول الله صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فقلت: صف لي رسول الله صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فقال:

"كان رسولُ الله مُتَوَاصِلَ الأَحْزَانِ، دَائِمَ الْفِكْرَةِ، لَيْسَتْ لَهُ رَاحَةٌ، طويل السَّكت، لا يتكلّم في غير حاجة، يَفْتَتِحُ الكلام وَيَخْتِمُهُ بِاسْمِ الله تعالى، ويتكلّم بجوامع الكلم، كلامه فصلٌ، لا فضولَ ولا تصير.

---

[1] To jest, nije sastavljao riječi u govoru i nije žurio u govoru –jer da je to činio, to bi bilo nejasno za one koji slušaju i oni ne bi mogli to razumjeti i zapamtiti.

[2] Očit, jasan, razborit i odvojen jedan od drugog, da bi ga razumio onaj ko ga sluša i da bi mogao da ga ponovi ako zatreba da ga ponovi. Ovakav govor utiče na onoga koji sluša, da dobro upamti i duboko u svoj mozak ureže ono što je čuo. Kada je citiranje razborito, ne ostavlja kod onoga koji sluša nikakvu sumnju niti nejasnoću.

[3] Na 140. stranici.

[4] Da bi je ljudi razumjeli i da bi je pritvrdili oni koji je slušaju. To je zbog Poslanikove, s.a.w.s., potpune upućenosti i njegove saosjećajnosti prema Ummetu u cjelosti, a prema učenicima posebno. Ovaj hadis nam također ukazuje da učitelj treba polahko objašnjavati gradivo kojem podučava, da ulaže maksimalan trud u objašnjavanju i da teoriju ponavlja sve dok je prisutni ne shvate.

ليس بالجافي ولا الْمُهين، يُعْظِمُ النِّعْمَةَ وإن دَقَّتْ، لا يَذُمُّ منها شيئا، غير أَنَّه لم يكن يذمُّ ذَوَاقًا ولا يمدحه، ولا تُغْضِبُه الدنيا ولا ما كان لها، فإذا تُعُدِّيَ الْحَقُّ لم يقم لغضبه شيء حتى ينتصر له، ولا يغضب لنفسه ولا ينتصر لها.

إذا أشار أشار بكفِّه كلها، وإذا تَعَجَّبَ قَلَبَهَا، وإذ تَحَدَّثَ اتَّصَلَ بهَا وضرب براحته اليمنى بطن إِبْهَامِهِ اليُسْرَى، وإذا غضب أعرض وأشاح، وإذا فرح غضَّ طرفه، جل ضحكه التبسم، يفتر عن مثل حب الغمام".

10- Također on prenosi[1] od El-Hasena b. ‘Alije, r.a., da je rekao: "Zamolio sam daidžu Hinda b. Ebi Haleta, a znao je slikovito pričati: – Opiši mi govor Allahovog Poslanika, a.s. Allahov Poslanik - započe on – bio je neprekidno tužan[2], stalno bi razmišljao, nije imao odmora, dugo je šutio, govorio je samo po potrebi, sa Allahovim imenom bi otpočeo i završio govor, govorio je rječito i sažeto[3], razgovjetno[1], bez suvišnih riječi.

---

[1] Na 141-143. stranici.

[2] Islamska ulema kaže: To ne znači da je on tugovao zbog iščeznuća željenog niti zbog ovosvjetskih tegoba, jer ovo nije dolikovalo Poslaniku, s.a.w.s., već to znači da je on stalno brižio i razmišljao o velikim stvarima koje će ga sresti u budućnosti, o misionarstvu u Božiju vjeru, o pridobijanju ljudi i njihovom ulasku u vjeru koja sadrži džihad (borbu) protiv mnogobožaca, podučavanje neznalica i izvršavanje Božijih obreda na najpotpuniji način. Ovo objašnjava riječi Poslanikova opisivača, koje slijede poslije ove rečenice: "Uvijek je razmišljao, nije odmarao, dugo bi šutio."

Ovakvo Poslanikovo stanje uskoro ćemo objasniti na 28. stranici, gdje stoji da je Poslanik, s.a.w.s., na sijelima sa ljudima uvijek bio veseo.

[3] To jest, Poslanik, s.a.w.s., bi izgovarao malo riječi koje su po značenju jezgrovite i obimne, kao npr.:

قال صلّى الله عليه وسلّم : الدِّين النَّصيحَة .

"Vjerovanje je dati dobar savjet",

قال صلّى الله عليه وسلّم : احْفَظْ الله يحْفَظْكَ.

"Čuvaj Allaha, Allah će tebe čuvati",

قال صلّى الله عليه وسلّم : اتّقِ الله حيثما كُنت.

⇨

"Boj se Allaha ma gdje da si",

قال صلّى الله عليه وسلّم : الحَلالُ بيِّن، والحَرامُ بيِّن.

"Halal je jasan, i haram je jasan",

قال صلّى الله عليه وسلّم : إذا لم تَستَحِ فاصنَعْ ما شئتَ.

"Ako se ne stidiš, radi šta hoćeš",

قال صلّى الله عليه وسلّم : دَعْ ما يَريبُك الى ما لا يَريبُك.

"Ono u šta sumnjaš ostavi onome u šta ne sumnjaš",

قال صلّى الله عليه وسلّم : إنّ الله كتبَ الإحسان على كلّ شيء.

"Allah je naredio dobročinstvo prema svemu",

قال صلّى الله عليه وسلّم : إنّ الله طيّبٌ لا يقبلُ إلاّ طيّباً.

"Allah je lijep i samo lijepo prihvata",

قال صلّى الله عليه وسلّم : حُفّتْ الجنّةُ بالمكاره ، وحُفّتْ النارُ بالشّهوات.

"Džennet je prekriven teškoćama, a Džehennem uživanjima",

قال صلّى الله عليه وسلّم : المُسْلمُ من سَلمَ المسلمون من لسانه ويَده.

"Musliman je onaj od čijeg su jezika i ruku sačuvani ostali muslimani",

قال صلّى الله عليه وسلّم : من حُسْنِ إسلام المرْء تركُهُ ما لا يَعْنيه.

"Od ljepote islama jednog čovjeka je da se kloni onoga što ga se ne tiče",

قال صلّى الله عليه وسلّم : إنّما الأعمالُ بالنّيّات ، وإنّما لكلّ امْرئ ما نوى.

"Djela su prema namjerama, i svakom čovjeku pripada ono što je naumio",

قال صلّى الله عليه وسلّم : إنّ الشّيْطان يَجري من ابنِ آدمَ مَجْرى الدّم.

"Šejtan kola ljudskim krvnim sudovima kao što krv kola",

قال صلّى الله عليه وسلّم : لا يُؤْمنُ أحَدُكم حتى يُحبَّ لأخيه ما يُحبُّ لنَفْسه

"Nije vjernik niko od vas sve dok ne bude želio svome bratu ono što želi sebi",

قال صلّى الله عليه وسلّم: ازْهَدْ في الدُّنْيا يُحبّكَ اللهُ ، وازْهَدْ فيما عندَ النّاسِ يُحبّكَ النّاسُ.

"Budi skroman na dunjaluku, voljet će te Allah; budi skroman prema onome što je kod ljudi, voljet će te ljudi",

قال صلّى الله عليه وسلّم: ما نهيْتكم عنه فاجْتَنبُوه، وما أمرْتُكُمْ به فافْعَلوا منه ما استطعتم.

"Ono što sam vam zabranio – klonite ga se, a ono što sam vam naredio – radite ga koliko možete",

قال صلّى الله عليه وسلّم : لو يُعْطى النّاسُ بدعْواهم، لادّعَى رجالٌ دماءَ قوْمٍ وأموالهم، ولكنِ البيّنة على المُدّعي واليَمينُ على من انكر.

"Kada bi ljudima bilo udovoljeno sve ono što traže, ljudi bi tražili krv i imetak drugog naroda, ali za onog koji traži su svjedoci (dokazi), a zakletva je za onoga koji negira",

قال صلّى الله عليه وسلّم: لا ضَرَرَ ولا ضِرار.

⇨

Nije bio grub niti je bilo koga ponižavao[2]; cijenio je blagodat ma koliko malehna bila; nijednu blagodat nije prezirao osim što onog ko je izbirljiv nije ni korio ni hvalio[3]; ovaj svijet i sve što je na

---

"Ne nanosite štetu ni sebi ni drugima" (Čovjeku nije dozvoljeno da nanosi štetu ni sebi na drugima),

قال صلّى الله عليه وسلّم: البرُّ ما اطْمَأَنَّتْ إليه النَّفْسُ واطْمأَنَّ إليه القَلب، والإثمُ ما حَاكَ في النَّفسِ وَتَرَدَّدَ في الصَّدْرِ، وإنْ أفتاكَ النَّاسُ وأفتوكَ.

"Dobročinstvo je ono zbog čega se duša i srce smire, a grijeh je ono zbog čega je duša ranjena a-prsa ga odbijaju, a ako te ljudi uvažavaju, bit ćeš uvažavan",

قال صلّى الله عليه وسلّم: إنَّ خيرَ الهَدْيِ هَدْيُ محمد ، وشرَّ الأمورِ مُحْدثاتُها، وكلُّ بدعة ضلالة.

"Najbolja uputa je Poslanikova uputa, a najgora su novonastala djela, i svaka novotarija je zabluda",

قال صلّى الله عليه وسلّم : مَن أَحدَثَ في أمرِنا هذا ما ليس منه فهو ردٌّ.

"A ko sam od sebe izmisli neki ibadet –ma ko on bio!-on je u zabludi koja mora biti odbačena" – to jest, svako djelo koje nije usklađeno sa Allahovom naredbom i naredbom Allahova Poslanika bit će odbačeno od onoga ko ga radi, jer ni jedno djelo neće biti primljeno ako ne bude usklađeno prema šeriatskim propisima.

Još je mnogo hadisa, poput ovih, u kojima je istaknuta Poslanikova retoričnost i jezgrovitost u govoru, kojom ga je Allah odlikovao nad ostalim ljudima, a ja sam se zadovoljio ovim primjerima, i većinu ovih primjera koje navodim spominje Imam En-Nevevi na kraju svoje knjige **El-Ezkar** uz objašnjenje ko ih bilježi u autentičnim hadiskim zbirkama.

1 To jest, razdvojen i jasan, i sve što bi Allahov Poslanik rekao savršeno je bilo jasno. Njegov govor su umovi prihvaćali zbog jasnoće i istinitosti, a uši su uživale zbog rječitosti i čistoće stila.

2 To jest, nije bio neprirodan i uskogrudan. Riječi: *Ve la el-mehin* znače da nije bio prezren (bezvrijedan) i vulgaran (banalan), već je bio cijenjen i poštovan; ko bi ga iznenada vidio – poštivao bi ga, a ko bi se družio sa njim iz poznanstva – volio bi ga.

3 Ez-Zevvak je nešto ukusno, bez obzira da li se radi o jelu ili piću. Poslanik ﷺ nije hvalio ukus nečega, bez obzira da li se radilo o hrani ili piću, kao što rade pojedini dunjalučari koji se zanimaju samo za ovosvjetske slasti, ukusna jela i pića i samo o tome razgovaraju na sijelima.

njemu nije ga srdilo[1] sve dok se nečije pravo ne bi uskratilo, a kada se to dogodi, srdžba mu se ne bi stišala sve dok se čovjeku ne bi vratilo njegovo pravo[2]; zbog sebe se nije srdio niti je svoje pravo tražio. Kada bi nešto pokazivao, pokazivao bi cijelom rukom; kada bi se čudio, vrtio bi rukom; kada bi govorio, naslonio bi se na ruku ili bi lijevim palcem udarao po desnom dlanu; kada se naljuti, okrene glavu[3]; kada se obraduje, obori pogled; njegov smijeh uglavnom bijaše samo osmijeh, tada bi me se vidjeli zubi bijeli poput gràda."[4]

---

[1] Poslanik, s.a.w.s., se srdio samo Allaha radi.

[2] Ništa ne bi odagnalo njegovu srdžbu sve dok se oduzeto pravo ne bi vratilo čovjeku.

[3] Okrenuo bi glavu od onoga na koga je srdit, i ne bi se okrenuo prema njemu dok ga srdžba ne bi prošla.

[4] Kada bi se smijao, ukazali bi mu se lijepi, svijetli zubi bijeli poput bisera, slični zrncima gràda.

Kada je smijeh na svom mjestu, to je lijepo i pohvalno djelo, to je po prirodi stvari dobro, a nije čudo što se smijao vođa ljudi i najveći čovjek Muhamed, s.a.w.s.

Ebu 'Amr el-Džahiz na početku svoje knjige **El-Buhala'**, na 5. stranici, poslije govora o koristima plača i efektima plača koji se odražavaju na dušu i tijelo kaže: "A šta misliš o smijehu osobe koja se smije dok je sretna (prestankom sreće i radosti prestaje i smijeh)? Kada bi smijeh bio ružan od strane osobe koja se smije – na mjestu gdje je smijanje dolično- i ružan zbog toga što zasmijava, zašto se kaže za cvijeće, radost (veo) i izgrađeni dvorac da se smiješkom smiju? Uzvišeni kaže: "i da On na smijeh i na plač navodi, i da On usmrćuje i oživljava" (An-Nedžm, 43-44). Allah spominje smijeh neposredno uz život, a plač neposredno uz smrt. Allah Sebi ne pripisuje ružno niti u Njegovom stvaranju ima nedostataka.

Pa kako se ne bi zanimao za duševne radosti i ugodne pojave, jer smijeh je osnova naravi i jezgro konstrukcije. Smijeh je prvo dobro koje dijete ispolji, smijehom se uljepšava njegova duša, razvija njegovo tijelo, umnožava krv koja je uzrok njegove sreće i snage.

Zbog vrijednosti smijeha Arapi svoju djecu zovu: *Dahhak*-(Veseljak, onaj koji se mnogo smije), *Bessam*-Vedar (uvijek nasmijan), *Talk* i *Talik*-(Veseo); sve su ovo

⇨

١١- روى الترمذي في الشمائل أيضاً عن الحسن بن علي، قال: قال الحسين بن علي: سألت أبي – علي بن أبي طالب – عن سيرة النبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ في جلسائه فقال:

"كان رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دائم البشر، سهل الخُلُق، لَيِّنَ الْجَانِبِ، ليس بفَظٍّ، ولا غليظ، ولا صَخَّاب، ولا فَحَّاش، ولا عَيَّاب، ولا مدَّاح، يتغافل عما لا يشتهي، ولا يُؤْيِسُ منه راجيه، ولا يُخيبُ فيه.

وقد ترك نَفْسَه من ثلاث: المراء، والإكثار، وما لا يَعنيه. وَتَرَكَ النَّاسَ مِنْ ثلاث: كان لا يَذُمُّ أحداً ولا يُعيبُه، ولا يطلبه عَوْرَتَه، ولا يتكلَّم إلاَّ فيما رجا ثَوَابَه.

وإذا تكلم أَطْرَقَ جلساؤُه، كَأَنَّمَا على رُؤُسِهِمْ الطَّيْرُ، فإذا سكت تَكَلَّمُوا، لاَ يَتَنَازَعُونَ عِنْدَهُ الْحَدِيثَ، مَنْ تَكَلَّمَ عنده أنصتوا له حتى يَفرُغ.

---

sinonimi za onoga ko je vedar, veseo, nasmijan, otvoren... Poslanik, s.a.w.s., se šalio i smijao kao i dobri i pokorni robovi. Kada bi hvalili nekoga, za njega bi rekli: On je onaj kome se i godine mnogo smiju, čije su noći nasmijane, koji goste veseli, velikodušan je (veseo) i treptav. A kada bi kudili nekoga, za njega bi rekli: On je namrgođen, mračan (smrknut), namršten, ružnoga lica, stalno je smrknut, mrzovoljan, naboranog i mrzovoljnog lica, kao da mu je lice sirćetom poprskano.

'Abdulfettah kaže: "Šta je bolje od jedinstvenih opisnih pjesničkih stihova: Nasmijane godine, kada bi govorile, govorile bi samo dobro, a kod zla obori se namrgođena glava"?

Za smijeh postoji povod, mjesto i mjera, kao što i za šalu postoji povod, mjesto i mjera (granica); Ako se i za smijeh i za šalu pređe granica dozvoljenog, pretjeruje ili se uskraćuje u smijehu i u šali tada se vrijednost preinači u besmislicu, a uskraćivanje u nedostatak. Neka se ljudi šale i smiju koliko je potrebno i dozvoljeno. Kada se šalom želi okoristiti a smijanjem podstaći smijanje, tada šala i smijeh postaju ozbiljni."

حديثهم عنده حديثُ أوَّلِهم. يَضْحَكُ مِمَّا يضحكون وَيَتَعَجَّبُ مِمَّا يَتَعَجَّبُونَ منه.

ويصبر للغريب على الجفوة في منطقه ومَسْأَلته، حتى إن كان أصحابه لَيَستجلبونهم. ويقولُ: إذا رأيتم طالبَ حاجة يطلبها فَارْفِدُوهُ، ولا يقبل الثناء إلا من مُكَافِئٍ، ولا يقطع على أحد حديثه حتى يجور، فيقطعه بنهي أو قيام".

11- Također on bilježi u svome djelu **Eš-Šemail**[1] od Hasena b. 'Alije da je rekao: Husejn b. 'Ali, r.a., jednom je pitao oca 'Aliju, r.a., o ponašanju Allahovog Poslanika, s.a.w.s., u društvu sagovornika, pa mu 'Alija reče: "Allahov Poslanik, a.s., je bio uvijek nasmijan[2], blage naravi i ljubazan. Nije bio grub[3] ni okrutan. Nije prekomjerno dizao glas[4], nije bio razvratnik[5], nikoga nije sramotio[6], niti je bio hvalitelj[7].

Pretvarao bi se da ne vidi ono što ne želi vidjeti.[8] Ne očajava i ne gubi nadu onaj ko od njega nešto traži.[1]

---

[1] Na 221-224. str.

[2] To jest, uvijek je bio vedra i nasmijana lica prema ljudima.

[3] Nije bio grub u govoru.

[4] Glas mu nije bio uzrujan niti je bio visok, svađalački. Poslanik, s.a.w.s., u govoru bio je odmjeren, i nije pretjerivao ni u nečemu što je malo ni u nečemu što je veliko, a sve to u skladu s Allahovim riječima: "...A Gospodar tvoj nije nepravedan prema robovima Svojim" (Fussilet, 46). Allah ne pripisuje Sebi nepravednost ni u nečemu što je malo ni u nečemu što je veliko.

[5] Nije bio bestidnik u riječima i djelima, ni u nečemu što je malo, ni u nečemu što je veliko.

[6] Nije sramotio ljude ili tome slično tragajući za njihovim manjkavostima da bi ih omalovažavao, već im je opraštao i bio je iznad svega toga.

[7] Nije pretjerivao u zahvaljivanju i pohvaljivanju, već je ljudima pravedno govorio ono što zaslužuje i što im pripada.

[8] Ispoljavao bi nemarnost i odbojnost prema onome što mu se nije dopadalo od riječi i djela iz poštivanja prema svojim drugovoma i uzdižući se nad tim da ga se tiče svaka sitnica, Ebu et-Tajjib kaže:

⇨

Uvijek se klonio triju stvari: prepirke[2], pretjerivanja[3] i onoga što ga se ne tiče . Tri stvari ga nisu interesirale o drugima: nikoga nije kudio, nikoga nije sramotio[4], govorio je samo o onome za šta se nadao sevabu.

Kada bi govorio, njegovi sagovornici bi ga nepomično slušali oborenih glava[5] kao da su im na glave ptice sletjele[6]; govorili bi tek onda kada zašuti; jedni drugim nisu upadali u riječ. Kada bi jedan govorio, ostali bi slušali dok ne završi govor.

Govorio bi onaj ko bi prvi uzeo riječ[7]. Smijao bi se onome čemu se drugi smiju i divio bi se onome čemu se drugi dive.

Kada bi došao neki stranac, stidljivo bi podnosio njegovu grubost u govoru i kada pita[1]. Čak su njegovi drugovi (ashabi) priželj-

---

Nije nerazborit voda naroda svoga,
ali voda naroda svoga postaje nerazborit!

1 Zbog svoje plemenitosti neće ostaviti bez nade onoga ko od njega nešto traži i odazvat će se njegovom očekivanju.

2 Rasprave pa makar i zbog istine.

3 U govoru ili imetku.

4 Nije slijedio ljudske nedostatke i grješke, nije ih uhodio, nije se raspitivao o njihovim mahanama i slabostima.

5 Svoje poglede bi usmjerili prema zemlji i spustili bi ih prema njoj slušajući njegov govor, uz sreću i odmaranje uz njegov govor; to je zbog visokog odgoja i poštivanja Poslanika od odabranih i velikih ljudi.

6 Dok on govori, oni iz poštivanja prema njemu i radi toga da nešto nauče i okoriste se pažljivo slušaju i šute. Poslanikove riječi: "kao da su im na glave ptice sletjele" aludira na njihovu šutnju i mirno stajanje. A osnova toga je gavran koji slijeće na glavu deve da odstrani krpelj dok deva mirno stoji i ne mrda. Jer ako bi deva otjerala gavrana, ostao bi krpelj na devinoj glavi i nanosio bi joj bol; zbog toga se kaže: kao da su na njihovim glavama ptice.

7 Ko bi prvi od njih počeo sa govorom, on bi govorio sve dok ne bi završio pa makar bio i najmanji među njima po položaju, zatim bi poslije njega drugi govorili.

kivali da im dođe neki stranac[2]. Govorio bi im: "Kada vidite da je nekom nešto potrebno, pomozite mu. Zahvalu je primao samo od onoga ko mu je dorastao[3]. Ničiji govor nije prekidao sve dok sagovornik ne prekorači granicu[4]; tek tada bi mu zabranio da govori ili

---

[1] Poslanik, s.a.w.s., strpljivo bi podnosio njegovu grubost i surovost u govoru kada je neuljudnost u pitanju. Ovo se je događalo od strane stanovnika sela (beduina) koji se nisu sretali sa ljudima.

[2] Priželjkivali su da beduinu dođu Poslaniku, s.a.w.s., da bi se okoristili od njihovih pitanja njemu, jer oni bi ga pitali ono čega su se drugovi Allahovog Poslanika, s.a.w.s. ustručavali da pitaju iz poštivanja prema Poslaniku, s.a.w.s. Enes, r.a., kaže: "Ustručavali smo se da pitamo Allahovog Poslanika, s.a.w.s., o Kur'anu, i radovali bismo se kada bi došao neki pametan čovjek sa sela (beduin) i pitao ga, a mi bismo slušali" (Muslim, 1:169,171, i En-Nesai, 4:121).
Ajet na koji se odnosi govor Enesa, r.a., su riječi Uzvišenog: "O, vjernici, ne zapitkujte o onome što će vam pričiniti neprijatnosti ako vam se objasni..." (Al-Ma'ida, 101). Prije objavljivanja ovog ajeta ashabi su puno pitali Poslanika, s.a.w.s., ono što je potrebno pitati i ono što nije potrebno pitati, pa im je zabranjeno da pitaju nepotrebno, a dozvoljeno im je da pitaju korisno i ono za čim imaju potrebu.
Zato Enes, r.a., kaže: "Radovali bi se kada bi došao neki pametan čovjek" jer taj čovjek je znao da se dolično ophodi u nužnom pitanju i znao je šta je lijepo obnoviti (ponovo pitati); zbog toga bi se puno okoristili od njegova pitanja, a također korist je od odgovora bila općenita.
Imam Ibnu-l-Kajjim el-Dževzije, (neka je Allahova milost na njega), u svom djelu **Zadu-l-Me'ad**, 3:121, kaže: Dolazili su Poslaniku, s.a.w.s., sa problematičnim pitanjima i sumnjama, od njegovih odgovora prsa bi im se osvježavala. Poslaniku su pitanja postavljali njegovi neprijatelji i njegovi drugovi (ashabi), neprijatelji radi svadljivosti i prepirki a ashabi radi razumijevanja, objašnjenja i jačanja imana. Poslanik, s.a.w.s., bi svakome odgovorio na pitanje, osim što ne bi odgovorio na ona pitanja na koja nema odgovora, kao što je pitanje o vremenu Posljednjeg dana."

[3] Zahvalu je primao samo od onoga koji mu je dorastao, to jest, od onoga koji se okoristio od Poslanikova dobročinstva, jer Poslanik, s.a.w.s., nije volio da mu se zahvaljuje za ono što nije uradio.

[4] Sve dok sagovornik nepravedno ne postupi i ne prijeđe dopustivu granicu u govoru.

bi ustao."[1] Poslanik, s.a.w.s., bi svakom u društvu sagovornika i ashaba dao pravo koje mu pripada okretanjem prema njemu ili obraćanjem pažnje na njega tako da bi svaki prisutni pomislio da je baš on najdraži Poslaniku, s.a.w.s.

١٢- روى الترمذي في الشمائل أيضاً عن سيِّدنا علي رضي الله عنه في وَصْفِهِ لمجلسِ رسول الله صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قال: "كان يُعطِي كلَّ جُلَسائِه بِنصيبه، لا يَحسَبُ جَلِيسُه أنَّ أحداً أكرَمُ عليه منه".

12- Također, Et-Tirmizi u svom djelu **Eš-Šemail**[2] bilježi od 'Alije, r.a., kako je ovaj opisivao Poslanikove sastanke, pa kaže: "Svakom svom sagovorniku Poslanik, s.a.w.s., je dao pravo učešća, i svakom njegovom sagovorniku se činilo da je on najpoštovaniji kod njega (Poslanika, s.a.w.s.)."

Poslanik, s.a.w.s., jako je bio pažljiv prema učeniku, prema onome koji pita da bi se okoristio i prema onome ko je slabo razumijevao.

١٣- روى البخاري في **الأدب المفرد**، ومسلم والنسائي واللفظ لمسلم عن حميد بن هلال، عن أبِي رفاعة العدوي رضي الله عنه قال: "انْتَهَيْتُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وهو يَخْطب، قال: فقلت: يا رسول الله، رَجُلٌ غَرِيبٌ جَاءَ يَسْأَلُ عن دينه، لا يَدرِي ما دينُه.

---

[1] Ovaj hadis nam govori o potpunosti Allahovog Poslanika, s.a.w.s., o njegovoj blagosti, nježnosti, dobroćudnosti, strpljenju, opraštanju, saosjećanju, milosti i velikim moralnim osobinama... Sve ovo je neophodno za onoga među nama koji se bavi ovim pozivom ugledajući se na Poslanika, s.a.w.s., kao učitelja i savjetnika.

[2] Na 212. str.

قال: فأقبل عليَّ رسول الله صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وترك خُطْبَتَهُ حتَّ انْتَهَى إليَّ، فأُتِيَ بِكُرْسِيٍّ حَسِبْتُ قَوَائِمَهُ حديدا، قال: فقعد عليه رسول الله صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وجعل يُعَلِّمُنِي مِمَّا عَلَّمَهُ الله، ثُمَّ أَتَى خُطْبَتَهُ فَأَتَمَّ آخِرَه".

13- El-Buhari bilježi u svom djelu **El-Edebu-l-mufred** kao i Muslim i En-Nesai,[1] a u Muslimovoj verziji stoji: Prenosi se od Humejda b. Hilala da mu je Ebu Refa'a el-'Adevi, r.a., rekao: "Prekinuo sam Poslaniku, s.a.w.s., govor dok je držao hutbu. Rekao sam mu: O, Allahov poslaniče, došao je jedan stranac koji pita za svoju vjeru, jer ne zna koja je njegova vjera!

Poslanik se okrenuo prema meni ostavljajući hutbu, sve dok sa mnom nije završio, doniješe mu stolicu metalnih držača. Poslanik, s.a.w.s., je sjeo na nju i podučavao me onome čemu je njega Allah podučio, zatim se vratio i upotpunio ostatak hutbe."[2]

١٤- وروى البخاري، والنسائي، وابن ماجه عن شريك بن أبي نمر أنه سمع أنس بن مالك رضي الله عنه يقول: "بَيْنَمَا نَحْنُ جُلُوسٌ فِي الْمَسْجِدِ، دَخَلَ رَجُلٌ عَلَى

---

[1] **El-Edebu-l-mufred**, 511. stranica, hadis broj 1164 Babu-l-Džulusi 'ale-s-serir; Muslim, 6:165, u poglavlju El-Džumu'a, i En-Nesai, 8:220, u Knjizi Ez-Zineh Babu-l-Džulusi 'alel-kursi.

[2] Imam En-Nevevi u komentaru svog **Sahiha**, 6:165, kaže: "U ovom hadisu je dokaz Poslanikove skromnosti i blagosti prema vjernicima, dokaz njegove saosjećajnosti sa njima i umjerenosti. Ovaj hadis nam govori i o ponašanju onoga ko pita, kojom prilikom on bira riječi obraćajući se učenjaku.
Ovaj hadis govori i o prednosti u odgovoru prema onome ko traži odgovor i o davanju prednosti bitnijim stvarima. Možda je on pitao o imanu i bitnim načelima imana. Islamska ulema se složila u tome da, ako neko i pita o imanu ili načinu ulaska u islam, treba mu odgovoriti odmah, bez odlaganja.
Poslanik, s.a.w.s., je sjeo na stolicu da bi i drugi čuli njegov govor i vidjeli njegovu plemenitu ličnost. Ovim En-Nevevi završava svoj govor. 'Abdulfettah kaže: "Ovaj hadis nam ukazuje i na to da je dozvoljeno učitelju da sjedi na stolici tokom predavanja; nije nužno da predavanja drži stojeći."

جَمَلٍ فَأَنَاخَهُ فِي الْمَسْجِدِ، ثُمَّ عَقَلَه، ثم قال لهم: أَيُّكُمْ مُحَمَّدٌ؟ - والنبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُتَّكِئٌ بَيْنَ ظَهْرَانَيْهِمْ – فقلنا: هذا الرَّجُلُ الأَبْيَضُ الْمُتَّكِئُ.

فقال له الرَّجل: يا ابن عبد المطلب، فقال له النبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: قَدْ أَجَبْتُكَ، فقال له الرجل: يا محمد، إني سَائِلُكَ وَمُشَدِّدٌ عليك في المسألة، فلاَ تَجِدَنَّ عَلَيَّ في نفسك، فقال: سَلْ عَمَّا بَدَا لَكَ.

فقال: أسألك بربِّك وربِّ مَنْ قبلك، آلله أرسلك إلى الناسِ كُلِّهِمْ؟ فقال: اللهم نعم. قال: فَأُنْشِدُكَ بِاللهِ، آلله أمرك أن نُصَلِّيَ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ في اليوم والليلة؟ قال: اَللَّهُمَّ نَعَمْ.

قال: أنشدك بالله، آلله أمرك أَنْ نَصُومَ هَذَا الشَّهر مِنَ السَّنَةِ؟ قال: اَللَّهُمَّ نَعَمْ. قال: فأُنشدك بالله، آلله أمرك أن تَأْخُذَ هذه الصدقة من أَغْنِيَائِنَا فَتقسمها على فُقَرَائِنَا؟ فقال النبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: اَللَّهُمَّ نعم.

فقال الرجل: آمنت بِمَا جِئْتَ به، وَأَنَا رسول من ورائي من قومي، وأنا ضمام بن ثعلبة، أخو بني سعد بن بكر".

14- Imam El-Buhari, En-Nesai i Ibn Madže bilježe[1] od Šerika ibn Ebi Nemira da je čuo Enes b. Malika da je rekao: " Dok smo mi sjedili u džamiji, ušao je čovjek na devi u džamiju[2], deva je kleknula, zatim je svezao[3] i rekao im: Ko je među vama Muhammed?

[1] El-Buhari u Kitabu-l-'Ilmu, 1:148-149, En-Nesai u Kitabu-s-Savm na početku, a Ibn Madže u knjizi Ikametu-s-salah, 1:194. U Muslimu, 1:196-171, i u Sunenu od Darimija, 1:130 nalazi se hadis poput ovog.

[2] U dvorištu džamije. U verziji kod Ed-Darimija, 1:131, od Ibn 'Abbasa, r.a., stoji: "Učinio je da mu deva klekne na vratima džamije, potom je svezao."

[3] Zatim je svezao kod džamijskih vrata da ne bi pobjegla.

Poslanik, s.a.w.s. je bio naslonjen među nama.[1] Rekosmo: To je ovaj bijeli čovjek koji se naslonio!

Tada mu on reče: "O, sine ‘Abdulmuttalibov!" Poslanik mu reče: "Pitaj šta želiš."[2] Čovjek mu reče: "O, Muhammede, postavit ću ti jedno složeno pitanje insistirajući na odgovoru. Nemoj se ljutiti na mene zbog teškog pitanja koje ti postavljam."[3] "Pitaj šta želiš", reče mu Poslanik, s.a.w.s.

"Tako ti tvog Gospodara i Gospodara koji je bio prije tebe reci mi da li te je Allah poslao svim ljudima?" Poslanik, s.a.w.s., odgovori: "Da! Posvjedoči, o, Allahu moj, da je tako!" Dalje nastavlja ovaj čovjek: "Tako ti Allaha, da li ti Allah naređuje da u toku dana i noći klanjaš pet puta?" Odgovori: "Da! Posvjedoči, o Allahu moj, da je tako!"

"Tako ti Allaha, da li ti Allah naređuje da postiš ovaj mjesec jednom u godini?" Odgovori: "Da! Posvjedoči, o, Allahu moj, da je tako!" "Tako ti Allaha, da li ti Allah naređuje da uzimaš sadaku-zekat od naših bogataša i da je udjeljuješ našim siromašnim?" Odgovori, s.a.w.s.: "Da! Posvjedoči, o, Allahu moj, da je tako!"

Tada taj čovjek reče: "Vjerujem u ono što nam ti donosiš, i ja ću biti izaslanik onima koji su iza mene u mom narodu, i moje ime je Dimam b. S‘alebe, brat sam Benu Sa‘da b. Bekra[4]".

---

[1] Ovaj hadis nam govori o Poslanikovoj skromnosti i izbjegavanju oholosti i govori nam da je imamu dozvoljeno da se nasloni među svoje sljedbenike.

[2] Čujem te, reci šta želiš.

[3] Ed-Darimi bilježi u svom **Sunenu**, 1: 130-131, od Ibn ‘Abbasa, r.a.: "Ja ću te upitati pitanje koje će ti biti teško i žestoko ću te preklinjati, pa će ti moja upornost dodijati", a u drugoj predaji stoji: "Ja ću te na pogrešan način pitati, tako da za moje pitanje neće biti mjesta kod tebe".

[4] Ovaj hadis bilježe En-Nesai i Begavi od Ebu Hurejrea, r.a., a završava riječima: "...pošto se ovaj čovjek okrenuo i otišao, Poslanik, s.a.w.s., je rekao: Čovjek je razumio".

⇨

١٥- روى مسلم عن أبي أَيُّوب رضي الله عنه "أَنَّ أَعْرَابِيًّا عَرَضَ لرسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ فِي سَفَرٍ، فأخذ بِخِطَامِ نَاقَتِه أو بزمامها، ثم قال: يا رسولَ الله أو يا مُحَمَّدُ، أَخْبِرْنِي بِمَا يُقَرِّبُنِي مِنَ الْجَنَّةِ وما يباعدني من النار.

قال: فَكَفَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ نَظَرَ فِي أصحابه، ثم قال: لقد وفق أو لقد هُدِيَ، قال: كَيْفَ قلتَ؟ فأعاد، فقال النبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: تَعْبُدُ اللهَ ولا تشرك به شَيْئًا، وتُقِيمُ الصَّلَاةَ، وَتُؤْتِي الزَّكَاةَ، وَتَصِلُ الرَّحِمَ، دَعِ الناقة".

15- Muslim bilježi[1] od Ebu Ejjuba, r.a.: "Beduin je izišao ispred Poslanika, s.a.w.s., i uzeo mu devu za uzdu ili za ular u toku jednog od Poslanikovih putovanja, zatim je rekao: "O, Allahov poslaniče – ili: O, Muhammede – obavijesti me o nečemu što će me približiti Džennetu, a udaljiti od Džehennema!"

Ebu Ejjub, r.a., nastavi pričati: Poslanik, s.a.w.s., je na moment ušutio, iznenađen lijepim pitanjem, pogledao je u svoje ashabe, potom je rekao (Poslanik, s.a.w.s.): "Ovaj čovjek je prikladan - ili ovaj

---

'Abdulfettah kaže: Pametan li je ovaj čovjek koji pita i lijep li je njegov oprezni početak sa pitanjima koja je pitao Poslanika, s.a.w.s., zaklinjući Poslanika, s.a.w.s., za odgovor na svako postavljeno pitanje. Ovaj čovjek je u potpunosti bio siguran u iskrenost najiskrenijeg, s.a.w.s.
Kada je ovaj čovjek završio sa pitanjima i na postavljena pitanja dobio odgovore, objelodanio je islam i rekao je da je on izaslanik svoga naroda koji ga slijedi i koji ga je poslao da spozna iskrenost izaslanika koji poziva da se vjeruje u ono sa čime on dolazi od Uzvišenog Allaha dž.š., i tako oni prihvatiše islam. Oni su ga poslali zato što su bili potpuno sigurni u njegovu promišljenost, pronicljivost, dalekovidnost, oni su dobri za Allaha i Allah je dobar za njih. Zbog toga Ibn 'Abbas, r.a., kaže: "Nikada nismo čuli da ima bolje deputacije od deputacije naroda koji je poslao Dimama". 'Umer, r.a., je govorio: "Nisam vidio nikoga ko ljepše i sažetije pita od Dimama b. Sa'lebea, r.a."

[1] 1:172-173, u Kitabu-l-Imanu. A osnova ovog hadisa je preuzeta od Buharija, 3:261, sa početka poglavlja o zekatu, i En-Nesai, 1:234, u Kitabu-s-Salah (Babu Sevabin men ekame-s-salah).

čovjek je upućen"[1] Reče: Šta si rekao? A on to ponovi, te Poslanik, s.a.w.s., reče: "Obožavaj Allaha i ništa Mu kao sudruga ne pripisuj, obavljaj namaz, udjeljuj zekjat, povezuj (održavaj) rodbinske veze i pusti mi devu."[2]

١٦- وروى ابن السكن، والطبراني في **المعجم الكبير** وأبو مسلم الكجي في **السنن** عن الْمُغيرة بن عبد الله اليشكري أنّ أباه حدثه، قال: "انطلقتُ إِلى الكُوفَة فدخلت المسجد، فإذا رجلٌ مِنْ قَيْسٍ يُقَالُ له ابن الْمُنْتَفِق، وهو يقول:

وُصِفَ لِيَ رسولُ الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فطلبته، فَلَقِيتُه بعرفات، فزاحمت عليه، فقيل لي: إليك عنه، فقال: دَعُوا الرَّجُلَ، أَرَبٌ ما له، قال: فزاحمت عليه حتى خَلَصْتُ إليه، فأخذت بخِطَامِ رَاحِلَتِه فما غيرَ عَلَيَّ.

- ثم قلتُ - : شيئين أَسْأَلُكَ عنهما: ما يُنْجِيني من النَّار؟ وما يدخلني الجنةَ؟ قال: فنظر إلى السماء، ثم أقبل عليَّ بوجهه الكريم، فقال: لَئِنْ كنت أوجزت المسألة لقد أعظمت وطوَّلْتَ، فاعْقل عليَّ:

اعبُدِ الله ولا تشرك به شيئا، وأقم الصلاة المكتوبة، وأَدِّ الزكاة المرفوضة، وَصُمْ رَمَضَانَ".

---

[1] Ovaj čovjek je postavio odgovarajuće pitanje koje ga se tiče ili je Allahovom dobrotom upućen na to (na odgovarajuće pitanje); ovdje je pripovjedač posumnjao koji je od ova dva termina izrečen iako su oni skoro identičnog značenja.

[2] To je Poslanik, s.a.w.s., rekao beduinu jer je beduin držao Poslanikovu devu, da bi na taj način lakše i bez muke upitao Poslanika ono što želi. Kada mu je Poslanik, s.a.w.s., odgovorio na postavljena pitanja, rekao mu je da mu oslobodi devu. Ovaj hadis nam ukazuje na Poslanikovu skromnost prema onome ko pita i saosjećajnosti sa njim i pored toga što je pitanje postavljeno u nevakat.

16- Ibnu-s-Seken, Et-Taberani u svome djelu **El-M'udžemu-l-kebir** kao i Ebu Muslim el-Kedždži u svom **Sunenu**[1] od El-Mugireta b. 'Abdillaha el-Ješkurija da mu je njegov otac govorio: "Otišao sam u Kufu i ušao u džamiju i tamo sam zatekao čovjeka iz Kajsa koga su zvali Ibnu-l-Muntefik, a on je govorio: Slikovito mi je opisan Poslanik, s.a.w.s., zbog toga sam tragao za njim i susreo sam ga na 'Arefatu, pa sam se tiskao da bih došao do njega. Bi mi rečeno: Bježi od njega (udalji se od njega)! Poslanik, s.a.w.s., tada reče: "Pustite čovjeka, da vidimo šta želi!" Reče ovaj čovjek: Tiskao sam se sve dok nisam došao do Poslanika i uzeo njegovu jahalicu za uzdu, a on se nije ljutio na mene."[2]

Zatim sam mu rekao: Upitat ću te dvije stvari: Šta će me spasiti Džehennema i šta će me uvesti u Džennet? Reče: Pogledao je prema nebu, zatim je okrenuo svoje plemenito lice prema meni i rekao: "Da si dobro sažeo pitanje, već si ga uveličao i oduljio. Shvati dobro šta ću ti reći: Obožavaj samo Allaha i ništa Mu kao sudruga ne pripisuj, obavljaj propisane namaze, udjeljuj zekjat i posti ramazan."

١٧- وروى مسلم وأبو داود والترمذي في **الشمائل** واللفظ لمسلم، عن أنس رضي الله عنه: "أنَّ امرأةً كان في عَقْلِهَا شيءٌ، فقالت: يا رسول الله إنَّ لي عليك حاجة، فقال: يا أمَّ فلان، انظري أيَّ السِّكَكِ شئت حتى أَقْضِيَ لك حاجتك، فَخَلاَ معها في بعض الطرق، حَتَّ فَرَغَتْ من حاجتها". وفي رواية أبي داود: "فَجَلَسَتْ فَجَلَسَ النَّبي صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إليها حتى قَضَتْ حَاجَتَها".

---

[1] Kao što stoji u **Fethu-l-Bari, šerh Sahih el-Buhari**, 3:264-265 na početku poglavlja o zekjatu.

[2] Poslanik, s.a.w.s., nije se ljutio na mene kao ni njegovi ashabi. Ovaj hadis nam ukazuje na skromnost i staloženost Poslanika, s.a.w.s., prema onome ko pita i želi da se okoristi od nečega što nije za tajenje.

17- Bilježe Muslim, Ebu Davud i Et-Tirmizi u **Eš-Šemail**[1]; Muslimova verzija koju prenosi Enes, r.a, glasi: "Jedna umno bolesna žena reče: O, Allahov poslaniče, imam potrebu za tobom, a on joj odgovori: "O, majko toga i toga, pogledaj raspoložive mogućnosti dok ti ne ispunim ono što želiš", i on se na neki način osami sa njom sve dok nije odustala od onoga što je tražila. A u Ebu Davudovoj verziji stoji: "Ona je sjela te je Poslanik, s.a.w.s., sjeo pored nje sve dok joj nije ispunio potrebu."[2] Ovdje sam izabrao da navedem govor imama El-Maverdija koji govori o ličnosti ovog plemenitog Poslanika i velikog učitelja, s.a.w.s.

Ono što El-Maverdi govori je dopuna onoga o čemu sam ja govorio ovdje, a o tome će biti govora na stranicama koje slijede.

* * *

---

1 Muslim, 15:82, Ebu Davud, 4:257, i **Eš-Šemail** na 205. stranici.

2 Imam Nevevi u **Šerhu Sahih Muslim**, 15:82, o ovom hadisu kaže: Ovaj hadis nam ukazuje na Poslanikovu, s.a.w.s., skromnost i njegovo zadržavanje sa bolesnom ženom da bi joj ispunio želju i savjetovao je u samoći; to osamljivanje nije bilo sa nepoznatom ženom jer se ovo događalo na javnom mjestu gdje su ljudi prolazili i vidjeli su i njega i nju, ali nisu čuli njen govor jer njeno pitanje nije za objelodanjivanje, a Allah najbolje zna.

JEZGROVIT GOVOR

GOVOREĆI O OSOBENOSTIMA POSLANIKA KAO UČITELJA, NJEGOVIM VRIJEDNOSTIMA, PLEMENITOM PONAŠANJU I VRLINAMA, OTPOČET ĆEMO SA NEKIM NJEGOVIM OPĆENITIM OSOBINAMA

Spoznaja Poslanikovog jezgrovitog govora je dio potpune spoznaje Poslanikove ličnosti u podučavanju, koja je dio te ličnosti i ne može se izdvojiti od nje, kao što je i dio te spoznaje prihvatanje riječi i propisa koje su od Poslanika, s.a.w.s., te ugledanje u njegova djela. Također, spoznaja Poslanikove ličnosti reflektuje se na mjesto koje Poslanik zauzima u našim dušama, i ta spoznaja obuhvata svaki segment života i vjere.

U ovim riječima nalazi se uputa i smjernice kojih se učitelj treba pridržavati na svom životnom putu, u svojim idejama, svom ponašanju, svom ophođenju prema drugima, svojoj rječitosti, svom izgledu, svom iskustvu...

قال تعالى : ﴿ لَّقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ ٱللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ ﴾

[الأحزاب: ٢١]

"Vi u Allahovom poslaniku imate divan uzor..."[1]

---

1 Al-Ahzab, 21. U ovom jezgrovitom govoru nalaze se i neke rečenice koje su usko povezane sa stanjem i obilježjem poslaničke misije. Te rečenice sam zadržao jer one upotpunjuju govor o ovom plemenitom Poslaniku i velikom učitelju, s.a.w.s. Ove riječi u cijelosti prenosi učenjak Džemaluddin el-Kasimi (neka je Allahova milost na njega) u svojoj knjizi **Delailu-t-tevhid**, 181-186. (damadsko izdanje), kao i na 156-169. stranici izdanje kairske izdavačke kuće pri El-ezheru, gdje se govori o ovom plemenitom Poslaniku, o dokazima njegove poslaničke misije kao i o osobinama njegove velike ličnosti. U štampanoj verziji knjige **E'alamu-n-nubuveh** od El-Maverdija, u kojoj se nalazi ovakav govor, nalaze se patvorenosti i mnogobrojne grješke. Također ovakvih grješaka i pat- ⇨

Imam Ebu-l-Hasen 'Ali b. Muhammed el-Maverdi el-Basri el-Bagdadi, najpravedniji šeriatski sudija tog vremena, rođen 364., a umro 450. g., (neka je Allahova milost na njega), u svojoj knjizi **E'alamu-n-nubuveh**, u dvadesetom poglavlju kao i u drugim poglavljima, kaže: Govoreći o odlikama i osobenostima kojima je Allah dž.š. odlikovao Njegovog poslanika Muhammeda, s.a.w.s., rezime toga je[1]:

Pošto su poslanici najbolji Allahovi robovi i najodabranija Allahova stvorenja, zbog obaveza kojima ih Allah zadužuje prema Njemu, odlikovao ih je najplemenitijim ćudima, ojačao ih je najčvršćim ugovorima štiteći njihovu lozu od klevete, njihov položaj omalovažavanja (povrede), da bi njihove duše bile skromne, njihova srca čista, da bi ljudi brže odgovarali na njihove pozive i da bi bili pokorniji njihovim zapovijedima.

Divni su dokazi kojima se dokazuje poslanstvo Allahovog Poslanika, s.a.w.s., svjedočenja su ubjedljiva, činjenice koje to svjedoče su konačne, tu nema miješanja laži sa istinom, niti plagijatora sa onim koji ima pravo, Allah ga je poslao pošto ga je izabrao, očistio ga je nečistog, odstranio je sumnje i sumnjičenja o njemu, sačuvao ga je

---

vorenosti ima i u knjizi **Delailu-t-tevhid**. Zbog toga sam uložio ogroman napor da otklonim te grješke i da u skladu sa svojim mogućnostima podržim ono što je pozitivno, po mom viđenju stvari, a Allah je najbolji pomagač.

1 Čudna je sličnost u značenju na koje ukazuje imam El-Maverdi, imam Istoka u svoje vrijeme, u riječima koje ukazuju na odlike Poslanikove plemenite ličnosti i u riječima imama zapada, Ibn Hazma, u knjizi **El-Fisel fi-l-mileli ve-l-ehvai ve-n-niheli**, 2:88-91, (kairsko izdanje iz 1383. g.) Kao da je jedan od njih uzimao od drugog, a ovog je mrzilo da raspravlja o tome.
Nije čudna bliskost viđenja i identičnost ideja izmedu ova dva imama, imama islamskog Istoka i imama islamskog Zapada jer oni govore o istoj oblasti identifikacija odlika kojima je odlikovan Allahov Poslanik, s.a.w.s. Kao da su ova dva imama živjeli u jednom selu. El-Maverdi je preselio na Ahiret 450. g. po Hidžri u Bagdadu, a Ibn Hazm je preselio 456 g. po Hidžri u varošici Leblea u Endelusu (neka je Allahova milost na njih).

zlih pogleda, razum ga nije odbijao, niti ga je srce odbacivalo, niti je duša od njega bježala.

Okićen je najčasnijim ahlakom, najljepšim djelima, dostojan je najuzvišenijih položaja i najvrjednijih djela, jer ta djela su osnova koja vodi onome što dolikuje Poslaniku, s.a.w.s., i slaže se sa njim, a odbacuje ono što je suprotno i što mu se suprotstavlja. Nema uzvišenijeg položaja od poslanstva koje je izaslanička misija između Allaha i Njegovih robova. Ono ima zadatak da ukaže ljudima na očuvanje vlastitih interesa i pokornost Gospodaru. Najbolje stvorenje je bilo najpotpunije u toj misiji, najzaslužnije i na najpotpuniji način je ispunjavalo sve uvjete.

U Poslanikovo, s.a.w.s., vrijeme nije bilo nikog ko je bio blizak Poslaniku, s.a.w.s., u dobroti i potpunosti, potpunosti u fizičkom izgledu i moralnim normama, zatim u govoru i djelu. Takvim ga opisuje Uzvišeni Allah u svojoj Knjizi riječima:

قال تعالى: ﴿ وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ ۝ ﴾ [القلم: ٤]

"jer ti si, zaista, najljepše ćudi."[1]

Dobrota, iako ne mora biti od mu'džiza poslanstva, jer dobrotu posjeduju i drugi, jeste obilježje poslanstva. Upotpunjenjem dobrote, koje nikako nije bilo, doseže se do mu'džize. Potpuna dobrota obavezna je za iskrenost, a iskrenost je obavezna za prihvatanje govora, zbog toga je dozvoljeno kazati da je dobrota jedan od poslaničkih dokaza.

Ako je ovo shvaćeno, potpunost koja se odnosi na čovjeka može biti na jednom od četiri svojstva:

1-potpunost stvorenja (u fizičkom smislu), 2-savršena etika, 3-krijepost u govoru i 4-dobročinstvo djelima.

---

[1] Al-Kalam, 4.

1- Što se tiče prvog svojstva, koje se odnosi na potpunost u stvaranju poslije uobličavanja lika, ono može biti na jedan od četiri opisa,

Prvo, mirnoća koja podstiče na uvažavanje i veličanje i poziva predanosti i pokornosti. Poslanik, s.a.w.s., je zbog toga puno uvažavan kod ljudi tako da se i mnoštvo izaslanika Kisre pokorilo Poslaniku, s.a.w.s., kada su mu došli i pored činjenice da su bili pod savršenim nadzorom starješina (kraljeva) i mnogobrojnih nasilnika careva: Poslanik, s.a.w.s., je bio u njihovim dušama poštovaniji, a u njihovim očima veći iako se nije uzdizao ohološću i nije se ponosio utjecajem, već je bio skroman i lahko prepoznatljiv.

Drugo, otvorenost (vedrina), koju sa sobom povlači iskrenost i ljubav, podstiče na čistoću i veliku ljubav. Poslanik, s.a.w.s., je bio voljen. Ljubav zbog njegove vedrine usadila se u duše ljudi tako da ga nije mogao mrziti prisni prijatelj, niti je od njega mogao otići bližnji rođak. Njegovi drugovi su ga više voljeli nego što su voljeli svoje očeve, sinove i hladno piće pri žestokoj žeđi.

Treće, ljepota prihvatanja, pridobivanje naklonosti srca tako da srca žure da mu se pokore i ponižavaju se težeći njegovom skladu (njegovoj saglasnosti). Prihvatanje Poslanikovih, s.a.w.s., pogleda bilo je skladno srcima, zbog toga je u duše ljudi usađena želja za druženjem sa njim tako da od njega nije bježao svojeglavi (prkosni) niti se je otuđivao otuđeni, osim onih koje je zavist odvela u nesreću, a zabranjeno u suprotstavljanje.

Četvrto, sklonosti duša da ga slijede i da se povode njegovom saglasnošću. One su ustrajne na njegovim mukama i otpornostima. Među iskrenim u ovome nema izuzetaka, i ne bježi od njega onaj koji se dugo družio sa njim.

Ova četiri svojstva su uzroci sreće i načela poslanstva. Upotpunjenjem ovih svojstava u jednu cjelinu uspostavlja se potpuna ravnoteža i dobiva se traženo.

2- Drugo svojstvo koje govori o savršenstvu etike bit će prezentovano na slijedećih šest osobenosti:

Prva osobenost: promišljenost, čistota od sumnji, iskrena dalekovidnost. Na sveobuhvatnost (općenitost) ovoga ukazuje njegovo zdravo razumijevanje, ispravno raspoređivanje (planiranje), lijepo sređivanje (sabiranje). On doista nikada nije bio obmanut (prevaren) niti je bio nemoćan u teškoćama, već bi uočio slabosti u osnovi, otkrio njihove manjkavosti i otklonio uzroke nesreće. Ovo je nemoguće postići ičim osim iskrenošću, čistoćom od sumnjičenja i jasnom odlučnošću.

Druga osobenost: izdržljivost i postojanost u nedaćama, i to je ono što je nužno zbog neprijatelja, kao i njegova strpljivost u nesrećama i nevoljama dok je bio žalostan i borac na Allahovom Putu. Bio je savršeno miran i spokojan bez obzira na prilike i stanje u kojima se nalazi. Ne bi oslabio pod žestinom, nije se pokoravao pred veličinom. U Mekki je doživio od Kurejšija ono zbog čega kosa sijedi i nasrtaje pred kojima se ruši neosvojiva tvrđava. I pored svoje slabosti, Poslanik, s.a.w.s., se strpio najsnažnijom strpljivošću i to izdržao čvrstinom pobjednika.

Treća osobenost: odricao se dunjaluka i izbjegavao ga. Od njega uzimao samo onoliko koliko mu je nužno, nije težio ovosvjetskom sjaju, nije se naslađivao niti čudio ovosvjetskim zadovoljstvima, vladao je od dalekog Hidžaza pa do Iraka i od dalekog Jemena pa do obala Omana. Poslanik, s.a.w.s., je bio najskromniji čovjek u čuvanju i štednji, izbjegavao je gomilanje imetka i monopol.

Nije iza sebe ostavio imetak niti je kome bio dužan. Nije kopao rijeku niti gradio dvorac. Njegova porodica i djeca nisu imala pravo nasljedstva pokućanstva i imetka da bi ih na taj način Poslanik, s.a.w.s., odvratio od želje za dunjalukom kao što je i samoga sebe odvratio, da bi bili poput njega u odricanju od dunjaluka.

Dostojan je onaj koji se odriče dunjaluka pa zbog takvih pogleda na dunjaluk pridobija svoje ashabe. Nije optužen da teži dunjaluku i da laže na Allaha tobože prizivajući, svojim odricanjem od dunjaluka, Ahiret. Ono što je danas mogao odraditi, makar i malo bilo, nije ostavljao za sutra. Bio je zadovoljan oskudnim životom.

Četvrta osobenost: skrušen je bio prema svojim sljedbenicima, a skroman prema svojim pokornicima, hodao je pijacama, sjedio je na zemlji, miješao se sa svojim drugovima i sagovornicima, nije se razlikovao od njih osim spuštanju glave i stidu. Odlikovao se skromnošću i dičio poniznošću.

Kod njega je ušao neki beduin koji se prestrašio iz strahopoštovanja prema njemu, pa mu Poslanik reče: "Smiri srce svoje, budi siguran i ne plaši se mene, ja sam sin one žene koja je jela sušeno meso na suncu u Mekki!"[1] Čestit ahlak i plemenit osjećaj njegove su urođene osobine te njegova narav u kojoj je stvoren; to nije rijetkost da bi se ponavljala, niti je neograničenost koju treba ograničiti.

Peta osobenost: blagost i dostojanstvena staloženost prema lahkomislenom koji ga uznemirava ili neznalici i ludaku koji ga provocira. Bio je dostojanstveniji u borbi od svakog dostojanstvenog, mirniji u sukobu od svakog mirnog. Zadesila ga je surovost beduina i nikada zbog toga ružnu riječ nije izgovorio. Nije upam-

---

[1] Cilj riječi Allahovog Poslanika, s.a.w.s.: "Ja sam sin one žene koja je jela sušeno meso na suncu u Mekki" je negiranje osobine kraljevstva kod njega koje je praćeno uobraženošću i ohološću. U riječima Allahovog Poslanika: "Ja sam sin one žene..." on sebe pripisuje ženi a ne muškarcu želeći da na taj način bude još skrušeniji i staloženije ćudi, jer je poznato da su žene slabije od muškaraca. Zatim opisao je tu ženu kako ona "jede osušeno meso na Suncu" iz poniznosti, jer je "osušeno meso na suncu" loše jelo, to je hrana za siromašne, a oholi silnici jedu samo svježe zaklano meso. To je kao da je on rekao: Ja sam sin one siromašne žene koja jede lošu hranu, pa kako me se bojiš? Ovo navodi učenjak El-Kastalani, neka je Allahova milost na njega, u **El-Mevahibu-l-ledenijeh**, 4:319-320, uz komentar Ez-Zerkanija.

ćeno od njega da se brzo srdio. Niko nije bio tako savršeno blag; smiren bez ishitrenih poteza; Allah Uzvišeni ga je sačuvao klevete, lahkomislenosti i grijeha i učinio ga da prema Ummetu bude saosjećajan, a prema svim ljudima blag.

Kurejšije su ga kažnjavali za svaki propust, namjerno su ga zločinački mučili, a on je sve to strpljivo podnosio i suprotstavljao im se. U tome se nisu razlikovali bestidni od dostojanstvenih, niti najlošiji od velikana; svi su u tome bili jedinstveni, kako velikani, tako i ološ. Sve što su bili uporniji, on im se više suprotstavljao i odbijao ih dok ih nije pobijedio pa im oprostio i smogao snage da ih kazni pa ih nije kaznio.

Na dan osvajanja Meke, kada su se svi okupili oko njega, rekao im je: "Šta mislite o meni?" Odgovoriše: "Ti si sin plemenitog amidže![1] Ako oprostiš, to je ono što mislimo o tebi, a ako se osvetiš, to je ono što smo zaslužili!" Poslanik, s.a.w.s., im reče: "Kazat ću vam ono što je Jusuf, a.s., kazao svojoj braći: Ja vas sada neću koriti! Allah će vam oprostiti, od milostivih, On je najmilostiviji!"[2] Kada mu je došla Hinda, kćerka 'Utbeova, koja je rasporila stomak njegovom amidži i zagrizla mu jetru iz osvetničkih pobuda, oprostio joj je i poklonio krvarinu.

Šesta osobenost: Pridržavao se ugovora, izvršavao je obećanja, nikada nije prekršio ugovor niti je pogazio obećanje. Nevjera (izdaja), po njemu veliki je grijeh. Suprotstavljanje lošem djelu je

---

[1] Ovo se nalazi u govoru El-Maverdija: "Sine amidže plemenitog" a postoje i druge verzije ove predaje: "Rekoše: Brat plemeniti i sin brata plemenitog", kao što je u **Es-Sireh** od Ibn Ishaka, a od njega prenosi hafiz Ibn Hadžer u **Fethu-l-Bariju,** 8:15, Ez-Zerkani u **Šerhu-l-mevahibi-l-ledenije,** 2:377, El-Vakidi u **Megazi-l-Vakidi**, 2:835, Ibn Sejidun-nas u **Ujunu-l-eser**, 2:178, Ibn Kajjim u **Zadu-l-me'adu** i El-Jemeni u **Behdžetu-l-mehafil**, 1:410. Ostale verzije ove predaje u ovim knjigama po značenju su slične gore citiranoj verziji.
U drugoj predaji stoji: "Šta mislite, šta ću vam uraditi..."

[2] Jusuf, 92.

dobra osobina, pridržavati se ugovora i obećanja je teško, a kršiti ugovor i gaziti obećanje još je teže. Kada mu'ahid-ugovornik počne sa kršenjem ugovora, Uzvišeni Allah, dž.š., nudi Poslaniku rješenje, kao što je bio slučaj sa jevrejskim plemenima Benu Kurejzom i Benu Nedirom te Kurejšijama prilikom sklapanja ugovora na Hudejbiji, tada Allah, dž.š., Poslaniku, s.a.w.s., daruje najbolje moguće rješenje, a to je kršenje ugovora od strane neprijatelja.

Ovih šest osobenosti su u potpunosti bile zastupljene u etici Poslanika, s.a.w.s., i njima ga je Allah, dž.š., uzdigao nad ostalim stvorenjima.

3- Treće svojstvo tiče se Poslanikova, s.a.w.s., krijeposti u govoru i bit će prezentirano u slijedećih osam osobenosti.

Prva osobenost: Došao je sa obilatom mudrošću, date su mu mnogobrojne divne znanosti iako je bio ummijj, onaj koji nije znao čitanje i pisanje, nije čitao knjigu niti je učio nauku, niti se družio sa 'alimom ili mu'alimom, a došao je sa nečim što je nadmašilo ljudske umove, oštroumne zapanjilo temeljitošću koja dokazuje i čvrstinom koja je očita. Nije posrnuo niti zgriješio ni u riječima ni u djelima.

Ovakva Poslanikova, s.a.w.s., narav bila je samo zbog čistote njegovog bića i iskrene upućenosti.

Druga osobenost: Štitio je i pažljivo čuvao sve ono sa čime ga je Uzvišeni Allah upoznao, o čemu ga je obavijestio, kao što su kazivanja o poslanicima i njihovim narodima, o zbivanjima u svijetu od samoga početka, itd., tako da ništa od toga nije izmaklo starom i mladom i u tome nije izuzeto ništa, veliko ili malo bilo. On to nije zabilježio u knjizi koju bi učio niti je to sam od sebe napamet naučio da bi ga to štitilo. Ovo je rezultat zdrava razuma, širokogrudnosti i dobrodušnosti. Ove tri osobine sastavni su dio Poslanice; one su dio poslaničke odgovornosti. Zbog toga je bitno da je neko ko je praktičar poslan sa ovim osobinama.

Treća osobenost: Potvrđivanje propisanog najjačim dokazom i najjasnijim objašnjenjem, tako da su od njega nije mogao čuti govor koji se kosi sa razumom niti je u njegovom govoru moglo biti nečega što je za razum neshvatljivo. Zbog toga je Poslanik, s.a.w.s., govorio: قال صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : "أُوتِيتُ جوامعَ الكَلِم، واختُصِرَ لِي الكلامُ اختصارا" – "Dat mi je jezgrovit govor i na najbolji mogući način sažet mi je govor"[1]. Jer, Poslanik, s.a.w.s., sa malo bi riječi upozorio na

---

[1] Bilježi Ebu Ja'la u svom **Musnedu** od 'Umera b. Hattaba, r.a., sa dobrim senedom, a predaja glasi: "Dat mi je jezgrovit govor i na najbolji mogući način sažet mi je govor". Ova verzija hadisa je sličnog značenja hadisu kojeg prenosi Ebu Musa el-Eš'ari, a bilježe ga Ibn Ebi Šejbe, Et-Taberani i Ebu J'ala sa dobrim senedom: "Dat mi je jasan, sažet i rezimiran govor" (*fevatihu-l-kelim*), u drugoj verziji stoji (*mefatihu-l-kelim*): ovo su množine od *miftah* i *mifteh*, a u osnovi i *miftah* i *mifteh* znače: sve ono pomoću čega ćemo doći do otkrivanja tajni do kojih je teško doći; *kelim* je množina od *kelimetun*.

To znači da je Poslaniku, s.a.w.s., data rječitost, dospijeće do zagonetnih značenja, stil izraza, ljepota dikcije, riječi koje su za druge nejasne jer su im nedostupne (nepoznate u govorništvu), mnoštvo velikih i potpunih značenja izrečenih sažetim i ljubaznim govorom u kojem nema dvosmislenosti, nejasnoća i zagonetnosti.

Dževami'u-l-kelim je množina, a jednina glasi *kelimetun džami'atun*; to su riječi koje sadrže mnogo značenja iskazanih u malo termina.

Havatimu-l-kelim je množina, a jednina glasi: *kelimetun hatimetun*; to su završne slikovite riječi koje imaju mnogo značenja tako da su sveobuhvatne, i ništa od traženog značenja ne izostaje uz skladnost, rječitost, uz pridržavanje pravila zastajanja i povezivanja slogova.

Poslanik, s.a.w.s., je bio najrječitiji čovjek, govor je započinjao jasnim, prijatnim, sadržajnim, shvatljivim riječima, a završavao ga kratkim i sadržajnim riječima tako da je onaj koji sluša uživao u njegovom govoru i krajnje je bio koncentrisan.

"Ve ihtusire lije-l-kelamu ihtisaren – Skraćen (kratak) je moj govor, tako da kažem malo riječi koje mnogo znače."

To su osobenosti kojima je Uzvišeni posebno odlikovao Muhammeda, s.a.w.s., i time ga uzdigao nad ostalim poslanicima, salavatullahi 'alejhim.

mnogo stvari zato nije duljio u govoru, savladavao je neznanje sa lahkoćom, bio je najbolji pomagač i vođa.

Četvrta osobenost: Najljepši ahlak koji je propagirao, lijepi edeb kome je pozivao, održavanje rodbinskih veza na koje je podsticao i darežljivo i saosjećajni odnos prema slabim i jetimima.

Zabranjivao je da se ljudi međusobno mrze, da osjećaju zavidnost jedni prema drugima, sprječavao je prekidanje rodbinskih veza i međusobno udaljavanje kako bi poštivanje među njima bilo veće, lijepo ophođenje rasprostranjenije, zahvaljivanje na lijepom edebu očitije, da bi se žurilo dobru a izbjegavalo i sprječavalo zlo.

Da bi se riječi Uzvišenog ispunile u njihovom primjeru:

قال تعالى: ﴿كُنتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِٱلْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ ٱلْمُنكَرِ﴾ [آل عمران: ١١٠]

"Vi ste narod najbolji od svih koji se ikada pojavio, tražite da se čine dobra djela, a od nevaljalih odvraćate, i u Allaha vjerujete..."[1] – oni su se pridržavali Allahovih zapovijedi, klonili se Allahovih zabrana, usavršili su vjeru i dunjaluk tako da su izdigli vjeru nakon njene slabosti, ponizili mnogoboštvo poslije što je bilo uzdignuto i cijenjeno, postali su pokorni imami i odabrani lideri.

Peta osobenost: Kada je odgovarao na pitanja, bio je jasan, u raspravama je bio ubjedljiv, nikakva slabost ga nije mogla spriječiti da bi ostvario svoj cilj, bio je najsposobniji u svemu, u raspravama se nije svađao već su njegovi odgovori bili najjasniji, a rasprave najprihvatljivije.

Šesta osobenost: Njegov jezik je sačuvan od patvorenosti u govoru pa iako je dolazio sa općenitim informacijama, te informacije se nikada nisu mogle povezati sa lažima, bile su iskrene i istinite,

---

[1] Ali 'Imran, 110.

on je bio i ostao poznat po iskrenosti kao mladić i kao starac, i to je bila njegova odlika dok mu je emanet (povjerenje) bilo obilježje po kojem su ga prepoznavali.

Kurejšije su, prije primanja islama, tajno vjerovali u njegovu iskrenost, a javno su ga u laž ugonili kada ih je pozvao u Islam. Neki od njih su ga u laž utjerivali iz zavidnosti, neki iz inata, neki zato što su na taj način htjeli da negiraju njegovo poslanstvo i vjerovjesništvo. Da su zatekli Poslanika ﷺ u laži ijedanput prije poslanstva, to bi koristili kao dokaz protiv njega da ga u laž utjeruju nakon dolaska Objave.

Iskren je bio kao dječak, što po logici stvari govori da je još iskreniji bio kad je odrastao. Onaj koji je sačuvao sebe radi samoga sebe preče je da sačuva sebe radi Allaha. Ovo je dovoljno da bi Poslanika, s.a.w.s., zaštitio od poricatelja i da bi odgovorio onom koji prkosi.

Sedma osobenost: Slobodno je govorio o svojim namjerama maksimalno koristeći vrijeme, govor je skraćivao i govorio je samo koliko je dovoljno. U njegovom govoru nije bilo suvišnih riječi. Nikada ne bi odustao, a da stvar ne objasni. Pored ovih svojih osobenosti, naime, da je govorio po potrebi i samo koliko je dovoljno, bio je poznat po šutnji i staloženosti. Zbog toga je njegov govor sačuvan od neispravnosti, njegova blistavost je bila neoskrnavljena i sa zadovoljstvom je njegov govor prepričavan tako je ostao zapamćen u srcima i zapisan u knjigama.

Osma osobenost: Bio je najrječitiji u govoru, najjasniji u objašnjenjima, najobuhvatniji u izražavanju i terminologiji, najvjerodostojniji u smislu, u njegovom govoru nije bilo manjkavosti i pretjerivanja, bio je izričit i jasan a nije teoretisao puno i nejasno. Napisano je mnogo djela koja sadrže njegov jezgrovit govor koji je nedostižan u govorništvu. Unatoč tome, nemoguće je napraviti statističke podatke napisanih djela o njemu niti je moguće uraditi temeljito istraživanje i analizu o tome.

Kada bi se njegov govor pomiješao sa drugim govorima, odlikovao bi se metodologijom i skladnošću. Njegov govor je istinit i sačuvan je od neispravnosti, iskren je i sačuvan od laži.

To nije bio govor govornika, retoričara, pjesnika ili književnika već je to bio govor čovjeka koga je Uzvišeni nadario određenim ciljem, a taj je dostava Poslanice ljudima.

4- Četvrto svojstvo se tiče Poslanikovog, s.a.w.s., dobročinstva u djelima i ono se može prezentirati u slijedećih osam osobenosti.

Prva osobenost: Bio je lijepog ahlaka i zdravih političkih viđenja. Ono što ih je povezivalo u džahilijjetu i po čemu su bili poznati iskorijenio je, i po tome više nisu bili poznati.[1] Ljudi su mu rado bili pokorni i povodili se za njim iz osjećaja strahopoštovanja i ambicioznosti. Sve ovo je teško ostvarivo i naporno osim za čovjeka koji ima Allahovu pomoć i zaštitu, koji je odlučan u upućivanju drugih i koji je ustrajan, pronicljiv i prodoran.

Ako bi propisivao nešto iz Objave – to su bili neprikosnoveni dokazi; a ako bio samostalno odlučio o nečemu – to su nepobitni argumenti. Dovoljna ti je utemeljenost njegovih principa do vječnosti; dok se oni prenose sa prvih generacija na generacije koje dolaze poslije njih, uvećava se ljubav prema njima, jača zalaganje za njihovo ostvarivanje, oni se prenose precizno u različite krajeve u kojima egzistiraju različiti običaji i tradicije – da budu dokaz onome ko ih se pridržava i objašnjenje za onoga ko sumnja.

Druga osobenost: On je napravio spoj između ostavljanja bogatstva i mogućnosti tako da su i oni koji su skloni bogatstvu i oni koji su skloni skromnosti bili na njegovoj strani, pomagali su mu u pozivanju iz želje za trenutnim ili kasnijim uspjehom ili iz mržnje

---

[1] Ono po čemu su bili poznati i što ih je ujedinjavalo – iskorijenio je, a nametnuo im je novo, ono po čemu nisu bili poznati, a da bi se uspjelo u tome, moralo se proći kroz mnoge poteškoće.

prema propadanju i odustajanju. Vođstvo se ne može ustrojiti samo sa jednom od ovih skupina, niti može opstati ikako drukčije osim sa obje skupine. Zbog tog je spoja vjera stabilna, a dobrobit stalna.

Treća osobenost: Pravedan je u onome što je propisao u vjeri, nije pretjerivao niti je uskraćivao već se držao srednjeg puta, a umjerenost je u svemu najbolja. Usklađivanje između dvije krajnosti, pretjerivanja i uskraćivanja, pravedno je – jer pretjerivanje škodi i uputi i istini.

Četvrta osobenost: On sa svojim ashabima nije težio dunjaluku niti njegovu zanemarivanju, već im je naredio skromnost u tom pogledu pa je rekao: "Najbolji među vama je onaj koji ne napusti svoj dunjaluk radi Ahireta niti Ahiret radi dunjaluka već uzme i od dunjaluka i od Ahireta"[1].

Ovo je istina, jer uskraćivanje jednoga od ovo dvoje vodi neredu u društvu, a spoj dunjaluka i Ahireta vodi pravdi.

Poslanik, s.a.w.s., kaže: "Dunjaluk je najbolje sredstvo, pa pređite preko njega, dovest će vas do Ahireta".[2] To je, zaista, tako, jer ako se neki čovjek posveti samo Ahiretu, mnogo će činiti ibadet i, zapostavljanjem dunjaluka, on je sebi uskratio dunjalučke poteškoće ili je sebi uskratio dunjalučke užase; u prvom slučaju, slabašan je, a u drugom slučaju, ponižen je.

Peta osobenost: Štitio je načela vjere i sudske procese tako da je Ummetu jasno objašnjeno čime su njegovi članovi zaduženi u i-

---

[1] Bilježe Dejlemi i Ibn 'Asakir u svom **Tarihu** od Enes Ibn Malika, r.a., a njegova verzija je slična ovoj koja je ovdje citirana i glasi: "Nije najbolji među vama onaj koji ostavi svoj dunjaluk radi Ahireta, niti svoj Ahiret radi dunjaluka, već onaj koji uzme i od jednog i od drugog, jer dunjaluk vodi Ahiretu, pa ne budite napor (breme) narodu."

[2] Nisam našao identičnu verziju ovoj, ali poput nje je hadis: "Dunjaluk je most za Ahiret pa pređite preko mosta i nemojte se na njemu zadržavati." Bilježi Dejlemi u **El-Firdevsu**, 2:351, i ne spominje mu lanac prenosilaca.

badetima, šta im je dozvoljeno a šta zabranjeno, i detaljno im je objašnjeno šta im je dozvoljeno a šta zabranjeno od bračnih ugovora i transakcija tako da su ehl-i kitabije čeznuli za mnogim propisima koji se tiču transakcija i nasljednog prava propisanih u Allahovom, dž.š., šeriatu dok on nije imao potrebu za tuđim šeriatima.

Zatim je u svome šeriatu postavio načela iz kojih se izvode sporedne odredbe i izvlače detaljni propisi. Radi toga nema potrebe za uputom nakon prestanka Objave niti nerješivih nejasnoća nakon njenog nestanka.[1] Potom je prisutnom naredio da njegovo upozorenje prenese onome ko je odsutan, da bi mogao da se pozove na preneseno. Poslanik, s.a.w.s., kaže: قال صلّى الله عليه وسلّم: بلغوا ولا تكْذبوا عليّ، فرُبَّ مُبَلَّغٍ أوعى من سامع ، ورُبَّ حاملِ فقه إلى من هو أفقَهُ منه. - "Prenesite i ne lažite na mene. Možda je onaj kome je preneseno pametniji od onoga ko je slušao i možda je onaj kome se prenosi razumniji od onoga ko prenosi",[2] pa presuđivat će prema propisa-

---

[1] U ovom dokidanju došlo je do patvorenosti koju nisam ispravio! A u osnovi je: "Nezavisan je sumnje dvosmislenosti poslije njena zapostavljanja" i ovo sam, kao što se da vidjeti, prihvatio i mislim da je bliže ispravnom.

[2] Kao da je Maverdi u ovom kontekstu sastavio više različitih hadisa, kao što slijedi:

١ - قال صلّى الله عليه وسلّم : "ليُبلّغ الشاهدُ الغائب، فرُبّ مُبلّغٍ أوعى من سامع".

1-Bilježi Buhari, 3:574, u Knjizi o hadžu (Babu-l-hutbeti ejjami Mina), i Muslim, 11:169, u Knjizi o zakletvi, od Ebi Bekrea, r.a., da je rekao: Obraćao nam se Poslanik, s.a.w.s., te je rekao: " Neka prisutni prenese odsutnom, možda je onaj kome je preneseno pametniji od onoga ko je slušao".

٢ - قال صلّى الله عليه وسلّم: "نضّر الله امرءا سمع منا حديثا فحفظه حتى يُبلّغه غيره، فرُبّ حامل فقه الى من هو أفقه منه، ورُبّ حامل فقه ليس بفقيه".

2-Bilježi Ebu Davud, 3:438, Et-Tirmizi, 4:141, i Ibn Madže, 1:84, a u Tirmizijevoj verziji stoji: Prenosi se od Zejda b. Sabita, r.a., da je Poslanik, s.a.w.s., rekao: "Allah će pružiti ugodan život čovjeku koji je čuo od mene hadis te ga zapamtio da bi ga prenio na drugog čovjeka; možda je onaj kome je prenesen fikh pametniji od onoga ko ga je prenio, a možda onaj ko ga je prenio nije fekih". Et-Tirmizi kaže: Ovaj hadis je hasen.

⇨

nom uz objašnjenje propisa i povode njihova provođenja[1], i to se odnosi na sve ljude, prisutne i odsutne, sve dok ono što je preneseno iz šeriata ne bude izvršeno i dok preuzete obaveze Ummeta ne budu ispunjene – da ne bi bilo u obavezama prema Allahu posrnuća i prema općem dobru za Ummet propusta i grešaka. Tako je bilo u Poslanikovo vrijeme, ne bi se odugovlačilo sa istraživanjem nečega što je sveobuhvatno dok se isto ne bi sročilo i skratilo. To je jedna od njegovih mu'džiza.

Šesta osobenost: Podržavao je borbu na Allahovom Putu protiv neprijatelja svim raspoloživim sredstvima i sa svih aspekata jer

---

قال صلّى الله عليه وسلّم: "بلّغوا عني ولو آية ، وحدّثوا عن بني إسرائيل ولا حرَج ، ومن كذب علي متعمّدًا فليتبوّأ مقعدَه من النار".

3-Bilježi Buhari u Knjizi: Hadisi o poslanicima (Babu ma zukire 'an beni Israil), i Et-Tirmizi, 4:147, u Knjizi o znanju. Prenosi se od 'Abdullah b. 'Amra, r.a., da je rekao: Rekao je Allahov Poslanik, s.a.w.s.: "Prenesite od mene, pa makar i samo jedan ajet, prenosite od Benu Isra'ilu, i to nije zabranjeno, a onaj ko namjerno slaže na mene , njegovo mjesto je u Džehenemu".

قال صلّى الله عليه وسلّم: "لا تكذبوا عليّ ، فإنه من يكذبْ عليّ يلجْ النار".

4-Bilježe Buhari, 1:199, i Muslim 1:66, od Alije, r.a. da je rekao: Rekao je Allahov Poslanik, s.a.w.s.: "Ne obmanjujte mnome, jer onaj ko slaže na mene ući će u Vatru".

[1] Značenje termina *nass* i *tenbih* po ulemi usuli–fikha je: *Nass* je očito objašnjenje propisa, kao što su riječi Uzvišenog: "da biste tugovali za onim što vam je promaklo", i riječi Allahovog Poslanika, s.a.w.s.: قال صلّى الله عليه وسلّم: "إنّما جُعل الاستئذان من أجل البصر" – "Kao što je ostavljeno traženje dozvole radi toga da bi je (ljudi) vidjeli".

Tenbih je davanje znaka ili pokazivanje na razlog propisa, kao što su riječi Uzvišenog: ﴿السارق والسارقة فاقطعوا أيديهما﴾ – "Kradljivcu i kradljivici odsijecite ruke njihove", koji pokazuju harfom *fa* koji ulazi u propis *fakta'u* da je povod propisu krada. Kao i riječi Allahovog Poslanika, s.a.w.s.: قال صلّى الله عليه وسلّم: "من بدّل دينه فاقتلوه" – "Ko napusti vjeru svoju (islam) ubijte ga", ili Njegove, s.a.w.s., riječi: قال صلّى الله عليه وسلّم: "القاتل لا يرث" – "Ubica ne nasljeđuje", što ukazuje da je povod pogubljenja napuštanje vjere i povod zabrane uzimanja miraza je zato što je ubio onoga koga je trebao naslijediti.

on je bio u zemlji u kojoj su ga svi napustili, sa neznatnim brojem pristalica. Džihadom se umnožio onaj koji je bio u manjini, uzdigao onaj ko je bio potlačen, čvrstinom u borbi u očima neprijatelja postao je onaj koga treba poštivati. Zbog straha je u očima neprijatelja, od džihada pobjednik. Spojio je između dobiti vjere, jer vjera je džihadom uzdignuta i rasprostranjena, i borbe protiv neprijatelja koji je savladan i pobijeđen. Spoj između ovo dvoje beskoristan je osim ako Allah pomogne svojom pomoću, osnaži ga svojom dobrotom, i u tome je Allahova mu'džiza.

Sedma osobenost: Posebno se odlikovao hrabrošću u ratovima i snagom otpornosti neprijatelju. Ni u jednoj borbi u kojoj je učestvovao nije osjetio strah od neprijatelja već je bio jako strpljiv sve dok se ne bi ukazala mogućnost pobjede ili odbrane. Nikada nije bježao sa bojnog polja i nikada nije gubio volju za džihadom već je to bilo usađeno u njegovo smireno srce i dušu.

Na dan Bitke na Hunejnu napustiše ga drugovi tako da je ostao, i pored mnogo svojih drugova, samo sa devet osoba, članova svoje porodice i nekih ashaba, na sporoj devi, nesposobnoj za bijeg ili bilo koji drugi zadatak. On je tada dozivao svoje ashabe ističući samoga sebe govoreći: "Meni, o, Allahovi robovi, ja sam vjerovjesnik a ne lažac, ja sam sin 'Abdulmuttalibov!"

Vraćali su se pojedinačno i u grupama, i kada je to vidjelo pleme Havazin, okanili su se njega. Poslanik, s.a.w.s., nije bježao od brojnijeg neprijatelja, niti se povlačio pred hrabrim neprijateljima koji su ga napadali, već ga je Uzvišeni pomogao odvažnošću i vojskom te su poraženi neprijatelji, dok ga je Allah pomogao pobjedom. U hrabrosti mu nije bilo premca.

Nad Medinom se čuo strašan glas, i ljudi su požurili prema mjestu odakle se čuo taj glas, i na tom putu susreli su Poslanika, s.a.w.s., koji se vraćao sa tog mjesta na kome je došao prije njih, na neosedlanom konju Ebu Talhe el-Ensarija, bio je opasan sabljom te im je rekao: "O, ljudi! Nemojte se bojati, nemojte se bojati!" Zatim je

rekao Ebu Talhi: "Zatekli smo ih u skupinama kako odlaze dok je moj konj bio spor!", a poslije toga nijedan konj ga nije pretekao.

Ovo je samo zbog toga što je znao da će ga Uzvišeni Allah pomoći i da će, u suštini, njegova vjera biti uzdignuta. Uzvišeni kaže: ***"da bi je uzdigao iznad svih vjera."***[1] Potvrđujući riječi Allahovog Poslanika, s.a.w.s.: "Predočena mi je Zemlja pa vidio sam njen Istok i Zapad, a vlast mog Ummeta će dosegnuti do predočenog (Istoka i Zapada)."[2] Ovo je dovoljno da dokažemo njegovu istinitost i iskrenost.

Osma osobenost: Darežljivost i velikodušnost su Njegove odlike; bio je darežljiv prema svakom. Ostavljao je pozitivan utisak i na one koji su mu bili dragi i na one koji mu nisu bili dragi, tako da je preselio na Ahiret, a njegova pancir-košulja je bila kod jednog jevreja kao zalog za nekoliko sa'a pšenice koje je uzeo da bi nahranio svoju porodicu.[3]

Poslanik, s.a.w.s., je bio vladar Arapskog poluotoka, na kome je bilo kraljeva i jemenskih potkraljeva koji su imali riznice i imetak, koje su sakupljali i čuvali, njime se oholili i naslađivali. Sve je to bilo u njegovom posjedu, a on nije od njih uzeo ni dinara ni dirhema.

Hranio se i odijevao skromno, posnom hranom i krutom odjećom iako mu je nuđeno ogromno bogatstvo. Bio je sa velikim društvima, suzbijao je siromaštvo i bio je strpljiv u nesnosnoj gladi.

---

[1] Et-Tevbe, 33.

[2] Bilježe Muslim, 18:13, Ebu Davud, 4:138, Ibn Madže, 2:1304, svi u poglavlju o smutnjama, od Sevbana, r.a., a lanac prenosilaca seže do Poslanika, s.a.w.s., Prvi dio gore citirane verzije je preuzet od Ibn Madžea, a završetak od Muslima i Ebu Davuda.

[3] Bilježe Buhari i Muslim: "Poslanik, s.a.w.s., je preselio (na Ahiret), a njegova pancir–košulja je bila kod jednog jevreja kao zakup za trideset sa'a pšenice". A u predaji koju bilježi Ahmed od Enesa stoji: "Poslanik, s.a.w.s., nije imao ništa čime bi iskupio (pšenicu) do smrti. "

Njemu je na raspolaganju bio i ratni plijen plemena Havazin kada je zaplijenjeno šest hiljada grla krupne stoke, dvadeset četiri hiljade deva, četrdeset hiljada ovaca, četiri hiljade evkija srebra; na sve ovo je imao pravo, a ništa nije uzeo sebi.

Ebu Va'il prenosi od Mesruka, a ovaj od 'Aiše, r.a. da je rekla: "Poslanik, s.a.w.s., nije ostavio niti dinar, ni dirhem, ni ovcu, ni devu, niti je šta oporučio."[1]

'Umer b. Murre prenosi od Suvejda b. Harisa, a ovaj od Ebu Zerra, r.a., da je rekao: Rekao je Allahov Poslanik, s.a.w.s.: "Radovalo bi me da imam zlata koliko je brdo Uhud pa da ga podijelim na Allahovom Putu, i da na dan kada preselim kod mene ne bude ni jednog dinara, osim onoga što će dužnik vratiti."

Kada bi neko nešto tražio od 'Ata'a, a on nije imao šta da dâ, naredio bi tome što traži da kupi šta hoće na njegov račun i ne bi ga vratio bez ičega. Hišam b. Se'id prenosi od Zejda b. Eslema, a ovaj od njegovog oca, da je 'Umer b. Hattab rekao: Neki čovjek je došao Poslaniku, s.a.w.s., i iskao nešto od njega, Poslanik, s.a.w.s., mu je rekao: "Nemam ništa kod sebe, ali kupi šta želiš na moj račun. Kada budem imao sredstava, ja ću to nadoknaditi."

'Umer je rekao: "O, Allahov Poslaniče, već si mu udijelio, Allah te ne duži nečim što nisi u mogućnosti – Poslaniku, s.a.w.s., se nije dopao ovaj 'Umerov govor.

Neki čovjek od ensarija reče: "O, Allahov Poslaniče! Udjeljuj i ne boj se, od vlasnika 'Arša, siromaštva! – Poslanik, s.a.w.s., se na-

---

[1] Bilježe Muslim, 11:89, Ebu Davud, 3:152, obojica u poglavlju koje govori o oporuci, kako navodi Maverdi. Pa kako je i mogao oporučiti nešto kad je bio dužan zalogom?

smijao i na licu mu se primjećivala radost zbog govora ensarije, a potom je rekao: "Ovo mi je naređeno.[1]"

Poslanik, s.a.w.s., je govorio: "Ja sam muslimanima preči nego oni sami sebi; ako neko od muslimana umre i iza sebe ostavi dug, ja sam dužan da ga odužim, ili ako ostavi gubitak, neka mi dođe ja sam mu zastupnik[2], a ako ostavi imetak to pripada njegovim nasljednicima."[3]

Pa da li ima ovakve plemenitosti i blagosti kao što je bila njegova plemenitost i blagost i da li ima ovakve skromnosti i časti kao što je njegova skromnost i čast?

Eh, kada bi se moglo stići makar do nečega od ovih njegovih vrlina i osobenosti, kojih je puno i koje su nedostižne. Niko to ne može postići da bi mu ravan bio, i oni koji su mu neprijatelji to potvrđuju, tj. priznaju njegovu veličinu i nedostižne vrline i osobenosti.

Svaki dvoličnjak i prkosnik, svaki grješnik i nevjernik trudili su se da mu se podruguju riječima i djelima, ili da ga pobjede i omalovaže nalazeći mu propuste u trudu, pa iako su na tom planu uložili sav napor i podmetali mu razne spletke, nisu uspjeli.

---

[1] Bilježi Et-Tirmizi u **Eš-Šemailu** u Babu ma džae fi hulukin resullillahi sallallahu alejhi ve selem na 225. str.

[2] Imam Nevevi u **Šerhu Sahih Muslim**, 11:60, kaže: Značenje ovog hadisa je da je Poslanik, s.a.w.s., rekao: "Ja sam odgovoran za vas; i kada ste u životu i kada preselite na Ahiret, ja sam u oba slučaja zastupnik; ako iza njega ostane dug, odužit ću ga od sebe ako on iza sebe ne ostavi nekoga ko će mu taj imetak odužiti, a ako iza njega ostane imetak, to pripada njegovim nasljednicima i od toga ništa neću uzeti; a ako iza sebe ostavi porodicu kojoj je potrebna pomoć neka dođu meni jer ja sam dužan da ih izdržavam."

[3] Buhari bilježi na više mjesta: 4:390, 8:397, 9:451, 12:7 23 i 42, i Muslim, 11:60-61; ovdje je napravljen spoj između prve dvije Buharijeve verzije.

Pa šta ima veće od fadileta i vrlina koje mu priznaju neprijatelji i oni koji mu zavide? Nisu mu mogli naći slabost da bi ga oklevetali ili ozlijedili, niti nedostatak da bi ga osramotili i uvrijedili, već on je kao što pjesnik kaže: "Njega priznaju ljudi, čak većina njih a vrijednost je u tome što ga priznaju neprijatelji!"

Suština je u tome da, ko u vrijednosti dostigne perfekciju, on svoje ciljeve upotpunjuje dobročinstvom kako bi za vođstvo među ljudima bio prihvaćen. Zastupat će se za to da dobrobit bude sveobuhvatna, a da se nered iskorijeni. Višeg stepena od vjerovjesništva nema, i on je jedini toga dostojan i za izvršenje zadaće sposoban.

Zbog toga je ustrajao, kada je poslan kao poslanik; zauzimao se za zaštitu prava kada je skrbnik postao. Podesan je bio za tu misiju i ta mu je misija odgovarala. Nije bio iznenađen kada mu je povjerena. Sve homogenosti međusobno su slične, a sve sličnosti su povezane, a sve povezanosti se slažu, a slaganje je podudarnost (sklad), i to je osnova svakom pravilu (redu) i pravilo svakom uspjehu.

Ovo su najjasniji dokazi kojima se dokazuje istinitost Poslanikovog vjerovjesništva i najočitiji pokazatelji iskrenosti njegove poslanice. Ne može je, poslije ovakve jasnoće, negirati niko osim ko je bez časti. I neka je hvala Uzvišenom koji učini da se On (Allah) obožava i uputi potvrđivanju Njegove poslanice. Ovim Meverdi završava svoje skraćeno izlaganje.

Ovim jezgrovitim i sažetim izlaganjem o Poslanikovoj ličnosti vraćam se drugom velikom izlaganju a to je: Njegove metode u podučavanju kao smjernice i savjeti, pri čemu ću se rukovoditi autentičnim hadiskim zbirkama.

POSLANIKOV, S.A.W.S., METOD U PODUČAVANJU

Poslanik, s.a.w.s., u podučavanju bi izabrao najbolje, najvrjednije, najefikasnije i najdjelotvornije metode za onoga kome se obraća, metode kojima bi stvar približio njegovom razumijevanju i shvatanju i osnažio postojanost znanja u razumu onoga kome se obraća, metode koje su mu bile od najveće pomoći u objašnjavanju.

Ko je pažljivo, sa predanošću, čitao Kutubu-s-sunneh, mogao je uvidjeti da je Poslanik, s.a.w.s., mnogobrojnim ilustracijama prezentovao hadise njegovim ashabima. Nekada bi to radio u formi pitanja, nekada u formi odgovora, nekada bi odgovorio shodno pitanju, nekada bi u odgovoru došao sa dodacima na pitanje, nekada bi naveo primjer kojim je želio podučiti, nekada bi se u govoru zakleo, nekada bi onoga koji pita odvratio od pitanja zbog savršene mudrosti koja mu je data, nekada bi podučavao pisanjem, nekada crtanjem, nekada upoređivanjem ili objašnjenjem, a nekada palcem ili mahanjem.

Nekada bi Poslanik, s.a.w.s., naveo neku nejasnu stvar da bi na nju ponudio odgovor, nekada bi slijedio metodu šaljenja i prikrivanja onoga čemu želi podučiti, nekada bi temi kojoj želi podučiti dao lijep uvod, nekada bi u podučavanju slijedio metodu upoređivanja između stvari kojima podučava, nekada bi ukazao na povode da bi dao odgovore, nekada bi upitao ashabe ono što znaju da bi na taj način provjerio njihovo znanje, nekada bi ih upitao da bi ih uputio na odgovor, nekada bi im odgovorio prije nego ga pitaju, nekada bi se obraćao samo ženama da ih poduči onome što se tiče samo njih, nekada bi obraćao pažnju na sastav prisutnih, posebno na djecu, spustio bi se na njihov nivo i podučavao bi ih onome što odgovara njihovom uzrastu, nekada bi Poslanik, s.a.w.s., koristio i druge metode o kojima će kasnije biti riječi.

Navest ćemo mnogobrojne primjere i metode koje je Poslanik, s.a.w.s., prakticirao kao i Poslanikova uputstva i smjernice koje su zabilježene u čistom i sačuvanom sunnetu. Samo Allah dž.š. upućuje, na Njega se oslanjam i od Njega pomoć tražim.

1- Poslanikovo, s.a.w.s., podučavanje lijepim i moralnim ponašanjem

Od najbitnijih, najvećih i najodabranijih Poslanikovih metoda u podučavanju bilo je lijepo ponašanje i moralne vrline. Kada bi Poslanik, s.a.w.s., htio nešto da preporuči ashabima da urade, prvo bi sam to uradio, pa bi ljudi, povodeći se njim, postupili onako kako su vidjeli da je Poslanik, s.a.w.s., uradio. Njegovo ponašanje bilo je Kur'an; bio je visokog morala i Allah dž.š. ga je učinio uzorom ljudima. Uzvišeni Allah, dž.š., kaže:

قال تعالى : ﴿ لَّقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ ٱللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا۟ ٱللَّهَ وَٱلْيَوْمَ ٱلْآخِرَ وَذَكَرَ ٱللَّهَ كَثِيرًا ﴿٢١﴾ ﴾

[الأحزاب:٢١]

"Vi u Allahovom Poslaniku imate divan uzor za onoga koji se nada Allahovoj milosti i nagradi na ovom svijetu, i koji često Allaha spominje."[1]

Poslanik, s.a.w.s., je uzor Ummetu u moralu, u postupcima i svim prilikama.

Bez sumnje, praktično podučavanje jače djeluje na čovjeka i efikasnije je, djelotvornije djeluje na razum i pamćenje, vodi oponašanju i slijeđenju, od teoretskog podučavanja. Praktično podučava-

---

[1] Al-Ahzab, 21.

nje je urođeni metod u podučavanju i to je jedan od najvećih i najodabranijih Poslanikovih metoda u podučavanju.[1]

Hafiz Ibn Hadžer u svom djelu **El-Isabe fi temjizi-s-sahabe**[2], govoreći o životopisu velikog Poslanikovog druga Džulenda Malika 'Umana, kaže: Vesime, u knjizi **Er-Riddeh**, prenoseći od Ibn Ishaka, navodi da je Poslanik, s.a.w.s., poslao Džulendu 'Amra b. El-'Asa da ga pozove u islam, pa je rekao:

"Ovome me je uputio ovaj Poslanik, s.a.w.s., koji ne zna ni čitati ni pisati: On ne naređuje na dobro a da ga prethodno sam ne uradi, niti zabranjuje zlo a da ga se i sam nije prethodno odrekao, on dominira i ne zbunjuje se, ne govori ružne riječi, drži se ugovora, ispunjava obećanje i, doista, svjedočim da je on vjerovjesnik."

Imam Eš-Šatibi, neka je Allahova milost na njega, u svome djelu **El-I'tisam**[3] kaže: "Poslanikovo vladanje je Kur'an a.š., jer Objava mu je sudac, a njegovo znanje i praksa su u skladu sa Obja-

---

[1] Učenjak El-Hadžvi u svome djelu **El-Fikrus-sami fi tarihi-l-fikhi-l-islami**, 1:154, kaže: Jedan od dokaza da je praktično podučavanje bolje od teoretskog je: Kada je Poslanik, s.a.w.s., sklopio ugovor sa Kurejšijama na Hudejbiji, naredio je ashabima da se oslobode ihrama klanjem kurbana, pa im je rekao: "Ustanite i zakoljite kurbane, zatim obrijte glave!" Oni su odugovlačili u tome jer su smatrali da je borba bolja od ugovora o miru.
Tada je Poslanik, s.a.w.s., ušao kod svoje žene Ummu Seleme, r.a., i obavijestio je o tome da su ljudi odbili njegovo naređenje. Ona predloži Poslaniku, s.a.w.s., da on prvi obrije glavu i zakolje kurban i da će oni nesumnjivo uraditi ono što je on uradio. Poslanik, s.a.w.s., tako i uradi i kada to oni vidješe, ustadoše i zaklaše kurbane, zatim su jedni druge brijali tako da u toj zbrci umalo jedni druge ne poubijaše.
Ovo nam govori o oštroumnosti Ummu Seleme, r.a., jer je shvatila da im je teško da se oslobode ihrama prije izvršenja obreda i da je praktično podučavanje bolje od teoretskog; stvar se odvila tako kako je ona razumjela. Uz mali dodatak, on završava govor.

[2] 1:538.

[3] 2:339-340.

vom; Objava mu je bila stav, govor, pokornost, odazivanje", i zastao bi kod propisa Objave.

Ova osobenost je od najvećih dokaza da je Poslanik, s.a.w.s., bio iskren u onome sa čime dolazi, prvo bi izvršio naredbu pa bi drugima naredio, klonio se zabranjenog pa drugima zabranio, upozoren bio pa druge upozorio, prvi se bojao Allaha pa drugima o bojaznosti od Allaha govorio, prvi se nadao Allahovoj milosti, pa drugima o milosti Uzvišenog govorio. Suština svega ovoga je: Allah, dž.š., je Poslaniku, s.a.w.s., poslao šeriat kao dokaz i nadzornik njemu i kao uputu na Pravi Put, koju je Poslanik, s.a.w.s., slijedio.

Zbog ovoga Poslanik, s.a.w.s., je postao istinski Allahov rob, abdullah, i to je najčasnije ime kojim se rob može prozvati. Uzvišeni kaže:

قال تعالى : ﴿ سُبْحَٰنَ ٱلَّذِىٓ أَسْرَىٰ بِعَبْدِهِۦ لَيْلًا مِّنَ ٱلْمَسْجِدِ ٱلْحَرَامِ ﴾ [الإسراء: ١]

***"Hvaljen neka je Onaj koji je u jednom času noći preveo svoga roba iz Hrama časnog..."*[1]**

قال تعالى : ﴿ تَبَارَكَ ٱلَّذِى نَزَّلَ ٱلْفُرْقَانَ عَلَىٰ عَبْدِهِۦ ﴾ [الفرقان: ١]

***Također Uzvišeni kaže: "Neka je uzvišen Onaj koji robu Svome objavljuje Kur'an..."*[2]**

قال تعالى : ﴿ وَإِن كُنتُمْ فِى رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا ﴾ [البقرة: ٢٣]

---

1 Al-Isra', 1.

2 Al-Furkan, 1.

U poglavlju Al-Bekara Uzvišeni Kaže:

"A ako sumnjate u ono što objavljujemo robu Svome..."[1]

Ima još sličnih ajeta kojima se hvali Poslanik, s.a.w.s., u svojstvu robovanja Allahu, dž.š.

Ako je to tako, onda su svi ljudi prikladni da im šeriat bude sudac i svjetionik (putokaz) koji će ih povesti Istini. Njihova čast je u tome što pripadaju šeriatskim propisima praktično, teoretski i uvjerenjem, a ne samo teoretski ili razmišljanjima, jer Uzvišeni je čast potvrdio samo bogobojaznošću, riječima:

قال تعالى : ﴿ إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِندَ ٱللَّهِ أَتْقَىٰكُمْ ﴾ [الحجرات:١٣]

"...Najugledniji kod Allaha je onaj koji Ga se najviše boji..."[2] Onaj koji najviše čuva svoj ugled slijeđenjem časti najpreči je da bude ugledan, a onaj koji ne čuva svoj ugled neće biti ugledan i ne može poslužiti drugima kao najuzvišeniji uzor koga treba slijediti. Ugled se povećava shodno prakticiranju šeriatskih propisa. (Kraj teksta uz blago skraćivanje i ispravljanje štamparskih grešaka.)

Ako je ovaj metod bio najbolji Poslanikov, s.a.w.s., metod i metod kojim se najviše koristio Poslanik, s.a.w.s., u davanju smjernica, ovdje ćemo se zadovoljiti time da spomenemo forme Poslanikovih, s.a.w.s., smjernica koje ulaze u sastavni dio ovog metoda, jer ne postoji mogućnost temeljitog istraživanja.

---

1 Al-Bekara, 23.

2 Al-Hudžurat, 13.

١٨- روى مسلم وأبو داود واللفظ لمسلم، عن جابر بن عبد الله رضي الله عنه قال: "أتانا رسولُ اللّه صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مَسْجِدِنَا هَذَا وَفِي يَدِهِ عرجون ابن طابٍ، فنظر فرأى في قِبْلَةِ المسجد نُخَامَةً فأقبل عليها فَحَكَّهَا بِالْعُرْجُون.

ثم أقبل علينا فقال: أَيُّكم يحبُّ أن يُعْرِض اللّه عنه؟! قال: فحشينا، ثم قال: أيُّكم يحبُّ أن يُعْرِض اللّه عنه؟! قال: فحشينا، ثم قال: أيُّكم يحبُّ أن يُعْرِض اللّه عنه؟! قلنا: لا أَيُّنا يا رسول الله.

قال: فَإِنَّ أَحَدَكم إذا قام يصلي، فإن اللّه قبل وجهه، فلا يَبْصُقَنَّ قِبَلَ وَجْهِه، ولا عن يمينه، ولْيَبْصُقْ عن يساره تَحْتَ رِجْلِهِ الْيُسْرَى، فإن عَجِلَتْ به بادرة فَلْيَقُلْ بِثَوْبِه هَكَذَا، ثم طوى ثوبه بعضه على بعضٍ — و في رواية أبي داود: وضع ثوبه على فيه ثم دلكه-.

ثم قال: أروني عبيراً، فقام فتىً من الْحَيِّ يَشْتَدُّ إلى أهله، فجاء بخَلُوق في رَاحَتِه، فأخذه رَسُولُ اللّه صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَجَعَلَهُ على رَأْسِ الْعُرجون ثُمَّ لَطَخَ به على أَثَرِ النخامة.

قال جابر: فمن هناك جَعلتُم الْخَلُوقَ في مساجدِكم".

18- [1] Bilježe Muslim i Ebu Davud[2], a Muslim u svojoj verziji kaže: "Došao nam je Poslanik, s.a.w.s., u ovu džamiju, u ruci je

[1] Ovo je broj hadisa ove knjige, od početka pa do kraja; prethodno u prvom dijelu ove knjige citirano je 17 hadisa, sedamnaesti hadis je na 37. str.

[2] Muslim, 18:136, Fi kitabiz-zuhdi ver-rekaiki (Babu hadisi Džabir et-tavil ve kissatu Ibi-l-Jesr), Ebu Davud, 1:131, Fi kitabis-salah (Babu fi kerahijeti-l-buzaki fi-l-mesdžid).

držao suhu granu datule, vlasništvo Ibn Taba[1], vidio je u džamiji, u pravcu Kible, ispljuvak,[2] i dodirnuo ga suhom palminom granom.

Potom se okrenuo nama i rekao: "Ko među vama želi da ga se Allah odrekne?!" a mi spustismo glave svoje i poglede svoje prema zemlji. Opet je ponovio: "Ko od vas želi da ga se Allah odrekne?!" a mi smo opet spustili glave svoje i poglede svoje prema zemlji. Poslanik, s.a.w.s., je opet ponovio: "Ko od vas želi da ga se Allah odrekne?" Odgovorismo: "Niko među nama ne želi to, Allahov Poslaniče."

Poslanik, s.a.w.s., reče: "Kada neko od vas ustane na namaz, Uzvišeni Allah, dž.š., okrene njegovo lice[3] pa ne pljujte prema Njegovom licu, niti desno od njega!" – pa je pljunuo lijevo od njega ispod lijeve noge,[4] "a ako ga nužda natjera da pljune, neka uradi sa

---

[1] Ibn Tab je čovjek od stanovnika Medine, kome se pripisuje jedna vrsta datula. Po tadašnjim njihovim običajima, svaka vrsta datula se pripisivala nekome. Urdžun je suha žuta iskrivljena grana na kojoj nema svježih datula.

[2] En-Nuhameh je ispljuvak koji se ispljuvava iz dubine grla.

[3] Ovo ovdje je metafora, kao što se kaže: Bejtullah, Allahova kuća, ka'betullah, Allahova Ka'ba. A znači: Kibla prema kojoj je Allah dž.š. klanjaču naredio da se u namazu okreće; okrenuo je njegovo lice zbog zadaha ispljuvka. Ta strana se iz poštovanja i veličanja pripisuje Allahu dž.š., kao što je primjer u riječima Uzvišenog: "Brinite se o Allahovoj kamili i vremenu kad treba da pije."

[4] Ovo se dogodilo u toku obavljanja namaza u džamiji, jer je klanjač bio prisiljen da pljune; tada je u džamijama bila zemlja ili pijesak ili kamenčići ili slično tome, kao što su bile džamije u Poslanikovo vrijeme. Ako je džamija popločana ili omalterisana ili zastrta, kao što su današnje džamije, klanjač će tada u nuždi pljunuti u mahramici, jer džamija mora biti čista od svake prljavštine, nečistoće i zamazanosti.
Neka je Allahova milost na Imama Buharija koji je puno brižio džamiji i čuvao je. Hafiz Ibn Hadžer u **Hedju-s-sari mukaddimeh Fethi-l-Bari**, 2:196 govoreći o životopisu imama Buharija, kaže: Rekao je Muhammed b. Mensur: Bili smo na sijelu kod Ebi 'Abdillaha el-Buharija. Neki čovjek je otklonio sa svoje brade neku nečist i bacio je na zemlju. Tada sam vidio Imama Buharija kako gleda u tu nečist i u nas, i kada ljudi nisu više na to obraćali pažnju, vidio sam ga kako

⇨

mahramicom ovako" - zatim je složio mahramicu. U predaji kod Ebu Davuda stoji: Metnuo je maramicu na usta i istrao ih njome.

Potom je rekao: "Dodajte mi 'abir (miomir)[1]" Ustao je jedan mladić iz mahale, koji je nasilje činio prema svojoj porodici, i donio je miris u svojoj šaci. Poslanik, s.a.w.s., je uzeo taj miris i stavio ga na vrh suhe grane od hurme koja se nalazila u Poslanikovoj ruci, zatim je time potrao trag ispljuvka da bi otklonio neugodan miris.

Džabir kaže: Od tada je ostalo da mirise koristite u vašim džamijama."[2]

---

je pružio ruku, podigao tu nečist sa zemlje i stavio je u svoj rukav, i kada je izišao iz džamije, vidio sam da je tu nečist izbacio iz rukava i bacio je na zemlju. Imam Buhari je čistio džamiju i od onoga od čega se brada čisti, to je shvatanje prakse i teorije "Njihovom uputom se povedi."

[1] "Dajte mi 'abir" – 'abir je vrsta mirisa pomiješana sa šafranom; poput ovog je miris o kome će kasnije biti govora.

[2] U ovom hadisu ima nekoliko poučnih stvari:

1) ponavljanje riječi i po tri puta, da bi u cijelosti dospjele do duša onih koji slušaju;

2) ovaj hadis nam ukazuje da je praktično podučavanje prihvatljivije za dušu onoga koji sluša; praktičnim podučavanjem bolje se objašnjava ono čemu se podučava;

3) također, ovaj hadis nam ukazuje na veličinu Poslanika, s.a.w.s., kao učitelja i njegovu skromnost, jer sâm je pokušao da otkloni ispljuvak;

4) ruženje zabranjenog jezikom;

5) otklanjanje zabranjenog rukom, ako se je u mogućnosti;

Također, u ovom hadisu se spominju šeriatski propisi:

6) traženje da se otkloni nečist i prljavština iz džamije;

7) veličanje džamija i njihovo čišćenje od svake nečistoće i prljavštine;

8) ovaj hadis nam također ukazuje da su pljuvačka, slina i ispljuvak – i pored toga što se ljudima gadi na to – čisti (tj., ne kvare abdest), jer Poslanik, s.a.w.s., je obrisao pljuvačku svojim prekrivačem (mahramicom) i podučio ih kako da postupe kada su prinuđeni da ispljuju u namazu.

9) pljuvanje u namazu ne kvari namaz, kao ni iskašljavanje, ako se ne pojavi nešto u tome što kvari namaz ili ga savlada;

⇨

١٩- وروى مسلم، والترمذي، والنسائي وابن ماجه واللفظُ لمسلم، من حديث سليمان ابن بريدة، عن أبيه، عن النبي صَلّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "أن رجلا سأله عن وقت الصلاة؟ فقال له صل معنا هذين، يعني اليومين.

فَلَمَّا زَالت الشَّمْسُ أَمَر بلالاً فَأَذَّن. ثُمَّ أمره فَأَقَامَ الظُّهر. ثُمَّ أَمَرَهُ فَأَقَامَ العصر. وَالشَّمْسُ مُرْتَفعَةٌ بَيْضَاءُ نَقيَّةٌ. ثُمَّ أمره فأقام الْمَغْربَ حينَ غَابَت الشَّمْس. ثُمَّ أَمَرَه فأقام العشَاءَ حين غاب الشَّفق. ثُمَّ أَمَرَهُ فأقام الْفَجْرَ حين طَلَع الفجر.

فَلَمَّا أَنْ كَانَ الْيَوْم الثَّاني أَمَرَهُ فَأَبْرَدَ بالظهر. فَأَبْرَدَ بهَا. فَأَنْعَمَ أن يُبْرد بها. وصَلَّى الْعَصْرَ وَالشَّمْس مُرْتَفعَة. أَخَّرَها فوق الذي كان. وصلى المغرب قبل أَنْ يَغيبَ الشفق. وصَلَّى العشَاءَ بعد ما ذهب ثُلُثُ الليل. وصلى الفجر فَأَسْفَرَ بها.

---

10) poštivanje i veličanje strane na kojoj se nalazi Kibla;

11) ako neko u toku namaza pljune, neka pljune lijevo od sebe, nemoj da pljuje ispred sebe-iz poštovanja prema Kibli, niti desno od sebe-iz poštovanja prema desnoj strani makar i ne bio u namazu. Neka pljune lijevo od sebe ako za to nema zapreke. Prenosi se od Mu'aza b. Džebela, r.a., da je rekao: "Nisam pljunuo desno od sebe otkad sam primio islam."

12) uljepšavanje i ruženje je šeriatski propisano, desna strana je vrjednija od lijeve strane, ruka je vrjednija od noge, petak je najvrjedniji dan u sedmici.

13) podstrek na činjenje dobrih djela, pa makar onaj ko ih čini uvijek to radio, kao što je postupak Poslanika, s.a.w.s., – vođe poslanika i bogobojaznih, koji je prvi požurio da otkloni tragove ispljuvka;

14) propisano je mirisati džamije;

15) glavnom imamu je dozvoljeno da provjerava stanje u kojem se nalaze džamije, da brine o njima i da ih na sve moguće načine štiti zato što su to mjesta gdje se sakupljaju muslimani, boravišta njihovog ibadeta, škole u kojima uče o svojoj kulturi, sastajališta, medžlisi za savjetovanje, centar vodstva, zborište njihovih vojski, mjesta susretanja, mjesta koja povezuju njihova srca, mjesta gdje se sastaju deputacije koje im dolaze... pa ko je preči da brine o džamijama i da ih nadzire od njih?

ثم قال: أَيْنَ السَّائِلُ عَنْ وَقْتِ الصَّلاَة؟ فَقَالَ الرَّجُلُ: أَنَا. يا رسول الله! قال وقت صلاتكم بين ما رأيتم".

19- Bilježe Muslim, Et-Tirmizi, En-Nesai i Ibn Madže, a Muslim u svojoj verziji kaže: Prenosi se od Sulejmana b. Burejdea, ovaj prenosi od njegovog oca, a ovaj od Poslanika, s.a.w.s.: Jedan čovjek ga je upitao o namaskom vremenu, a Poslanik, s.a.w.s., mu reče: "Klanjaj sa nama ova dva dana[1]!"

Kada je Sunce prešlo polovinu neba, Poslanik, s.a.w.s., je naredio Bilalu da prouči ezan, zatim mu je naredio da prouči ikamet za podne-namaz; potom mu je naredio da prouči ikamet za ikindiju-namaz dok je Sunce još bilo visoko i čisto bijelo; potom mu je naredio da prouči ikamet za akšam-namaz kada je Sunce zašlo; potom mu je naredio da prouči ikamet za jaciju kada je nestalo rumenila na nebu (večernji suton); potom mu je naredio da prouči ikamet za sabah kada se pojavila prva zora.

Kada je nastupio drugi dan, naredio je Bilalu da uspori sa podne-namazom, te je odložio podne-namaz do pred istek podnevskog vremena; potom je klanjao ikindiju-namaz a Sunce je bilo visoko, odložio je do pred istek ikindijskog vremena; potom je klanjao akšam-namaz prije nego nestane rumenilo (večernji suton); jaciju-namaz je klanjao kada je prošla jedna trećina noći; a sabah-namaz je klanjao kada je zarudjela zora.

Zatim je rekao: "Gdje je onaj koji pita o namaskim vremenima?" Jedan čovjek reče: Ja sam taj, o, Allahov Poslaniče – Poslanik,

---

[1] Da bi saznao kada je namasko vrijeme, praktično, i da objašnjenje dođe do tebe na praktičan način.

s.a.w.s., mu reče: "Vrijeme tvojih namaza je između ovoga što si vidio."[1]

٢٠- روى أبو داود والنسائي وابن ماجه، واللفظ لأبي داود، من حديث عمرو بن شعيب، عن أبيه، عن جده: "أن رجلاً أتى النبي صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فقَالَ: يا رسول الله، كَيْفَ الطُّهُورُ؟

فدعا رسول الله صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بماء في إناء فغسل كفّيه ثلاثاً، ثم غسل وجهه ثلاثاً، ثم غسل ذراعيه ثلاثاً، ثم مسح برأسه وأدخل إصبعيه السباحتين في أذنيه ومسح بإبهاميه على ظاهر أذنيه وبالسبّاحتين باطن أذنيه، ثم غسل رجليه ثلاثاً ثلاثاً، ثم قال: هكذا الوضوء؛ فمن زاد على هذا أو نقص فقد أساء وظلم أو ظلم وأساء".

20- Bilježe Ebu Davud, En-Nesai i Ibn Madže[2], a Ebu Davud u svojoj verziji kaže: Prenosi se od 'Amra b. Šuajba, ovaj od njegovog oca, a ovaj od njegovog djeda da je jedan čovjek došao Poslaniku, s.a.w.s., i rekao: "O, Allahov Poslaniče, kako se uzima abdest?

Poslanik, s.a.w.s., je zatražio vodu u posudi, oprao je šake tri puta, potom je oprao lice tri puta, potom je oprao ruke do lakata tri puta, zatim je učinio mesh po glavi, potom je metnuo kažiprste u uši, palcima je potrao spoljašnji dio ušiju a kažiprstima unutrašnji dio ušiju, potom je oprao noge tri po tri puta, zatim je rekao: "Ova-

---

[1] Imam En-Nevevi u svom djelu **Šerh Sahih Muslim**, 5:114, kaže: Ovaj hadis nam ukazuje na praktično podučavanje i da je praktično podučavanje bolje za objašnjavanje.
Od praktičnog podučavanja okoristi se onaj koji pita kao i drugi. Također, ovaj hadis nam ukazuje da se sa objašnjenjem može sačekati nužno vrijeme. Ovog mišljenja je većina uleme.

[2] Ebu Davud, 1:33, u Knjizi o taharetu (Babu-l-vudui selasen selasen), En-Nesai, 1:88, i Ibn Madže, 1:146.

ko se abdesti! Ko doda na ovo i oduzme od ovoga taj je pogriješio i nepravdu učinio"-ili: nepravdu učinio i pogriješio".

٢١- روى البخاري عن معاذ بن عبد الرحمن، أن ابن أبان أخبره، قال: "أتيت عثمان بن عفان بطهور وهو جالس على المقاعد، فتوضأ فأحسن الوضوء، ثم قال: رأيت النبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يتوضأ وهو في هذا المجلس، فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ ثُمَّ قال: مَنْ تَوَضَّأَ مِثْلَ هَذَا الْوُضُوءِ، ثُمَّ أَتَى الْمَسْجِدَ، فركع ركعتين، ثُمَّ جَلَسَ، غُفِرَ له ما تَقَدَّمَ من ذنبه. قال: وقال النبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لا تغترُّوا".

21- El-Buhari bilježi[1] od Mu'aza b. 'Abdirrahmana, da ga je Ibn Eban obavijestio i rekao: "Došao sam 'Usmanu b. 'Affanu pod abdestom, on je sjedio na stolici, i abdestio se te je upotpunio abdest, zatim je rekao: Vidio sam Poslanika, s.a.w.s., kako se abdesti dok je sjedio na ovom mjestu i upotpunio je abdest, potom je rekao: "Ko se abdesti poput ovog abdesta (kao što sam se ja abdestio), zatim ode u džamiju i klanja dva rekjata, i u ta dva rekjata ne desi mu se ništa,[2] a zatim sjedne, bit će mu oprošteno sve što je počinio od grijeha!" Reče: Rekao je Poslanik, s.a.w.s.: "Ne obmanjujte!"[3]

---

[1] El-Buhari, 11:213, u Knjizi o rikaku (finoći) (Babu kavlillahi teala: Ja ejjuhennasu, inne va'dallahi hakkun).

[2] U ta dva rekjata ne preokupira ga ništa od ovosvjetskih problema. Rečenica: La juhaddisu fihima nefsehu je druga Buharijeva verzija, 1:227.

[3] Hafiz Ibn Hadžer u **Fethu-l-Bariju**, 1:228, i 11:214: (El-Hadisut-ta'limu bi-l-fi'li li kevnihi eblega ve adbeta lil mute'allimi) kaže: Riječi Allahovog Poslanika, s.a.w.s: "Ve la tagterru" – oprost se ne odnosi općenito na sve grijehe, jer tada biste se upustili u griješenje oslanjajući se na namaz koji briše grijehe, a namaz koji briše grijehe je namaz koji je primljen kod Uzvišenog Allaha, dž.š., i niko od nas ne može saznati da li mu je namaz primljen. Potom namaz briše samo male grijehe, bez velikih grijeha i tuđih hakova.

٢٢- روى البخاري ومسلم ، واللفظ للبخاري، عن سَهْل بن سَعْد السَّاعدي رضي الله عنه قال: "رأيتُ رسولَ الله صَلَّى الله عَلَيْه وَسَلَّم قام على المنبر ، فاستَقبلَ القبلة، وكَبَّر، وقامَ الناسُ فَقَرَأَ وركع، وركَعَ الناسُ خلْفَه، ثم رَفَع رأسَه، ثم رَجَعَ القَهْقَرَى فسجَدَ على الأرض، ثم عاد إلى المنبر، ثم قرأ، ثم رَكع، ثم رَفَع رأسَه، ثم رَجَعَ القَهْقَرَى حتى سجَدَ بالأرض، فلما فرَغ أقبَلَ على الناس فقال : أَيُّها النَّاس، إنما صَنَعْتُ هذا لتَأْتَمُّوا بي، ولتَعلَّمُوا صَلاتي".

22- Bilježe Buhari i Muslim[1], u Buharijevoj verziji stoji: Prenosi se od Sehla b. S'ada, r.a., da je rekao: Vidio sam Poslanika, s.a.w.s., kako se uspeo na minber, okrenuo se prema Kibli, proučio tekbir, ljudi su stali iza njega, on je učio Kur'an i učinio ruku, i ljudi su za njim učinili ruku, zatim je podigao glavu, potom se povratio unazad i učinio sedždu na zemlji, potom se ponovo vratio na minber, učio je Kur'an, učinio sedždu, potom je podigao glavu, povratio se unazad i učinio sedždu na zemlji, i kada je sve to završio okrenuo se prema ljudima i rekao: "O, ljudi, ovo sam uradio ovako da biste postupili kao ja i da biste naučili moj namaz."[2]

---

[1] El-Buhari, 1:409, u Knjizi o namazu (Babus-salati fis-sutuhi vel minberi vel hašebi), 2:331, u Knjizi o džumi (Babu-l-hutbe ale-l-minberi), Muslim u Knjizi o džamijama (Babu dževazul hutveti ev hutvetejni fis-salati).

[2] Da se podučite mom namazu. Imam En-Nevevi u **Šerh Sahihi Muslim**, 5:75, kaže: Poslanik, s.a.w.s., im je objasnio da je penjanje na minberu i obavljanje namaza na njemu radi podučavanja, da bi svi ljudi vidjeli Poslanikove postupke (način obavljanja namaza) jer da je Poslanik, s.a.w.s., to radio na zemlji, vidjeli bi ga samo oni koji su u njegovoj blizini.
Hafiz Ibn Hadžer u **Fethu-l-Bariju,** 2:331, kaže: Iz riječi Allahovog Poslanika, s.a.w.s.: "Ejjuhe-n-nasu innema sana'tu haza li te'temmu bi ve li tete'allemu salati" se saznaje: da je mudrost u Poslanikovom obavljanju namaza na vrhu minbera u tome da ga ljudi vide, jer kada bi klanjao na zemlji, ljudi ga ne bi vidjeli.

⇨

٢٣- وروى أبو داود في (باب الوضوء من مس اللحم النيئ وغسله) وابن ماجه في كتاب الذبائح (باب اسلخ) واللفظ لابن ماجه، عن أبي سعيد الخدري رضي الله عنه "أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ بِغُلاَمٍ يَسْلَخُ شَاةً. فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَنَحَّ حَتَّى أُرِيَكَ فَأَدْخَلَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدَهُ بَيْنَ الْجِلْدِ وَاللَّحْمِ، فَدَحَسَ بِهَا حَتَّى تَوَارَتْ إِلَى الإِبِطِ. وَقَالَ يَا غُلاَمُ! هكَذَا فَاسْلَخْ ثُمَّ مَضَى وَصَلَّى لِلنَّاسِ وَلَمْ يَتَوَضَّأْ."

23- Bilježe Ebu Davud u: Babu-l-vudui min messi-l-lahmi-n-nejji'i ve gaslihi i Ibn Madže u Kitabuz-zebaih (Babus-sel-hi), u Ibn Madžeovoj verziji stoji: Prenosi se od Ebu Se'ida el-Hudrija, r.a., da je Poslanik, s.a.w.s., prošao pored mladića koji je derao ovcu, te mu je Poslanik, s.a.w.s., rekao: "Udalji se sa tog tvog mjesta da te podučim!" Tada je Poslanik, s.a.w.s., metnuo svoju ruku između kože i lubine (mesa) te je lagahnim pokretima ruke razdvajao kožu od lubine sve dok nije u cjelosti ogulio tijelo životinje i svoju ruku prekrio kožom (životinje koju guli). Pa je rekao: "O, mladiću, ovako dere zaklana životinja!" zatim je produžio i klanjao ljudima ne uzimajući abdest.

2- Poslanik je postepeno podučavao šeriatskim propisima

Poslanik, s.a.w.s., je obraćao pažnju na postepenost u podučavanju. Prvo je govorio o najbitnijim stvarima, podučavao je stvar po stvar, postepeno, obnavljajući je, da bi ta stvar lakše bila prihvaćena i da bi lakše bila shvaćena i napamet naučena.

U ovom Poslanikovom postupku je pouka; ko uradi nešto što se kosi praksi dužan je da objasni razlog svojim sagovornicima zbog čega je tako postupio. Ovaj postupak nam ukazuje na dozvoljenost praktičnog podučavanja namazu kao i na dozvoljenost obavljanja lakših radnji u namazu kao i većih radnji u pauzama namaza. Ovaj hadis nam ukazuje da je dozvoljeno koristiti minber za podučavanje, jer je hatib pristupačniji onima koji ga gledaju i slušaju.

٢٤- روى ابنُ ماجَةَ عن جُنْدَب بن عبد الله رضي الله تعالى عنه قال: كُنَّا مع النبي صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، ونحن فِتْيَان حَزَاوِرَة، فتعلَّمنا الإيمانَ قبل أن نتعلَّم القرآنَ، ثم تعلَّمنا القرآنَ، فازدَدْنا به إيماناً.

24- Ibn Madže[1] bilježi od Džundeba b. 'Abdillaha, r.a., da je rekao: "Nas dva poodrasla dječaka (u dobi neposredno pred pubertet) bili smo sa Poslanikom, s.a.w.s., i učili smo o vjerovanju prije nego smo učili Kur'an, a učenjem Kur'ana ojačao nam se iman."

٢٥- وروا البخاري ومسلم، واللفظ له، عَنِ ابْنِ عَبّاسٍ رضي الله عنهما: أن النبي صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بعث مُعَاذًا إلى اليمن فقال: "إِنَّكَ تَأْتِي قَوْما مِنْ أَهْلِ الْكِتَاب. فَادْعُهُمْ إِلَى شَهَادَةِ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاّ الله. وَأَنّي رَسُولُ اللّه فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِذَلِكَ. فَأَعْلِمْهُمْ أَنّ الله افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ خَمْسَ صَلَوَات فِي كُلّ يَوْمٍ وَلَيْلَة، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِذَلِكَ فَأَعْلِمْهُمْ أَنّ الله افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةً تُؤْخَذُ مِنْ أَغْنِيَائِهِمْ فَتُرَدّ فِي فُقَرَائِهِمْ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِذَلِكَ، فَإِيّاكَ وَكَرَائِمَ أَمْوَالِهِمْ. وَاتّقِ دَعْوَةَ الْمَظْلُومِ فَإِنّهُ لَيْسَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ اللّه حِجَابٌ".

25- Bilježe Buhari i Muslim[2], a u Muslimovoj verziji stoji: Prenosi se od Ibn 'Abbasa, r.a., da je Poslanik, s.a.w.s., poslao Mu'aza u Jemen i rekao mu: "Ti ćeš tamo zateći narod od ehlu-l-kitabija, pa pozivaj ih Šehadetu, da nema drugog Božanstva mimo Allaha i da sam ja Allahov poslanik, i ako ti se oni pokore u tome, podući ih da im je Allah naredio sadaku koja se uzima od njihovih bogataša i udjeljuje se njihovim siromašnima, pa ako ti se oni pokore i u tome, na tebi je da poštediš njihovu najvrjedniju imovinu! I

[1] 1:23, u uvodu (Babun fi-l-iman).

[2] Buhari u Knjizi o zekjatu (Babu ahzus-sadekati mine-l-agnijai...) i Muslim, 1:196, u Knjizi o imanu.

čuvaj se kletve onoga kome je nepravda učinjena, jer između nje i Allaha nema zastora!"[1]

٢٦- وروى الإمام أحمد في **مسنده** عن محمد بن فضيل، عن عطاء – هو ابن السائب –، عن أبي عبد الرحمن – هو السلمي المقرئ – قال:"حدثنا من كان يقرينا من أصحاب رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُم كانوا يَقْتَرِئُونَ مِنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، عَشْرَ آيات وَلاَ يأخذون في العشر الأُخْرَى حَتَّى يعلموا ما في هذه من العلم والعمل فَعَلِمْنَا الْعِلْمَ والعمل".

26- Bilježi Imam Ahmed u svom **Musnedu**[2] od Muhammeda b. Fudajla, a ovaj od 'Ata'a-a - on je Ibnu-s-Sa'ib – a ovaj od Ebi 'Abdirrahmana – a on je es-Sulemi el-Mukri' – da je rekao: Pričao nam je onaj koji nas je podučavao kiraetu od drugova Allahovog Poslanika, s.a.w.s., da oni, kada bi naučili deset ajeta od Alla-

---

[1] Mnogo je pouka koje se mogu izvući iz ovog hadisa: u misionarstvu i podučavanju treba početi sa najbitnijim stvarima, jer zahtijevanje svih propisa odjednom dovodi do njihova odbacivanja, kao što zatrpanost učenika svim znanostima odjednom dovodi do njihova nestanka.
Imam El-Buhari u svom **Sahihu**, 1:160, u Knjizi o znanju (Babu-l-'ilmi kable-l-kavli ve-l-'ameli) kaže: Kaže se: rebbanijj je onaj koji odgaja ljude manje bitnim stvarima prije vitalnih stvari. Ibn Hadžer u svom djelu **Fethu-l-Bari**, 1:162, kaže: Sigaru-l-'ilm je ono što je jasno u teoriji, a kibaru-l-'ilm je ono što treba precizno definisati; kaže se: to je poučavanje pojedinostima prije sveobuhvatnog podučavanja, ili podučavanje sporednim stvarima prije suštinskih stvari ili uvodu prije suštine".
Bilježi Ibn 'Abdulberr u svom djelu **Džami'u bejani-l-'ilmi**, 1:431 od Junus b. Jezida da je rekao: rekao mi je Ibn Šihab: " O Junuse, ne budi ohol prema nauci, nauka je kao oaze, pa kako koju uzmeš odseći će te prije nego što dospiješ do nje, ali (nauku) uzimaj postepeno danima i noćima, i ne uzimaj je od jednom, jer ko je uzme od jednom otići će od njega odjednom, već uzimaj stvar po stvar danima i noćima.

[2] 5:410.

hovog Poslanika, s.a.w.s., ne bi učili deset drugih dok ne bi saznali šta ovih deset ajeta sadrži od nauke i prakse."

٢٧- وأخرج الطبري في **تفسيره** عن الحسين بن واقد، حدثنا الأعمش، عن شقيق، عن ابن مسعود، قال: "كَانَ الرَّجُلُ مِنَّا إِذَا تَعَلَّمَ عَشْرَ آياتٍ لَمْ يُجَاوِزْهُنَّ حَتَّى يَعْرِفَ مَعَانِيَهُنَّ وَالْعَمَلَ بِهِنَّ".

27- Et-Taberi navodi u svom tefsiru[1] od Husejna b. Vakida da mu je El-E'ameš pričao od Šekika, a ovaj od Ibn Mes'uda da je rekao: Kada bi neko od nas naučio deset ajeta, ne bih prešao preko njih sve dok ne bi shvatio njihovo značenje i ne bi radio po njima.

3- Poslanik je u podučavanju bio umjeren i nije bio dosadan

Poslanik, s.a.w.s., je prilikom podučavanja i opominjanja svojih ashaba obraćao pažnju na vrijeme i stanje u kome se nalaze njegovi drugovi, da im ne bi dodijalo, i u tome je bio jako blag i pažljiv.

٢٨- وروى البخاري في **صحيحه** في كتاب العلم (باب ما كان النبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يتخوله بالموعظة والعلم، كي لا ينفروا)، ومسلم في **صحيحه** في (باب الاقتصاد في الموعظة) واللفظ له، عن الأعمش، عن شقيق أبي وائل قال:

"كُنَّا جُلُوساً عِنْدَ بَابِ عَبْدِ اللّه نَنْتَظِرُهُ. فَمَرَّ بِنَا يَزِيدُ بْنُ مُعَاوِيَةَ النَّخَعِيّ. فَقُلْنَا: أَعْلِمْهُ بِمَكَانِنَا. فَدَخَلَ عَلَيْهِ فَلَمْ يَلْبَثْ أَنْ خَرَجَ عَلَيْنَا عَبْدُ اللّه. فَقَالَ: إِنّي أُخْبَرُ بِمَكَانِكُمْ. فَمَا يَمْنَعُنِي أَنْ أَخْرُجَ إِلَيْكُمْ إِلاّ كَرَاهِيَةُ أَنْ أُمِلَّكُمْ، إِنّ رَسُولَ اللّه صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَتَخَوَّلُنَا بِالْمَوْعِظَةِ فِي الأَيّامِ مَخَافَةَ السَّآمَةِ عَلَيْنَا".

---

[1] 1:35.

28- Buhari bilježi u svom **Sahihu**, u Knjizi o znanju (Babu ma kane-n-nebijju, s.a.w.s., jetehavveluhum bi-l-mev'izati ve-l-'ilmi, kej la jenfiru), i Muslim u svome **Sahihu** (u: Babu-l-iktisadi fi-l-mev'izati), u njegovoj verziji stoji: Prenosi se od El-E'ameša, a ovaj od Šekika Ebi Va'ila da je rekao: Sjedili smo ispred vrata 'Abdullaha b. Mes'uda i čekali ga, pored nas je prošao Jezid b. Mu'avi en-Neha'ij, pa mu rekosmo: Obavijesti ga da ga čekamo. On je ušao kod njega i ubrzo je izišao 'Abdullah te nam reče: Obaviješten sam o vama i ništa me nije spriječilo da iziđem osim to što sam se bojao da vam ne dodije, a Allahov Poslanik, s.a.w.s., nas je savjetovao[1] danima bojeći se da nam to ne bi dodijalo.[2]

٢٩- وروى البخاري أيضا في كتاب العلم (باب من جعل لأهل العلم أياما معلومة)، ومسلم في الباب السابق، واللفظ منهما، عن منصور عن شقيق أبي وائل قال: "كَانَ عَبْدُ اللَّهِ يُذَكِّرُنَا كُلَّ يَوْمِ خَمِيسٍ. فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ: يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ إِنَّا نُحِبُّ حَدِيثَكَ وَنَشْتَهِيهِ. وَلَوَدِدْنَا أَنَّكَ حَدَّثْتَنَا كُلَّ يَوْمٍ. فَقَالَ: مَا يَمْنَعُنِي أَنْ أُحَدِّثَكُمْ إِلاَّ كَرَاهِيَةُ أَنْ أُمِلَّكُمْ. إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَتَخَوَّلُنَا بِالْمَوْعِظَةِ فِي الأَيَّامِ. كَرَاهِيَةَ السَّآمَةِ عَلَيْنَا".

29- Buhari također bilježi u Knjizi o nauci (Babu men dže'ale liehli-l-'ilmi ejjamen ma'lumeten), i Muslim u gore citiranom poglavlju, a njihova verzija glasi:[3] Prenosi se od Mensura, a ovaj od Šekika Ebi Va'ila, da je rekao: 'Abdullah bi opominjao ljude

[1] Brinuo se o nama obraćajući pažnju na naše vrijeme istraživao je stanje u kojem se nalazimo i u kojem smo raspoloženi da prihvatimo savjet, a to nije radio svakodnevno da nam ne bi dodijao.

[2] Es-Se'ametu: dosada, a znači: brinuo se o nama, tj. nekada bi nas podučavao, a ponekad bi nas poštedio bojeći se da nam ne dodija i iz saosjećanja prema nama, a to je činio zbog toga da bismo od njega prihvatali sa pažnjom, željom i koncentrisanošću, a ne mrzovoljno i uz dosadu pa da nam izmakne suština.

[3] El-Buhari, 1:163, i Muslim, 17:163-164.

svakog četvrtka, pa mu jedan čovjek reče: O, Ebu 'Abdurrahmane – ovo je kunije 'Abdullaha b. Mes'uda - mi volimo i priželjkujemo tvoj govor, zato bismo željeli da nam govoriš svakog dana - On reče: Od svakodnevnog govora vama me sprječava to što se bojim da vam ne dosadim, i ja vas savjetujem kao što je nas savjetovao Allahov Poslanik, s.a.w.s., bojeći se da nam ne dosadi.[1]

٣٠- عن أنس بن مالك رضي الله عنه عن النبي صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قال: "يَسِّرُوا، ولا تُعَسِّرُوا، وبَشِّرُوا ولا تُنَفِّرُوا".

30- Bilježe Buhari i Muslim, Buhari u Knjizi o nauci (Babun ma kane-n-nebijju, s.a.w.s., jetehavveluhum bil-mev'izati kej la jenfiru), i Muslim u Knjizi o džihadu[2] da je Poslanik, s.a.w.s., rekao: "Olakšavajte, a ne otežavajte! Donosite radosne vijesti i ne rastjerujte!"[3]

---

[1] Hafiz Ibn Hadžer u svom djelu **Fethu-l-Bari**, 1:163 kaže: Ovaj hadis nam ukazuje da je lijepo i u činjenju dobrih djela praviti pauze iz bojazni da se ne pretjera i ne dosadi, pa iako je ustrajnost poželjna, možemo je podijeliti na: svakodnevnu ustrajnost bez pretjerivanja ili ustrajnost svakog drugog dana, dakle, ostavljati jedan dan za odmor, a i to se opet razlikuje od osobe do osobe; nužna poenta je u tome da se obrati pažnja na raspoloženje onih kojima se obraća.

[2] El-Buhari, 1:163, i Muslim, 12:42, u Knjizi o džihadu i bitkama (Babu te'miri-l-imami-l-umera'e ale-l-bu'usi, ve vesijjetihi ijjahum bi adabi-l-gazvi ve gajriha).

[3] Imam En-Nevevi u **Šerhu Sahihi Muslim**, 12:41, kaže: U ovom hadisu Poslanik, s.a.w.s., naređuje da se donose radosne vijesti tako što će se govoriti o Allahovim fadiletima, o Allahovoj velikoj nagradi, obilatom darivanju i o rasprostranjenosti Allahove milosti, a zabranjuje rastjerivanje spominjanjem zastrašujućih stvari i spominjanjem raznih prijetnji uz izbjegavanje radosnih vijesti.

U ovom hadisu je također dokaz o povezanosti sa onim ko je blizak islamu i zabrani otežavanja njemu. Također, ovo se odnosi i na dijete koje je blizu buluga (punoljetstva) i na onoga ko se pokaje; prema svima njima treba lijepo postupiti, i da se postepeno privikavaju načinima pokornosti, malo pomalo.

⇨

٣١- ولفظ مسلم عن أبي موسى الأشعري قال: "كان رسول الله صَلَّى الله عَلَيْه وَسَلَّمَ إذا بعث أحدا من أصحابه في بعض أمره، قال: بَشِّرُوا، وَلاَ تُنَفِّرُوا، وَيَسِّرُو وَلاَ تُعَسِّرُوا".

31- Muslim bilježi od Ebi Musa el-Eš'arija da je rekao: Poslanik, s.a.w.s., kada bi poslao nekog od ashaba u misiju, rekao bi im: "Donosite radosne vijesti i ne rastjerujte! Olakšavajte, a ne otežavajte!"

4- Poslanik je obraćao pažnju na individualne osobenosti učenika

Poslanik, s.a.w.s., je obraćao maksimalnu pažnju na individualne osobenosti onih koje podučava, sagovornika i onih koji pitaju. Svakom od njih obraćao bi se shodno njegovoj intelektualnoj sposobnosti koja odgovara njegovom nivou, pazeći na početnike koje nije podučavao onome čemu je podučavao one koji nisu početnici. Svakom onom ko pita odgovarao je na adekvatan način uvažavajući individualne sposobnosti onih koji pitaju.

٣٢- حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ مَالِك "أَنَّ نَبِيَّ الله صَلَّى الله عَلَيْه وَسَلَّمَ، وَمُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ رَدِيفُهُ عَلَى الرَّحْلِ، قَالَ يَا مُعَاذُ، قَالَ: لَبَّيْكَ رَسُولَ اللّه وَسَعْدَيْكَ. قالَ: يا مُعَاذُ، قال: لَبَّيْكَ رَسُولَ اللّه وسَعْدَيْكَ. قالَ: يا مُعَاذُ قال: لَبَّيْكَ رَسُولَ اللّه وسَعْدَيْكَ.

Islamski propisi su postepeni; kada se olakša onome ko je u islamu ili onome ko želi prihvatiti islam, bit će i njemu olakšano činjenje dobra (onome ko olakšava), i to se završava povećanjem (dobrih djela), a kada im se oteža, možda neće prihvatiti islam, i ako prihvate, sumnjivo je da će ustrajati u njemu.
Hafiz Ibn Hadžer u svom djelu **Fethu-l-Bari**, 1:163, kaže: Također, postepenost je obavezna i u podučavanju, jer ako je nešto na svom početku lahko, postaje drago onima koji su u tome i oni to prihvataju sa lahkoćom; obično se takav postupak završava uvećanjem (toga što se podučava) za razliku od suprotnog.

قال: مَا مِنْ عَبْدٍ يَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاّ اللهُ، وَأَنّ مُحَمّدا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، إِلاّ حَرّمَهُ اللهُ عَلَى النّارِ قَالَ: يَا رَسُولَ اللّهِ! أَفَلاَ أُخْبِرُ بِهَا النّاسَ فَيَسْتَبْشِرُوا؟ قَالَ: إِذا يَتّكِلُوا.

فَأَخْبَرَ بِهَا مُعَاذٌ عِنْدَ مَوْتِهِ، تَأَثّما".

32- Buhari bilježi u Knjizi o znanju (Babu men hassa bi-l-'ilmi kavmen dune kavmin kerahijete en la jefhemu) i Muslim u Knjizi o vjerovanju[1] od Enesa b. Malika, r.a., da je Allahov Vjerovjesnik, s.a.w.s., Mu'azu b. Džebelu – koji je bio na istoj jahalici iza njega – rekao: "O, Mua'ze!" a Mu'az mu reče: Stojim ti stalno na raspolaganju, Allahov Poslaniče - Poslanik ponovi: "O, Mu'aze!" a Mu'az mu reče: Stojim ti stalno na raspolaganju, Allahov Poslaniče - Poslanik ponovo reče: "O, Mu'aze!" a Mu'az mu reče: Stojim ti stalno na raspolaganju, Allahov Poslaniče.

Reče: "Svaki čovjek koji posvjedoči da nema drugog Božanstva osim Allaha i da je Muhammed Allahov rob i poslanik, iskrena srca, neće unići u Vatru!" Mu'az reče: Allahov Poslaniče, hoću li o tome obavijestiti ljude da ih obradujem!? Reče: "Ne, jer će se ljudi pouzdati samo u to!"[2]

---

[1] El-Buhari, 1:225-227, i Muslim, 1:240.

[2] Nemoj ih obradovati time, jer oni će se ostaviti djela, oslanjajući se na bukvalno značenje ovog hadisa, po kome samo izgovoreni Šehadet, da je Allah jedan i da je Muhamed poslanik, garantuju spas od džehennemske vatre, a neće obratiti pažnju na to da izgovaranje Šehadeta povlači i obavezu pokornosti Allahu i Poslaniku, s.a.w.s., u šeriatskim propisima.
Ovaj hadis nam ukazuje i na to da se stručnim znanostima bave samo oni koji su precizni i zdravog razuma i da se ovome ne izlaže onaj koji je ograničen i za koga postoji bojazan da je popustljiv i da nije pouzdan. Ovo je govor El-Bedru-l-'Ajnija u '**Umdetu-l-kari Šerh Sahih El-Buhari**.
Hafiz Ibn Redžeb u djelu **Šerhu-l-Buhari** kaže: Mu'azu je zabranjeno da obraduje ljude zbog toga da se ljudi ne bi oslonili samo na bukvalno značenje ovog hadisa, a hadisi olakšica ne smiju se širiti među običnim narodom, jer možda oni ne bi razumjeli suštinu hadisa. Kada je Mu'az čuo ovaj hadis, on je, bojeći ⇨

se Uzvišenog Allaha, uložio trud da ga shvati, bez ikakvih dodataka, a onaj ko nije na stepenu Mu'aza i nije sigurno da neće nešto uskratiti zbog bukvalnog shvatanja ovog hadisa, mora se toga kloniti". Ovo se navodi u **Fethu-l-mulhim šerh Sahih Muslim** od Šebbira Ahmed el-'Usmanija, 1:588.
Na ovom stavu, da svako ne može pričati šta želi, bili su ashabi i oni koji dolaze poslije njih od uleme. Buhari bilježi u Knjizi o nauci (Babu men hassa bi-l-'ilmi kavmen dune kavmin...) od 'Alije, r.a. da je rekao: "Ljudima govorite onoliko koliko mogu da shvate! Zar želite da se negiraju Allah i Poslanik Njegov?
Adem ibn Ubej Ijas dodaje u svom djelu **Kitabu-l-'ilm**: "...i klonite se onoga što neće razumjeti". Ovo prenosi Hafiz Ibn Hadžer u **Fethu-l-Bariju**, 1:225.
Značenje riječi *bima ja'rifun*, tj. ono što mogu razumjeti, a riječi *ma junkirun* znače ono što oni ne mogu razumjeti, što će im biti nejasno, a što se tiče riječi *...en jukezzibellahu ve resuluhu*, to je zbog toga, kada osoba čuje nešto što ne razumije i ne shvata bitnost toga, može iz neznanja to krivo shvatiti, vjerujući da to ne postoji, pa kada se toj osobi spomene nešto poput ovoga od Poslanika, s.a.w.s, ta osoba će to negirati, a negiranje Poslanika, s.a.w.s., je i negiranje Uzvišenog Allaha dž.š.
Hafiz Ibn Hadžer u **Fethu-l-Bariju**, 1:225, kaže: U ovom hadisu je dokaz da manje jasne stvari nije dozvoljeno spominjati pred običnim narodom. Poput ovoga su i riječi Ibn Mes'uda, r.a.: Na tebi je da ne govoriš ljudima govor koji mimoilazi njihove umne sposobnosti, jer ako to budeš uradio, izazvat ćeš smutnju kod nekih od njih. (Bilježi Muslim u uvodu svog **Sahiha,** 1:76.)
Od onih koji pokudenim smatraju širenje jedne skupine hadisa a zapostavljanje druge jesu Imam Ahmed: kada su u pitanju hadisi čije se bukvalno značenje tiče pobune protiv sultana; Malik: kada su u pitanju hadisi koji govore o Allahovim atributima, tj. hadisi iz čijeg bukvalnog značenja proizlazi tešbih (poredenje Allaha sa Allahovim stvorenjima), i Ebu Jusuf: kada su u pitanju nepoznanice. Prije njih ovog stava su bili Ebu Hurejre, Huzejfe...
Osovina ovog pravila jeste: Da bukvalno značenje hadisa podržava novotariju, a, u suštini, samo bukvalno značenje hadisa nije cilj. U tom slučaju je potrebno prećutati ovakve hadise kod onih kod kojih postoji bojazan da će se povesti za bukvalnim značenjem, a Allah najbolje zna.
Od načela u podučavanju je da učitelj obrati pažnju na individualne sposobnosti onih koje podučava, da ljudima govori onoliko koliko mogu shvatiti, u protivnom, treba izbjegavati ono što ljudi ne mogu shvatiti.

⇨

Mu'az je o tome obavijestio ljude na samrti bojeći se grijeha zbog skrivanja nauke.[1]

Imam El-Gazali u svom djelu **Ihjau 'ulumi-d-din**, 1:57-58, kaže: Obaveza učitelja je da govori učeniku samo onoliko koliko može shvatiti i da mu ne govori ono što je neshvatljivo za njega, što će ga udaljiti od toga ili će ga izbezumiti, povodeći se u tome za Allahovim Poslanikom, s.a.w.s., koji je tome obraćao pažnju u podučavanju, govoru i savjetovanju. Spoznajom da je razumio stvar dolazi se do suštine.
Nedopustivo je da učenjak prenosi sve što zna na svakoga, makar to bilo i razumljivo onome na koga se prenosi, ali ga se ne tiče, a šta je tek sa onim ko ne razumije? Zato Ebu Talib el-Mekij, u svom djelu **Kutu-l-kulub**, kaže: Svakog čovjeka mjeri po koeficijentu inteligentnosti i razuma, da bi završio sa njim i da bi se on okoristio tobom, u protivnom, zbog različitosti standarda, neće se uspjeti.
Uzvišeni kaže: "I rasipnicima imetke, koje vam je Allah povjerio na upravljanje, ne uručujte..." upozoravajući da je čuvanje nauke od onih koji će joj naškoditi preče i nije nepravda u udjeljivanju nekome ko to ne zaslužuje manja od nepravde kada je u pitanju neudjeljivanje nekome ko to zaslužuje.
Reče: Učeniku ograničenih individualnih sposobnosti mora se prilagoditi izlaganje shodno njegovim mogućnostima i ne treba mu spominjati da se od njega traži preciznost koja ga odbija i slabi njegovu želju za uspjehom i čini njegovo srce nestabilnim, jer tada svaki čovjek pomisli da je on dostojan svake nauke.
Nedopustivo je upuštati se sa neupućenima u detalje precizne nauke, već ih treba podučavati obredima i odgovornosti u proizvodnji koja se njih tiče. Treba upotpuniti njihova srca čežnjom za Džennetom i strahom od džehennemske vatre, kako i Kur'an govori.
Ne treba davati povoda sumnji jer im ta sumnja može prirasti uz srce i bit će im teško da se nje oslobode, što može dovesti do njihove propasti.

[1] *Te'esumen* znači: kloniti se nečega zbog grijeha, a ovdje se to odnosi na grijeh zbog skrivanja nauke.
Imam Ebu 'Amr b. Es-Salah u **Šerh Sahih Muslim**, na 185. str. kaže: Mu'az je o ovome obavijestio ljude na samrti i pored činjenice da mu je Poslanik, s.a.w.s., zabranio da o ovome obavijesti ljude, a to je Poslanik učinio bojeći se da će o tome biti obaviješteni neupućeni koji će to bukvalno shvatiti i na to se osloniti. Unatoč tome, Poslanik, s.a.w.s., je obavijestio one koji su upućeni u suštinu stvari i koji se ne oslanjaju na bukvalno shvatanje, kao što je Mu'az, koga je

⇨

٣٣- عن عبد الله بن عَمْرو بن العاص قال: "كُنَّا عند النبي صَلَّى الله عَلَيْه وَسَلَّمَ، فجاء شابٌّ فقال: يا رسول الله، أُقَبِّلُ وأنا صَائم؟قال:لا، فجاء شيخٌ فقال: أُقَبِّلُ وأنا صَائم؟قال: نعم، فنَظَر بعضُنا إلَى بعضٍ، فقال رسول الله صَلَّى الله عَلَيْه وَسَلَّمَ: قد علمتُ لِمَ نَظَر بعضُكم إلى بعضٍ، إنَّ الشَّيْخَ يَملكُ نفسَه".

33- Bilježi Imam Ahmed u svom **Musnedu**[1] od 'Abdillaha b. 'Amr b. El-'Asa kada mu je došao jedan mladić i rekao mu: O, Allahov Poslaniče, da li mi je dozvoljeno da poljubim (svoju suprugu) dok postim - Poslanik, s.a.w.s., mu reče: "Ne!" Tada mu dođe stariji čovjek te ga upita: O, Allahov Poslaniče, da li mi je dozvoljeno da poljubim (svoju suprugu) dok postim? Poslanik, s.a.w.s., mu odgovori: "Da", a mi se zgledasmo, a Poslanik, s.a.w.s., reče: "Znam zbog čega ste se međusobno pogledali. Doista, ovaj stariji čovjek se može kontrolisati.[2]"

٣٤- روى البخاري ومسلم عن عبد الله بن عَمْرو قال: جاء رجلٌ الى النبي صَلَّى الله عَلَيْه وَسَلَّمَ يَستَأذِنُه في الجهاد، فقال: أحيٌّ والداك؟ قال: نعم ، قال: ففيهما فجاهدْ.

Poslanik, s.a.w.s., obavijestio o tome, a Mu'az je postupio kao što je Poslanik, s.a.w.s., želio i o tome je obavijestio samo one koji su dorasli tom zadatku bojeći se grijeha zbog skrivanja nauke, a Allah najbolje zna.

[1] 2:180 i 250. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se i Ibn Lehi'a, koji je po nekoj ulemi prihvatljiv. Ovaj hadis potvrđuje verzija Ebu Hurejrea, koju bilježi Ebu Davud u svom **Sunenu,** 2:214.

[2] Za ovog starca se ne bojim da će prilikom ljubljenja pokvariti post, za razliku od ovog mladića kod koga može, uslijed ljubljenja, doći do ejakuacije koja kvari post. Poslanikov odgovor na isto pitanje je bio različit zbog različitosti onih koji pitaju.

34- Bilježe El-Buhari i Muslim[1] od 'Abdillaha b. 'Amra da je rekao: "Došao je Poslaniku jedan čovjek i tražio od njega da mu dozvoli da ide u džihad. Poslanik, s.a.w.s., ga upita: "Jesu li ti živi roditelji?" On odgovori: Jesu! - Poslanik, s.a.w.s., mu reče: "Kod njih je za tebe džihad!"[2]

٣٥- وروى مسلم عن عبد الله بن عمرو بن العاص قال: "أَقْبَلَ رَجُلٌ إِلَى نَبِيِّ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فقال: أُبَايِعُكَ عَلَى الْهِجْرَةِ وَالْجِهَادِ، أَبْتَغِي الأَجْرَ من الله. قال فَهَلْ مِنْ وَالِدَيْكَ أَحَدٌ حَيٌّ؟ قال: نعم. بَلْ كِلاَهُمَا. قال فَتَبْتَغِي الأَجْرَ مِنَ اللهِ؟ قال: نَعَمْ. قال فارجع إلى وَالِدَيْكَ فَأَحْسِنْ صُحْبَتَهُمَا".

35- Muslim[3] bilježi od 'Abdillaha b. 'Amr b. El-'Asa da je rekao: Došao je jedan čovjek kod Poslanika, s.a.w.s., i rekao mu: Zavjetujem ti se na hidžru i džihad kojim želim steći Allahovu nagradu! - Poslanik, s.a.w.s., mu reče: "Je li ti živ makar jedan roditelj?" On odgovori: Da, oba roditelja su mi živa. Reče (Poslanik, s.a.w.s.): "Pa, traži nagradu od Allaha!" Reče: Da! - Poslanik, s.a.w.s., mu reče: "Vrati se svojim roditeljima i lijepo se ophodi prema njima!"

Ovo, unatoč činjenici da je Poslanik, s.a.w.s., ljude podsticao na džihad i hidžru, ovdje je Poslanik, s.a.w.s., spoznao stanje u kome se nalazi onaj koji pita i zbog toga je našao za shodno da je pokornost prema njegovim roditeljima za njega bolja i preča od džihada.

Poslanikovi odgovori su se razlikovali zavisno od stanja, uvjeta i sastava onih koji pitaju, ovakvih primjera je u sunnetu Allahovog Poslanika, s.a.w.s., mnogo.

---

[1] El-Buhari, 6:140, u Knjizi o džihadu (Babu-l-džihad bi izni-l-ebevejni), i Muslim, 16:103, u Knjizi o dobročinstvu (Babu birr el-validejn...)

[2] Ako imaš oca i majku, potrudi se da im pokoran budeš i da im dobročinstvo činiš, i za to ćeš imati nagradu kao da ubijaš Allahove neprijatelje u džihadu.

[3] 16: 1104.

Od toga su i različiti savjeti Allahovog Poslanika, s.a.w.s., koje je on upućivao onima koji su tražili da ih Poslanik, s.a.w.s., posavjetuje; njegovi savjeti su se od osobe do osobe razlikovali, što zavisi od profila onih koji pitaju.

٣٦- روى الإمام أحمد،واللفظ له، والترمذي عن أبي ذر رضي الله عنه قال: "قلتُ يا رسولَ الله، أوصِني ، قال : اتَّقِ الله حيثما كنتَ ، وأَتْبِعْ السيِّئةَ الحَسَنَةَ تَمْحُها ، وخَالِقْ الناسَ بخُلُقٍ حَسَنٍ".

36- Bilježe Ahmed i Tirmizi[1], a u Ahmedovoj verziji stoji: Prenosi se od Ebi Zerra, r.a., da je rekao: Rekao sam: O, Allahov Poslaniče, posavjetuj me nešto - Poslanik, s.a.w.s., reče: "Boj se Allaha ma gdje bio! Kada uradiš neko loše djelo, odmah uradi dobro djelo koje će izbrisati loše, a prema ljudima se lijepo ophodi!"

٣٧- عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: "أن رجلا قال للنبي صَلَّى الله عَلَيْه وَسَلَّمَ: أوصني بشيء، ولا تكثر علي لعلي أعيه، قال: لاَ تَغْضَبْ. فَرَدَّدَ ذلك مِرَارًا، كُلَّ ذَلكَ يَقُولُ: لاَ تَغْضَبْ".

37- Bilježe Buhari i Tirmizi od Ebu Hurejrea, r.a., da je rekao: Neki čovjek je rekao Allahovom Poslaniku, s.a.w.s.: Posavjetuj me nešto, ali nemoj mnogo, da bih to mogao upamtiti - Poslanik, s.a.w.s., mu reče: "Ne ljuti se!" To je ponovio više puta, i svaki put je rekao: "Ne ljuti se!"[2]

---

[1] **Musned Ahmed**, 5:185, i Tirmizi, 3:239, fi ebvabi-l-birri ve-s-silleh (*Babu ma džae fi mu'āšeretin-nas).

[2] Poslanikove riječi: *Ne ljuti se* po Hattabiju znače: Ne izlaži se nečemu što će te dovesti do srdžbe, jer ako je srdžba urođena u čovjeka, čovjek ne može pobjeći od svoje prirode, ili to znači: Ne radi ono što ti srdžba naređuje, bilo riječima ili djelima. Ovo navodi El-Bedru-l-'Ajni u svom djelu **'Umdetu-l-Kari**, 22:164.

٣٨- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ "أَنَّ أَعْرَابِيا جَاءَ إِلَى رَسُولُ اللّه صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللّه صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دُلَّنِي عَلَى عَمَلٍ إذا عَمِلْتُهُ دَخَلْتُ الْجنَّةَ. قَالَ تَعْبُدُ اللّهَ لاَ تُشْرِكُ بِهِ شَيْئا، وَتُقِيمُ الصَّلاَةَ الْمَكْتُوبَةَ. وَتُؤَدّي الزّكَاةَ الْمَفْرُوضَةَ. وَتَصُومُ رَمَضَانَ، قَالَ: وَالّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لاَ أَزِيدُ عَلَى هَذَا شَيْئا أَبدا، وَلاَ أَنْقُصُ مِنْهُ.

فَلَمّا وَلّى، قَالَ النّبِيّ صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ سَرّهُ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ الجنّة، فَلْيَنْظُرْ إِلَى هَذَا."

38- Bilježe Buhari i Muslim, a u Muslimovoj verziji stoji: Prenosi se od Ebu Hurejrea, r.a., da je rekao: Došao je jedan beduin Poslaniku, s.a.w.s., i rekao mu: O, Allahov Poslaniče, uputi me na djelo koje će me, ako ga budem radio, uvesti u Džennet - Poslanik, s.a.w.s., mu reče: "Obožavaj Allaha i ništa Mu kao sudruga ne pripisuj, obavljaj propisani namaz, udjeljuj obavezni zekjat, posti ramazan!" Beduin reče: Tako mi Onoga u čijoj je ruci moja duša, nikada ništa na ovo neću dodati niti ću oduzeti.

Kada se okrenuo da ode, Poslanik, s.a.w.s., reče: "Ko želi da vidi čovjeka od stanovnika Dženneta neka gleda u ovog čovjeka"[1]

٣٩- عن عبد الله بن بسر: "أَنَّ رَجُلاً قَالَ: يا رسول الله، إِنَّ شَرَائِعَ الإِسْلاَمِ قَدْ كَثُرَتْ عَلَيَّ، فَأَخْبِرْنِي بِشَيْءٍ أَتَشَبَّثُ بِهِ، قَال: لا يزال لِسَانُكَ رَطْبًا مِنْ ذِكْرِ الله".

39- Bilježe Et-Tirmizi i Ibn Madže[2], a u Tirmizijevoj verziji stoji: Prenosi se od ’Abdullaha b. Busra: Neki čovjek je rekao: O,

---

[1] Ovu obveseljavajuću rečenicu: Ko želi da vidi čovjeka od stanovnika Dženneta neka gleda u ovog čovjeka – neki ljudi izgovaraju kada govore o dobrim ljudima, međutim, prilikom izgovaranja ove rečenice moramo znati da je onaj na koga se ona odnosi stanovnik Dženneta, a to znaju samo Allah i Poslanik Njegov koji je imao Objavu, i na to treba ukazati.

[2] Et-Tirmizi, 5:126-127, fi kitabid-dea’vati (Babu ma džae fi fadliz-zikri), i Ibn Madže, 2:1246, fi kitabi-l-edebi (Babu Fadluz-zikri).

Allahov Poslaniče, mnogobrojne su mi šeriatske obaveze! Obavijesti me o nečemu na čemu ću ustrajati; - Poslanik, s.a.w.s., mu reče: "Neka ti jezik od spominjanja Allaha uvijek bude vlažan!"

٤٠- روى مسلم والترمذي ، وابن ماجَهْ عن سُفْيانَ بنِ عبد الله الثّقَفي، قال: "قُلتُ: يا رسولَ الله، قُلْ لي في الإسلام قولاً لا أسألُ عنه أحداً بعدك ، قال: قُلْ آمنتُ بالله فاستَقِم". هذا لفظ مسلم.

ولفظ الترمذي وابن ماجه: "قلت: يا رسول الله، حدثني بأمر أعتصم به، قال: قل ربي الله، ثم استقم، قلت: يا رسول الله ما أكثر ما تخاف علي؟ فأخذ رسول الله صَلّى الله عَلَيْه وَسَلَّمَ بلسان نفسه، ثم قال: هذا".

40- Bilježe Muslim, Et-Tirmizi i Ibn Madže[1], a u Muslimovoj verziji stoji: Prenosi se od Sufjana b. ʻAbdillaha es-Sekafija, da je rekao: Rekao sam: O, Allahov Poslaniče, reci mi nešto o islamu o čemu neću nikoga poslije tebe pitati - Poslanik, s.a.w.s., reče: "Reci: Ja vjerujem u Allaha i ustraj na tome!"[2]

A u Tirmizijevoj i Ibn Madžeovoj verziji stoji: Rekao sam: O, Allahov Poslaniče, reci mi nešto čega ću se pridržavati! - Poslanik, s.a.w.s., mu reče: "Reci: Moj gospodar je Allah, zatim ustraj na tome!" A ja mu rekoh: O, Allahov Poslaniče, čega se najviše bojiš za mene? - Poslanik je rukom uzeo svoj jezik i rekao: "Ovoga!"

---

[1] Muslim, 1:8-9, fi-l-iman (Babun džamiʻu evsafi-l-islam), Tirmizi, 4:22, fiz-zuhd (Babu ma džae fi hifzi-l-lisan) i Ibn Madže, 2:1314, fi-l-fiten (Babu keffi-l-lisani fi-l-fitneti).

[2] El-Kadi ʻIjad, neka je Allahova milost na njega, kaže: Ovo je iz jezgrovitog govora Poslanika, s.a.w.s., i to je u skladu sa riječima Uzvišenog: "Onima koji govore: "Gospodar naš je Allah" pa poslije ostanu pri tome..." tj.: Vjerujte da je Allah jedan i ustrajte na tome, ne odstupajte od jednoboštva, budite pokorni Allahu sve dok vam ne dođe smrtni čas. Navodi En-Nevevi u **Šerh Sahihi Muslim**.

٤١- عن عقبة بن عامر رضي الله عنه قال: "قُلْت: يَا رَسولَ الله مَا النَّجاةُ؟ قال: أَمْلِكْ عَلَيْكَ لِسَانَكَ، وَلْيَسَعْكَ بَيْتُكَ، وَابْكِ عَلى خَطِيئَتِكَ".

41- Et-Tirmizi bilježi od 'Ukbea b. 'Amira, r.a., da je rekao: Rekao sam: O, Allahov Poslaniče, gdje je spas? - Poslanik, s.a.w.s., reče: "Vladaj svojim jezikom, hitaj svojoj kući[1] i plači kada pogriješiš!"

Puno je hadisa u ovoj oblasti u kojima se spominju Poslanikovi sažeti, ali različiti savjeti shodno sastavu i potrebama onih koji pitaju. U ovom kontekstu su i Poslanikovi različiti odgovori koji se tiču najvrjednijih i Allahu najdražih djela. Poslanik, s.a.w.s., je svakom ko pita odgovarao na najadekvatniji način obraćajući pažnju na uvjete pod kojima se pita i na potrebe onih koji pitaju, gledajući šta je najefdalnije i najpreče.

٤٢- عن عبد الله بن عمرو رضي الله عنهما: "أن رَجُلاً سَأَلَ رسول الله صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيُّ الإسْلاَم خَيْرٌ؟ قَالَ: تُطْعِمُ الطَّعَامَ، وَتَقْرَأُ السَّلاَمَ على من عَرَفْتَ ومن لم تَعْرِفْ".

42- Bilježe Buhari i Muslim[2], a u Muslimovoj verziji stoji: Prenosi se od 'Abdullaha b. 'Amra, r.a: Neki čovjek je upitao Allahovog Poslanika, s.a.w.s.: Šta je u islamu najbolje? - Poslanik, s.a.w.s., je odgovorio: "Nahrani onoga kome je hrana potrebna i nazivaj selam onome koga poznaješ i onome koga ne poznaješ!"

---

[1] Bukvalno: Neka ti je dovoljna tvoja kuća, tj. zabavi se svojom porodicom.

[2] El-Buhari, 1:55, fi kitabi-l-iman (Babu it'amut-ta'ami mine-l-islam), i Muslim, 2:9, također fi kitabi-l-imani (Babu bejan tefaduli-l-islami ve ejju umurihi efdal).

٤٣- روى مسلم عن عبد الله بن عَمْرو رضي الله تعالى عنهما : "أنَّ رجلاً سأل رسولَ الله صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فقال : أيُّ المسلمين خيرٌ؟ فقال: من سَلِم المسلمون من لسانه ويده".

43- Muslim[1] bilježi od 'Abdillaha b. 'Amra, r.a.: Neki čovjek je upitao Allahovog Poslanika ,s.a.w.s: Koji musliman je najbolji? - Poslanik, s.a.w.s mu reče: "Onaj musliman od čijeg su jezika i ruku sačuvani ostali muslimani".

٤٤- عن أبي هريرة رضي الله عنه: "سُئِلَ النبيُّ صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيُّ الأَعْمَالِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: إِيمَانٌ بالله ورسوله، قِيلَ: ثم ما ذا؟ قال جهَادٌ في سبيل الله، قيل: ثم ما ذا؟ قال: حَجٌّ مَبْرُورٌ".

44- Bilježe Buhari i Muslim[2], a u Buharijevoj verziji stoji: Prenosi se od Ebi Hurejrea, r.a., da je rekao: Upitan je Poslanik, s.a.w.s.: Koje djelo je najvrjednije? - Poslanik, s.a.w.s., je rekao: "Vjerovanje u Allaha i Poslanika Njegova!" Potom je upitan: Zatim koje?-Poslanik, s.a.w.s. je rekao: "Borba na Allahovom Putu!" Potom je upitan: Zatim koje? – Poslanik, s.a.w.s., je odgovorio: "Primljeni hadž".

٤٥- روى البخاري ومسلم، واللفظُ له، عن عبد الله بن مسعود رضي الله عنه قال: "سألت رسولَ الله صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ :أيُّ العمل أفضَلُ؟ -وفي رواية: أيُّ الأعمالِ أحبُّ إلى الله؟ -قال: الصلاةُ لوقتِها، قال: قلت: ثم أيٌّ؟ قال: برُّ الوالدين، قال: قلت: ثم أيٌّ؟ قال: الجهادُ في سبيلِ الله، فما تركتُ أستزيدُهُ إلا إرْعاءً عليه".

---

[1] 2:10, fi kitabi-l-imani (Babu bejan tefaduli-l-islam).

[2] El-Buhari, 3:381, fi kitabi-l-hadždž (Babu fadlu-l-hadži-l-mebrur), i Muslim, 2:72, fi kitabi-l-iman (Babu bejan kevni-l-iman billahi te'ala efdale-l-e'amali).

45- Bilježe Buhari i Muslim[1]; u Buharijevoj verziji stoji: Prenosi se od 'Abdillaha b. Mes'uda, r.a., da je rekao: Pitao sam Poslanika, s.a.w.s.: Koje je djelo najvrjednije?-u drugoj predaji stoji: Koje djelo je najdraže Allahu?- Poslanik, s.a.w.s., odgovori: "Namaz u svoje vrijeme" Reče: Ja mu rekoh: Zatim koje? Reče: "Pokornost prema roditeljima!" Reče: Ja mu rekoh: Zatim koje? Reče: "Borba na Allahovom Putu!" Iz poštivanja prema njemu nisam ga više pitao.[2]

٤٦- وروى أبو يعلى عن رجل من خثعم قال: "أتيت النبي صَلَّى الله عَلَيْه وَسَلَّمَ، وهو في نفر من أصحابه. فقلت: أنت الذي تَزْعُمُ أَنَّك رسولُ الله؟ قال: نَعَمْ، قال: قلت: يا رسول الله، أيُّ الأَعْمَالِ أَحَبُّ إلى الله؟ قال: الإيمانُ بالله، قَالَ: قلت: يا رسولَ الله، ثُمَّ مَهْ؟ قال: ثُمَّ صِلَةُ الرَّحِمِ، قال: قلت: يا رسول الله، ثم مَهْ؟ قال: ثم الأمر بالمعروف والنهي عن المنكر.

قال: قلت: يا رسول الله، أي الأعمال أَبْغَضُ إِلَى الله؟ قال: الإشراك بالله، قال: قلت: يا رسول الله، ثم مه؟ قال: ثم قَطِيعَةُ الرَّحِمِ، قال: قلت: يا رسول الله، ثُمَّ مَهْ؟ قال: ثم الأمر بالمنكر والنهيُ عن المعروف".

46- Ebu Ja'la bilježi od jednog čovjeka iz Has'ama da je rekao: Došao sam Allahovom Vjerovjesniku, s.a.w.s., dok je on bio sa svojim ashabima, pa mu rekoh: Ti si onaj koji misli da je Allahov Poslanik? Poslanik, s.a.w.s., reče: "Jesam" Reče: Zatim sam mu rekao: O, Allahov Poslaniče, koje djelo je najdraže Allahu, dž.š.?- Poslanik, s.a.w.s., odgovori: "Vjerovanje u Allaha, dž.š." Reče: Po-

---

[1] El-Buhari, 3:381, fi kitabi-l-hadždži (Babu fadli-l-hadži-l-mebrur), i Muslim, 2:72, fi kitabi-l-iman (Babu bejan kevni-l-imani billahi te'ala efdale-l-iman).

[2] Nisam više pitao o vrjednovanju ostalih djela i njihovog redoslijeda u vrjednovanju iz poštivanja prema Poslaniku, s.a.w.s. U ovom hadisu je dokaz lijepog ophođenja učenika prema učitelju i obraćanje pažnje na ono što je dobro po učitelja te saosjećanja prema njemu. Ovo navodi Nevevi u **Šerh Sahihi Muslim**, 2:79.

tom sam mu rekao: O, Allahov Poslaniče, zatim koje? Poslanik, s.a.w.s., odgovori: "Povezivanje rodbinskih veza!" Reče: Potom sam mu rekao: O, Allahov Poslaniče, potom koje?-Poslanik, s.a.w.s., odgovori: "Naređivanje dobra i odvraćanje od zla!"

Reče: Potom sam mu rekao: O, Allahov Poslaniče, koje djelo je najmrže Allahu, dž.š?-Poslanik,, s.a.w.s., reče: "Pripisivanje Allahu sudruga!" Reče: Potom sam ga upitao: O, Allahov Poslaniče, zatim koje?-Poslanik, s.a.w.s., odgovori: "Prekidanje rodbinskih veza!" Reče: Potom sam ga upitao: O, Allahov Poslaniče, zatim koje?-Poslanik, s.a.w.s., odgovori: "Naređivanje ružnog i odvraćanje od dobrog!"

U ovom kontekstu je izrečeno puno hadisa gdje se razlikuju odgovori u objašnjenju najvrjednijih i Allahu najdražih djela. Različitost odgovora dolazi zbog pažnje na različite individualne sposobnosti osoba koje pitaju, njihovih društava ili vremena u kojima se pitanje postavlja. Poslanik, s.a.w.s., je znao šta svakome ponaosob treba odgovoriti, znao je one koji nisu dovoljno upoznali vjeru i one koje nešto žele i šta im dolikuje.

Poslanik, s.a.w.s., je najbolje poznavao onoga ko mu postavlja pitanje i znao je koji su prioriteti vremena. U prvo vrijeme najvrjednije djelo je borba na Allahovom Putu, jer je džihad način da se uzdigne islam i omogući prakticiranje vjere. Puno je dokaza koji govore da je namaz vrjedniji od sadake, unatoč tome, u vrijeme velikih nestašica, sadaka je vrjednija.[1]

---

[1] Neki različiti odgovori su odgovor na različitost pitanja i Poslanikovu želju da na najbolji način odgovori ne ograničavajući se na jedan opis niti na jedno stanovište, jer stvari se mogu vrjednovati na više načina, različiti su stepeni i kategorije u vrednovanju dobra. U nekim predajama različitost stepenovanja i kategorizacije u dobru u odgovorima Poslanika, s.a.w.s., povezana je sa individualnim sposobnostima onih koji slušaju. Podrobnija objašnjenja o ovome nalaze se na drugim mjestima.

⇨

Poslanik, s.a.w.s., je učitelj, duhovni vođa i pronicljiv lider koji je mogao osjetiti šta kome treba i šta mu dolikuje, neka je mir, spas i blagoslov Allahov na njega.

5- Poslanikovo podučavanje dijalogom i teoretisanjem

Od najistaknutijih Poslanikovih metoda u podučavanju je podučavanje dijalogom i teoretisanjem, jer to skreće pažnju onih koji slušaju i budi želju u njima za odgovorom, podstiče ih na razmišljanje o odgovoru, a ako oni ne uspiju odgovoriti, onda će Poslanikov, s.a.w.s., odgovor biti prihvatljiviji i bliži razumijevanju.

٤٧- روى البخاري ومسلم، واللفظُ له، عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَرأيتُم لو أنَّ نَهْراً بباب أحدكم، يَغتسِلُ منه كلَّ يوم خمسَ مرَّات، هل يَبقى من دَرَنه شيء؟ قالوا: لا يَبقَى من دَرَنه شيء، قال: فذلكَ مَثَلُ الصَّلَوات الخَمْسِ يَمْحُو الله بهنَّ الخَطَايا".

47- Bilježe Buhari i Muslim[1]; u Muslimovoj verziji stoji: Prenosi se od Ebu Hurejrea, r.a., da je rekao: Rekao je Allahov Poslanik, s.a.w.s.: "Šta mislite o rijeci ispred vrata jednog od vas, na kojoj biste se kupali svakog dana po pet puta, da li bi ostalo od prljavštine šta?" Rekoše: Ništa od prljavštine ne bi ostalo - Reče: "To je poput pet dnevnih namaza kojima Allah, dž.š., briše grijehe!"[2]

Detaljnije o ovim hadisima vratite se na mišljenja uleme u **Šerh Sahihi Muslim** od Imama Nevevija, 2:77-78, **Fethu-l-Bari**, od Hafiza ibn Hadžera, 2:9, **Fethu-l-mulhim bi šerh Sahih Muslim**, od učenjaka Šebira Ahmeda 'Usmanija, 1:623-627, cenzurisano izdanje, **Fejdu-l-Bari šerh Sahih Buhari** od Kašmirija, 1:80-81.

[1] El-Buhari, 2:9, fi kitab Mevakitu-s-salah (Babun es-salevatu-l-hams kefaretun), i Muslim, 5:170, fi kitabi-l-mesadžid (Babu fadli-s-salati-l-mektubeti fi džema'atin ve fadlu intizari-s-salati ve...).

[2] U ovom hadisu ima poučnih stvari. Pored dijaloga, ovaj hadis nam predočava primjerom opipljivim za razumne, da bi ono o čemu se govori bilo jasnije za ⇨

٤٨- روى الإمام أحمد في مسنده، عن عبد الله بن عَمْرو بن العاص رضي الله عنهما ، قال : سمعتُ رسول الله صَلَّى الله عَلَيْه وَسَلَّمَ يقول : تَدْرُون مَنْ المُسْلِم؟ قالوا : اللهُ ورسولُه أعلم ، قال: المُسْلِمُ من سَلِمَ المسلمون من لِسَانه ويَده. قال: "تَدْرُون مَنْ المُؤْمِن؟ قالوا : اللهُ ورسولُه أعلم ، قال: من أَمِنَه المؤمنون على أَنفُسِهم وأموالِهم . والمُهاجِرُ من هَجَرَ السُّوءَ فاجْتَنَبَه".

48- Bilježi Imam Ahmed u Musnedu od 'Abdillaha b. 'Amra b. 'Asa, r.a., da je rekao: Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.w.s., da je rekao: "Da li znate ko je muslim?" Rekoše: Allah i Njegov Poslanik, s.a.w.s., znaju. - Poslanik, s.a.w.s., reče: "Musliman je onaj od čijeg su jezika i ruku mirni ostali muslimani."[1]

٤٩- عن أَبي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ الله صَلَّى الله عَلَيْه وَسَلَّمَ قالَ: "أَتَدْرُونَ مَنْ المُفْلِسُ؟ قالُوا المُفْلِسُ فِينَا يَا رَسُولَ الله من لاَ دِرْهَمَ لَهُ وَلاَ مَتَاعَ.

قالَ رَسُولُ الله صَلَّى الله عَلَيْه وَسَلَّمَ: المُفْلِسُ مِنْ أُمَّتِي مَنْ يَأتي يَوْمَ الْقِيَامَة بِصَلاَة وَصِيَامٍ وَزَكَاة، وَيَأْتِي قَد شَتَمَ هَذَا وَقَذَفَ هَذَا وَأَكَلَ مَالَ هَذَا وَسَفَكَ دَمَ هَذَا وَضَرَبَ

---

one koji se podučavaju. Čovjek, kako god čisti sebe i svoje tijelo od stvarne nečistoće čistom vodom, na isti način pet dnevnih namaza čiste čovjeka od grijeha.

[1] Riječ *muslimun* ovdje je poput riječi *mu'minun* u slijedećoj rečenici; ovo se ne odnosi samo na muslimane već i na ostale, jer u islamu nije dozvoljeno činiti nepravdu muslimanu ili zimmiji (onom koji je pod muslimanskom vlašću).
Ja mislim da je nepravda prema zimmiji teža od nepravde prema muslimanu, kao što stoji u hadisu koga bilježi Ebu Davud u svome **Sunenu,** 3:171, sa dobrim senedom: "Onaj ko nepravdu učini prema mu'ahidu (zimmiji) ili ga ošteti, ili ga optereti preko njegovih mogućnosti, ili nešto uzme od njega na bespravan način, ja ću biti protiv njega na Dan kijameta."
Poslanik, s.a.w.s., će na Dan kijameta biti protivnik onome ko nasilje čini prema zimmiji.

هَذَا، فيقعُدُ فَيَقْتَصّ هَذَا مِنْ حَسَنَاته وَهَذَا مِنْ حَسَنَاته، فَإِنْ فَنِيَتْ حَسَنَاتُهُ قَبْلَ أَنْ يُقْتَصّ عَلَيْهِ مِنَ الْخَطَايَا أُخِذَ مِنْ خَطَايَاهُمْ فَطُرِحَ عَلَيْهِ ثُمّ طُرِحَ فِي النّارِ ."

49- Muslim[1] bilježi od Ebu Hurejrea, r.a., da je Poslanik, s.a.w.s., rekao: "Da li znate ko je *muflis*[2]?" Rekoše: "Muflis među nama je onaj ko nema dirhema i imetka.

Reče: "Muflis u mom Ummetu je onaj koji na Dan kijameta dođe sa namazom, postom, zekjatom, ko (tako) dođe na Dan kijameta, a grdio je ovo, ogovarao ovog, jeo imetak ovog, prolivao krv ovog, udarao ovog, i ovo će mu biti oduzeto od njegovih dobrih djela, i ovo od njegovih dobrih djela, i kada nestanu njegova dobra djela prije nego mu se presudi, uzet će se od njihovih loših djela i bit će stavljena na njega, potom će biti bačen u Vatru".

Poslanik, s.a.w.s., ih je prvo pitao, zatim ih je upozorio odgovorom na pitanje; Poslanikovo upozorenje razumnim je da je suštinski bankrotirao onaj koji bankrotirao na Dan kijameta!

Od najpoznatijih primjera dijaloga je Džibrilov hadis u kome on podučava temeljima vjerovanja, a koga prenose 'Umer b. Hattab i drugi ashabi. Najbitniji stubovi vjerovanja su predočeni ashabima dijalogom između Poslanika, s.a.w.s., i Džibrila, a.s., da bi ih podučili načelima vjere.

٥٠- عن عُمَر بْنِ الْخَطّاب، قَالَ: بَيْنَا نَحْنُ عِنْدَ رَسُولِ اللّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ يَوْمٍ، إِذْ طَلَعَ عَلَيْنَا رَجُلٌ شَدِيدُ بَيَاضِ الثّيَابِ، شَدِيدُ سَوَادِ الشّعَرِ، لاَ يُرَى

---

[1] 16:135, u Knjizi o dobročinstvu (Babu tahrimuz-zulmi).

[2] *Etedrune me-l-muflis*, s česticom *ma*, pitanje se ovdje odnosi na suštinsko značenje riječi muflis, zbog toga se u konteksu spominje čestica *ma*, a ne spominje se čestica *men*. Es-Sunusijj u **Šerh 'ala Sahihi Muslim**, 8:18, govoreći o riječima Allahovog Poslanika, s.a.w.s., *Etedrune me-l-muflis*, kaže: Kurtubij kaže: Ovako je u predaji, a čestica *ma* u osnovi se odnosi na nerazumno biće, što nije slučaj ovdje. El-Ubbijj kaže:

عَلَيْهِ أَثَرُ السَّفَرِ، وَلاَ يَعْرِفُهُ مِنَّا أَحَدٌ، حَتَّى جَلَسَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَأَسْنَدَ رُكْبَتَيْهِ إِلَى رُكْبَتَيْهِ، وَوَضَعَ كَفَّيْهِ عَلَى فَخِذَيْهِ.

وَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ! أَخْبِرْنِي عَنِ الإِسْلاَمِ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الإِسْلاَمُ أَنْ تَشْهَدَ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَتُقِيمَ الصَّلاَةَ، وَتُؤْتِيَ الزَّكَاةَ، وَتَصُومَ رَمَضَانَ، وَتَحُجَّ الْبَيْتَ، إِنِ اسْتَطَعْتَ إِلَيْهِ سَبِيلاً.

قَالَ: صَدَقْتَ. قَالَ - عمر - فَعَجِبْنَا لَهُ، يَسْأَلُهُ وَيُصَدِّقُهُ.

قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنِ الإِيمَانِ! قَالَ: أَنْ تُؤْمِنَ بِاللهِ، وَمَلاَئِكَتِهِ، وَكُتُبِهِ، وَرُسُلِهِ، وَالْيَوْمِ الآخِرِ، وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ قَالَ: صَدَقْتَ.

قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنِ الإِحْسَانِ؟ قَالَ: أَنْ تَعْبُدَ اللهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ. فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ، فَإِنَّهُ يَرَاكَ.

قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنِ السَّاعَةِ؟ قَالَ: مَا الْمَسْؤُولُ عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ.

قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنْ أَمَارَتِهَا. قَالَ: "أَنْ تَلِدَ الأَمَةُ رَبَّتَهَا. وَأَنْ تَرَى الْحُفَاةَ الْعُرَاةَ، الْعَالَةَ، رِعَاءَ الشَّاءِ، يَتَطَاوَلُونَ فِي الْبُنْيَانِ.

قَالَ ثُمَّ انْطَلَقَ. فَلَبِثْتُ مَلِيًّا. ثُمَّ قَالَ لِي: يَا عُمَرُ! أَتَدْرِي مَنِ السَّائِلُ؟ قُلْتُ: اللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: "فَإِنَّهُ جِبْرِيلُ. أَتَاكُمْ يُعَلِّمُكُمْ دِينَكُمْ."

50- Muslim bilježi, kao i drugi imami, od 'Umera b. Hattaba, r.a., da je rekao: Dok smo, jednog dana, bili kod Poslanika, s.a.w.s., pred nama se pojavi čovjek u bijeloj odjeći, crne kose. Na njemu se nisu poznavali tragovi putovanja i od nas ga niko nije poznavao. Sjeo je do Poslanika, s.a.w.s., naslonio je svoja koljena uz njegova koljena i stavio svoje šake na svoja stegna butine.[1] I reče: O,

---

[1] Čovjek koji je ušao stavio je svoje šake na svoja koljena i sjeo je u položaju pristojnog učenika, kako reče Nevevi.

Muhammede, obavijesti me o islamu, te mu Poslanik, s.a.w.s., reče: "Islam je da posvjedočiš da nema drugog Božanstva mimo Allaha i da je Muhammed Allahov poslanik, da obavljaš namaz, udjeljuješ zekjat, postiš ramazan i da obavljaš hadždž ako si u mogućnosti!"

Reče: Istinu si rekao - Umer reče: Začudili smo mu se: pita ga i potvrđuje njegove odgovore.[1] - Reče: Obavijesti me o imanu, te mu Poslanik, s.a.w.s., odgovori: "Iman je da vjeruješ u Allaha, u Allahove meleke, Allahove knjige, Allahove poslanike i u Sudnji dan te da vjeruješ da i dobro i zlo biva Allahovom voljom i određenjem." Reče: Istinu si rekao. -

Reče: Obavijesti me o ihsanu. - Poslanik, s.a.w.s., mu odgovori: "Da obožavaš Allaha kao da Ga vidiš, jer ako ti njega ne vidiš, On tebe vidi.[2]

---

[1] Čuđenje je zbog toga što, uglavnom, onaj koji pita, on pita ono što ne zna, a potvrđivanje odgovora nam ukazuje na to da onaj koji pita posjeduje znanje o tome. Čuđenje je ovdje još veće jer je Poslanikove odgovore ovdje znao samo onaj koji pita, a ovaj čovjek koji se susreo sa Poslanikom, s.a.w.s., nije trebao Poslanikove odgovore radi sebe.
U drugim verzijama Džibrilovog hadisa stoji: "Nismo vidjeli čovjeka poput ovog: kao da je podučavao Poslanika, s.a.w.s., govoreći mu: Istinu si rekao, istinu si rekao".

[2] Imam Nevevi u **Šerhu Sahihi Muslim**, 1:157-158, i u **Šerhu Sahihi Buhari** na str. 245-246 kaže: Kada bi neko od nas obavljao ibadet svjestan da ga Allah vidi, tada bi u ibadetu nastojao da bude skrušen, skroman, staložen, i formalno i suštinski brinuo bi da na najbolji način to upotpuni. Zbog toga Poslanik, s.a.w.s., kaže: "Obožavajte Allaha u svim situacijama kao što ga obožavate u situaciji kada znate da vas Uzvišeni vidi". Jer kada osoba zna da je Uzvišeni vidi i savršeno nadzire, tada će na najbolji način upotpuniti svoj ibadet, i tada čovjek neće dopustiti nikakav propust jer je svjestan da ga Uzvišeni vidi. Ovo tumačenje je prisutno i pored činjenice da čovjek ne vidi svog Gospodara i nužno je da postupi shodno svojoj spoznaji.
Cilj ovoga je podsticaj na iskrenost u ibadetima i na savršen Božiji nadzor koji dovodi do skrušenosti i skromnosti... Ulema upućuje na druženje sa dobrim ljudima jer druženje sa dobrim ljudima sprječava činjenje loših djela iz pošto-

⇨

Reče: Obavijesti me o Sudnjem danu. - Poslanik, s.a.w.s., mu odgovori: "Upitani ne zna više od onoga koji pita."[1]

Reče: Obavijesti me o predznacima Sudnjega dana. - Poslanik, s.a.w.s., mu odgovori: "Kada majka rodi sebi gospodara[2] i kada vidiš gole i bose stočare kako se nadmeću u izgradnji kuća!"[3]

---

vanja prema njima i iz stida od njih, a šta je tek sa onim koji zna da ga Allah uvijek vidi i da zna ono što on radi tajno i javno?!

Značenje ovog hadisa ima za posljedicu da se pridržavaš spomenute etike: kada ti vidiš Uzvišenog, i On vidi tebe; to zbog toga što te Uzvišeni vidi iako ti Njega ne vidiš. On te stalno vidi; zato uljepšaj svoj ibadet prema Njemu iako Ga ne vidiš, i hadis znači: Iako ti ne vidiš Allaha, ustraj u uljepšavanju ibadeta, jer Uzvišeni tebe vidi.

Reče: U ovom hadisu je jedna od osnova vjere i jedno bitno načelo muslimana; ono je stub iskrenih, žudnja pobožnjaka, riznica učenih, ustrajnost dobrih, i ovaj hadis je od jezgrovitog govora Poslanika, s.a.w.s., (iz djela **Fethu-l-Mulhimi bi šerh Sahihi Muslim**, 1:482-483).

1 Zašto je rekao: Nisam učeniji o tome od tebe, kao što izgleda na prvi pogled, zbog toga što je ovo općenito i odnosi se na podučavanje onih koji slušaju, da su svaki upitani i onaj koji pita u tome isti.

Imam Nevevi, neka je Allahova milost na njega, u **Šerh Sahihi Muslim**, 1:158, kaže: Ovaj hadis nam ukazuje da učenjak i muftija, kada budu upitani nešto što ne znaju, trebaju reći: Ja ne znam, i ovo ne škodi njihovom ugledu, već nam dokazuje njihovu skromnost, bogobojaznost i učenost.

2 Ovo je metafora, a tiče se nasilništva od strane evlada prema svojim roditeljima, te će se dijete ophoditi, kao gospodar, prema svojoj majci, grdit će je, udarati je i tjerati da radi, te je ovdje upotrijebljen termin *rabbuha*, njen gospodar, aludirajući na to.

3 Odnosi se na promjenu situacije gdje će stanovnici sela zavladati situacijom i zaposjednuti grad nasilno, umnožit će se njihov imetak i njihove ambicije će se ogledati u izgradnji zgrada i ponosit će se time, a u tom kontekstu je i hadis: "Neće nastupiti Sudnji dan sve dok na dunjaluku najsretniji čovjek ne bude Luke'a ibn Luke'a." *El-Luke'a* je prostak, bijednik. Također, u ovom kontekstu je i hadis: " Kada se povjeri neka stvar nekome ko je nije dosljedan, čekajte Sudnji dan." Oba ova hadisa su u **Sahihu** iz **Fethu-l-Barija**, 1:123, i **Fethu-l-Mulhima**, 1:487-488.

'Umer reče: Zatim je taj čovjek otišao i poslije dužeg vremena Poslanik, s.a.w.s., mi je rekao: "'Umere, znaš li ko je onaj čovjek što pita." Ja mu odgovorih: Allah i Poslanik Njegov znaju. - Poslanik, s.a.w.s., reče: "To je Džibril, došao je da vas poduči vašoj vjeri!"[1]

U ovom hadisu je potvrda da je Džibril, a.s., došao Poslaniku, s.a.w.s., i vodio dijalog sa njim o onome o čemu ga je pitao, s ciljem plemenitog podučavanja.

6- Poslanikovo podučavanje razgovorom i racionalnim upoređivanjem

Od Poslanikovih metoda u podučavanju je i to što je nekada slijedio metod racionalnog rasuđivanja prilikom postavljanja pitanja ili traženja odgovora, da bi iskorijenio neispravno od ispravnog

---

[1] Od pouka ovog hadisa je: Kada neko dođe kod alima i spozna da njegovi sagovornici imaju potrebu za nekim pitanjem, ali ne pitaju, da on upita to pitanje, kako bi odgovor dobili svi prisutni. Također, ovaj hadis nam ukazuje na to da alim treba da bude blag prema onome ko pita, da mu se približi da ne bi bilo potrebe za podizanjem glasa i za drskošću. Onaj koji pita mora biti pažljiv prilikom postavljanja pitanja. Navodi Imam Nevevi u **Šerh Sahihi Muslim**,1:160.

Ovaj hadis nam ukazuje i na to da je dozvoljeno pitati alima nešto što je poznato onome ko pita da bi podučen bio onaj koji sluša.

U riječima Allahovog Poslanika, s.a.w.s. "...da vas poduči vašoj vjeri" dokaz je da se dobro pitanje može nazvati naukom i podučavanjem, jer od Džibrila nije proizišlo ništa drugo do pitanje, pa i pored toga Poslanik, s.a.w.s., ga je nazvao mu'allimom (učiteljem). Poznata je izreka: Dobro pitanje je pola znanja. (Spomenuto u **Fethu-l-Bariju,** 1:119 i 125).

Kadi 'Ijad kaže: Džibrilov hadis uz komentar obuhvata sve oblike ibadeta, spoljašnje i unutrašnje, od vjerovanja, djela, iskrenosti u tajnosti, opreznosti od neispunjavanja obaveznih djela, tako da se sve šeriatske znanosti vraćaju na ovaj hadis, tj. ogranak su ovog hadisa. Ništa od vadžiba, sunneta, želja, zabrana i pokuđenih stvari ne može se izuzeti od troje: imana, islama i ihsana. (Navodi Nevevi u **Šerh Muslimi**, 1:158).

ili da bi usadio istinu u srce onoga od koga je istina daleko ili mu je neobična.

Prvi način

٥١- عن أبي أمامة الباهلي رضي الله تعالى عنه قال: "إنَّ فَتًى شابًّا أتى النبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فقال: يا رسول الله ائْذَنْ لِي بالزِّنا فأقبل الْقَوْمُ عليه فَزَجَرُوهُ وقالوا: مَهْ مَهْ.

فقال صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أُدْنُهْ فدنا منه قريباً قال: فَجَلَسَ قال: أَتُحِبُّهُ لأمك قال: لا والله جعلني الله فداك، قال: ولا الناسُ يُحِبُّونَهُ لِأُمَّهَاتِهِمْ.

قال: أَفَتُحِبُّهُ لابنتك؟ قال: لا والله يا رسول الله جعلني الله فداك، قال: ولا الناس يُحِبُّونه لبناتهم.

قال: أَفَتُحِبُّهُ لأختك؟ قال: لا والله جعلني الله فداءك قال: ولا الناس يحبونه لأخواتهم.

قال: أَفَتُحِبُّهُ لِعَمَّتِكَ؟ قال: لا والله جعلني الله فداك قال: ولا الناس يحبونه لعماتهم.

قال: أَفَتُحِبُّهُ لِخَالَتِكَ قال: ولا والله جعلني الله فداك قال: ولا الناس يحبونه لخالاتهم.

قال: فوضع رسولُ الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يدَهُ عليه، وقال: اَللَّهُمَّ اغْفِرْ ذَنبَه وطَهِّر قلبَه وحصِّن فَرْجه فلَمْ يكن بعد ذلك الفتى يلتفتُ إلى شيء".

51- Bilježe Ahmed i Et-Taberani[1] od Ebi Umamea el-Bahilija, r.a., da je rekao: Neki mladić je došao Poslaniku, s.a.w.s., i

---

[1] **Musned Ahmed**, 5:265, i Et-Taberani u **El-Mu'džemu-l-kebir**, kao što stoji u **Medžme'u-z-zevaid**, 1:129, od Hejsemija. Hejsem kaže: Pripovjedači u lancu ⇨

rekao mu: "O, Allahov Poslaniče, dozvoli mi blud! - Ljudi se okrenuše prema njemu i grdeći ga, povikaše: Meh, meh![1]

Poslanik, s.a.w.s., mu reče: "Priđi bliže!" Kada mu se primakao i sjeo do njega, Poslanik, s.a.w.s., mu reče: "Da li to želiš svojoj majci?" - Ne, tako mi Allaha, o, Allahov Poslaniče! Allah mi dao da budem žrtvovan umjesto tebe! - Poslanik mu reče: "I ljudi to ne žele svojim majkama!"

Reče: "Da li to želiš svojoj kćerki?" - Ne, odgovori mladić. - Tako mi Allaha, o, Allahov Poslaniče, neka mi On dozvoli da budem žrtvovan umjesto tebe! - Poslanik mu reče: "I ljudi to ne žele svojim kćerkama!"

Reče: "Da li to želiš svojoj sestri?" - Ne, odgovori mladić. - Tako mi Allaha, o, Allahov Poslaniče, Allah mi dao da budem žrtvovan umjesto tebe! - Poslanik mu reče: "I ljudi to ne žele svojom sestrama."

Reče: "Da li to želiš svojoj tetki po ocu?" - Ne, odgovori mladić. - Tako mi Allaha, o, Allahov Poslaniče, Allah mi dao da budem žrtvovan umjesto tebe! - Poslanik mu reče: "I ljudi to ne žele svojim tetkama po ocu."

Reče: "Da li to želiš svojoj tetki po majci?" - Ne, odgovori mladić. - Tako mi Allaha, o, Allahov Poslaniče, Allah mi dao da budem žrtvovan umjesto tebe! - Poslanik mu reče: "I ljudi to ne žele svojim tetkama po majci."

Reče: Tada Poslanik, s.a.w.s., stavi svoju ruku na ovog mladića i zamoli se za njega: "Allahu moj, oprosti mu grijehe, očisti mu

---

prenosilaca ovog hadisa su pouzdani, a Hafiz El-Iraki u **Tahridžu ehadisi-l-ihja'** u Knjizi: Naređivanje na dobro, a poglavlju Adabu-l-muhtesib, kaže: Ovaj hadis bilježi Ahmed sa dobrim senedom, a pripovjedači u senedu su mu pouzdani.

[1] Riječ *meh* je zapovjedni način, imperativ, a znači: prestani, dosta je.

srce, sačuvaj mu spolni organ." Reče: Poslije toga, ovaj mladić nije mario za time, tj. za zinalukom.

Pogledaj kako je Poslanik, s.a.w.s., iskorijenio želju za zinalukom kod ovog mladića metodom razgovora, ličnim sudom i racionalnim poređenjima, a nije spominjao ajete koji govore da je blud haram i koji govore o kazni koja slijedi bludnika i bludnicu, jer je Poslanik, s.a.w.s., na taj način otklonio nedozvoljeno iz srca ovog mladića shodno njegovom viđenju i mogućnostima.

Ovo je uputstvo za misionare da ponekad kod nekih ljudi upotrijebe razum ako situacija to iziskuje, kao što je bio slučaj ovog mladića čije je srce Poslanik, s.a.w.s., očistio od želje za zinalukom tim mudrim i racionalnim uputstvom.

Drugi način

٥٢- روى البخاري ومسلم، واللفظ للبخاري، عن أبي سعيد الخدري رضي الله عنه قال : "خرج رسول الله صَلَّى الله عَلَيْه وَسَلَّمَ في أضحى أو فطر إلى المصلَّى، فقال يا معشر النساء تَصدَّقْنَ ، فإني أُريتُكُنَّ أكثَرَ أهل النار، فقُلْنَ: وبِمَ يا رسول الله؟ قال تُكْثِرْنَ اللَّعْنَ ، وتَكْفُرْنَ العَشير، ما رأيتُ من ناقصات عقلٍ ودينٍ أذهَبَ لِلُبِّ الرجلِ الحازمِ من إحداكُنَّ.

قلن: وما نقصانُ ديننا وعقلنا يا رسول الله ؟ قال: أليس شهادةُ المرأة مثلَ نصف شهادة الرجل؟ قلن: بلى ، فقال: فذلك من نقصان عقلها، أليس إذا حاضَتْ لم تُصَلِّ ؟ قلن: بلى ، قال فذلك من نُقْصان دينها".

52- Bilježe Buhari i Muslim[1], a u Buharijevoj verziji stoji: Prenosi se od Ebi Se'ida el-Hudrija, r.a, da je Poslanik, s.a.w.s., rekao izišao na dan Kurbanskog ili Ramazanskog bajrama na musallu

[1] El-Buhari u Knjizi o hajdu (Babu terku-l-ha'id es-savm), i Muslim, 2:67, u Knjizi o imanu (Babu bejan nuksanu-l-imani bi nuksani-t-ta'ati).

i, prolazeći pored nekoliko žena, upitao: "Ženska skupino, dijelite sadaku! Predočeno mi je da ste većinom vi u Džehennemu!" – Zašto, Allahov Poslaniče? – upitaše. "Mnogo proklinjete, mužu ste nezahvalne![1] Ja nisam vidio nikog kraće pameti i manjkavije vjere, a da zanese pamet i odlučnog čovjeka kao što ste vi!"

Šta nedostaje – upitale su – u našoj vjeri, Allahov Poslaniče? – "Nije li svjedočenje žene jednako polovici svjedočenja muškarca?" – odgovorio je on. Da, rekoše one. – "Pa to je", reče 'Alejhisselam, "uslijed nedostatka pameti. A nije li žena sa menstruacijom ta koja ne klanja i ne posti?" – reče on. – Da, potvrdiše. – "To ti je, eto," – reče on – "manjkavost njene vjere."

7- Poslanik bi ispitivao ashabe da bi otkrio njihovu oštroumnost u spoznaji

Nekada bi Poslanik, s.a.w.s., pitao svoje ashabe o nečemu što je on znao; to je pitao da bi provjerio i aktivirao njihovu oštroumnost – i da bi ih napojio znanjem dostojnim njih, da bi potom mogao ispitivati ono što oni posjeduju od znanja.

٥٣- عن عبد الله بن عمر رضي اله عنهما قال: "بينا نحنُ عند النبي صَلّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جُلُوسٌ إذ أُتِيَ بجُمَّار نخلة، فقال وهو يأكُلُه: إنَّ مِنَ الشَّجَرِ شَجَرَةً خَضْرَاء، لَمَا بركتها كبركة المسلم، لا يسقط ورقها، ولا يتحات، وتُؤْتي أُكُلَهَا كُلَّ حِينٍ بإِذْنِ رَبِّها، وَإِنَّها مثل المسلم، فَحَدِّثُونِي مَا هِيَ؟

قال عبد الله: فوقَعَ الناسُ منْ شَجَرِ الْبَوَادي، فَقَال القومُ: هِيَ شَجَرَةُ كذا، هي شجرة كذا، ووقع في نفسي أَنَّهَا النَّخْلَة، فَجَعَلْتُ أُرِيدُ أَنْ أَقُولَهَا، فإذَا أَسْنَانُ القوم،

[1] Ne zahvaljujete mu na blagodatima i smatrete ih bezvrijednim do granice svade ili razilaženja.

فَأَهَابُ أن أتكلَّم وأنا غلام شاب، ثم التفتُّ فإذَا أَنَا عاشر عشر أنا أَحْدَثُهُمْ أَصْغَرُ الْقَوْمِ، ورأيت أبا بكر وعمر لا يَتَكَلَّمَانِ، فَسَكَتُّ.

فلمَّا لَمْ يَتَكَلَّما، قالوا: حدِّثْنا ما هي يا رسول الله؟ فقال رسول الله صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: هي النخلة.

فلما قمنا قلتُ لِعُمَرَ أبي: والله يا أبتاه، لقد كان وقع في نفسي أنَّها النخلة، فقال: ما مَنَعَكَ أن تقولها؟ قلت: لَمْ أَرَكُمْ تتكلَّمون، لم أرك ولا أبا بكر تَكَلَّمْتُمَا، وأنا غلام شابٌّ، فَاسْتَحْيَيْتُ، فَكَرِهْتُ أَنْ أتكلَّم أو أقولَ شيئًا، فَسَكَتُّ. قال عمر: لأن تكون قلتها أحب إليَّ من أن يكون لِيَ كذا وكذا".

53- Bilježe Buhari i Muslim od 'Abdullaha b. 'Umera, r.a., da je rekao: Dok smo sjedili kod Allahovog Poslanika, s.a.w.s., a on jeo srčiku datule, reče: "Među drvećem ima jedno zeleno drvo; njegova korist je poput vjernika čiji list ne opada i ne obasipa se, daje plodove u svako vrijeme uz Allahovo dopuštenje; slično je vjerniku[1]. Kažite mi šta je to."

---

[1] U nekim predajama kod Buharija i Muslima stoji: "Primjer tog drveta je kao primjer vjernika."
Ovdje je poređenje palme sa muslimanom ili vjernikom urađeno zbog više razloga. Jedan od tih razloga je i to što se palma smatra najplemenitijim i najuzvišenijim drvetom zbog mnogo dobra koje donosi, zbog stalnog hlada i lijepog ukusa koje kod datula ne iščezava, jer istovremeno dok neke datule niču, druge se već mogu brati i jesti.
Kada se palma osuši, i tada ona daje mnogobrojne koristi; koristi se njeno drvo, lišće, granje, koristi se palmino stablo kao ogrjev, kao štap, uže i u još mnogo drugih stvari i, naposljetku, koristi se i njena košpica za ishranu deva.
A što se tiče njene vegetacije i lišća, lijepog izgleda i plodova njenih, vitkosti i visine, uvijek je zelena, vjetar i vihor se igraju njenim stablom, hlad joj je lijep. Za one koji su bili na Arapskom poluotoku koristi palme su vidljive, a blagodati koje su mnogobrojne poznate su i pohvalne. Uzvišeni u Kur'anu na mnogo mjesta hvali palmu i njene proizvode.

⇨

'Abdullah reče: Svijet je mislio na stablo pustinje. Neki rekoše: Ovakvo stablo, ovakvo stablo, a meni je naum palo da je to palma. Htio sam to reći, ali bio sam najmlađi među prisutnima, kako ću vikati a ja sam mladić, zatim sam se okrenuo i primijetio da sam ja deseti od prisutnih, pa kako ću ja kao najmlađi njima govoriti. Vidio sam Ebu Bekra i 'Umera da ništa ne govore pa sam i ja ušutio.

Pošto oni nisu ništa govorili, rekoše: Božiji Poslaniče, kaži nam šta je to. – "To je palma," odgovori on.

Kada smo ustali, rekao sam svome ocu 'Umeru: Tako mi Allaha, o, oče moj, meni je naum palo da je to palma. – Umer mu reče: Šta te je spriječilo da to kažeš? – Rekao sam mu: Vidio sam da ne govorite ni ti ni Ebu Bekr, a ja sam mladić pa sam se stidio i

---

Također, i u muslimanu je svako dobro i općenita korist u svim prilikama; njegova korist je stalna za njega i za druge pa čak i poslije njegove smrti. On radi dobra djela, lijepo govori i pokorava se Allahu, dž.š., postom, namazom ,učenjem Kur'ana i spominjanjem Allaha, a i druge podstiče na spominjanje Uzvišenog, udjeljivanjem sadake, naređivanjem dobra i odvraćanjem od zla. Druži se sa ljudima i strpljiv je na nepravde koje mu se nanose, povezuje ljude, koristi im i ne nanosi im štetu, lijepo izgleda i govori samo dobre stvari, plemenitog je ahlaka i darežljiv prema ljudima, udjeljuje i ne uskraćuje, utiče pozitivno na ljude i nije pohlepan, što dani više prolaze on se uzdiže i jača, ne pretjeruju ni u jednoj prilici već je temeljit na istini i ustrajan u njoj, raduje se dobrom i korisnom, a uznemiruje ga besposlica i nekorisno.

Njegova djela uzdižu se Gospodaru njegovu uz zadovoljstvo i prihvaćenost; ako sjediš sa njim, okoristit ćeš se; ako si saučesnik u nečemu sa njim, okoristit ćeš se; ako se družiš sa njim, okoristit ćeš se; ako tražiš savjet od njega, okoristit ćeš se; sve što je od njega korisno je; njegovo znanje napaja duše i srca; prekriven je vjerom svojom; okićen takvalukom; i kada je u izobilju i u neimaštini, zdravlju i bolesti, ne prestaje raditi dobra djela.

Njegova djela ne prestaju ni poslije njegove smrti; ako u toku svog života na dunjaluku bude radio za Ahiret, današnji dan bude iskoristio za sutra, korisno je sve što je od njega, bio on živ ili mrtav jer svi njegovi postupci su produkt vjerovanja u Allaha, dž.š.; koriste Allahovim robovima, neka je slavljen Allah, pa to je veličina vjernika.

mrzio da kažem nešto, zato sam šutio. – 'Umer reče: Da si to rekao, draže bi mi bilo nego što si postupio ovako[1].

---

[1] Bilježi Buhari na jedanaest mjesta u svome **Sahihu**, i ja ću ukazati na njih kada budem spominjao naslove poglavlja u kojima se prenose ti hadisi, jer su ti naslovi temelj sažetog tumačenja značenja hadisa.
Buhari ovo bilježi na četiri mjesta u Knjizi o znanju-nauci, u Babu kavlu-l-muhaddisi: hadesena ve ahberena ve enbe'ena, 1:133, (Babu tarhi-l-imami-l-mes'elete ala ashabihi li jahtebire ma indehum mine-l-'ilmi), 1:136, (Babu-l-fehmi fi-l-'ilmi), 1:151, (Babu-l-hajai fi-l-'ilmi), 1:203., i u Knjizi o kupoprodajama, u Babu be'ji-l-džummar ve eklihi, 4:337. U Knjizi o tefsiru, u Tefsir sureh Ibrahim, 8:286, i na dva mjesta u Knjizi o jelu (Babu ekli-l-džummar), 9:492, (Babu bereketi-l-nahle), 9:495; na tri mjesta u Knjizi o edebu, u Babu ma la justahja mine-l-hakki lit-tefekkuhi fid-dini, 10:435; na drugom mjestu bilježi ga u različitoj verziji, u Babu-l-ikrami-l-kebiri, ve jebde'u bi-l-ekberi bi-l-kelami ves-su'ali, 10:443.
Bilježi ga i Muslim u svome **Sahihu** u pet različitih verzija, na kraju Kitabun sifati-l-kijameti vel dženneti ve-n-nari, prije Kitabu-l-dženneti ve sifeti ne'imiha ve ehliha, 17:153-155. Imam Nevevi u **Šerh Sahihi Muslim** napisao je poglavlje Babu meseli-l-mu'mini meseli-n-nahle.
U gore spomenutoj verziji sastavio sam više verzija Buharijevih i Muslimovih da bih obuhvatio sva značenja ovog hadisa.
Ovaj hadis osim Buharija i Muslima bilježe i autori šest poznatih hadiskih zbirki, te Imam Ahmed u svome **Musnedu** i mnogi drugi muhaddisi.
Ovaj hadis je od velikog značaja za nauku, usko je povezan sa podučavanjem i metodama u podučavanju. Sakupio sam verzije ovog hadisa u tim knjigama (poglavljima), i objasnio sam ga posebno na jednom općem predavanju koje sam, na poziv Hasana II održao u Maroku, i molim Uzvišenog Allaha da omogući širenje tog izlaganja među ljudima.
Poznati učenjak, književnik i veliki daija šejh Ebu Hasan en-Nedevi u uvodu knjige **El-ebvabu vet-teradžum li-l-Buhari**, kaže za našega šejha hafiza i velikog muhaddisa Muhameda Zekerijaa Kandehlevija, neka je Allahova milost na njega: Poznato je kod uleme da se Buharijev fikh nalazi u **Teradžum Sahihu** zbog različitosti ciljeva Imama Buharija, daljine dometa, vrhunca oštroumnosti, razboritosti, temeljitog poznavanja hadisa i brige da se na najbolji način okoristi od ovog hadisa; naveo je jedan hadis na više mjesta i u različitim poglavljima, i značenjski i tematski. On je poput pčele koja se maksimalno trudi da

⇨

---

ispije i zadnju kap napitka od cvijeta, zatim ga preradi u pravi i čisti med koji koristi ljudima kao lijek.

Odnos Buharija prema hadisu je poput odnosa iskrenog 'ašika i voljenog prema voljenom kome je Allah usavršio potpunost i ljepotu, ogrnuo ga odjećom bogobojaznosti i dostojanstva, i on ne može ispuniti svoj pogled njime; kad god ga pogleda, otkrije nešto novo od njegove ljepote, poveća mu se ushićenost i žeđ za njim, svaki put vidi da se njegova ljepota obnavlja.

Zbog toga Imam Buhari nije mogao da se zasiti novim teoremama i crpljenjem pouka, i detaljnih analiza hadisa, sabiranja bisera mudrosti i napuštanja izučavanja hadisa, tako da bi jedan hadis spomenuo više od dvadeset puta.

Hadis Berirea od 'Aiše, r.a., bilježi više od dvadeset i dva puta i svaki put dolazi sa novim poukama i propisima.

A Džabirov hadis u kome stoji: "Bio sam sa Poslanikom, s.a.w.s., u jednoj od bitaka..." bilježi više od dvadeset puta.

'Aišin hadis u kome stoji da je Poslanik, s.a.w.s., kupio jelo od jednog jevreja bilježi jedanaest puta pišući o njemu nova poglavlja i komentare (biografije).

Umerov hadis: "Među drvećem ima jedno stablo čiji list ne opada..." bilježi jedanaest puta i iz ovog hadisa izvlači nove pouke.

Tajna Buharijevog uspjeha je u tome što se Imam Buhari nije ograničio samo na izvlačenje fikhskih propisa iz hadisa kao što je radila ulema prije Buharija koja se ograničila na hadis i fikh, već je Imam Buhari vadio naučne i praktične pouke, koje nisu bile pod određenim poznatim fikhskim poglavljima, neka mu se Allah smiluje.

Ovdje ćemo ukazati na najbitnije pouke u ovom hadisu u podučavanju:

1) lijepo je da učenjak postavi pitanje svojim sagovornicima, da bi na taj način provjerio njihova razumijevanja i da bi ih podstakao na razmišljanje i interesiranje, uz objašnjenje njima onoga što im nije jasno;

2) podsticanje na razumijevanje u nauci;

3) navođenje primjera i poređenja radi boljeg razumijevanja i slikovitijeg prikazivanja jer se tako bolje urezuje u pamet i radi preciznijeg odredivanja u donošenju suda;

4) poređenje nečega sa nečim, i to ne mora biti iz iste vrste i sa svih aspekata, jer poput čovjeka ne može biti ništa od neživih bića i ništa se ne može ravnati sa vjernikom;

5) lijepo je stiditi se u nečemu ako taj stid ne dovodi do izmaknuća neke dobrobiti; zbog toga 'Umer je volio da njegov sin nije šutio;

⇨

---

6) poštivanje prema starijem i davanje prednosti ocu u govoru; ne treba žuriti sa onim što se razumjelo pa makar i istinito bilo;
7) stariji učenjak nekada ne zna ono što su spoznali mladi od njega, jer nauka je dar, a Allah daruje onoga koga On hoće;
8) misao koja je na srcu može se, iz ljubavi prema dobru, iznijeti i nema oprečnosti u tome ako je to radi Allaha, dž.š.; ovo vidimo iz primjera 'Umera, r.a., koji je više volio da je njegov sin rekao ono što je razumio a ispravno ga je razumio, Ovim Imam Malik potkrepljuje svoj stav.
On objašnjava ovu 'Umerovu želju ovako: da je u prirodi čovjeka da želi sebi i svome sinu dobro, a da se primijeti razboritost njegovog sina odmalehna, da bi kod Poslanika, s.a.w.s., poboljšao položaj, jer je možda očekivao da će se Poslanik, s.a.w.s., zamoliti za njega da ga Allah urazumi u vjeri kao što se je Poslanik, s.a.w.s., molio da 'Abdullaha b. 'Abbasa kada je sam od sebe uzeo vodu za toalet a niko to prije njega uradio, tada se je Poslanik, s.a.w.s., zamolio za njega riječima: "Allahu, moj urazumi ga u vjeri i podući ga te'vilu (tumačenju Kur'ana)", i sam je Poslanik, s.a.w.s. tako postupio;
9) čovjek se raduje kada mu je sin u pravu i kada je na istini;
10) beznačajnost dunjaluka u očima 'Umera b. Hattaba, jer ga je razumijevanje njegovog sina više obradovalo od svih dunjalučkih blagodati – kao što se spominje u jednoj predaji_ unatoč svim dunjalučkim vrijednostima i ljepotama;
11) nije zabranjeno sinu da u prisustvu oca odgovori na ono što zna, makar to i ne bilo poznato njegovom ocu, i to nije nepoštivanje oca;
12) ashabi su bili jako stidljivi pred starijim i odabranim među njima i ustručavali su se da pričaju u njihovom prisustvu.
Ovaj hadis navodi Imam Ibn Ferhun u svojoj knjizi: **Durretu-l-gavvasi fi muhadareti-l-havassi**- i on je poznat kao tajna Ibn Ferhuna- potom je rekao: Ulema je rekla da je u ovom hadisu dokaz za učenjaka da odlikuje svoje ashabe jedne nad drugim nerazumljivim zagonetkama, da bi ispitao njihovu moć razmišljanja u pronalaženju odgovora na teške zagonetke i objašnjenje problema.
Ovu ovakvu vrstu fekihi su nazvali: El-Elgaz (zagonetke), ulema nasljednog prava: El-Mu'ajat-zagonetke (zamorna i naizgled nerješiva pitanja), a ulema sintakse: El-Ehadžijj-zagonetke. U ovoj oblasti ulema je napisala puno djela. – Ovim se završava govor iz djela: **At-teratibu-l-idarijje**, 2:232, od marokanskog muhadisa 'Abdulhajja el-Kettanija, neka je Allahova milost na njega.

8- Poslanikovo podučavanje sravnjivanjem i predočavanjem

Nekada bi Poslanik, s.a.w.s., svojim ashabima pravio sravnjivanja propisa i obrazlagao ih. Kada bi im neki propis bio nejasan i kada bi im njegovo slijeđenje bilo sumnjivo; Poslanik, s.a.w.s., bi im objašnjavao ono što im je sumnjivo i što nisu razumjeli; metodom sravnjivanja stvar bi im, u slijeđenju šeriata i šeriatskih normi, postala jasna, a dalekosežni ciljevi razumljivi.

٥٤- روى البخاري عن ابن عباس أنّ امرأةً من جُهَيْنة، جاءت الى النبي صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فقالت: إنّ أُمّي نذَرَتْ أن تَحُجّ، فلم تَحجّ حتى ماتَتْ ، أفأحُجّ عنها؟ قال: نعم، حُجّي عنها،أرأيتِ لو كان على أُمّكِ دَيْن أكنتِ قاضيَته ؟ قالت: نعم، فقال: اقْضُوا اللهَ الذي له ، فإنّ الله أحقُّ بالوفاء.

54- El-Buhari[1] bilježi od Ibn 'Abbasa, r.a., koji je rekao: Neka žena iz plemena Džuhejne došla je Poslaniku, s.a.w.s., i rekla mu: Moja majka se zavjetovala da će obaviti hadž, a preselila je na Ahiret prije nego je obavila hadž. Da li ću ja obaviti hadž za nju? Reče: "Da, obavi hadž za nju! Reci mi da je tvoja majka ostala nekome dužna, da li bi vratila taj dug za nju?" – Ona odgovori: Da. – Poslanik joj reče: "Oduži njen dug prema Allahu, jer Allah je preči da Mu se oduži."

٥٥- عَنْ أَبي ذَرٍّ الغفاريِّ "أَنَّ نَاساً مِنْ أَصْحَابِ النَّبيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالُوا لِلنَّبيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَا رَسُولَ اللَّه ذَهَبَ أَهْلُ الدُّثُورِ بِالأُجُورِ. يُصَلّونَ كَمَا نُصَلّي. وَيَصُومُونَ كَمَا نَصُومُ. وَيَتَصَدّقُونَ بِفُضُولِ أَمْوَالِهِمْ؟!

[1] 4:55, fi ebvabi-l-mihsar ve džeza'i-s-sajd (Babu-l-hadži ve-n-nuzur ani-l-mejit).

قَالَ: أَوَ لَيْسَ قَدْ جَعَلَ اللّٰه لَكُمْ مَا تَصَّدَّقُونَ؟ إِنَّ بِكُلِّ تَسْبِيحَة صَدَقَةً. وَكُلِّ تَكْبِيرَة صَدَقَةٌ. وَكُلِّ تَحْمِيدَة صَدَقَةٌ. وَكُلِّ تَهْلِيلَة صَدَقَةٌ. وَأَمْرٌ بِالْمَعْرُوفِ صَدَقَةٌ. وَنَهْيٌ عَنْ مُنْكَرٍ صَدَقَةٌ. وَفِي بُضْعِ أَحَدِكُمْ صَدَقَةٌ.

قَالُوا: يَا رَسُولَ اللّٰه، أَيَأْتِي أَحَدُنَا شَهْوَتَهُ وَيَكُونُ لَهُ فِيهَا أَجْرٌ؟ قَالَ: "أَرَأَيْتُمْ لَوْ وَضَعَهَا فِي حَرَامٍ أَكَانَ عَلَيْهِ فِيهَا وِزْرٌ؟ فَكَذَلِكَ إِذَا وَضَعَهَا فِي الْحَلَالِ كَانَ لَهُ أَجْرٌ".

55- Slično tome bilježi i Muslim[1] od Ebu Zerra el-Gifarija, r.a., da je rekao: Neki Poslanikovi ashabi su rekli Poslaniku, s.a.w.s.: O, Allahov Poslaniče, imućni nas prestigoše u činjenju dobrih djela (u nagradi), obavljaju namaz kao što i mi obavljamo namaz, poste kao što i mi postimo; i oni udjeljuju sadaku od imetka koji prelazi njihove potrebe!

Reče: "Zar i vama Allah nije dao ono na što ćete udjeljivati sadaku? Doista, u svakom tesbihu je sadaka, u svakom *tahmidu* je sadaka, u svakom *tahlilu* (izgovaranju riječi: La ilahe illallah) je sadaka, u naređivanju dobra je sadaka, u sprječavanju lošeg je sadaka i u vašem legalnom spolnom snošaju je sadaka!"[2]

Rekoše: O, Allahov Poslaniče, zar slijedi nagrada i za udovoljavanje svojih strasti? – Reče: "Recite mi, ako neko na nedozvoljen način spolno opći, da li je počinio grijeh? Također, ako neko na dozvoljen način opći, bit će nagrađen".

Poslanik, s.a.w.s., je logički napravio poređenje između dvije stvari, da bi im objasnio propis, te su razumjeli ono što im nije bilo

---

[1] 7:91, u Knjizi o zekjatu (Babu bejani enne isme-l-sadekati jeka'u ala kulli nev'in mine-l-ma'rufi).

[2] Kada čovjek ima na dozvoljen način odnos sa svojom ženom, i u tome je sadaka. Nagrada za djela kao što su: tekbir, tesbih, tahmid... nazvana je sadakom kao odgovor na klasifikaciju govora (igru riječi), kao što za sadaku koju imućni udjeljuju siromašnima ima nagrada. I onoga ko je pokoran i obavlja Allahove zapovijedi slijedi nagrada.

na pameti, a to je da će za zadovoljavanje svojih strasti na dozvoljen način čovjek biti nagrađen, što spada u njegova dobra djela.

٥٦- عن سعد بن أبي وقاص رضي الله عنه قال: سمعت النبي صَلّى الله عَلَيْه وَسَلّمَ يُسأَلُ عن شراءِ التَّمْرِ بالرُّطب؟ فقال لِمَنْ حَوْله: أَيَنْقُصُ الرُّطَب إذا يَبِسَ؟ قالوا: نعم، فَنَهَى عن ذلك".

56- Bilježe Ebu Davud, Et-Tirmizi, En-Nesai i Ibn Madže[1] Es-Se'ida b. Ebi Vekasa, r.a., da je rekao: Čuo sam Poslanika, s.a.w.s., da je pitao o kupovini suhih hurmi za svježe, pa je rekao onima koji su bilo oko njega: "Da li svježa datula, kada se osuši, gubi na težini?" – Rekoše: Da, – pa je to zabranio.

Neosporno je da je Poslanik, s.a.w.s., znao da svježa datula sušenjem gubi na težini, jer je on živio u srcu Arapskog poluotoka, zemlji suhih i svježih datula, i to je poznato svima koji žive na Arapskom poluotoku. Unatoč tome Poslanik, s.a.w.s., ih je upitao da li svježa datula sušenjem gubi na težini, da bi upozorio svoje drugove, one koji ga slušaju i slijede, da je razlog zabrane kupoprodaje svježih datula za suhe taj što svježe datule sušenjem gube na težini; pa nije dozvoljeno prodavati svježe datule za suhe jer to nije ista težina. Poslanik ih je podučio razlogu propisa i ovaj propis o kupoprodaji ostaje na snazi do Sudnjega dana.

9- Poslanikovo podučavanje upoređivanjem i navođenjem primjera

Mnogo puta je Poslanik, s.a.w.s., u objašnjavanju nečega koristio metod navođenja primjera, koje su ljudi mogli vidjeti svojim

---

[1] Ebu Davud, 3:341, u Knjizi o kupoprodaji (Babun fis-semeri bis-semer), Et-Tirmizi, 3:519, u Knjizi o kupoprodaji (Babu ma dža'e fi-n-nehji ani-l-muhakale ve-l-muzabeneh), En-Nesai, 7:269, (Babu ištirais-semeri bir-rutab) i Ibn Madže, 2:761, u Knjizi o trgovini (Babu bej'ur-rutabi bit-temr).

očima i okusiti svojim jezicima. To se događalo njihovim čulima, nadohvat njihovih ruku. Ovaj metod olakšava učeniku da bolje razumije i u potpunosti i na brz način shvati ono čemu se podučava ili na što ga upozoravaju.

Stilističari poklanjaju veliku pažnju navođenju primjera u objašnjenju nejasnih stvari i otkrivanju skrivenog i preciznog. Uzvišeni na više mjesta u Kur'anu objašnjava navođenjem primjera, i Poslanik, s.a.w.s., u tome poveo Kur'anom pa je navodio mnogobrojne primjere u svojim hutbama, govorima i vazovima.

Neki učenjaci su napisali zasebna djela u kojima su sakupili hadise ove sadržine, kao što je uradio hafiz Ebu-l-Hasen el-'Askeri (umro 310 godine po Hidžri) Ebu Ahmed el-'Askeri, El-Kadi Ebu Muhammed Hasen b. 'Abdirrahman b. Hallad er-Ramehurmezi, čija je knjiga odštampana i poznata u ovoj oblasti.

U hadiskim zbirkama sahihima, sunenima, musnedima ima mnogo hadisa ove vrste; od tih hadisa je:

٥٧- رَوَى أبو داود عن أنس رضي الله عنه قال: قال رسول الله صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَثَلُ المؤمنِ الذي يَقرأ القرآنَ مَثَلُ الأُتْرُجَّة ، رِيحُها طَيِّبٌ، وطَعْمُها طَيِّب. و مَثَلُ المؤمنِ الذي لا يَقرأُ القرآنَ كمثَلِ التَّمْرة، طَعْمُها طَيِّب ولا ريحَ لها . ومَثَلُ الفاجر الذي يَقرأُ القرآنَ كمثَلِ الرَّيحانة ، رِيحُها طَيِّبٌ، وطَعْمُها مُرّ، ومَثَلُ الفاجرِ الذي لا يَقرأُ القرآنَ كمثَلِ الحَنْظَلة، طَعْمُها مُرّ ولا رِيحَ لها.

ومَثَلُ الجليسِ الصَّالح كمثلِ صاحبِ المِسْك، إنْ لم يُصِبْكَ منه شيء ، أصابك من رِيحه . ومَثَلُ جَليسِ السَّوْءِ كصاحبِ الكِيْر ، إن لم يُصِبْكَ من سَوادِه أصابك من دُخانِه".

57- Ebu Davud[1] bilježi od Enesa b. Malika, r.a., da je rekao: Rekao je Allahov Poslanik, s.a.w.s.: "Primjer vjernika koji uči Kur'an je kao primjer utrudže[2] lijepog je mirisa i lijepog okusa. Primjer vjernika koji ne uči Kur'an je kao primjer datule: lijepog je okusa, ali nema mirisa. Primjer grješnika koji uči Kur'an je kao primjer rejhane: lijepog je mirisa, a gorkog okusa. Primjer vjernika koji ne uči Kur'an je kao primjer hanzale: gorkog je okusa, a lijepog mirisa.

Primjer dobrog sagovornika je kao primjer vlasnika miska, ako te od njega ništa ne zadesi, stići će te njegov miris. Primjer lošeg sagovornika je kao primjer kovačkog mijeha[3]: ako te od njegove crnine ništa ne zadesi, stići će te njegov dim".

---

[1] 4:385, u Knjizi o edebu (Babu men ju'meru en judžalis); hadis također bilježe Buhari, 9:65, i Muslim, 6:83, od Enesa i Ebi Muse el-Eš'arija, r.a.; istu verziju v. u Ve meselu-l-dželisis-salihi...

[2] Utrudže je jako korisna voćka, lijepog okusa i lijepog mirisa, lijepe boje i izgleda. U ovoj voćki je mnogo koristi, kao što spominju knjige o medicini. Svrha navođenja ovog primjera je ukazivanje na veličinu vjernika i vrijednost njegovih djela, a otkrivanje inferiornosti griješnika i propast njegovih djela. Također, u hadisu se navođenje primjera koristi radi bržeg i boljeg shvatanja.
Imam Ibnu-l-Kajjim el-Dževzije u djelu **Miftah dari-s-se'ade**, 1:55, kaže: Poslanik, s.a.w.s., u ovom hadisu ljude je podijelio u četiri skupine. Prva skupina su vjernici koji uče Kur'an, i to je najbolja skupina. Druga skupina su vjernici koji ne uče Kur'an, i oni su po vrjednovanju poslije prve skupine. Ove dvije skupine su sretne skupine. A nesretne skupine su ostale dvije skupine. Prva od ove dvije skupine uči Kur'an, ali ne vjeruje, i to je munafička skupina, a druga od ove dvije skupine niti uči Kur'an niti vjeruje.
Vjerovanje i Kur'an su svjetlost koju Allah usadi u srce onome kome On hoće, i to je temelj svakog dobrog djela i na dunjaluku i na Ahiretu. Poznavanje imana i Kur'ana je najuzvišenija nauka, a u suštini, nema nauke koja može koristiti čovjeku koliko može koristiti poznavanje imana i Kur'ana.

[3] To je mijeh kovački (mješina za vodu) u koji kovač puše da bi pojačao žeravice (vatru) i povećao plamen, da bi smotao ono što se stavlja u nju.

U ovom Poslanikovom, s.a.w.s. upoređivanju izražena je velika želja za dobrim i ukor upozorenjem od lošeg, i to na najprikladniji način koji je razumljiv onima kojima se obraća. U ovom hadisu nalaze se upute i želje za druženje sa dobrim ljudima i ulemom i prisustvovanje njihovim sijelima, jer to koristi i na ovom i na budućem svijetu, kao što ovaj hadis upozorava na druženje sa lošim ljudima i grješnicima.

Od ovog metoda je i predaja koju bilježe Buhari i Muslim[1]:

٥٨- عن أبي موسى الأشعري رضي الله عنه ، عن النبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قال: "إن مَثَلَ ما بَعَثَني الله به من الهُدَى والعلم ، كمَثَلِ الغَيْثِ الكثير أصاب أرضاً ، فكانَتْ منها طائفةٌ طَيِّبَةٌ نَقيَّةٌ قَبِلَتْ الماءَ فأنبتَتْ الكَلأَ والعُشْبَ الكَثيرَ. وكانَتْ منها أجادبُ أمسَكَتْ الماءَ فنَفَعَ الله بها الناسَ فشَربوا وسَقَوا وزَرَعوا.

وأصابَ طائفةً أخرى منها إنما هي قِيْعَان لا تُمسِكُ ماءً ولا تُنبتُ كَلأً.

فذلك مَثَلُ من فَقه في دين الله ونَفَعه ما بَعَثَني الله به فعَلِم وعَلَّم ، ومَثَلُ من لم يَرفَعْ بذلك رأساً و لم يَقْبَلْ هُدى الله الذي أُرسِلْتُ به".

58- Prenosi se od Ebu Musaa el-Eš'arija da je Poslanik, s.a.w.s. rekao: "Primjer onoga sa čime me je Allah poslao od upute i nauke je kao primjer obilne kiše koja se prospe na zemlju. Jedna vrsta zemlje je dobra i čista, upija vodu i iz nje niče mnogobrojno bilje i trava. Druga vrsta zemlje je neplodna, zadržava vodu i njome je Allah učinio da se ljudi okoriste, jer oni piju tu vodu i koriste je za navodnjavanje.

---

[1] El-Buhari, 1:175, u Knjizi o nauci (Babu fadli mem 'alime ve 'allem) i Muslim, 15:46, u Knjizi o fada'ilu (odlikama, zaslugama) (Babu bejan mes'eli ma bu'ise bihi-n-nebij, s.a.w.s. mine-l-huda ve-l-'ilm); citirana verzija je uzeta od njih dvojice.

I treća vrsta zemlje je vala (ponor ili neplodna ravnica), koja niti zadržava vodu, niti je plodna.

U tome je primjer za onoga koji razumije Allahovu vjeru i okoristi se onim sa čime me je Allah poslao jer nauči i druge poduči, kao i za onoga ko se uzoholi nad time i ne prihvati Uputu sa kojom sam ja poslat"[1].

---

[1] Hafiz ibn Hadžer u **Fethu-l-Bariju,** 1:177, kaže: Kurtubi i drugi kažu: Primjer onoga sa čime dolazi Allahov Poslanik je poput sveobuhvatne kiše kojoj ljudi dolaze zbog prijeke potrebe prema njoj. Takvo je bilo stanje ljudi prije poslanstva Muhameda, s.a.w.s. Jer kako god kiša oživljava zamrlu zemlju, tako vjerske znanosti oživljavaju zamrlo srce. Potom je one koji slušaju uporedio sa različitim vrstama zemlje na koju se spušta obilna kiša.

Među njima je učenjak koji radi po svom znanju i podučava druge; on je na stepenu plodne zemlje koja upija kišu i okoristi se njome, koja daje plodove pa se i drugi okoriste.

Među njima je i učenjak koji je preokupiran vremenom u kojem živi, a ne radi dobrovoljno na tom polju ili nije razumio ono što je sakupio od nauke, jer je nauku sticao radi drugih; on je poput zemlje koja zadržava vodu i ljudi se koriste tom vodom. Na ovo ukazuju riječi Allahovog Poslanika, s.a.w.s.: "Obradovao je Allah čovjeka koji je čuo moj govor i zapamtio ga, potom ga prenio kao što ga je i čuo. Često se može desiti da onaj ko prima znanje bolje razumije od onoga ko ga prenosi".

Među njima je i onaj koji sluša nauku, ali je ne zapamti niti radi po njoj, niti je prenosi na druge; on je na stepenu neplodne zemlje koja niti zadržava vodu niti je upija, ili zemlje koja kvari drugu.

U primjeru su sastavljene dvije pozitivne skupine u kojima ima zajedničkog dobra i dvije pokuđene skupine u kojima nema nikakva dobra, a Allah najbolje zna.

U prvu skupinu spadaju oni koji poznaju predaje i znanosti koje se tiču predaja, koji šire islam i rade po svome znanju. Druga skupina je privržena predaji, slijeđenju i praksi, ali njeguju malo znanja. Treća skupina su oni koji su nesretni, ne poznaju predaju niti znanosti oko predaje, ne njeguju je, niti su je zapamtili niti razumjeli, nisu prihvatili Allahovu uputu niti se osvrću na nju, već joj prkose, kao što objasni šejh Ibnu-l-Kajjim, neka je Allahova milost na njega, u djelu: **El-Vabilus-sajjib mine-l-kelimi-t-tajjib**, 57-59 str.

⇨

Bilježe Buhari i Et-Tirmizi[1]:

٥٩- عن النعمان بن بشير رضي الله تعالى عنه قال: قال النبي صَلَّى الله عَلَيْه وَسَلَّمَ: "مَثَلُ الْقَائِمِ عَلَى حُدودِ الله وَالْوَاقِعِ فيها وَالْمُدْهِنِ فيها مثل قَوْمٍ اسْتَهَمُوا سفينة، فصار بعضهم في أسفلها وصار بعضهم في أعلاها، فكان الذينَ في أسفلها يَمُرُّون بالماء على الذين في أعلاها، فَتَأَذَّوا به، فأخذ فأسًا، فجعل ينقر أسفل السفينة، فأتوه فقالوا: ما لك، قال: تَأَذَّيْتُمَ بي ولا بد لي منَ الْمَاء، فَإِنْ أَخَذُوا عَلَى يَدَيْه أَنْجُوهُ وَنَجُوا أَنْفُسَهُمْ، وإن تَرَكُوهُ أَهْلَكوه وأَهْلَكُوا أَنْفُسَهُمْ".

59- Prenosi se od En-Nu'man b. Bešira, r.a., da je rekao: Rekao je Allahov Poslanik, s.a.w.s.: "Primjer onoga ko poštuje Allahove zakone, onoga ko ih krši i onoga ko se olahko prema njima odnosi nalik su ljudima vukli kocku oko toga gdje će se voziti na lađi. Tako su jedni dobili mjesto na palubi, a drugi u potpalublju. Oni iz potpalublja su dobavljali vodu od onih iznad njih, ali je to onima sa palube smetalo. Zatim ovi uzeše sjekiru u ruku i počeli da probijaju pod. Ostali dođoše i povikaše: 'Šta vam je?' – 'Mi vam smetamo, ali moramo dobiti vodu'. Ako ih spriječe, spasit će i sebe i njih; a ako ih puste, uništit će i njih i sebe".[2]

Imam Nevevi u **Šerh Sahihi Muslim**, 15:48, kaže: U ovom hadisu ima nekoliko je vrsta nauke, kao što su navođenje primjera, vrjednovanje nauke i podučavanja, podsticaj na nauku i podučavanje i pokuđenost izbjegavanja nauke, a Allah najbolje zna.

[1] El-Buhari, 5:132, u Knjizi o udruživanju u poslu (Babu hel jukre'u fi-l-kisme) i, 5:292, u Knjizi o svjedočenja (Babu-l-kar'ati fi-l-muškilat), kao i Et-Tirmizi, 3:318, u Knjizi o smutnjama; Buharijeva verzija je sastavljena na dva mjesta.

[2] Oni koji su htjeli da probuše lađu su na stepenu onih koji krše Allahove propise, a onaj ko im se suprotstavi i sprječava ih u tome je na stepenu onoga ko izvršava Allahove propise. A onaj koji to prešuti je pristran.

To znači: izvršavanjem Božijih propisa dolazi se do uspjeha i za onog ko ih izvršava i za onog nad kim se Božiji propisi izvršavaju. U protivnom, propast

⇨

En-Nesai bilježi[1]:

٦٠- عن ابن عُمَر رضي الله عنه أن رسول الله صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قال:
"مَثَلُ المُنافِقِ كَمَثَلِ الشاة العائرة بين الغَنَمين ، تَعيرُ في هذه مَرَّةً ، لا تَدْري أيّها تَتْبَعُ".

60- Prenosi se od Ibn 'Umera, r.a., da je Poslanik, s.a.w.s., rekao: "Primjer munafika je kao primjer izgubljene ovce između dva stada, jednom slijedi jedno, a jednom drugo stado, ne zna koju će slijediti".

10- Poslanikovo podučavanje pisanjem po zemlji i prašini

Nekada bi Poslanik, s.a.w.s., u objašnjavanju značenja pisao po zemlji i prašini. Imam Ahmed bilježi u svome **Musnedu** od Džabira b. Mes'uda, r.a., kao i Ebu 'Abdillah El-Mervezi u knjizi **Es-Sunneh** od Džabira i Ibn 'Abbasa, r. 'anhuma[2]:

će griješnik zbog činjenja grijeha kao što će propasti i onaj koji vidi griješenje i uz zadovoljstvo šuti.

Ovaj hadis nam ukazuje da onaj koji ne naređuje dobro zaslužuje kaznu i da učenjak može obrazložiti propis navođenjem primjera. Također, ovaj hadis nam ukazuje na obavezu strpljivosti na komšijsku nepravdu ako se čovjek boji da ne upadne u veće zlo; spomenuto u **Fethu-l-Bariju**, 5:295-296.

[1] 8:123 u Knjizi o vjerovanju i propisima vjerovanja (Mes'elu-l-munafik).

[2] **El-Musned** od Imama Ahmeda, 3:394, i u djelu **Es-Sunneh** od Mervezija na 6. str., od Džabira i Ibn 'Abbasa.

Verzija ovog hadisa u djelu **Es-Sunneh**, glasi: Nacrtao je svojom rukom na zemlji crtu i rekao: "Ovo je Allahov Put!" Zatim je nacrtao dvije linije desno i dvije linije lijevo i rekao: "Ovo su šejtanski putevi!" Potom je stavio svoju ruku na srednju liniju i proučio...

A u **Musnedu** od imama Ahmeda stoji: Povukao je ispred sebe ovako crtu i rekao: "Ovo je Allahov Put!" Zatim je nacrtao dvije linije desno...; potom je stavio ruku na crnu liniju, potom je proučio... Sastavio sam ove dvije verzije.

٦١- قال جابر: "كنا جُلوساً عِنْدَ النَّبِي صَلَّى الله عَلَيْه وَسَلَّمَ ، فخَطَّ بِيَدِهِ في الأَرْضِ خَطّاً هكذا أمامَه ، فقال: هذا سَبِيلُ الله عزَّ وجلَّ ، وخَطَّ خَطَّين عن يمينه، وخَطَّين عن شِماله، وقال: هذهِ سُبُلُ الشيطان ، ثم وضَعَ يدَه في الخطّ الأوسَط، ثم تلا هذه الآية:

قال تعالى : ﴿ وَأَنَّ هَـٰذَا صِرَٰطِى مُسْتَقِيمًا فَٱتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا۟ ٱلسُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَن سَبِيلِهِۦ ذَٰلِكُمْ وَصَّىٰكُم بِهِۦ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿١٥٣﴾ ﴾ [الأنعام:١٥٣]".

61- Džabir je rekao: Sjedili smo kod Poslanika, s.a.w.s., a on je svojom rukom ispred sebe povukao liniju i rekao: "Ovo je Allahov Put!" Zatim je desno i lijevo od te linije povukao po još dvije linije i rekao: "Ovo su šejtanski putevi!" Potom je stavio svoju ruku na srednju liniju i proučio: "I doista, ovo je Pravi Put Moj, pa se njega držite i druge puteve ne slijedite pa da vas odvoje od puta Njegova! Eto, to vam On naređuje da biste se grijeha klonili."[1]

٦٢- عن عبد الله بن مسعود رضي الله عنه قال: "خطَّ النبي صَلَّى الله عَلَيْه وَسَلَّمَ خطاً مُرَبَّعًا، وخطَّ خطاً في الوسط خارجا منه، وخط خطوطا صغاراً إلى هذا الذي في الوسط، من جانبه الذي في الوسط، فقال:

هذا الإنسانُ، وهذا أَجَلُهُ مُحيطٌ به، وهذا الذي هو خَارِجٌ أمله، وهذه الخطوط الصغار: الأعراض، فإن أخطأه هذا نَهَشه هذا، وإن أَخْطَأَهُ هَذَا نهشه هذا، وإن أخطأه كلها أصابه الهرم".

62- Buhari bilježi od 'Abdullaha b. Mes'uda, r.a., da je rekao: Nacrtao je Poslanik, s.a.w.s., kvadrat, zatim je povukao liniju

---

[1] El-En'am, 153.

od centra kvadrata, koja je izlazila izvan kvadrata, zatim je povukao nekoliko manjih linija sa strane one linije koja je u sredini[1] pa je rekao:

"Ovo je insan, a ovo što ga okružuje je njegovo razdoblje (njegov životni vijek); ova linija koja izlazi izvan kvadrata je njegova nada, a ove male linije su njegove iznenadne nesreće. Ako pogriješi u ovome, pogodit će ga jedna od njih. Ako ga promaši ta, pogodit će ga druga. Ako ga promaši svaka, zadesit će ga starost (oronulost)."[2]

Ovim što je Poslanik, s.a.w.s., nacrtao ispred sebe na zemlji objasnio je situaciju u kojoj se nalazi insan sa beskonačnom nadom, iznenadnim situacijama ili slabostima i teškim bolestima, ili iscrpljujuće oronulosti. Podsticao ih je na kratkoću nade i da spremno dočekaju neočekivano. U objašnjenju ovoga koristio je zemlju i prašinu, kao što smo već vidjeli.

٦٣- عن عبد الله بن عبَّاس رضي الله عنهما قال:

"خطَّ رسولُ الله صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الأَرْضِ أَرْبعةَ خُطُوُط قال: أَتَدْرُونَ ما هَذَا قَالُوا: الله ورسُولُه أَعْلَمُ فَقَالَ رسولُ الله صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَفْضَلُ نساءِ أَهْلِ الْجَنَّة خديجة بنت خويلد وفاطمةُ بنت مُحَمَّدٍ ومريم بنت عمران وآسية بنت مزاحم امرأة فرعون".

---

[1] Buharijeva verzija objavljena u **Fethu-l-Bariju** glasi: Povukao je nekoliko manjih linija – na ovom mjestu i na drugom mjestu također. Navodi Ibn Hadžer el-'Askalani u **Fethu-l-Bariju**, 11:202, i fekih Ibn Hadžer el-Hejsemi u **El-Fethu-l-mubini bi šerhi-l-erbe'in**, od Nevevija u komentaru četrdesetog hadisa od Buharija: I povukao je nekoliko linija... što potvrđuje ovdje.

[2] Ova rečenica se ne nalazi u štampanoj Buharijevoj verziji već u verziji koju navodi Ibn Hadžer el-Hejsemi u **El-Fethu-l-Mubin**.

63- Ahmed[1] bilježi u svome **Musnedu** od ʻAbdullaha b. ʻAbbasa, r.a. da je rekao: Povukao je Poslanik, s.a.w.s., četiri linije pa je rekao: "Da li znate zašto sam povukao ove linije?" Rekoše: Allah i Poslanik Njegov znaju. – Poslanik, s.a.w.s., reče: "Najbolje žene od stanovnika Dženneta su: Hadidža bintu Huvejlid, Fatima bintu Muhamed, Merjem ibnetu Imran i Asija bintu Muzahim, žena Firʻavnova."[2]

11- Poslanikovo podučavanje govorom i išaretom

Nekada bi Poslanik, s.a.w.s., u objašnjavanju koristio riječi i istovremeno pokazivao svojim plemenitim rukama, objašnjavajući pokazivanjem i upozoravajući na bitnost onoga što spominje i čemu podučava one koji ga slušaju. Iz ove oblasti navest ćemo nekoliko hadisa.

٦٤- روى البخاري ومسلم ، واللفظ للبخاري ، عن أبي موسى الأشعري رضي الله عنه قال :"قال رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ المؤمنُ للمؤمنِ كالبُنيانِ يَشُدُّ بعضُه بعضاً، ثم شَبَّكَ رسولُ الله بين أصابعه".

64- Bilježe Buhari i Muslim[3], a u Buharijevoj verziji stoji: Prenosi se od Ebu Musaa el-Ešʻarija, r.a, da je Poslanik, s.a.w.s., re-

---

[1] 1:293, 316 i 322.

[2] Nisam vidio nikoga ko je objasnio značenje ovih Poslanikovih četiri linija kojima Poslanik, s.a.w.s., objašnjava vrijednost ove četiri žene. Po mom mišljenju –a Allah najbolje zna- to znači da je Poslanik, s.a.w.s., htio da potvrdi vrijednost ove četiri žene nad ostalim ženama u Džennetu, pa je to objelodanjeno iz usta Allahovog Poslanika, s.a.w.s., metodom slušanja govora. Viđenje onoga što je Poslanik, s.a.w.s., nacrtao svojom rukom potvrđuje vrijednost onoga što je Poslanik, s.a.w.s., ograničio (ove četiri žene). A Allah najbolje zna.

[3] El-Buhari, 5:72, u Knjizi o nasilju (Babu nasri-l-mazlumi), i 10:376 (Babu teʻavuni-l-mu'minine baʻduhum baʻdan) kao i Muslim, 16:139, u Knjizi o dobročinstvu (Babu terahumi-l-mu'minine ve teʻatufihim ve teʻadudihim).

kao: "Vjernik prema vjerniku je kao zgrada čiji su dijelovi međusobno učvršćeni," i splete prste svojih ruku.

٦٥- وروى مسلم، من حديث جابر بن عبد الله، الطويل في حجة النبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قولَه: "لو أني استقبلتُ من أمري ما استدبرتُ لَمْ أَسُقِ الْهَدي. وجعلتها عُمرةً. فمن كان منكم لَيْس مَعَهُ هَدْيٌ فَلْيَحِلَّ. وَلْيَجْعَلْهَا عُمرةً. فقام سراقة بن مالك بن جعشم فقال: يا رسول الله! أَلِعَامِنَا هذا أم لأبد ؟ فشبَّك رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أصابعه واحدة في الأخرى. وقال: دَخَلَتِ الْعُمْرَةُ فِي الْحَجِّ، دخلت العمرة في الحج، لا بل لأبد أبد".

65- Muslim[1] bilježi dio dugog hadisa Džabira b. 'Abdillaha koji se odnosi na Poslanikov hadž, kojom prilikom je rekao: "Da mi se ponovi ono što mi je prošlo, ne bih vodio žrtvu (životinju za kurban) već bih obavio umru; ako neko od vas nema bravče (za kurban) neka se oslobodi (ihrama) i neka obavi umru. – Tada je ustao Suraka b. Malik b. Džu'šum i rekao: O, Allahov Poslaniče, je li to samo za ovu godinu ili je zauvijek? – Poslanik, s.a.w.s., je povezao jedan prst za drugi i rekao: "'Umra je ušla u hadž, 'umra je ušla u hadž ('umra se obavlja uz hadž)! Ne, to je zauvijek!"[2]

٦٦- عن سهل بن سعد الساعدي رضي الله عنه قال: قال رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أنَا وكَافِلُ الْيَتِيمِ فِي الْجَنَّة كَهَاتَيْنِ، وَأَشَارَ بإصبعيه: السَّبَّابة والوسطى، وفرَّج بينهما شيئاً".

---

[1] 8:178, u Knjizi o hadžu (Babu hidždžeti-n-nebijji, s.a.w.s.).

[2] Najprihvatljivije mišljenje o značenju rečenice Allahovog Poslanika, s.a.w.s.: "'Umra je ušla u hadž" je da je 'umru dozvoljeno obaviti u mjesecima hadža, za razliku od perioda džahilijjeta kada je bilo zabranjeno obaviti 'umru u hadžskim mjesecima. Ovim je Poslanik, s.a.w.s., htio da negira ono što su do tada prakticirali. Ovdje ima i drugih tumačenja koja ćeš naći u **Šerh Sahihi Muslim,** 8:166, od Nevevija i u **Fethu-l-Bariju,** 3:485, od Ibn Hadžera.

66- El-Buhari[1] bilježi od Sehla b. Sa'da es-Sa'idija, r.a., da je rekao: Rekao je Allahov Poslanik, s.a.v.s: " Ja i hranitelj (skrbnik, staratelj) jetima bit ćemo u Džennetu kao ova dva prsta" i pokazao je kažiprst i srednji prst, i malo ih je razdvojio.

٦٧- و في حديث الثلاثة الذين تكلّموا في المهد، الّذي رواه البُخاري ومُسلم، واللّفظ للبخاري، عن أبي هريرة، فذكر فيه رسولُ الله صَلّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: عيسى ابنَ مريم عليه السلام، وغلام جُرَيجٍ الراهب، ثم قال:

"كانت امرأة في حُجْرِها تُرْضِع ابنًا لها من بين إسرائيل، فمرَّ بها رجل راكب ذو شارَة، فقالت: اللّهم اجْعل ابْني مثلَه، فتَرَكَ ثَدْيَهَا وأقبل على الرَّاكب فقال اَللّٰهُمَّ لا تجْعَلْني مِثْلَهُ قال ثُمَّ عَادَ إلى ثَدْيِهاَ يَمُصُّه.

قال أبو هريرة فكأنّي أنظر إلى رسول الله صَلّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمُصُّ إصبعه.

ثم مُرَّ بأمَة تُجرَّرُ ويُلعَب بها، وتُضْرَب، فقالت اللهم لا تَجْعل ابْني مثل هذه، فترك ثديها فقال: اللهم اجعلني مِثْلَهَا، فقالت: لِمَ ذاكْ؟ فقال: الراكب جَبَّار من الجبابرة، وهذه الأَمَةُ يقولون: سَرقَت وَزَنيَتْ ولَمْ تَفْعَلْ، وهي تقول: حسبي الله ونعم الوكيل".

67- Hadis koji govori o trojici koji su progovorili u kolijevci, koga bilježe Buhari i Muslim[2], a u Buharijevoj verziji stoji: Prenosi se od Ebu Hurejrea; Poslanik, s.a.w.s., ovdje spominje: 'Isa-a, sina Merjemina, a.s., dječaka Džurejdža, monaha, a potom je rekao:

---

[1] 9:389, u Knjizi o talaku (Babu-l-li'an), 10:365, u Knjizi o edebu (Babu fadli men je'ulu jetimen).

[2] El-Buhari, 6:344-348, u Knjizi: Hadisi o poslanicima (Babu kavlillahi te'ala vezkur fi-l-kitabi Merjem...) i Muslim, 16:106-108, u Knjizi o dobročinstvu... (Babu takdimi-l-validejni 'ala tetavvu'i bis-salati ve gajriha).

Neka žena od Benu Israila je dojila svoje dijete kada je pored nje prošao čovjek jašući jahalicu, jako lijepog izgleda, lijepa odjeća je bila na njemu. Ona je rekla: Bože moj, učini mog sina kao što je ovaj čovjek! – tada je dijete ostavilo majčinu dojku, okrenulo se prema čovjeku koji jaše na životinji i reklo: Bože moj, nemoj me učiniti kao što je ovaj čovjek! – Zatim se okrenulo prema majčinoj dojki i nastavilo je sisati."

Ebu Hurejre kaže: Kao da sam gledao Poslanika, s.a.w.s., kako sisa svoj prst.

Zatim je pored nje prošla robinja, koju su vukli, zabavljali sa njom[1] i udarali je. Ona reče: Bože moj, nemoj učiniti mog sina kao što je ova žena! – Tada je dijete ostavilo majčinu dojku i reklo: Bože moj, učini me kao što je ova žena. – Ona reče: Zašto tako? Reče: Čovjek koji jaše jahalicu je nasilnik. A ovoj robinji govore: Ukrala si, blud si počinila, a ona to nije uradila, a ona kaže: Allah mi je dovoljan i na Njega se oslanjam".

٦٨- عن عبد الله بن مسعود رضي الله عنه قال: "بَيْنَمَا نَحْنُ عِنْدَ رسول الله صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي قَرِيبٍ من ثَمَانِينَ رَجُلاً من قُرَيشٍ ليس فيهم إلا قُرَشِيٌّ لا والله ما رأيت صفيحة وجوه رجال قطُّ أحسن من وجوههم يَوْمئذ.

فذكَرَ النساءَ فَتَحَدَّثُوا فيهِنَّ فتحدث معهم حتَّى أحببت أن يسكت قال: ثُمَّ أتيتُه فتشهد ثم قال:

أمَّا بعدُ يا مَعْشَرَ قريشٍ فإنكم أهلُ هذا الأمر ما لم تَعْصُوا الله فإذا عَصَيْتُمُوهُ بعث إليكم من يَلْحَاكم كمَا يُلْحى هذا الْقَضِيبُ لقضيب في يده ثم لحَا قَضِيبَهُ فإذا هو أبْيَض يَصْلِدُ".

[1] Ova rečenica je iz druge predaje kod Buharija, 6:371, u Knjizi: Hadisi o poslanicima (Babu ba'de babin ma zukire an Beni Israil).

68- Ahmed bilježi u svome **Musnedu**[1] od ‘Abdullaha b. Mes‘uda, r.a., da je rekao: Bilo nas je blizu osamdeset kod Poslanika, s.a.w.s., i svi smo bili od Kurejšija, drugih osim Kurejšija nije bilo. Tako mi Allaha, nikada nisam vidio ljepša lica od njihovih lica toga dana.

Spomenuli su žene i pričali su o njima, i on je pričao sa njima toliko da sam poželio da ušuti. Potom sam mu prišao, a on je proučio Šehadet i potom je rekao:

"A zatim, o, skupino Kurejšija, vi ste dolični ove stvari ako ne budete griješili prema Allahu dž.š., a ako budete griješni prema Allahu dž.š., On će vam poslati nekoga ko će vas oguliti kao što se guli ovaj štap" – štap koji je bio u njegovoj ruci. Potom je ogulio štap, a štap je bio bijel i blistav."

٦٩- عن سفيان بن عبد الله الثقفي رضي الله عنه قال: "قلتُ يا رسول الله حَدِّثْني بِأَمر أَعْتَصِمُ به، قال: قل: ربي الله، ثُمَّ اسْتَقِمْ. قلت: يا رسول الله، مَا أَخْوَفُ ما تَخَافُ عَلَيَّ؟ فأخذ رسول لله صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِلِسَانِ نَفْسِه ثُمَّ قال: هَذَا".

69- Bilježe Muslim i Et-Tirmizi[2], a u Tirmizijevoj verziji stoji: Prenosi se od Sufjana b. ‘Abdillaha es-Sekafija, r.a., da je rekao: Rekao sam: O, Allahov Poslaniče, reci mi neku stvar koje se trebam pridržavati. – Poslanik, s.a.w.s., mu reče: "Reci: Moj Gospodar je Allah, zatim ustraj na tome!" Rekoh mu: O, Allahov Poslaniče, šta je to čega se najviše bojiš za mene? – Poslanik, s.a.w.s., je uzeo svoj jezik i rekao: "Ovo".

---

[1] 1:458.

[2] Muslim, 2:8, u Knjizi o vjerovanju (Babu džami‘u evsafi-l-islam), i Et-Tirmizi, 4:607, u Knjizi o zuhdu (Babu ma dža'e fi hifzi-l-lisan).

٧٠- عن ابن عباس ﷺ، أن النبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "سُئِلَ يومَ النَّحْرِ عَمَّنْ قَدَّمَ شيئًا قَبْلَ شيءٍ، وشيئًا قبل شيءٍ؟ قال: فَرَفَع رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يديه وقال: لاَ حَرَجَ، لا حَرَجَ".

70- Ed-Darekutni bilježi u svome **Sunenu**[1] od Ibn 'Abbasa, r.a., da je Poslanik, s.a.w.s., upitan na dan klanja kurbana na hadžu o onome ko neki propis uradi prije drugog propisa[2] Reče: Poslanik, s.a.w.s., je podigao svoju ruku i rekao: "Ne smeta, ne smeta!"

٧١- رَوَى مسلم عن المِقداد بن الأسود رضي الله عنه، قال: سمعتُ رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يقول: "تُدْنَى الشَّمْسُ يومَ القيامة من الخَلْق، حتى تكونَ منهم كمِقدارِ مِيْل ، فيكون الناسُ على قَدْرِ أعمالِهم في العَرَق، فمنهم من يكونُ إلى كَعْبَيه ومنهم من يكونُ إلى رُكْبَتَيْه، ومنهم من يكون إلى حِقْوَيْه، ومنهم من يُلْجِمُه العَرَقُ إلجاماً ، وأشار رسولُ الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بيده إلى فِيْه".

71- Muslim[3] bilježi od Mikdada b. El-Esveda, r.a., da je rekao: Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.w.s., da je rekao: "Sunce će se na Dan kijameta približiti ljudima na udaljenost jedne milje, i ljudi će shodno svojim djelima biti u znoju. Nekima će znoj biti do članaka, nekima do koljena, nekima do pasa, a nekima će znoj dosegnuti do usta" te je Poslanik, s.a.w.s., pokazao prstom prema svojim ustima.

---

[1] U Knjizi o hadžu, 2:252 i 253.

[2] Tiče se propisa hadža, ako neko obavi neki hadžski obred prije drugog hadžskog obreda.

[3] 17:196, u Knjizi o Džennetu i opisu džennetskih blagodati (Babu fi sifati jevmu-l-kijameti e'anenallahu 'ala ahvalihi).

٧٢- سمعت رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يقول: "تَدْنُو الشَّمْسُ من الأرضِ فَيَعْرَقُ الناس فَمِنَ النَّاس من يبلغ عَرَقُه كَعْبَيْه، ومنهم من يبلغ عرقه إلى ركبتيه، ومنهم من يبلغ إلى الفَخذِ، ومنهم من يبلغ الخَاصِرَة، ومنهم من يبلغ إِلَى عُنُقه، ومنهم من يبلغ إلى وسط فيه وأشار عُقبَةُ بيده، فألْجَمَ فَاهُ، وقال: رَأَيْتُ رسولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُشيرُ هَكَذَا، وَمِنْهُمْ مَن يُغَطِّيه عَرَقُهُ، وضَرَبَ بيده إشارةً".

72- Hafiz El-Hejsemi bilježi u djelu **Mevaridiz-zam'ani ila zevaidi Ibn Hiban 'ala Sahihajn**[1] od 'Ulkamea b. 'Amira, r.a., da je rekao: Rekao je Allahov Poslanik, s.a.v.s: "Sunce će se približiti Zemlji i ljudi će se preznojavati, nekim ljudima će znoj dosegnuti do članaka, nekima do koljena, nekima do iznad koljena (do bedra), nekima do struka, nekima do grla, a nekima do usta!" 'Ukbe je prstom pokazao na svoja usta i rekao: Vidio sam Allahovog Poslanika, s.a.w.s., da je pokazao ovako. "A neke od njih znoj će potopiti" – i pokazao je rukom iznad glave".

12- Poslanikovo podučavanje dizanjem zabranjene stvari da bi potvrdio njenu zabranjenost

Poslanik, s.a.w.s., bi nekada zabranjenu stvar držao u svojoj ruci, podigao bi je da je vide oni kojima se obraća; tako bi im zabranjenu stvar predočio govorom i viđenjem, to je bilo prihvatljivije za duše, a zabranjenost te stvari jasnije argumentovana.

٧٣- روى أبو داود والنَّسائي وابن ماجة ، واللفظ له، عن علي بن أبي طالب رضي الله عنه قال: "أَخَذَ رسولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَرِيراً بشماله ، وذَهَباً بيمينه ، ثم رَفَعَ بهما يَدَيْه فقال: إنَّ هذينِ حرامٌ على ذُكورِ أُمَّتي، حِلٌّ لإناثهم".

---

[1] 64. str.

73- Bilježe Ebu Davud, En-Nesai i Ibn Madže[1], a u Ibn Madžeovoj verziji stoji: Prenosi se od 'Alije b. Ebi Taliba, r.a., da je rekao: Poslanik, s.a.w.s., je uzeo svilu u svoju lijevu ruku, a zlato u svoju desnu ruku, zatim je podigao ruke i rekao: "Doista je ovo dvoje zabranjeno za muškarce moga Ummeta, a dozvoljeno je njihovim ženama".

٧٤- عن عبادة بن الصامت رضي الله عنه قال: "أنَّ النبيَّ صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **كَانَ يَأخُذُ الوَبَرة من جَنْب البعير من المغنم** فيقول: ما لي فيه إلاَّ مثلُ ما لأحدكم منه إياكم والغُلُول فإن الغلولَ خِزي على صاحبه يومَ القيامة أَدُّوا الخيط والْمِخْيَط وما فوق ذلك وجاهدوا في سبيل الله تعالى القريبَ والبعيدَ في الحضرِ والسفرِ، فإن الجهادَ بابٌ من أبواب الجنَّة إنه لَيُنجي الله تبارك وتعالى به من الهمِّ والغمِّ وأقيموا الحدودَ في القريب والبعيد ولا يَأْخُذْكم في الله لومةُ لائم".

74- Ahmed[2] bilježi u svome **Musnedu** od 'Ubadea b. Samita, r.a., da je rekao: Poslanik je uzeo nekoliko dlaka sa boka deve koja je bila ratni plijen i rekao: "Moja potreba za ovim je poput potrebe nekog od vas (tj. nemam nikakve potrebe za ovim, osim potrebe koju ima neko od vas), i čuvajte se gulula[3], jer obmana je poniženje za onoga ko obmanjuje na Dan kijameta! Vratite konac i iglu i ono što je iznad toga (u vrijednosti), borite se na Allahovom Putu, protiv bližih i dalekih neprijatelja[4], kući ili na putu, jer džihadom na Allahovom Putu otvaraju se džennetska vrata, Allah će te džiha-

---

[1] Ebu Davud, 4:50, u Knjizi o odijevanju (Babu fi-l-hariri li-n-nisai), En-Nesai, 8:160, u Knjizi o nakitima (Babu tahrimiz-zehebi lir-ridžali) i Ibn Madže, 2:1189, u Knjizi o odijevanju (Babu libsi-l-hariri vez-zehebi lin-nisai).

[2] 5:330, sa zadovoljavajućim lancem prenosilaca, a osnova hadisa je kod Ibn Madžea, 2:95, u Knjizi o džihadu, u poglavlju (Babu-l-gulul); Busajri u **Misbahu-z-zedžadže**, 2:121, kaže: Lanac prenosilaca ovog hadisa je dobar.

[3] Sakrivanja ratnog plijena.

[4] Tj. protiv rodbine i nerodbine, ukoliko se radi o Allahovim neprijateljima.

dom sačuvati tuge i briga. Izvršavajte Allahove odredbe, prema rodbini i nerodbini. Neka vas na Allahovom putu ništa ne koleba!"

13- Poslanik bi otpočeo sa objašnjenjem i kada ga ashabi ne pitaju

Nekada bi Poslanik, s.a.w.s., objašnjavao ashabima neke stvari iako ga oni o tome ne bi pitali, a posebno ako se radilo o nekim bitnim stvarima o kojima se svako nije mogao dosjetiti da upita. Poslanik, s.a.w.s., podučio bi svoje ashabe nekim nejasnoćama prije nego se dogode bojeći se da te sumnje ne nađu mjesta u dušama ljudi, da se ne ustale i ne prouzrokuju neko loše djelo.

٧٥- عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله صَلَّى الله عَلَيْه وَسَلَّمَ: "يأتِي الشيطانُ أحدَكم، فيقول: من خَلَق كذا وكذا؟ حتى يقولَ له: من خَلَق ربك؟ فإذا بلَغ ذلك، فليَستَعِذْ بالله ولْيَنْتَه".

75- Bilježe Buhari i Muslim[1] od Ebu Hurejrea, .r.a., da je rekao: Rekao je Allahov Poslanik, s.a.w.s.: "Šejtan dolazi nekome od vas i govori mu: Ko je stvorio ovo i ovo? sve dok mu ne kaže: Ko je stvorio tvoga Gospodara? Kada dođe do toga, neka traži zaštitu od Allaha i klone se toga!"[2]

---

[1] El-Buhari, 6:240, u Knjizi o početku stvaranja, u poglavlju (Babu sifati iblisi ve džunudihi), i 13:230, u Knjizi: Pridržavanje Kur'ana i Sunneta, u poglavlju (Babu ma jukrehu min kesreti-s-suali) i Muslim, 2:154, u Knjizi o vjerovanju (Babu bejani-l-vesveseti fi-l-imani ve na jekuluhu men vedžedeha).

[2] Treba prekinuti opuštanje sa njim i vratiti se Allahu, štiteći se od njega. Čovjek mora znati da šejtan želi da naškodi njegovoj vjeri i razumu ovom vesvesom. Zato čovjek mora da se bori da se zaštiti od njega i da se, ignorišući ga, bavi nečim drugim.
El-Hattabi kaže: Kada šejtan nagovara čovjeka na zlo, a čovjek zatraži zaštitu kod Allaha od šejtana, i prekine (čovjek) sa odugovlačenjem u tome, sačuvat će se šejtana. Šejtan u nagovaranju na zlo ne prestaje; kad god ostane bez jed-

⇨

nog argumenta, prigrli drugi sve dok čovjeka ne dovede do zbunjenosti, da nas Allah toga zaštiti!

Šejtanove riječi: Ko je stvorio tvog Gospodara su besmislene, jer je zadnji dio rečenice u koliziji sa prvim dijelom rečenice. Jer onaj koji stvara ne može biti stvoren. Da je pitanje ispravno formulisano, proizvelo bi lančanost (neprekidnost), a to je apsurdno. Razumom je potvrđeno da izmišljene stvari trebaju nekoga ko će ih izmisliti, a onaj koji stvara, kada bi i on bio potreban nekoga ko će ga stvoriti, bio bi od stvorenja (izmišljenih stvari).

Ibn Bettal kaže: Kada bi šejtan rekao: Nema smetnje da Stvoritelj stvori samoga sebe, bit će mu rečeno: Ovo je u koliziji jedno sa drugim, jer ti si potvrdio postojanje Stvoritelja, zatim si rekao: On stvara samoga sebe, potvrdujući Njegovo nepostojanje, a nemoguće je spojiti situaciju postojanja nečega što ne postoji, jer to je kolizija, jer onaj koji nešto radi mora postojati prije nego što to bude radio; apsurdno je stvaranje samoga sebe.

Ibn Et-Tin kaže: Kada bi bilo dozvoljeno da pronalazač nečega ima svog pronalazača, to bi vodilo beskonačnosti, a sve ima svoj kraj osim Postojećeg koji je bez početka, a onaj koji je bez početka ništa nema prije njega, a ono što ne postoji ne negira se. On je izvršilac, a ne onaj nad kim se nešto izvršava, to je Uzvišeni Allah, (**Fethu-l-Bari**, 13:273-274).

Muhammed 'Abduhu u svojoj knjizi **Risaletu-t-tevhid**, na 58., 59., 60. i 61. stranici kaže, govoreći o nemogućnosti ljudskog razuma da spozna vrhunac suštine Svemira, a posebno da spozna biće Uzvišenoga:

Kada ljudski mozak iscrpi svoje mogućnosti, doći ćemo do cilja do kojeg mozak može dosegnuti, a to je do spoznaje stanja nekih stvorenja, koja su u domenu ljudskog uma, bilo to osjećajem, intuicijom, mudrošću, potom se time dolazi do spoznaje razvoja stvorenja i njihovih vrsta u cijelosti i obuhvataju se neka dostupna pravila.

Što se tiče dospjeća do vrhunca nečega do čega razum ne može dospjeti jer je poznavanje sastojaka uvjetovano poznavanjem materije od koje je to konstruisano, to se završava apsolutnom površnošću kojom se ne može doći do spoznaje, a ono što je moguće od toga spoznati su utisci i stanja.

Najbolji i najočitiji primjer toga je svjetlost; istraživači tvrde da ima puno stavova o njoj, koje su saželi u posebnoj znanosti o svjetlosti, ali istraživač ne može da razumije šta je to, niti može da u potpunosti sazna značenje "El-Ida'etu-osvjetljenje" samo po sebi, već od toga zna samo onoliko koliko zna svaki onaj koji ima dva oka. A analogno ovome, ono što nije svjetlost od stvorenja je.

⇨

Potom, Uzvišeni Allah nije učinio da čovjek ima teži ka spoznaji suštine nečega od stvorenja, već je čovjekova potreba da spozna vanjske karakteristike tih stvorenja.
Ljudski razum, ukoliko je zdrav, uživa u realizaciji veze karakteristika sa njihovim predmetima; pravila na kojima počivaju te veze. Zanimanje spoznajom suštine jeste traćenje vremena i bespotrebno trošenje energije.
Što se tiče razmišljanja o Allahovom biću, to se smatra pokušajem spoznaje suštine s jedne strane – što je nemoguće za ljudski um, znajući za nepostojanje veze između dva postojanja i kompaktnosti (nesloženosti) Njegova bića, i dangubljenje u nečemu što ljudska moć ne može dosegnuti s druge strane. To je besposlica i propast. Besposlica je zato što predstavlja težnju ka nečemu što se ne može dostići, a propast stoga što predstavlja grješku u vjerovanju. To je ograničavanje onoga što se ne smije ograničavati i obuhvatanje onoga što se ne može obuhvatiti. Uzvišeni kaže: "Niko nije kao On! On sve čuje i sve vidi".
Ako ljudski mozak nije u stanju da spozna bit stvorenja, kako će tek biti u stanju da spozna suštinu Stvoritelja.
'Abdullah en-Nebravi u komentaru **El-erbe'in en-Nevevije**, na 136. str., komentarišući trideseti hadis koji bilježi Ed-Darekutni sa dobrim lancem prenosilaca, kaže: Prenosi se od Ebi Sa'lebea el-Hašenija, r.a., da je rekao: Rekao je Allahov Poslanik, s.a.w.s.: "Doista, Uzvišeni Allah je propisao farzove pa ne zapostavljajte ih; definisao je propise pa ne suprotstavljajte im se; svetim je učinio neke stvari pa ih ne oskrnavljujte; a prešutio je o nekim stvarima iz milosti prema vama, pa ne pitajte o njima".
Kaže, neka je Allahova milost na njega: Istraživanja koja nas se ne tiču su: istraživanja o stvarima gajba (nedokučivog) u koje moramo vjerovati, a te stvari nisu nam opisane, jer istraživanje o tim stvarima dovodi do sumnji i nejasnoća, što dovodi do negiranja. Potom Ibn Ishak kaže: Nije dozvoljeno razmišljati o Stvoritelju niti o stvorenju o kome je zabranjeno vjerski razmišljati, kao kada bi se reklo o riječima Uzvišenog: "i ne postoji ništa što Ga ne veliča, hvaleći Ga" – kako će ga veličati neživo? Jer Uzvišeni obavještava o tome, i On radi šta hoće i kako hoće.
U dva **Sahiha**, Buharijevom i Muslimovom, postoje predaje koje potvrđuju zabranjenost razmišljanja o Allahu, dž.š. Buhari bilježi: Šejtan će doći nekome od vas i reći mu: Ko je stvorio ovo, ko je stvorio ovo? – sve dok ne bude rekao: Ko je stvorio tvoga Gospodara? Kada ga to zadesi, neka zatraži utočište kod Allaha, dž.š., i neka završi (time)". A Muslim bilježi: "Ljudi će pitati sve dok se

⇨

٧٦- روى أبو داود عن أبي هريرة قال: قال رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لايَزَالُ النَّاسُ يَتساءَلُونَ ، حتى يُقال هذا : خَلَقَ اللهُ الخلقَ، فمن خلقَ اللهَ؟ فمن وجَدَ من ذلك شيئاً فليقُلْ : آمنْتُ بالله.

وفي رواية ثانية : فإذا قالوا ذلك، فقولوا :

﴿ قُلْ هُوَ ٱللَّهُ أَحَدٌ ۝ ٱللَّهُ ٱلصَّمَدُ ۝ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ ۝ وَلَمْ يَكُن لَّهُۥ كُفُوًا أَحَدٌۢ ۝ ﴾ [الإخلاص: ١-٤]

ثم ليَتْفُلْ عن يساره ثلاثاً ، وليَسْتَعِذْ من الشيطان."

76- Ebu Davud bilježi[1] od Ebu Hurejrea, r.a., da je rekao: Rekao je Allahov Poslanik, s.a.w.s.: "Ljudi će pitati jedni druge sve dok ne bude rečeno: Allah je stvorio stvorenja, a ko je Allaha stvorio? Ako se to nekome dogodi, neka kaže: Ja vjerujem u Allaha, dž.š."[2] – U drugoj predaji stoji: "Kada to kažu, vi recite: "Allah je jedan![3] Allah je utočište svakom![4] Nije rodio i rođen nije, i niko Mu ravan nije!"[5], potom neka se tri puta pljune lijevo od sebe,[1] i neka se zatraži utočište (kod Allaha) od šejtana"[2].

---

ne kaže: Ovo je Allah, Stvoritelj stvorenja, a ko je stvorio Allaha? Ako nekoga to zadesi, neka kaže: Ja vjerujem u Allaha, dž.š."
Ovdje sam oduljio sa ovim objašnjenjima, za što tražim oprost, jer se tiču jako rizičnih tema koje se prezentiraju omladini u današnjim školama.

[1] 4:231, u Knjizi o sunnetu (Babun fi-l-džehmije); Hafiz El-Munziri kaže u **Muhtesaru-s-sunen**, 7:91, i En-Nesai ga bilježi.

[2] Ako neko bude izložen ovoj rizičnoj neistini, neka potvrdi vjerovanje koje je u srcu i riječima: Ja vjerujem u Allaha. To je odgovor na šejtanske smicalice i time se otklanja i pobjeđuje šejtanska zla varka.

[3] Recite: Allah je jedan – kao odgovor na ovu šejtansku varku, jer Allah nije stvoren i On je El-Ehad-Jedan nema sudruga ni u Biću ni u svojstvima.

[4] Za sve potrebe obratite se Allahu, jer On jedini ne ovisi ni o kome.

[5] Niko mu nije ravan, niti je sličan Njemu.

٧٧- وقال ابن حبان في **صحيحه** بترتيب الأمير علاء الدين الفارسي: "ذكر الخبر الدَّالّ على إِبَاحَةِ إِلْقَاءِ العالم على تَلاَمِيذِهِ المسائل التي يريد أن يعلّمهم إِيَّاها ابتداءً، وحثّه إِيَّاهم على مثلها.

عن أَنَسُ بْنُ مَالك أَنّ رَسُولَ اللّه صَلَّى الله عَلَيْه وَسَلَّمَ خَرَجَ حينَ زَاغَت الشّمْسُ. فَصَلّىَ لَهُمْ صَلاَةَ الظّهْرِ. فَلَمّا سَلّمَ قَامَ عَلَى الْمِنْبَرِ. فَذَكَرَ السّاعَةَ. وَذَكَرَ أَنّ قَبْلَهَا أُمُوراً عِظَاماً. ثُمّ قَالَ:

مَنْ أَحَبّ أَنْ يَسْأَلَني عَنْ شَيْءٍ فَلْيَسْأَلْني عَنْهُ. فَوَاللّهِ لاَ تَسْأَلُونَني عَنْ شَيْءٍ إِلاّ حَدّثْتُكُم بِهِ، مَا دُمْتُ فِي مَقَامِي.

قَالَ أَنَسُ بْنُ مَالك: فَأَكْثَرَ النّاسُ الْبُكَاءَ حينَ سَمِعُوا ذَلكَ منْ رَسُول اللّه صَلَّى الله عَلَيْه وَسَلَّمَ. وَأَكْثَرَ رَسُولُ اللّهِ صَلَّى الله عَلَيْه وَسَلَّمَ أَنْ يَقُولَ: سَلُونِي سلوني.

فَقَامَ عَبْدُ اللّه بْنُ حُذَافَةَ فَقَالَ: مَنْ أَبي؟ يَا رَسُولَ اللّه قَالَ: أَبُوكَ حُذَافَةُ"

77- Ibn Hibban u svome **Sahihu**, čiji je poredak hadisa načinio El-Emir 'Ala'uddin El-Farisi,[3] kaže: Spominjući predaje u

---

[1] Neka tri puta, lijevo od sebe, pljune. – Pljuvanjem se na ovaj način iskazuje prijezir prema nečemu i bijeg od toga, kao što se bježi od lešine! Tri puta se pljune iz prijezira prema šejtanu i radi udaljavanja šejtana, da bi pobjegao od vjernika i da bi shvatio da mu vjernik nije pokoran i da prezire spomenuti govor.

[2] El-Isti'aze je traženje pomoći od Allaha, dž.š., da se otjera šejtan. Et-Tibij kaže: On mu naređuje da traži pomoć od Allaha dž.š. i da se zanima nekim drugim stvarima, a ne naređuje mu razmišljanje i dokazivanje, jer znanje da je Allah nezavisan uzročnik je nužnost i ne prihvata nikakvu raspravu, jer lančano razmišljanje o tome može donijeti samo sumnju, zbog ovoga su stvari takve (situacija je takva) i nema lijeka tome osim da se vrati Allahu, dž.š., i da se pridržava Allahovih propisa.

[3] 1:286, i u drugom izdanju, 1:306.

kojima stoji da je dozvoljeno alimu da na početku pita svoje učenike pitanja kojima ih želi podučiti i da ih podstiče na to...

Prenosi se od Enesa b. Malika da je Poslanik, s.a.w.s., izišao kada je Sunce prešlo polovinu neba i klanjao im podne; kada je predao selam, uspeo se na minber, spomenuo Posljednji dan i rekao da će se prije Posljednjeg dana dogoditi veliki događaji. Potom je kazao: "Ko želi da me upita o nečemu neka me upita i, tako mi Allaha, sve o čemu me budete pitali odgovarat ću vam na to dok se nalazim na ovom mjestu!"

Enes b. Malik reče: Kada su ljudi ovo čuli od Poslanika, s.a.w.s., mnogo su plakali, a Poslanik je sve više govorio: "Pitajte me, pitajte me!"

'Abdullah b. Huzafe je ustao i upitao: Ko je moj otac, Allahov Poslaniče?– Poslanik mu odgovori: "Tvoj otac je Huzafe."[1]

---

[1] U komentaru druge verzije ovog hadisa doći će pojašnjenje zašto je upitao Poslanika ko je njegov otac?
'Abdullah b. Huzafe, r.a., je bio jedan od istaknutih, hrabrih, oštroumnih i plemenitih drugova Allahovog Poslanika, s.a.w.s., i on je Ebu Huzafe ili Ebu Huzejfe, 'Abdullah b. Huzafe b. Kajs b. 'Adij el-Kureši es-Sihmi. Majka mu je Harsan iz plemena Beni Haris b. 'Abdulmenat od prvih muslimana.
'Abdullah je rano primio islam, bio je među prvim muhadžirima, učinio je sa svojim bratom Kajsom b. Huzafom drugu hidžru u Abesiniju. Kaže se da je učesnik Bedra, i Poslanik ga je postavio za emira u nekim deputacijama. Bio je razborit i promišljen i volio se šaliti. Poslanik, s.a.w.s., poslao ga je kao izaslanika Kisri, kome je on nosio pismo od Poslanikom s.a.w.s., u kome ga poziva da primi islam.
Kisra je to pismo pocijepao, a Poslanik, s.a.w.s., se zamolio Uzvišenom da mu pocijepa vlast njegovu. Zatim je rekao: "Kada Kisra umre, poslije njega neće biti drugog Kisre!" Kisru je potisnuo sa vlasti njegov sin Šijrevejh, koji ga je i ubio u utorak desetog Džemadea sedme godine po Hidžri.
'Umer b. Hattab je poslao vojsku na Rum devetnaeste godine po Hidžri i u toj vojsci je bio i 'Abdullah b. Huzafe. Rimljani zarobiše 'Abdullah b. Huzafu. Prisiljavali su ga na nevjerovanje, ali je on to odbijao. Kralj Rimljana mu reče: Pri-

⇨

٧٨- عن أَنَسُ بْنُ مَالك "أَنَّ رَسُولَ اللّه صَلَّى الله عَلَيْه وَسَلَّمَ خَرَجَ حينَ زَاغَت الشَّمْسُ. فَصَلَّى لَهُمْ صَلاَةَ الظّهْرِ. فَلَمّا سَلَّمَ قَامَ عَلَى الْمنْبَرِ. فَذَكَرَ السّاعَةَ. وَذَكَرَ أَنّ قَبْلَهَا أُمُوراً عظَاماً. ثُمّ قَالَ:

مَنْ أَحَبّ أَنْ يَسْأَلَني عَنْ شَيْءٍ فَلْيَسْأَلْني عَنْهُ. فَوَاللّه لاَ تَسْأَلُونَني عَنْ شَيْءٍ إلاّ أَخْبَرْتُكُمْ به، مَا دُمْتُ في مَقَامي هَذَا.

---

hvati kršćanstvo, dijelit ćeš vlast sa mnom, a on je i to odbio. Kralj naredi da ga razapnu i da ga gađaju strijelama, ali ni to ga ne uznemiri. Potom je kralj naredio da se kazan napuni ključalom vodom i naredio da se jedan od zarobljenika baci u taj kazan. Kada to uradiše, on se sav raspade tako da mu samo gole kosti ostadoše. Kralj naredi da i njega bace u kazan ako ne prihvati kršćanstvo, i kada su sa njim pošli prema kazanu, on je zaplakao.
Kralj reče: Vratite ga, te ga upita: Zašto plačeš? – Odgovori mu 'Abdullah b. Huzafe: Poželio sam da imam sto duša koje bih na ovaj način dao na Allahovom Putu. – Kralj se začudi tome te reče: Poljubi me u glavu, oslobodit ću te. – 'Abdullah b. Huzafe mu reče: Ne! – Kralj mu ponovo reče: Poljubi me u glavu, oslobodit ću tebe i ostale vjernike koji su sa tobom (u ropstvu). – Tada ga 'Abdullah b. Huzafe poljubi u glavu, a kralj održa obećanje te oslobodi njega i sa njim još osamdeset zarobljenika. 'Abdullah b. Huzafe je sa oslobođenim zarobljenicima došao halifi 'Umeru. 'Umer reče: Dužnost svakog vjernika je da poljubi 'Abdullaha b. Huzafu u glavu, a ja ću to prvi učiniti, te ga 'Umer poljubi i prisutni vjernici ga poljubiše. 'Abdullah b. Huzafe je učestvovao u osvajanju Egipta, gdje je i preselio na Ahiret i ukopan je u Egiptu za vrijeme halife 'Usman b. 'Affana, r.a.
O njegovim šalama govori 'Abdullah b. Vehb prenoseći od Lejsa b. Sa'da, pa kaže: Obaviješten sam da bi 'Abdullah b. Huzafe popustio kolan Poslanikove jahalice tako da bi Poslanik, s.a.w.s., umalo pao sa svoje jahalice. Ibn Vehb kaže: Upitao sam Lejsa: Je li to radio da bi ga nasmijao? Jeste, odgovori mi on. Bio je šaljivac.

قَالَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ: فَأَكْثَرَ النَّاسُ الْبُكَاءَ حِينَ سَمِعُوا ذَلِكَ مِنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. وَأَكْثَرَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَقُولَ: سَلُونِي فَقَامَ عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ حُذَافَةَ فَقَالَ: مَنْ أَبِي؟ يَا رَسُولَ اللّٰهِ قَالَ: "أَبُوكَ حُذَافَةُ.

فَلَمَّا أَكْثَرَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ أَنْ يَقُولَ: سَلُونِي بَرَكَ عُمَرُ فَقَالَ: رَضِينَا بِاللّٰهِ رَبًّا. وَبِالإِسْلاَمِ دِيناً. وَبِمُحَمَّدٍ رَسُولاً. قَالَ: فَسَكَتَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ قَالَ عُمَرُ ذَلِكَ. ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَوْلَى. وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَقَدْ عُرِضَتْ عَلَيَّ الْجَنَّةُ وَالنَّارُ آنِفاً. فِي عُرْضِ هَذَا الْحَائِطِ. فَلَمْ أَرَ كَالْيَوْمِ فِي الْخَيْرِ وَالشَّرِّ."

78- Ovaj hadis također bilježe Buhari i Muslim, a u Muslimovoj verziji stoji:[1] Prenosi se od Enesa, r.a., da je Poslanik, s.a.w.s., (jednog dana) izišao kada je Sunce prešlo polovinu neba i klanjao im je podne–namaz. Kada je predao selam, uspeo se na minber, spomenuo Kijametski dan i da će se prije Kijametskog dana dogoditi velike stvari[2], a potom je rekao: "Ko želi da me upita o nečemu neka me upita i, tako mi Allaha, sve što me budete pitali dok sam na ovom mjestu, odgovarat ću vam!"[3]

---

1 El-Buhari, 1:178, u Knjizi o znanju (Babu men bereke ala rukbetejhi 'inde-l-imami evi-l-muhaddisi), potom ga bilježi na još jedanaest mjesta, i Muslim, 15:112, u Knjizi o fadiletima (Babu tevkirihi, s.a.w.s., ve terki iksari su'alihi).

2 Očito je da se radi o predznacima Posljednjeg dana i velikim događajima koji će se dogoditi neposredno uz predznake Sudnjeg dana.

3 Pitali su ga mnogo pitanja, neka pitanja su bila naporna (dosadna), a neka dvosmislena (nejasna), kao što je pitanje jednog od njih: Gdje je moja deva?! I pitanja nekih o hadžu: Da li se hadž obavlja svake godine?! Neko je pitao: Gdje sam ja? Odgovorio je: "U vatri". Bilo je još pitanja poput ovih, što je naljutilo Poslanika, s.a.w.s. Poslanik, s.a.w.s., se naljutio, ali ni tada nije prelazio granice, nemao ja oca i majku. I u srdžbi i u zadovoljstvu govorio je samo istinu.

Enes je rekao: Ljudi, kada su to čuli od Poslanika, s.a.w.s., mnogo su plakali[1], a Poslanik im je još više govorio: "Pitajte me!" 'Abdullah b. Huzafe je tada ustao i upitao: Ko je moj otac, o, Allahov Poslaniče? – Poslanik, s.a.w.s., mu odgovori: "Tvoj otac je Huzafe!"[2]

Kada je Poslanik, s.a.w.s., mnogo govorio: "Pitajte me!" 'Umer je kleknuo i rekao: Zadovoljni smo da nam Allah bude Gospodar, islam vjera, a Muhammed poslanik.[3]

Kada je 'Umer to rekao, Poslanik, s.a.w.s., je ušutio.

Potom je Poslanik, s.a.w.s., rekao: "Umalo niste propali i, tako mi Onoga u čijoj je ruci Muhammedova duša, upravo mi je predočen Džennet i Džehennem u sredini ovog palmovika, i nisam nikad kao danas vidio dobra i zla."[4]

---

[1] Jer su se bojali Allahove kazne zbog toga, pa su žestoko plakali.

[2] 'Abdullah b. Huzafe je upitao Allahovog Poslanika, s.a.w.s.: Ko je moj otac? Jer ljudi, kada bi se svađali, dozivali bi jedni druge po imenima tuđih očeva, čime su vrijeđali porodično porijeklo (plemstvo) što je bila tradicija u vrijeme džahilijjeta. Ovo objašnjenje navodi Enes u komentaru ovog istog hadisa u drugoj Buharijevoj verziji.

[3] Hafiz Ibn Hadžer u **Fethu-l-Bariju,** 13:270, kaže: Slično ovoj verziji je predaja u Murselu-s-Suddi kod Taberija, – 'Umer je otišao do Poslanika, s.a.w.s., poljubio mu noge i rekao: Zadovoljni smo da nam Allah bude Gospodar, islam vjera, Muhammed poslanik, a Kur'an vodič, oprosti nam pa će Allah oprostiti tebi. – 'Umer je ustrajao u tome sve dok ga nije oraspoložio.

[4] U drugoj verziji ovog hadisa, koju prenosi Enes a bilježi Buhari, 2:232, u Knjizi o ezanu (Babu ref'i-l-besari ile-l-imami fi-s-salati), stoji: Klanjao nam je Poslanik, s.a.w.s., potom se uspeo na minber, pokazao rukom prema Kibli i rekao: "Sada, dok sam vam klanjao, vidio sam Džennet i Džehennem preinačene u zidu Kible ove džamije, i nisam, kao danas, vidio dobra i zla, i nisam, kao danas, vidio dobra i zla, i nisam, kao danas, vidio dobra i zla". A u drugoj verziji u Knjizi o smutnjama, 13:43, stoji: "Slikovito su mi prikazani Džennet i Džehennem, tako da sam vidio samo Džennet i Džehennem, a ne i zid".

Muslim bilježi od 'Abdillaha b. 'Utbea da je rekao: Rekla je majka 'Abdullaha b. Huzafea 'Abdullahu b. Huzafeu: Nikada nisam čula za neposlušnijeg sina od tebe! Zar vjeruješ da se tvoja majka odala nečemu na čemu su bile žene u vrijeme džahilijjeta pa je želiš osramotiti u očima ljudi? – 'Abdullah b. Huzafe reče: Tako mi Allaha, kada bi me Poslanik, s.a.w.s., opisao (učinio) crnim robom, pridružio bih mu se[1].

Pošto je Poslanik, s.a.w.s., nastavio da mnogo govori: "Pitajte me!" 'Umer je kleknuo na svoja koljena i rekao: "O, Allahov Posla-niče, zadovoljni smo da nam Allah bude gospodar, islam vjera, a Muhammed, s.a.w.s., poslanik.

Reče: Kada je 'Umer ovo rekao, Poslanik je ušutio. Potom je Poslanik, s.a.w.s., nastavio: "Tako mi Onoga u čijoj je ruci moja duša, neposredno mi je predočen Džennet i Džehennem na sredini ovog zida, i nisam nikad kao danas vidio dobra i zla".

14- Poslanik je odgovarao na pitanja shodno pitanjima

Poslanik, s.a.w.s., je odgovarao na pitanja onih koji pitaju shodno postavljenim pitanjima. Odgovarajući na pitanja ashaba, Poslanik, s.a.w.s., ih je podučio mnogim propisima i načelima vjere. Ashabi su pitali ono što ih se tiče od nezgoda koje bi ih zadesile, ili ono što im je bilo potrebno da spoznaju od šeriatskih dužnosti i obaveza. Ebu Davud bilježi[2]:

---

[1] Tvrdio bih da je on poslanik. Iz riječi Allahovog Poslanika: *Lev elhakani bi'abdin esvede lelehiktuhu* razumio sam da je on bio bijele boje kože, jer je bijela boja suprotna od crne, a to znači kada bi me Poslanik pripisao nečemu čemu ja ne pripadam, ja bih to prihvatio. – U njegovom govoru ima metafore kojom želi iskazati svoju privrženost Poslanikovom govoru i njegovoj pouzdanosti u Njega.

[2] 1:142, u Knjizi o čistoći (Babun fi-l-medžruhi jetejemmemu); ovaj hadis ima potvrdu u hadisu Ibn 'Abbasa kojeg također bilježi Ebu Davud, 1:142, i Ibn Madže, 1:189 u Knjizi o čistoći (Babun fi-l-medžruhi tusibuhu-l-dženabe...).

⇨

٧٩- عن جابرٍ رضي الله عنه، عن النبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إنما شِفَاءُ العِيِّ السُّؤالُ".

79- Prenosi se od Džabira, r.a., da je Poslanik, s.a.w.s., rekao: "Lijek neznanja je pitanje.[1] "

Ibn-Seken u **Telhisu-l-habiru**, 1:147, za ovaj hadis kaže da je vjerodostojan, dok Ebu Davud ne kaže ništa o ovom hadisu kao i El-Munziri u **Muhtesaru-s-sunen**, 1:208.

[1] Za onog ko ne zna nema lijeka osim u pitanju i podučavanju, Uzvišeni kaže: "...zato pitajte sljedbenike Knjige ako ne znate!"
Kur'ansko-sunnetski citati koji govore o pokuđenosti pitanja odnose se na pitanja koja su bez svrhe i na pitanja koja se tiču gajba, gdje Uzvišeni naređuje vjerovanje u te stvari a da se ne poznaje suština tih stvari, i na mnoštvo beskorisnih pitanja koja se kose s onim što je neophodno naučiti u šeriatu i isto primijeniti u praksi, i na pitanja koja se postavljaju radi rasprave, svade i tvrdoglavosti, bez pouke i razumijevanja. Ovu tematiku sam opširno objasnio u brošurici pod naslovom "Menhedžu-s-selefi fi-s-suali ani-l-'ilmi ve fi-t-te'allumi ma jeka'u ve ma lem jeka'", u kojoj se nalaze mnogobrojne pouke i koristi, i ona je štampana u Bejrutu 1412. god. po Hidžri.
Ovdje sam izabrao da navedem govor Imama Eš-Šatibija, neka je Allahova milost na njega, gdje spominje vrste pitanja i propise vezane za pitanja, gdje Imam Šafi detaljno istražuje ovu problematiku, kao po običaju.
U svojoj knjizi **El-Muvafekat**, 4:311-313, Imam Šatibi kaže: Pitanje postavlja učenjak ili onaj ko nije učenjak. Što se učenjaka tiče, to je mudžtehid, a što se tiče onoga ko nije učenjak, to je onaj koji slijedi mudžtehida; u oba slučaja, onaj kome su upućena pitanja ili je učen ili je laik, i ovu problematiku možemo podijeliti na četiri vrste.
Prvo, pitanje učenjaka u nečemu što je propisano; to se može uraditi na jednom od šest oblika: kao potvrda onoga što mu je poznato, ili za otklanjanje sumnje, ili da se podsjeti nečega za što se boji da će zaboraviti, ili kao upozorenje onome ko je pitan na grešku prilikom odgovora, ili kao zamjena od njega za prisutne učenike, ili da dođe do saznanja nečega što mu je, možda, izmaklo od nauke.
Drugo, pitanje učenika učeniku, i to se može uraditi na jednom od šest oblika: kao obnavljanje nečega što je čuo, ili kao traženje od njega nečega što on sam

⇨

Ashabi su pitali Allahovog Poslanika ono što im je bilo nejasno, od pitanja i nejasnoća, da bi to razumjeli i da bi im to povećalo njihovo vjerovanje. Poslanik, s.a.w.s., bi odgovarao na svako pitanje tako da bi zadovoljio njihova srca.

Hadiske zbirke su prepune odgovora Allahovog Poslanika na pitanja ashaba iz oblasti vjere. Skupinu tih odgovora naći ćeš u

---

nije čuo a onaj koji je upitan je čuo, ili radi uvježbavanja teorije sa njim prije izlaganja od strane učenjaka, ili radi usklađivanja svog razuma da bi se došlo da shvatanja onoga što učenjak govori.

Treće: pitanja učenjaka učeniku, i to se može uraditi na jedan od četiri oblika: kao upozorenje na nejasnoću koju treba otkloniti, ili kao ispitivanje koeficijenta učeničke inteligentnosti, ili kao pomaganje učeniku da razumije nešto što je učenik pogrešno razumio, ili kao upozorenje učeniku da ono što zna može koristiti kao dokaz za ono što ne zna.

- Ovaj kratki rezime sadrži najbitnije stubove nauke koja se zove pedagogija, a to je da učitelj treba podučavati svoga učenika stvarima kojima ga ranije nije podučio. Prvo ga poduči uvodu, poslije uvoda poduči ga novim teoremama, itd.

Četvrto, to je prva osnova, da učenik pita učitelja; to je zbog sticanja znanja i onoga što ne zna.

Što se tiče prvog, drugog i trećeg, odgovor je obavezan ukoliko je poznat, osim ako za to postoji neki šeriatski razlog koji to sprečava, ili ukoliko se ne zna odgovor, treba se priznati neznanje.

A što se četvrtog tiče, odgovor ne treba da bude općenit, već treba biti precizno objašnjen, i ako je učitelj specijalist za tu oblast iz koje mu je postavljeno pitanje, odgovor mora biti sukladan činjeničnom stanju ili, što se učenika tiče, to treba biti potkrijepljeno šeriatskim dokazom shvatljivim za razum onoga koji pita, a ne općenito. Pitanje ne treba da se odnosi na detaljne analize i da je opterećujuće, već treba da je bazirano na šeriatskim principima ili tome slično.

Odgovor nije obavezan u slučajevima kada je pitanje nejasno.

Također nije dozvoljeno odgovoriti na pitanje ukoliko onaj koji pita nije u stanju da razumije odgovor, ili odgovor zahtijeva detaljnu analizu (koja je za onoga koji pita neshvatljiva), ili je mnoštvo pitanja koja su zbunjujuća... – Ovim Imam Šatibi završava svoj govor uz dodatak onoga što je između crta.

ovoj knjizi na različitim mjestima. Navest ćemo još neke hadise iz ove oblasti.

٨٠- عن النواس بن سمعان الكلابي رضي الله عن قال: "أَقَمْتُ مَعَ رسولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بالمدينةِ سنةً، مَا يَمْنَعُنِي من الهجرة إلى الْمَسْأَلَة، كانَ أَحَدُنا إذا هَاجَرَ لم يسأل رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عن شيءٍ، فَسَأَلْتُه عن البرِّ وَالإِثْم؟ فقال صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الْبِرُّ حُسْنُ الْخُلُق، والإثم ما حَاكَ في نَفْسِك وَكَرِهْتَ أن يَطَّلِعَ عليه الناس".

80- Muslim[1] bilježi od En-Nevvasa b. Sem'ana el-Kilabija, r.a., da je rekao: Bio sam sa Poslanikom godinu dana u Medini, i ništa me nije spriječilo od Hidžre osim pitanja, jer neko od nas, kada bi učinio hidžru, ne bi ništa pitao Poslanika, s.a.w.s.[2]

---

[1] 16:111, u Knjizi o dobročinstvu (Babu tefsiri-l-birri ve-l-ismi).

[2] Kao što Imam Nevevi u **Šerh Sahihi Muslim**, 16:111, kaže: Bio je u Medini kao posjetilac, a nije došao u nju iz svog vatana da bi se tu naselio, i ništa ga nije spriječilo od hidžre – tj., da napusti svoje mjesto, a nastani se u Medini – osim želje za pitanjima koja je postavljao Allahovom Poslaniku, s.a.w.s., iz oblasti vjere, jer to je bilo dozvoljeno samo strancima, a ne i muhadžirima. Muhadžiri bi se radovali pitanjima nepoznatih stranaca od beduina zato što bi oni postavljali pitanja a muhadžiri bi se okoristili tim odgovorima, kao što prenosi Enes u hadisu koga također bilježi Muslim; hadis je spomenut na 30. str.: "Čudno nam je bilo da dođe razgovjetan čovjek sa sela i upita ga (nešto)".
Muhadžirima nije bilo zabranjeno da pitaju Poslanika, s.a.w.s., o onome što im je potrebno o vjeri, ali su se bojali da pitaju Poslanika, s.a.w.s., osim u nuždi. U Džibrilovom hadisu koga prenosi Ebu Hurejre, r.a. stoji: Rekao je Allahov Poslanik, s.a.w.s.: "Pitajte me!" i oni su se ustručavali da ga pitaju, pa dođe neki čovjek te sjede do Poslanikovih koljena i reče: O, Allahov Poslaniče, obavijesti me o islamu... (Bilježi ga Muslim u svom **Sahihu**, 1:165).
U hadiskim zbirkama ima mnogo pitanja koja su postavljali muhadžiri i ensarije, stanovnici Medine, i Poslanikovih odgovora na ta pitanja. Neka od takvih pitanja već smo spomenuli ranije.

⇨

Pa sam ga upitao o dobročinstvu i grijehu; – Poslanik, s.a.w.s., reče: "Dobročinstvo je lijepo ponašanje, a grijeh je ono što te kopka u duši i što mrziš da ti ljudi saznaju."[1]

U Poslanikovom metodu pod rednim brojem 24 na 168. str. u fusnoti spomenut je hadis Ibn Ebi Mulejkea u kome stoji da 'Aiša, r.a., ne bi čula nešto što ne zna a da se ne vrati na to dok ga ne spozna. Poslanik, s.a.w.s., kaže: "Kome se bude obračunavalo bit će kažnjen." 'Aiša reče: Ja rekoh: Zar Uzvišeni ne kaže: "Lahko će račun položiti". Reče: Poslanik, s.a.w.s., reče: "To je suđenje, ali kome se bude tačno (samo po zasluzi sudilo) – propast će".

Hafiz Ibn Hadžer u **Fethu-l-Bariju,** 1:197, u komentaru ovog hadisa, kaže: Ovaj hadis nam ukazuje da pitanja poput ovoga ne ulaze u ono o čemu je Poslanik zabranio ashabima da pitaju, u riječima Uzvišenog : "O, vjernici, ne zapitkujte o onome što će vam pričiniti neprijatnosti ako vam se objasni" i u hadisu koga prenosi Enes: Zabranjeno nam je bilo da pitamo Poslanika, s.a.w.s., o nekim stvarima. Poput ovoga, osim 'Aišine predaje, ima i drugih predaja. U Hafsinom hadisu, kada je ona čula: "Neće unići u Vatru ko je učestvovao na Bedru i Hudejbiji," rekla je: Zar Uzvišeni ne kaže: "I svaki od vas će do njega stići!" Poslanik joj odgovori riječima Uzvišenog: "Allah će spasiti one koji su Njegova naređenja izvršavali."

Kada je objavljen kur'anski ajet: "Bit će sigurni samo oni koji vjeruju i vjerovanje svoje s nasiljem ne miješaju...", ashabi upitaše: Ko od nas ne čini nepravdu prema sebi te odgovoriše da se nasilje ovdje odnosi na mnogoboštvo.

Citati koji govore o pokuđenosti pitanja o problemima odnose se na pitanja svadljivosti i tvrdoglavosti, kao što Uzvišeni kaže: "Oni čija su srca pokvarena -željni smutnje i svog tumačenja- slijede one što su manje jasni", a u 'Aišinom hadisu stoji: "Kada vidite one koji pitaju o tome, to su oni koje Allah spominje, pa ih opomenite ". Zato je 'Umer, r.a., zabranio Sebigu b. Asl et-Temimiju da pita kada je 'Umer uvidio da ovaj pretjeruje sa pitanjima i kaznio ga je zbog toga. Ovim se završava govor Hafiza ibn Hadžera, neka je Allahova milost na njega.

1 Njegove riječi: "Dobročinstvo je lijepo ponašanje" ulema tumači: Dobročinstvo može značiti: spajanje rodbinskih veza, uljudnost, poslušnost, lijepo druženje i ophođenje, pokornost; sve ovo skupa čini lijepo ponašanje.

٨١- عن ابن عباس رضي الله تعالى عنهما قال: "بعث رسول الله صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فلانا الأسلمي، وبعث معه بثمانَ عَشْرَةَ بَدَنَةً، فقال – الأسلميُّ لرسول الله صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -: أَرَأَيْتَ إنْ أُزْحِفَ عَلَيَّ مِنْهَا شَيءٌ؟ قال: تَنْحَرُهَا ثم تَصْبُغُ نَعلَها في دمها، ثم اضْرِبْها على صَفْحَتِها، وَلاَ تَأْكُل منها أنتَ ولاَ أحدٌ مِنْ أَهْلِ رُفْقَتِك".

81- Muslim i Ebu Davud[1] bilježe, a u Ebu Davudovoj verziji stoji: Prenosi se od Ibn 'Abbasa, r.a., da je rekao: Poslanik, s.a.w.s., je poslao nekog mladića El-Eslemija i sa njim osamnaest bravčadi. El-Eslemi reče Poslaniku, s.a.w.s.: Šta misliš, ako mi neko od bravčadi sustane? – Poslanik, s.a.w.s., mu reče: "Zakolji je, zatim joj umoči papke u njenu krv, zatim je udaraj po prsima, i nemoj jesti od nje ni ti niti bilo ko od tvog društva!"

٨٢- عن رافع بن خَديج قال: "قُلْتُ: يَا رسولَ الله، إِنَّا نَخَافُ أَن نَلقَى العَدُوَّ غدا، وَلَيْسَت معنا مُدًى، قال: مَا أَنْهَرَ الدَّمَ وَذُكِرَ اسْمُ الله فَكُلْ، وَلَيْسَ السِّنُّ وَالظُّفُرَ، وسأُحَدِّثُك، أما السن فَعَظْمٌ، وأمَّا الظُّفُر فَمُدَى الحَبَشَة".

82- Buhari i Muslim[2] bilježe od Rafia b. Hadidža da je rekao: Rekao sam: O, Allahov Poslaniče, mi se bojimo da se susretnemo sa neprijateljem sutra, jer nemamo sa sobom sablje. Reče: "Ono što pušta krv, a na tome je spomenuto Allahovo ime, jedi, osim

[1] Muslim, 9:77, u Knjizi o hadžu (Babu ma jef'alu bi-l-hedji iza 'atibe fit-tarik), Ebu Davud, 2:202, u Knjizi o obredima hadža (Babun fi-l-hedji iza 'atibe kable en jeblug).

[2] El-Buhari, 9:633 i 638, u Knjizi o klanju i lovu (Babun: la juzekka bis-sinni ve-l-izemi vez-zafri) i Babu ma nedde mine-l-behaimi fe huve bimenzileti-l-vahši, kao i Muslim, 13:122, u Knjizi o prinošenju žrtve (kurbanima) (Babu dževazuz-zebhi bi kulli ma enhared-demm); Buharijeva verzija je sastavljena sa oba mjesta.

ono što je zaklano *sinnom* i *zufurom*, a o tome ću ti govoriti.[1] Što se tiče sinna, to je kost, zufur je abesinski nož."

٨٣- روى البخاري ومسلم وأبو داود والنسائي والترمذي وابن ماجه، واللفظ للبخاري، عن أبي ثعلبة الخُشَني رضي الله عنه، قال: "أتيتُ النبي صلّى الله عَلَيْه وَسَلَّمَ، فقلت : يا رسول الله، إنَّا بأرضِ قومٍ أهلِ كتاب، أفنأكل في آنيتهم؟ وبأرضِ صَيْد، أصيدُ بقوسي ، وبكلبي الذي لَيس بمعلَّم، وبكلبي المعلَّم فما يَصلُحُ لي؟ قال: أمَّا ما ذكرتَ من أنك بأرضِ أهلِ الكتاب، فلا تأكلوا في آنيتهم، إلاَّ أن لا تجدوا بُدّاً ، فاغسلُوها وكلوا فيها.

وأمَّا ما ذكرتَ من أنك بأرضِ صَيْد، فما صدتَ بقوسك فذكرتَ الله فكُل.

وما صدتَ بكلبك المعلَّم فذكرتَ الله فكُلْ، وما صدتَ بكلبك الذي ليس بمعلَّم، فأدركتَ ذكاته فكُل".

83- Bilježe Buhari, Muslim, Ebu Davud, En-Nesai, Et-Tirmizi i Ibn Madže[2], a u Buharijevim verzijama stoji: Prenosi se od Ebi Sa'lebeta el-Hušenija, r.a., da je rekao: Došao sa Allahovom Poslaniku, s.a.w.s., i rekao mu: O, Allahov Poslaniče, ja sam u zemlji naroda ehlu-l-kitabija[3], pa da li ćemo jesti iz njihovog posuđa;[4] u

---

[1] Ovakav način klanja bio je zastupljen u vrijeme džahilijjeta; oni su – ponekad – na ovakav način zubima i noktima klali ptice, kao što je vrabac, i male životinje, poput zeca i sl. Dolaskom islama, ovaj način klanja je zabranjen, kao što se vidi u ovom hadisu.

[2] El-Buhari, 9:523, 528 i 537, u Knjizi o klanju i lovu (Babu sajdi-l-kavsi) i Babu ma džae fi-t-tesajjudi, i Babu anijeti-l-medžusi ve-l-mejjiteti; u citiranom hadisu gore sastavio sam Buharijeve verzije, i Muslim, 13:79, Ebu Davud, 3:363, En-Nesai, 7:181, Et-Tirmizi, 6:251, 7:50 i 297 i Ibn Madže, 2:945.

[3] Ebu Sa'lebe i njegov arapski narod Benu Hušejn nastanjivali su Šam.

[4] On ga je upitao o posuđu ehlu-l-kitabija, jer su oni u tom posudu kuhali svinjsko meso, iz njega pili alkohol, kao što će o tome biti opširno govora u predaji kod Ebu Davuda.

zemlji lova, da li ću loviti svojom strijelom sa psom koji nije podučen lovu i sa psom koji je podučen lovu; kako je ispravno da postupim?

Reče: "To što spominješ da si ti iz zemlje ehlu-l-kitabija – ne jedi iz njihovog posuđa[1] osim ako ne nađete, umjesto tog posuđa, drugo posuđe, operite ga i jedite iz njega! A to što kažeš da si iz Zemlje lova – ono što si ulovio svojom strijelom, a tom prilikom si spomenuo ime Uzvišenog, jedi![2]

Ono što si ulovio sa psom koji je podučen lovu, i tom prilikom si spomenuo ime Uzvišenog, jedi[3], a ono što uloviš sa psom koji nije podučen lovu, a ulov zatekneš u životu (te ga prikolješ), jedi![4]"U Ebu Davudovoj predaji stoji: O, Allahov Poslaniče, ja sam komšija ehlu-l-kitabijama, a oni u svom posuđu kuhaju svinjetinu i iz svog posuđa piju vino. – Poslanik, s.a.w.s., mu reče: "Ako nađete drugo posuđe osim toga, jedite iz njega i pijte, a ako ne nađete drugo posuđe osim tog posuđa, dobro ga isperite vodom i jedite i pijte (iz njega)![5] "

---

1 Zbog nečistoće tog posuđa, jer u njemu se kuha svinjsko meso, i iz njega se pije vino. I svinjetina i vino su nečisti, pa je i posuđe u kome je stajala svinjetina i vino nečisto.

1 Ako si spomenuo ime Uzvišenog prilikom gađanja strijelom, jedi ulov jer je taj ulov, uz spominjanje Allahovog imena, halal.

2 Ako si spomenuo ime Uzvišenog prilikom gađanja strijelom, jedi ulov jer je taj ulov, uz spominjanje Allahovog imena, halal.

3 Ako si spomenuo Allahovo ime prilikom puštanja lovačkog psa, podučenog lovu, na ono što se lovi, jedi – jer to je dozvoljeno zbog spominjanja Allahovog imena prilikom puštanja podučenog psa lovu.

4 Ulov psa koji nije podučen lovu nije dozvoljen, osim ako ulov zatekneš u životu te ga prikolješ, tada ti je taj ulov dozvoljen.

5 Hafiz ibn Hadžer u **Fethu-l-Bariju,** 9:523, kaže: Pouke ovog hadisa su: sakupljanje pojedinosti, njihovo načelno, zajedničko izlaganje i zatim obrada svake dodavanjem čestice *imma, imma,* što se tiče, što se tiče.

15- Poslanikov, s.a.w.s., odgovor je bio opširniji od postavljenog pitanja

Ponekad je Poslanik, s.a.w.s., onom koji je postavio pitanje odgovarao odgovorom koji je pružao više nego što se pitanjem traži. Tako bi postupao kada bi smatrao da je onom koji postavlja pitanje potrebno pružiti više znanja nego što je upućeni pitanjem želio saznati. To je dolazilo iz savršene Poslanikove, s.a.w.s., dobrodušnosti i plemenite brige o onima koji žele da znaju i više uče o vjeri.

٨٤- روى الإمام مالك في الموطأ وأبو داود، واللفظ له، عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: "سأل رجلٌ – مِنْ بَنِي مُدْلِج – النبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فقال: يا رسولَ الله، إنّا نَرْكَبُ الْبَحْرَ، وَنَحْمِلُ مَعَنَا القليلَ من الماءِ، فَإِنْ توضّأْنا به عَطِشْنا، أَفَنَتَوَضَّأُ بِماءِ البَحْرِ؟ فقال رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: هُوَ الطَّهورُ مَاؤُه الْحِلُّ مَيتَتُه".

84- Imam Malik prenosi u **El-Muvetta'u** i Ebu Davud, uz njegovu verziju od Ebu Hurejrea, r.a., da je rekao: Čovjek iz Beni Mudlidža pitao je Poslanika s.a.w.s.: O, Allahov Poslaniče, mi plovimo morem i sa nama nosimo malo vode; kada bismo je upotrijebili za abdest, ostali bismo žedni. Da li se možemo abdestiti vodom iz mora? – Allahov Poslanik, s.a.w.s., je odgovorio: " Voda mora je čista[1] i uginulo u njemu je halal[2]."

Poslanik, s.a.w.s., je tom pomorcu, pripadniku plemena Benu Mudlidž, dao odgovor o propisu uzimanja abdesta morskom vodom i da je njegova voda čista i da je dozvoljeno abdestiti se njom. Zatim je Poslanik, s.a.w.s., smatrao da su mu propisi o uginulim morskim životinjama nedovoljno jasni, a to je nešto sa čime se sus-

---

[1] Tj. morska voda je potpuno čista.

[2] Tj. dozvoljeno ga je jesti.

reće tokom plovidbe morem, pa mu je objasnio da je uginule morske životinje dozvoljeno jesti i koristiti se njima. Sa dodatkom "uginulo u njemu je halal" rekao mu je više nego što je postavljenim pitanjem tražio.

Ovaj dodatak u odgovoru je značajan zbog toga što definiše morsku vodu kao čistu bez obzira šta je u njoj uginulo. Također, on objašnjava dozvoljenost upotrebe uginulih morskih životinja, a poznavanje propisa o tome je neophodno za pomorca (mornara), jer on dolazi u situacije da konzumira uginule morske životinje, nekada drage volje, a nekada iz nužde. Može je jesti, čuvati i skladištiti, za što nema nikakve smetnje.

Ovaj Poslanikov, s.a.w.s., postupak je srž humanosti u poučavanju i potpuno podmirenje potreba onoga koji se obrazuje i poučava.

٨٥- رَوَى مسلم وأبو داود والنسائي عن ابن عباس رضي الله عنهما قال: "رَفَعتْ امرأةٌ صبيًّا لها - وهي حاجَّة- فقالت : يا رسولَ الله ألهذا حجٌّ؟ قال: نعم، ولك أجرٌ".

85- Muslim prenosi u knjizi Kitabu-l-hadž (Knjiga o hadžu), u poglavlju "Valjanost hadža djeteta i nagrada za onog koji sa njim obavi hadž", a i Ebu Davud i En-Nesai[1] prenose od Ibn 'Abbasa, r.a., da je rekao: Neka od žena je podigla svoje dijete (bila je na hadžu) govoreći: O Allahov Poslaniče, da li i ono ima hadž? – Odgovorio je: "Da, a i ti imaš nagradu." Vjerovjesnik, s.a.w.s., joj je dao odgovor dodajući u njemu ono što njeno pitanje nije sadržavalo. Ona je pitala o hadžu djeteta, a on joj je rekao: "Ono ima hadž", a

[1] Muslim, 9:99 i Ebu Davud, 2:194, u knjizi El-Menasik, zatim En-Nesai, 5:120, u knjizi Mensiku-l-Hadž.

zatim dodao: "i ti imaš nagradu[1]." Pošto je ona njegov staratelj, obavijestio je o postojanosti nagrade za nju, a to je snažan impuls i podsticaj lijepom postupku i ponašanju nje od onih koji dolaze, od majki i očeva, u podnošenju mukotrpnih teškoća prilikom obavljanja hadža uz prisustvo djece pored uzvišenog Allahovog Hrama da bi time usadili u njihova srca prizore ovog veličanstvenog svetišta i da se u njihovim dušama utisne i ukleše ovaj veliki peti rukn islama. A samo prisutvo djece oko Ka'be je pokretač srca, duša i suza.

16- Poslanikovo, s.a.w.s., skretanje pažnje na ono što pitanjem nije obuvaćeno

Ponekad je Poslanik, s.a.w.s., nekog koji je postavio pitanje skrenuo sa pitanja radi duboke mudrosti, a za čiju ilustraciju navodimo slijedeće primjere.

٨٦- روى البخاري ومسلم، واللفظ للبخاري، عن أنس رضي الله عنه "أنَّ رجلاً قال لرسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَتَى الساعةُ يا رسولَ الله؟ قال: ما أعددتَ لها ؟ قال: ما أعددتُ لها من كثيرِ صلاةٍ ولا صومٍ ولا صَدَقة، ولكني أُحبُّ الله ورسولَه، قال: أنت مع من أحببتَ".

86- Prenose Buhari i Muslim[2], prema Buharijevom kazivanju od Enesa, r.a., da je jedan čovjek pitao Poslanika, s.a.w.s.: O, Allahov Poslaniče, kada će nastupiti Sudnji dan? – Tada ga Poslanik upita: "Šta si pripremio za njega?" On odgovori: Nisam pripremio ni mnogo namaza, ni posta, niti sadake, ali volim Allaha i Nje-

---

[1] Islamski znanstvenici navode: "Ovaj hadis je dokaz da za hadž djeteta, muškog ili ženskog, slijedi nagrada, ali da se time ne može nadomjestiti islamom propisani hadž, već se svrstava u nafilu – dobrovoljni hadž.

[2] Buhari, 7:40, u knjizi Menakib, 10:463, u knjizi Kitabu-l-Edeb i 13:116 u knjizi El-Ahkam i Muslim, 16:175, u knjizi Kitabu-l-Biri ves-Silleti.

gova Poslanika. – "Ti si sa onim koga voliš," odgovori Poslanik, s.a.w.s.

Poslanik, s.a.w.s., je sagovornika skrenuo sa pitanja o Sudnjem danu, o kome je znanje svojstveno samo Uzvišenom Allahu, na nešto drugo što je za njega potrebnije i korisnije, a to je priprema dobrih djela za Sudnji dan, pitanjem: "Šta si spremio za njega?" On je odgovorio: Ljubav prema Allahu i Poslaniku, na šta mu je Poslanik s.a.w.s ,odgovorio: " Ti si sa onim koga si zavolio."

Poslanik, s.a.w.s., je, također, dodao da se insan proživljava sa onim sa kojim se druži i koga voli. Ovo je prosvjećenje za čovjeka i upozorenje da na ovom svijetu ne uzima za prijatelja onog koji nije pozitivnog morala, jer će na Ahiretu biti sa njim gdje i on bude!

Ovaj metod u usmjeravanju i vođenju onog koji traži i postavlja pitanje je metod mudrosti uz koji onaj koji pita dobija i stiče saznanje o nečemu što nije tražio, a što ga interesuje i što je važnije i korisnije za njega od onog što je pitanjem spomenuo.

Iz ovog domena, također, navodimo ono što prenose Buhari i Muslim[1].

٨٧- عن ابن عمر رضي الله عنهما "أن رجلا سأل رسول اللّه صَلّى الله عَلَيْه وَسَلَّمَ: ما يلبس المحرم؟ فقال رسول الله صَلَّى الله عَلَيْه وَسَلَّمَ: "لاَ يَلْبَسُ الْقَمِيصَ، ولا العمَامَة، وَلاَ السَّرَاويلَ، وَلاَ الْبُرْنُسَ، ولاَ ثوباً مَسَّه الورْسُ أو الزعفرانُ، فإنْ لَمْ يَجد النَّعلين، فَلْيَلْبس الْخُفَّيْنِ، وَلْيَقْطَعْهُمَا حتّىَّ يكونا أَسْفَلَ مِنَ الْكَعْبَيْنِ".

87- Od Ibn 'Umera, r.a., prenosi se da je neki čovjek pitao Poslanika, s.a.w.s.: O, Allahov Poslaniče, šta oblači muhrim (onaj koji je nanijetio obaviti hadž)?" Poslanik, s.a.w.s., odgovori: "Ne oblači košulju, turban, pantalone, odijelo, niti ogrtač koga nije dodirnuo *vers*, niti *zafran* (mirišljave biljke koje ostavljaju poseban trag i

---

[1] Buhari, 1:203-204 u Kitabu-l-I'lm, Muslim, 8:73, u Kitabu-l-Hadž.

djelovanje na odjeću), a ako ne posjeduje ili ne nađe sandale ili odgovarajuću obuću, neka obuje cipele i neka ih posiječe toliko da budu ispod članaka (u ravni sa stopalom)."

Primjećuješ da je Poslanik, s.a.w.s., bio upitan šta muhrim oblači, međutim, njegov odgovor je eksplicirao ono šta ne može oblačiti muhrim, iz čega se zaključuje i ono šta može obući. Ono što muhrimu nije dozvoljeno obući je ograničeno, ali ono što mu je dozvoljeno nije ograničeno, čime je skrenuo pažnju sa onog što nije precizirano i utvrđeno na ono što je ograničeno i određeno tražeći time kraći i sažetiji put. Kada bi se onom koji je postavio pitanje nabrojalo šta sve može oblačiti muhrim, odgovor i objašnjenje koje bi sadržavao bio bi suviše dug i možda bi za onog koji pita predstavljalo teškoću u njegovoj percepciji i punom razumijevanju. Zatim je Poslanik, s.a.w.s., u odgovoru dao dodatno objašnjenje: propis upotrebe cipela u stanju neposjedovanja propisane obuće, papuča. Njegov odgovor tretirao je stanje nužde koje je u tijesnoj vezi sa pitanjem. Rekao mu je: "Ako ne nađe papuče, neka obuje cipele koje treba posjeći, tako da budu ispod članaka (u ravni sa stopalom)."

Primjer ovoga je:

٨٨- ما رَوَاه البخاري ومسلم، واللفظُ له، عن أبي موسى الأشعري رضي الله عنه : "أنَّ رجلاً أعرابياً أتى النبيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فقال: يا رسول الله: الرجلُ يُقاتلُ للمَغْنَم، والرجلُ يُقاتلُ لِيُذكَر ، و الرجلُ يُقاتلُ لِيُرَى مَكانُه، فمن في سبيل الله؟ فقال رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:من قاتل لِتكونَ كلمةُ الله أعلى فهو في سبيل الله".

88- Ono što prenose Buhari i Muslim[1] od Ebu Musaa el-Eš'arija, r.a., kada je jedan beduin došao Poslaniku, s.a.w.s., i rekao: O, Allahov Poslaniče, čovjek ratuje zbog plijena, drugi ratuje da bi

[1] Buhari, 1:197, Kitabu-l-'Ilm i 6:21, Kitabu-l-Džihad, Muslim, 13:49, Kitabu-l-Imareti.

se spominjao[1], treći ratuje da bi se dokazao[2], pa ko je od njih borac na Allahovom Putu? – Poslanik, s.a.w.s., odgovori: "Ko se bori i ratuje da Allahova Riječ bude gornja[3] – on je borac na Allahovom Putu."[4]

U ovom hadisu nailazimo na uzdržavanje Poslanika, s.a.w.s., od odgovora na postavljeno pitanje i poticanje odgovorom nečeg drugog, kada nije pogodna prilika da odgovori sa da ili ne. Preinačio je svoj odgovor o načinu borbe u objašnjenje stanja borca. Obavijestio ga je da je suština pouke u čistoti nijjeta i namjere.

U odgovoru Poslanika, s.a.w.s., na već spomenuto ("Ko se bori da Allahova Riječ bude gornja – on je borac na Allahovom Putu") vrhunac je rječitosti i sažetosti. Ovaj hadis je svrstan i ubrojen u posebnu zbirku Poslanikovih, s.a.w.s., riječi. Da je odgovorio da sve što je spomenuo nema epitet borbe na Allahovom Putu, podrazumijevao bi se da se sve osim toga može svrstati pod pojam borbe na Allahovom Putu, a nije tako. Nekada je srdžba i fanatizam Allaha radi, te tada ima karakter borbe na Allahovom putu. Poslanik, s.a.w.s., je pribjegao univerzalnom, općenitom izrazu značenja pi-

---

1 Da bi se spominjao među ljudima po hrabrosti i herojstvu.

2 Da dokaže ljudima kako je hrabar i snažan. Ishodište, odnosno pravo porijeklo ovakvog postupka je želja za dokazivanjem, dok je motivacija postupka koji prethodi ovom: renome, reputacija i slava, a oba su pokuđena. U predaji kod Buharija, 1:197, stoji: "Ko ratuje ili se bori iz ljutnje," odnosno zbog osobne koristi; "Ko se bori ili ratuje iz fanatizma", odnosno ko se bori zbog njega, njegove porodice, plemena, prijatelja ili komšije.

3 Tako stoji u Muslimovoj predaji, dok u Buharijevoj predaji stoji: Da Allahova riječ bude *'ul-ja*-gornja. *El'ul-ja* je varijanta ženskog roda od *el-e'ala*. A Allahova riječ je, ustvari Allahov poziv islamu, Njegovoj vjeri i zakonu.

4 U ovom hadisu nalazimo sljedeću pouku: Dozvoljeno je pitati o nedostacima u odgovoru, poput riječi: "Ko je na Allahovom putu"? Prioritet sticanja znanja nad radom, jer se od pripadnika islama zahtijeva da sazna i nauči, zatim da radi kako bi njegov rad i aktivnosti bile u skladu sa Allahovim vjerozakonom.

tanja i dodatka odgovora na njega. Priklonio se odbacivanju dvosmislenosti i nejasnoća uz akcent na jasnosti i razumijevanju.

17- Praksa ponavljanja pitanja

Nekada je Poslanik, s.a.w.s., tražio od onog koji mu je uputio pitanje da ga ponovi iako mu je pitanje bilo poznato, da bi mu povećao ili dopunio znanje, upotpunio njegov odgovor u vezi s tim ili da mu pitanje što bolje objasni. Od takvih primjera navodimo:

٨٩- رَوَى مسلم والنسائي،واللفظُ لمسلم، عن أبي قتادة "أن رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قام فيهم، فذكرَ لهم أنَّ الجِهَادَ في سبيل الله ، والإيمانَ بالله : أفضلُ الأعمال.

فقامَ رجل فقال: يا رسولَ الله ، أرأيتَ إن قُتلتُ في سبيلِ الله تُكَفَّرُ عني خطاياي؟ فقال له رسولُ الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: نعم إن قُتلتَ في سبيلِ الله وأنت صابرٌ مُحتَسبٌ مُقبلٌ غيرُ مُدْبِر.

ثم قال رسولُ الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: كيف قلتَ ؟ قال: أرأيتَ إن قُتلتُ في سبيلِ الله أتُكَفَّرُ عني خطاياي؟ فقال رسولُ الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: نعم وأنت صابرٌ مُحتَسبٌ مُقبلٌ غيرُ مُدْبِرٍ إلاَّ الدَّينَ، فإنَّ جبريلَ قال لي ذلك".

89- Što prenose Muslim i En-Nesai[1] sa Muslimovom verzijom od Ebu Katadea da im je Poslanik, s.a.w.s., govorio i spomenuo da su džihad (borba na Allahovom Putu) i iman (vjerovanje u Allaha) najbolja djela. Jedan od prisutnih ustade i reče: O, Allahov Poslaniče, da li smatraš da bi moja smrt na Allahovom Putu bila iskup za moje grijehe? – Poslanik, s.a.w.s., mu reče: "Da, ako bi poginuo na Allahovom Putu, i da se nadaš Allahovoj nagradi, da ideš hrabro u boj e da ne bježiš iz njega."

[1] Muslim, 13:28, Kitabu-l-Imareti i En-Nesai, 6:34, Kitabu-l-Džihad.

Zatim je Poslanik, s.a.w.s., upitao: "Kako si rekao?" On ponovi: Zar smatraš da bi moja smrt na Allahovom Putu bila iskup za moje grijehe? – Poslanik, s.a.w.s., odgovori: "Da, bit će ti oprošteni ako budeš strpljiv, i da se nadaš Allahovoj nagradi, da ideš hrabro u boj i da ne bježiš iz njega, osim duga[1]. Ovo mi je Džibril rekao!"[2]

18- Prepuštao je, s.a.w.s., odgovore ashabima radi njihovog uvježbavanja

Poslanik, s.a.w.s., je nekada nekom od ashaba povjeravao davanje odgovora na pitanje koje je bilo njemu upućeno radi njegova obučavanja u davanju odgovora u oblasti vjerskog znanja i nauke. Primjer tome:

٩٠- عن ابنِ عبّاسٍ قال: "كَانَ أَبُو هُرَيْرَةَ يُحَدِّثُ أَنَّ رَجُلاً أَتَى إِلَى رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فقَالَ: إِنّي أَرَى اللّيْلَةَ ظُلّةً يَنْطِفُ مِنْهَا السّمْنُ وَالْعَسَلُ فَأَرَى النّاسَ يَتَكَفّفُونَ بِأَيْدِيهِمْ فَالْمُسْتَكْثِرُ وَالْمُسْتَقِلّ وَأُرَى سَبَباً وَاصِلاً مِنَ السّمَاءِ إِلَى الأَرْضِ فَأَرَاكَ يَا رَسُولَ اللهِ أَخَذْتَ بِهِ فَعَلَوْتَ ثُمّ أَخَذَ بِهِ رَجُلٌ آخَرَ فَعَلاَ بِهِ، ثُمّ أَخَذَ بِهِ رَجُلٌ آخَرَ فَعَلاَ بِهِ، ثُمّ أَخَذَ بِهِ رَجُلٌ آخَرَ فَانْقَطَعَ ثُمّ وُصِلَ فَعَلاَ بِهِ.

---

[1] Znači, dug koji nema namjeru da vrati. Pominjanje duga ovdje je primjer za ostala prava Ademovih potomaka budući da onaj koji je dužan ne zaslužuje da bude više izložen prijetnji i zahtjevima od ubice, nasilnika, varalice ili lopova...
Poslanik, s.a.w.s., je pominjanjem duga upozorio na sva prava ljudi, jer ni dug, ni borba, niti pogibija na Allahovom putu ne iskupljuje, kao ni bilo šta drugo od dobrih djela. Džihad ili pogibija na Allahovom putu iskup su za propuštene obaveze prema Uzvišenom Allahu.

[2] U predaji En-Nesaija, 6:33-34, u predaji Ebu Hurejrea stoji: "Da, osim duga, o tome me je Džibril sada obavijestio", znači da mu je Džibril to preporučio, nakon što je onom koji je pitao dao prvi odgovor. Zato je Poslanik, s.a.w.s., zatražio da ponovi pitanje i dao mu odgovor po drugi put.

قال أبو بَكْر: بابي وَأُمّي لَتَدعَنّي فَلأَعْبُرَنّها، فقَالَ: اعْبُرْهَا، فقال: أما الظّلّةُ فَظلّةُ الإسْلاَم، وأمّا مَا يَنْطفُ منَ السّمْن وَالْعَسَل فَهُوَ الْقُرْآنُ لينُهُ وَحَلاَوَتُهُ، وَأمّا الْمُسْتَكْثرُ وَالْمُسْتَقلّ فَهُوَ الْمُسْتَكْثرُ منَ الْقُرْآن وَالْمُسْتَقلّ منْهُ، وَأمّا السّبَبُ الْوَاصلُ مَنَ السّمَاء إلَى الأرْض فَهُوَ الْحَقّ الّذي أَنْتَ عَلَيْه تَأْخُذُ به فَيُعْليكَ الله ثُمّ يَأْخُذُ به بَعْدَكَ رَجُلٌ فَيَعْلو به، ثُمّ يَأْخُذُ به رَجُلٌ آخَرُ فَيَعْلو به، ثُمّ يَأْخُذُ به رَجُلٌ آخرُ فَيَنْقَطعُ ثُمّ يُوصَلُ لَهُ فَيَعْلو به.

فأخبرن يا رسول الله بأبي أنت، أصَبْتُ أمْ أخْطَأْتُ؟ فقَالَ أصَبْتَ بَعْضاً وأخْطَأْتَ بَعْضاً، فقَالَ: فوالله يَا رَسُولَ الله، لَتُحَدّثَنّي ما الّذي أخْطَأْتُ؟ فقال النّبيّ صَلّى الله عَلَيْه وَسَلّمَ: لا تُقْسمْ يا أبا بكر".

90- Hadis koga prenose Buhari, Muslim, Ebu Davud, Tirmizi i Ibn Madže[1] od Ibn 'Abbasa, r.a., da je rekao: Ebu Hurejre je govorio da je jedan čovjek došao Poslaniku, s.a.w.s., nakon povratka sa Uhuda i rekao: Vidio sam u snu oblak iz kojeg je kapala maslo i med, i vidio sam ljude kako rukama uzimaju ono što iz oblaka kapa. Među njima je bilo onih koji su uzimali više i onih koji su uzeli manje. Zatim sam vidio uže koje je spojilo nebo sa zemljom i vidio sam te, o, Allahov Poslaniče, kako si uzeo uže i uzdigao se njime! Zatim je uže nakon tebe uzeo drugi čovjek i uzdigao se njime, pa je uže nakon njega uzeo treći čovjek i on se uzdigao njime, pa je nakon njega uže uzeo četvrti čovjek i uže se prekinulo sa njim, zatim je ponovo stiglo do njega i on se njime uzdigao!

Ebu Bekr je rekao: O, Allahov Poslaniče, ti si mi preči od oca i majke! Vallahi, dozvoli mi da protumačim ovaj san. – Poslanik, s.a.w.s., mu reče: "Protumači ga." Ebu Bekr nastavi: Što se tiče oblaka, on predstavlja islam; ono što kapa od masla i meda je Kur'an-i

---

1 Buhari, 12:345 i 379, Kitabu-t-Ta'bir; Muslim, 15:28, Kitabu-r-Ru'ja; Ebu Davud, 4:288, Kitabu-s-Sunne; Tirmizi, 3:252, Kitabur-Ru'ja i Ibn Madže, 2:1289, Kitabu ta'biri-r-Ru'ja. Verzija koja je pomenuta ovdje uzeta je iz zbirke njegovih predaja.

kerim, njegova slast i blagost, dok je ono što ljudi rukama uzimaju, to da neki iz Kur'ana uzimaju više, a neki manje. Uže koje je spojilo nebo sa Zemljom je Istina na kojoj si ti, postupaš po njoj i Allah te uzdiže. Zatim će nakon tebe drugi čovjek postupati po njoj i uzdignut će se, pa će i slijedeći čovjek postupiti tako i uzdignuti se njom, onda će po njoj postupiti i naredni čovjek, uže će se sa njim prekinuti, a zatim sići do njega i on će se ponovo njime uzdignuti!

O, Allahov Poslaniče, ti koji si meni ispred sviju, obavijesti me da li sam pogodio ili pogriješio? – Poslanik, s.a.w.s., reče: "Nešto si pogodio, a nešto si pogriješio!"[1]

---

[1] Imam Ahmed en-Nevevi u **Šerhu** (komentaru) **Sahih Muslima,** 15:19, u vezi ovog hadisa kaže: Ulema se razišla oko značenja Poslanikovih, s.a.w.s., riječi: "Nešto si pogodio, a nešto pogriješio." Ibn Kutejbe i drugi kažu: "To znači: Pogodio si u tumačenju njegovog značenja i pronašao si suštinu njegovog značaja, a pogriješio si zbog svoje inicijative da tumačiš bez naređenja za to!"
Drugi govore: "Ovo što je rekao Ibn Katade i oni koji se slažu sa njim nije ispravno, jer je Poslanik, s.a.w.s., dao dozvolu Ebu Bekru, rekavši mu: "Protumači ga." Ono u čemu je pogriješio je to što je zanemario objašnjenje i tumačenje nekih dijelova sna. Čovjek koji je usnio, rekao je: "Vidio sam oblak iz kojeg kapa maslo i med." Ebu Bekr r.a. je to protumačio Kur'anom, njegovom slašću i blagošću, što je značenje meda. Međutim, u tumačenju nije pomenuo masnoću, što predstavlja Sunnet Allahova Poslanika, s.a.w.s., Trebalo je da kaže: "Kur'an i Sunnet", na šta je ukazao i Tahavi. Drugi su rekli: "Greška je u tome što nije spomenuto svrgavanje 'Usmana, jer se u snu spominje da je uzeo uže i da mu se ono prekinulo, što dokazuje da se samo prekinulo. Ebu Bekr je protumačio da se čovjek dohvatio užeta koje mu se prekinulo, zatim je uže ponovo stiglo do njega i on se uzdigao njime. A 'Usman, r.a., je nasilno uklonjen, ubijen je, i vlast je drugom pripala."
Pravilno tumačenje sna je da ponovni silazak užeta znači da je nekom drugom iz njegovog naroda pripala vlast.
Hafiz ibn Hadžer je također u **El-Fethu,** 12:384, naveo pouke iz hadisa: "U njemu je sadržana dozvola alimu, čovjeku koji posjeduje znanje, da ga istakne i ispolji ako mu je nijjet kristalno čist i lišen umišljenosti." U ovakvom značenju je Ibn Hibban prenio ovaj hadis u svom **Sahihu,** 1:272. U njemu je govor alima ⇨

Ebu Bekr zatim reče: Vallahi, o, Allahov Poslaniče, reći ćeš mi šta sam pogriješio?[1] – Poslanik, s.a.w.s., reče: "Ne zaklinji se o Ebu Bekre!"

Iz domena obuke i uvježbanja Poslanik, s.a.w.s., je, također, nekima od ashaba pružao priliku da donose presude u prisustvu njega za parnice i sporove koji su iznijeti pred njim, s.a.w.s.

٩١- روى أحمد في **مسنده**، والدارقطني في **سننه**، واللفظُ له، عن عبد الله بن عَمْرو بن العاص رضي الله تعالى عنهما قال: جَاء رجلان يَختَصمان إلى رسول الله صَلَّى الله عَلَيْه وَسَلَّمَ، فقال رسول الله صَلَّى الله عَلَيْه وَسَلَّمَ لعَمْرِو بنِ العاص: اقْضِ بينهما، قال: وأنت ها هنا يا رسولَ الله؟

قال: نعم، قال: على ما أقضي؟ قال: إن اجتهدتَ فأصبتَ فلك عَشَرَةُ أُجور، وإن اجتهدتَ فأخطأتَ فلك أجر واحد.

91- Ahmed u svome **Musnedu** i Ed-Darekutni u svome **Sunenu**[2] prenose od 'Abdullaha b. 'Amra b. El-'Asa, r.a., da je rekao: Došla su kod Poslanika, s.a.w.s., dva čovjeka koji su se oko nečeg sporili. Poslanik, s.a.w.s., reče 'Amru b. El-'Asu: "Presudi im." U tvom prisustvu, o, Allahov Poslaniče?, reče 'Amr b. El-'As. – Poslanik, s.a.w.s., potvrdno odgovori. Zar će biti kako ja presudim? Pos-

---

o znanju uz prisustvo učenijeg i obrazovanijeg od njega, i to ako mu jasno dozvoli. Tako će njegove riječi biti uzimane u fetvama i propisima. Učeniku je dozvoljeno da zakletvom zahtijeva od učitelja da ga podučava propisima i znanju o vjeri.

[1] Ovaj hadis je dokaz za ono što ulema tvrdi, da je udovoljiti zakletvi obaveza. Zakletva je važeća samo ako u njenom udovoljenju nema smutnje niti izraženog napora ili tegobe, jer Poslanik, s.a.w.s., nije udovoljio zakletvi Ebu Bekra pošto je u njegovom zaklinjanju vidio negativnu stvar.

[2] U Ahmedovom **Musnedu**, 2:185, u **Sunenu** Ed-Darekutnija, 4:203, u senedu ovog hadisa je slabost kao što je rekao Hafiz ibn Hadžer u knjizi **Fethi-l-Bari**, 13:319.

lanik, s.a.w.s., odgovori: "Ako samostalno odlučiš i ispravno postupiš imat ćeš deseterostruku nagradu, a ako samostalno odlučiš i ispravno ne postupiš, imat ćeš jednu nagradu."

٩٢- عن عقبة بن عامر الجهني رضي الله عنه قال: "جَاءَ خَصْمَان إِلَى رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْتَصِمَانِ، فقال لي: قم يا عُقْبَةَ اقْضِ بَيْنَهُمَا، قلت: يا رسول الله، أَنْتَ أولى بذلك مِنِّي، قال: وإنْ كانَ، اقْضِ بينهما، فَإِنِ اجْتَهَدْتَ فأصبْتَ فلك عشرةُ أجور، وإنْ اجْتهدت فأخطأْتَ فلَكَ أَجْرٌ وَاحدٌ".

92- Prenose Ahmed i Ed-Darekutni također[1] od 'Ukbea b. 'Amira el-Džuhenija, r.a., da je rekao: Došli su kod Poslanika, s.a.w.s., dvojica zavađenih ljudi koji su se međusobno prepirali. Poslanik mi reče: "Ustani, o, 'Ukbeh, presudi im!" Rekao sam: O, Allahov Poslaniče, ti si pozvaniji za to od mene. Reče: "Pa i neka je tako, riješi spor među njima. Ako sam odlučiš i ispravno postupiš, imat ćeš deseterostruku nagradu, a ako sam odlučiš i loše postupiš, imat ćeš jednu nagradu."

٩٣- عن جارية بن ظفر الحنفي اليماني رضي الله عنه، قال: "إن دَارًا كانتْ بين أَخَوَيْنِ، فَحظرا في وسطها حظاراً، ثم هَلَكا وتَرَكَ كلٌّ واحد منهما عقباً، فادَّعَى كلٌّ واحد منهما أنَّ الحظارَ لَهُ من دون صاحبه، فَاخْتَصَمَ عَقِبَاهما إلى النبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فأرسل حُذَيْفَةَ بن الْيَمَانِ، فَقَضَى بَيْنَهُمَا، فقضى الحظار لِمَنْ وَجَدَ معاقدَ القُمُط تليه، ثم رَجَع فأخبرَ النبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فقال النبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أصبتَ وأحسنتَ".

---

[1] Imam Ahmed: **Musned**, 4:205; El-Hejsemi u **Medžme'u-z-Zevaidu**, 4:195, kaže da su prenosioci ovog hadisa zastupljeni u Sahihu; Ed-Darekutni: **Es-Sunen**, 4:203. Rekao sam: U ovom hadisu ima slabosti, koju je istakao Hafiz Ibn Hadžer, 13:319, i rekao sam: U njemu je čudno pominjanje nagrade za deset dobrih djela.

93- Prenose Ibn Madže i Ed-Darekutni[1] sa verzijom Ibn Madžea od Džarije b. Zafera el-Hanefija el-Jemamija, r.a., da je rekao: Dvojica braće su imali jednu kuću. Na polovini kuće su sazidali zid. Njih dvojica su umrli, a iza svakog od njih dvojice ostao je nasljednik. Svaki od njih je tvrdio da je zid samo njegov. Oba nasljednika su problem oko koga se spore iznijeli pred Poslanika s.a.w.s. On posla Huzejfu b. El-Jemana da riješi njihov spor. On je zid dodijelio onom na čijoj je strani bilo mjesto na kojem se vezala trska, zatim se vratio i obavijestio Allahovog Poslanika, s.a.w.s. Poslanik, s.a.w.s., mu je rekao: "Pogodio si i pravilno postupio."

19- Poslanik, s.a.w.s., je ispitivao ashabe da bi im izrazio priznanje za ispravan odgovor

Nekada je Poslanik, s.a.w.s., ispitivao neke od ashaba, pitao bi ih nešto iz znanja o vjeri, da bi otkrio njihovu pronicljivost i znanje. Kada bi neki od njih pogodio u odgovoru, on bi ga pohvalio i odao mu priznanje, udario bi se po grudima dokazujući mu da je dostojan ljubavi Allahova Poslanika, s.a.w.s., uvažavajući ga zbog njegovog ispravnog odgovora.

Iz ovog domena je primjer koga prenosi

٩٤- ما رواه مسلم عن أبي بن كعب رضي الله عنه – وكانت كنيته: أبا المنذر – قال: قال رسول الله صَلَّى الله عَلَيْه وَسَلَّمَ: "يا أبا المنذر، أي آية من كتاب الله معك أعظم؟ قال: قلت: الله ورسوله أعلم. قال: يا أبا المنذر أتدري أي آية من كتاب الله معك أعظم؟ قال: قلت:

قال تعالى : ﴿ ٱللَّهُ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ٱلْحَيُّ ٱلْقَيُّومُ ﴾ [البقرة:٢٥٥]

[1] Ibn Madže, 2:785, u knjizi Al-Ahkam i Ed-Darekutni, 2:229, u knjizi El-Akdije ve-l-Ahkam.

قال: فضرب في صدري وقال: لِيَهْنِكِ العلمُ أبا المنذر".

94- Muslim[1] od Ubejja b. Ka'ba, r.a., čiji je nadimak bio Ebu-l-Munzir. Govorio je: Rekao je Allahov Poslanik, s.a.w.s.: "O, Ebu-l-Munzire, koji je ajet iz Allahovog Kitaba po tebi najuzvišeniji?" Ebu-l-Munzir govori: Rekao sam: Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju. – Poslanik reče: "O, Ebu-l-Munzire, da li znaš koji je ajet Allahove Knjige najuzvišeniji?" El-Munzir govori: Rekao sam: *Allahu la ilahe illa huve-l-hajjul-kajjum.*"

Reče: Poslanik je udario po mojim grudima i rekao: "Budi sretan sa znanjem!"

٩٥- روى أبو داود ، والترمذي ، والدارميُّ ، وابن سعد، والقاضي وكيع، عن مُعَاذ بنِ جبل رضي الله عنه قال: "لَمَّا بَعَثني رسولُ الله صَلَّى الله عَلَيْه وَسَلَّمَ إلى اليَمَن، قال لي: كيف تقضي إن عَرَض لك قضاء ؟ قلتُ : أقضي بكتاب الله، قال: فإن لم تَجد في كتاب الله ؟ قلتُ : أقضي بسُنَّة رسولِ الله، قال: فإن لم تَجد في سنَّة رسولِ الله ؟ قلتُ :أجتَهِدُ برأيي ولاآلو-أي لا أقصِّر-.

قال: فضَرَب رسولُ الله صدري بيده، وقال: الحمدُ لله الذي وَفَّقَ رسولَ رسولِ الله لما يُرضي رسولَ الله".

95- Hadis koga prenose Ebu Davud, Et-Tirmizi, Ed-Darimi, Ibn Sa'd, El-Kadi i Veki'[2] od Mu'aza b. Džebela, r.a., da je rekao: Pošto je Poslanik, s.a.w.s., odlučio da me pošalje u Jemen, upitao me je: "Kako ćeš suditi ako se budeš našao pred sporom?" Odgovorio sam: Sporove ću rješavati uz pomoć Allahove Knjige. –

---

[1] 6:93, Kitabu Salati-l-Musafirine.

[2] Ebu Davud, 3:303, Kitabu-l-Akdijeh; Tirmizi, 6:68, Kitabu-l-Ahkam; Ed-Darimi, **Sunen,** 1:55; Ibn Sa'd **Et-Tabekatu-l-Kubra**, 2:437 i El-Kadi Veki', **Ahbaru-l-Kudati**, 1:97. Ibn Kesir u svom **Tefsiru**, 1:7, govori: "Ovaj hadis je po svom senedu dobar."

Poslanik je ponovo rekao: "A ako rješenje ne nađeš u Allahovoj Knjizi?" – Sudit ću po sunnetu Allahova Poslanika, s.a.w.s.," odgovorio je. Zatim je rekao: "A ako ni u Poslanikovom sunnetu ne budeš našao rješenje?" Rekao sam: Postupit ću prema vlastitom mišljenju (ličnom idžtihadu), i neću činiti propuste.

Rekao je: Poslanik, s.a.w.s., je rukom udario po mojim prsima i rekao: "Hvala Allahu koji je uputio poslanika Allahovog Poslanika na postupak kojim je Allahov Poslanik zadovoljan."

20- Poslanikovo poučavanje šutnjom i potvrđivanjem

Ovo je jedan od dijelova sunneta o kojem poznavaoci vjere i muhaddisi govore sa izvješćima šta se dešavalo pred Poslanikom, s.a.w.s., riječima i djelom muslimana, a što je Poslanik, s.a.w.s., odobrio šutnjom ili ispoljavanjem odobravanja. To je njegov način objašnjenja dozvoljenosti i dopuštenosti tog govora ili djela. Mnogo je znanstvenih stvari uzeto od Poslanika, s.a.w.s., na ovaj način. Dovoljno je ovdje da spomenem dva hadisa iz ovog domena.

٩٦- عن عَوْن بن أبي جُحَيْفَة، عن أبيه قال: "آخى رَسُولُ الله صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَ سَلْمَانَ وَأَبِي الدَّرْدَاء فَزَارَ سَلْمَانُ أَبَا الدَّرْدَاء فَرَأَى أُمَّ الدَّرْدَاء مُتَبَذِّلَةً. فقَالَ: مَا شَأْنُك مُتَبَذِّلَةً قالَتْ: أَخُوكَ أَبُو الدَّرْدَاء لَيْسَ لَهُ حَاجَةٌ فِي الدُّنْيا.

فَجَاءَ أَبُو الدَّرْدَاء قَرَّبَ إليه طَعَاماً فقَالَ لسلمان: كُلْ فَإِنِّي صَائِمٌ. قال مَا أَنَا بآكل حَتَّى تَأْكُلَ، قالَ فَأَكَلَ. فَلَمَّا كَانَ اللَّيْلُ ذَهَبَ أَبُو الدَّرْدَاء يَقُومُ. فَقَالَ لَهُ سَلْمَانُ: نَمْ، فَنَامَ. ثُمَّ ذَهَبَ يَقُومُ، فقال: نَمْ فَنَامَ. فَلَمَّا كَانَ آخرُ الليل قَالَ سَلْمَانُ قُمْ الآنَ، قال: فَصَلَّيَا. فَقَالَ له سلمان: إنّ لِرَبِّكَ عليك حَقًّا، وَلِنَفسكَ عَلَيْكَ حَقًّا، وَلأَهْلِكَ عَلَيْكَ حَقًّا، فَأَعْطِ كُلَّ ذي حَقٍ حَقَّهُ.

فأتى – أبو الدرداء – النبيّ صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَذَكَرَ ذَلِكَ لَهُ، فَقَالَ النبيّ صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: صَدَقَ سَلْمَانُ".

96- Buhari prenosi[1] od Ebi Džuhajfa Vehbija b. 'Abdullaha, r.a., da je rekao: Allahov Vjerovjesnik, s.a.w.s., je pobratimio Selmana i Ebu ed-Darda'a.[2] Selman je otišao u posjetu Ebu ed-Darda'u. Kada je vidio njegovu suprugu obučenu u staru odjeću, on joj se obrati: Šta je sa tobom? – Ona mu odgovori: Tvoj brat Ebu Derda' nema potrebu za ovim svijetom.[3] – Ebu Derda' je došao, spremio mu hranu i rekao Selmanu: Jedi, ja postim. – Neću jesti dok ti ne jedeš, – odgovori mu Selman. Tada on pristade da jede. Kada je nastupila noć, Ebu Derda' ustade da obavi namaz. Selman mu reče: Spavaj! – I on ga posluša. Zatim je ponovo ustao da obavlja namaz, a Selman mu ponovo reče: Spavaj! – Kada je nastupila posljednja trećina noći, Selman mu reče: Sada ustaj! – Klanjali su, zatim mu se Selman obratio: Ti prema svom Gospodaru imaš obaveze, zatim prema sebi, prema svojoj porodici[4]; prema svakom kome si obavezan ispuni obavezu!

Ebu Darda' je došao Poslaniku, s.a.w.s., i ispričao mu to[5], a Poslanik, s.a.w.s., mu je rekao: "Istinu je rekao Selman."[6]

---

1 4:182, Kitabu-s-Savm i 10:442, Kitabu-l-Edeb.

2 Hafiz bi Hadžer u svom **Fethu-l-Bariju**, 4:182, kaže: "Pominje se bratimljenje između ashaba dva puta. Prvi put prije Hidžre između muhadžira radi solidarnosti i pomoći. Tada su se pobratimili Zejd b. Harise i Hamza b. 'Abdulmuttalib. Zatim je Vjerovjesnik, s.a.w.s., pobratimio muhadžire i ensarije nakon Hidžre i njegovog dolaska u Medinu. U hadisu 'Abdurrahmana b. 'Avfa stoji: "Pošto smo stigli u Medinu Poslanik, s.a.w.s., je pobratimio mene i Sa'da b. er-Rabi'a."

3 Znači da izbjegava žene i u potpunosti se predaje ibadetu.

4 U Tirmizijevoj predaji stoji dodatak: "...prema gostima imaš obavezu". U predaji Ed-Darekutnija stoji dodatak: "Posti, jedi, spavaj i prilazi svojoj supruzi."

5 U Tirmizijevoj predaji se spominje da su njih dvojica došli (u dvojini). U predaji Ed-Darekutnija stoji "Zatim su njih dvojica izašli na namaz, a Ebu Derda' se približio Poslaniku da ga obavijesti o onom šta mu je Selman rekao."

6 Što znači u svemu što je pomenuo. U potvrđivanju Poslanika, s.a.w.s., Selmanovih riječi je njegova vidna vrlina.

٩٧- روى أبو داود عن عَمْرو بن العاص قال: "احتلمتُ في ليلة باردة في غزوةِ ذات السَّلاسِل، فأشفقت إن إغتسلتُ أن أَهلك ، فتيمَّمتُ ثم صلَّيتُ بأصحابي الصبح، فذكروا ذلك للنبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فقال: يا عَمْرو، صلَّيتَ بأصحابك وأنت جُنُب؟ فأخبرتُه بالذي منعني من الاغتسال، وقلت: إني سمعتُ الله يقول: ﴿ولا تَقتُلوا أنفسكم إن الله كان بكم رحيما﴾ ، فضَحِك رسولُ الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ و لم يقل شيئاً".

97- Prenosi Ebu Davud[1] od ‘Amra b. El-‘Asa da je rekao: Jedne hladne noći na vojnom pohodu u oblasti Selasil[2] u snu sam postao džunub. Pobojao sam se da ću, ako se okupam, nastradati. Uzeo sam tejemmum i klanjao sabah-namaz sa ashabima. Ashabi su to spomenuli Poslaniku, s.a.w.s., a on je rekao: "O, ‘Amre, klanjao si sa ashabima, a bio si džunub?" Obavijestio sam ga šta me je spriječilo da se okupam i dodao sam: Čuo sam Allahove riječi: *"Ne ubijajte sami sebe Allah je prema vama Milostiv."* Poslanik, s.a.w.s., se nasmijao i ništa drugo nije rekao.[3]

21- Poučavanje kroz trenutne situacije

Poslanik, s.a.w.s., je često koristio nastale okolnosti i prilike prilagođavajući ih onome što je želio da prezentira. Pravio bi spoj između aktuelnog stanja i informacija koje je namjeravao da istakne

---

[1] 1:141, Kitabu-t-Tejemmum.

[2] Ime vode u oblasti Džuzama, iza doline El-Kura. Između nje i Medine je deset dana hoda. Ta bitka se dogodila u mjesecu džumade-l-'ula, osme godine po Hidžri.

[3] U osmjehu Poslanika, s.a.w.s., je dokaz za dozvoljenost uzimanja tejemmuma pri velikoj hladnoći, jer se njegov osmjeh smatra gestom odobravanja i potvrde ispravnosti takvog postupka. Osmjeh Poslanika, s.a.w.s, je snažniji dokaz u odobravanju nekog postupka od njegove šutnje.

i plasira, što je za one kojima se obraćao bivalo razumljivije, jasnije i najsnažnije poimanje onog što čuju i što im se govori.

٩٨- عن جابر رضي الله عنه: "أنَّ رَسُولَ الله صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مرَّ بالسُّوق، دَاخلاً منْ بَعْضِ الْعَالية، والناس كَنَفَيْه، فمرَّ بجَدْيٍ مَيِّت أسَكَّ، فتَنَاوَلَه فَأَخَذَ بأُذُنه، ثم قال: أَيُّكُم يُحبُّ أَنَّ هذا له بدرهم؟ قالوا: ما نُحبُّ أَنَّه لنا بشيء، وما نصنع به؟ قال: أَتُحبُّون أَنَّه لكم؟ قالوا: والله لو كان حَيًّا كان هذا السَّكَكُ عَيْبًا فيه، لأنه أساكّ، فكيف وهو ميِّت!؟ فقال: فوالله للدُّنيا أَهْوَنُ على الله من هذا عليكم".

98- Muslim[1] prenosi od Džabira, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.w.s., prošao pijacom dolazeći iz pravca 'Alije[2], a ljudi su bili sa njegove obje strane. Prošao je pored mrtvog jareta malih ušiju. Dohvatio ga je, uzeo za uši i rekao: "Ko od vas želi da ovo za jedan dirhem bude njegovo?" Odgovoriše: Ne želimo od njega ništa, šta ćemo raditi sa njim? – Poslanik, s.a.w.s., nastavi: "Želite li ga, a da vas ništa ne košta?" Odgovoriše: Vallahi, i da je živo, bilo bi sa nedostatkom, a kako je tek mrtvo?! – Poslanik, s.a.w.s., reče: "Vallahi, ovaj svijet je Allahu manje vrijedan nego što ono za vas vrijedi."

٩٩- روى البخاري ومسلم عن عمر بن الخطاب رضي الله عنه قال: "قَدِمَ على النبي صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَبْيٌ، فإذا امرأةٌ من السَّبْي تَحلُبَ ثَدْيَاها تَسْعَى، إذ وَجَدَتْ صَبِيًّا-لها- في السَّبْي، أَخَذَتْهُ فألصَقَتْه بِبَطْنِها وأرضعَته، فقال لنا النبي صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَتُرَوْن هذه طارِحةً وَلَدَها في النار؟ قلنا: لا، وهي تَقْدِرُ على أن لا تطرحه، فقال: لَلّهُ أرحَمُ بعباده من هذه بوَلَدها".

99- Prenose Buhari i Muslim[3] od 'Umera b. El-Hattaba, r.a., da je rekao: Prispjeli su Poslaniku, s.a.w.s., zarobljenici[1]. Ženi

---

[1] 18:93, Na početku knjige Ez-Zuhd ve-r-Reka'ik.

[2] Seoska oblast u blizini Medine.

[3] Buhari, 10:360, Kitabu-l-Edeb.

koja je bila među zarobljenicima teklo je mlijeko iz prsa i ona je, žureći, tražila svoje odojče. Našla ga je među zarobljenima, uzela ga u naručje, prilijepila uza se i podojila ga.[2] Poslanik, s.a.w.s., na to reče: "Mislite li da bi ona bacila svoje dijete u vatru?" Odgovorili smo: Ne, ne bi ga bacila dok bi bila u stanju čuvati ga i štititi. – Poslanik, s.a.w.s., reče: "Allah je zasigurno milostiviji prema svojim robovima nego ona prema svome djetetu."[3]

Poslanik, s.a.w.s., je iskoristio spomenuti događaj koji se dogodio neposredno pred njim i ashabima, pri kojem je viđena nježnost i milost majke koja je našla svoje izgubljeno odojče. Njime je napravio paralelu i poređenje sa milošću Uzvišenog Allaha, kako bi upoznao ljude sa milošću, rahmetom Gospodara ljudi prema Njegovim robovima. Poslanik, s.a.w.s., bez prikladnog povoda u ovom smislu nije im se obraćao, međutim, u ovom događaju našao je adekvatnu priliku da im se obrati, što je bila lekcija i objašnjenje širine Allahove milosti i Njegove blagosti prema Njegovim stvorenjima. (***Allah je milostiv robovima Svojim***[4]).

١٠٠- عن جَرِير بْنَ عَبْدِ اللّهِ البجلي رضي الله عنه، قال: "كُنّا جُلُوساً ليلةً
عِنْدَ رَسُولِ اللّهِ صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، إِذْ نَظَرَ إِلَى الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ فَقَالَ: "إِنَّكُمْ سترَوْنَ

---

[1] Zarobljenik je bio iz plemena Hevazin.

[2] Drugim riječima, ona se u takvom stanju iznenadila nalaženjem svog djeteta među zarobljenim. Uzela ga je toplim zagrljajem, prigrlila ga srcem i grudima, sretna što ga je srela, jer je on za nju nešto najvrjednije i srcu najbliže.

[3] Hafiz ibn Hadžer u **Fethu-l-Bariju**, 1:361, objašnjavajući ovaj hadis i pouke koje iz njega proizlaze, govori sljedeće: "U njemu se navodi primjer onog što se doseže čulima i onog čija spoznaja posredstvom čula nije moguća, radi sticanja spoznaje stvari u njihovom stvarnom obliku, iako ono što je kao primjer uzeto nije moguće dosegnuti i spoznati, jer Allahovu milost nije moguće pojmiti umom. Medutim, i pored toga Allahov Poslanik, s.a.w.s., ju je primjerom pomenute žene uspio približiti i učiniti dojmljivom slušaocima.

[4] El-Bekare, 207.

رَبَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَمَا تَرَوْنَ هَذَا الْقَمَرَ، لاَ تُضَامّونَ فِي رُؤْيَتِه. فَإِنِ اسْتَطَعْتُمْ أَنْ لاَ تُغْلَبُوا عَلَى صَلاَةٍ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْل غُرُوبِهَا، فافعلوا، ثُمَّ قَرَأَ جَرِيرٌ: ﴿وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا﴾

100- Prenosi Buhari[1] od Džerira b. 'Abdullaha El-Bedželija, r.a., da je rekao: Jedne noći sjedili smo sa Poslanikom, s.a.w.s., kad se on zagleda u Mjesec koji je bio pun i reče:

"Na Sudnjem danu vidjet ćete vašeg Gospodara kao što vidite ovaj Mjesec i nećete biti u gužvi kada Ga budete gledali! A ako ne budete prisiljeni da klanjate namaz neposredno prije izlaska i zalaska Sunca, onda nemojte to činiti, a zatim je proučio ajet: *"Zato strpljivo podnosi ono što oni govore i veličaj Gospodara svoga i zahvaljuj Mu prije sunčeva izlaska i prije zalaska,"*[2]

Poslanik, s.a.w.s., je iskoristio posmatranje Mjeseca od strane ashaba u njegovoj punoj veličini objašnjavajući im da će gledanje Uzvišenog Allaha na Ahiretu za stanovnike Dženneta biti ovako jasno sa takvom lahkoćom i jednostavnošću.

---

[1] 2:27, u knjizi Mevakitu-s-Salati; 8:458, Kitabu-t-Tefsir; 13:357, Kitabu-t-Tewhid.
[2] Kaf, 39.

22- Podučavanje šalom i igrom[1]

Poslanik, s.a.w.s., se nekada u pojedinim prilikama šalio i poigravao sa svojim ashabima, međutim, i tada nije ništa osim istine govorio.[2] Podučavao ih je mnogim stvarima iz znanja o vjeri kroz šalu i igru.

١٠١- روى البخاري، ومسلم ، وأبو داود ، والترمذي، وابنُ ماجَهْ، واللفظُ لأبي داود، عن أنس بن مالك رضي الله عنه قال: "كان رسولُ الله صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

1 Duhovita šala i igra odmara insana i umanjuje tegobe umora koje ga prate. Život nije izuzet od trenutaka gorčine i neprijatnosti, zato šala, igra i zabava umanjuju njihovo negativno djejstvo na ličnost. Čovjek uz smijeh i vedrinu saznaje i uči više nego što uči u stanju namrštenosti i ljutitosti. Prijatne li šale koja podučava i produhovljenog govora koji upućuje! Konstantna ozbiljnost dovodi do umora razuma i posustalosti ideja. Duhovita i blaga šala s vremena na vrijeme regeneriše čovjekovu dinamiku i pažnju. Najučenijeg li mudrog učitelja, dostojanstvenog, dobroćudnog i milostivog, Poslanika, s.a.w.s., Ibn Kutejbe, Allah mu se smilovao, rekao je: "Poslanik, s.a.w.s., se šalio, a ljudi su obavezni da ga oponašaju i slijede. Da je ostavio slobodnije ponašanje, veseo izraz lica, a držao se namrštenosti i ljutitosti, ljudi bi sebe tako izgrađivali, što bi bilo suprotno naravi čovjeka. Šalio se, da bi se i oni šalili, međutim, i u šali ništa drugo osim istine nije govorio."
Imam En-Nevevi u knjizi **El-Ezkar**, str. 29.: "Šala koja je zabranjena je ona u kojoj ima pretjeranosti i neumjerenosti i ustrajnosti u tome, što uzrokuje pretjeran smijeh i nemilosrdnost srca, odvraća od sjećanja na Uzvišenog Allaha i razmišljanja za dobrobit vjere. Često puta dovodi do činjenja nepravde, uzrokuje mržnju, ruši dostojanstvo i respekt. Dok je šala, koja je lišena pomenutih stvari, dozvoljena, jer je takvu šalu Poslanik, s.a.w.s., prakticirao ne tako često, ali onda kada je to bilo u interesu i od koristi. Za takvu šalu nema apsolutno zabrane, ona je čak poželjna i lijepo ju je činiti uz opisan način.

2 Prenosi Tirmizi, 3:241, u El-Birru ve-s-Sile od Ebu Hurejrea, r.a., da je rekao: - عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: "قالوا: يا رسول الله، إنك تُداعِبُنا؟! قال: إني لا أقولُ إلاَّ حَقًّا". - Rekli su: "O, Allahov Poslaniče, ti se poigravaš nama?" Odgovorio je: "Ja, zaista, samo istinu govorim!" Tirmizi navodi da je ovaj hadis hasen, autentičnog seneda, a da njihove riječi "ti se poigravaš sa nama", znače: "ti se šališ sa nama."

يَدخُل علينا، ولي أخ صغيرٌ يُكنَّى أبا عُمَير ، وكان له نُغَرٌ يَلعَبُ به ، فمات، فدخَل عليه النبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذاتَ يوم فرآه حزيناً، فقال: ما شأنه؟ قالوا: مات نُغَرُه، فقال: يا أبا عُمَير ما فَعَل النُّغَير"؟

101- Prenose Buhari,[1] Muslim,[2] Ebu Davud, Tirmizi i Ibn Madže sa Ebu Davudovom verzijom od Enesa b. Malika, r.a., da je rekao: Poslanik, s.a.w.s., je dolazio kod nas. Ja sam imao mlađeg brata koji se zvao Ebu 'Umejr koji je imao malu pticu poput vrapca, sa kojom se igrao. Ona mu je uginula, a toga dana i Poslanik, s.a.w.s., je došao. Kada ga je video tužna upita: "Šta mu je?" Odgovoriše mu: Uginula mu je ptičica. – Poslanik, s.a.w.s., mu reče: "O, Ebu 'Umejre, šta je to uradila ptičica?"[3]

---

[1] 1:526, Kitabu-l-Edeb.

[2] 14:128, Kitabu-l-Adab.

[3] U hadisu Enesa b. Malika brojne su pouke:
1) odluka imama u izboru posjete, zijareta onih koje on želi;
2) druženje i veza sa jednima, izuzimajući druge;
3) dopuštenost pružanja znanja onome koji će se koristiti njime;
4) dopuštenost šale;
5) dozvoljeno je davanje kun-je (nazivanje po djetetu sa Ebu...) i onome kome se nije rodilo dijete;
6) dopuštenost poigravanja djece sa pticom uz uslov da je ne zlostavljaju i muče;
7) dozvola trošenja novca na ono što dijete razonodi, uz uslov da je dozvoljeno;
8) mogućnost držanja ptice u kavezu ili tome slično;
9) obraćanje ljudima na način primjeren njihovoj inteligenciji i uzrastu;
10) dozvola dozivanja osobe po imenu u deminutivnom obliku, uz uslov da mu to ne smeta, kao u primjeru: "O Ebu 'Umejre";
11) dozvoljenost pitanja u vezi čega je onaj koji pita obaviješten, uz uslov da u tome ne bude ismijavanja ili ruganja.
Neki alimi su ovaj hadis tumačili u posebnim, nezavisnim djelima i izvodili iz njega više od šezdeset koristi, kao što je u **Fethu-l-Bariju**, 1:481, dok su neki

⇨

١٠٢- عن أنس رضي اله عنه قال: "إن رجلا استحمل رسول الله صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فقال له رسول الله صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إني حاملك على وَلَد النَّاقة، فقال الرَّجُلُ: يا رسول الله، ما أصنع بولد الناقة؟ فقال رسول الله صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: هل تَلِدُ الإبلَ إلاَّ النُّوقُ؟"

102- Prenose Ebu Davud i Tirmizi[1] od Enesa, r.a., da reka-o: Jedan čovjek je zatražio od Poslanika, s.a.w.s., da mu kao sadaku da mužjaka deve, da bi ga koristio za prijevoz svojih stvari. Poslanik, s.a.w.s., mu reče: "Ja ću ti dati mladunče deve." "Šta ću raditi sa mladunčetom deve? – uzvrati čovjek. Poslanik, s.a.w.s., reče: "Da li deve rađa neko osim kamila?"

Poslanik, s.a.w.s., mu je posredstvom ove jednostavne šale ukazao da mužjak, pa makar bio veliki, onaj koji nosi teret, ne prestaje biti mladunče kamile.[2]

---

izveli više od trista pouka, kako na to ukazuje šejh Abdulhajj el-Kitani, Allah mu se smilovao, u djelu **Et-Teratibu-l-idarijje**.

Izuzetni naučnik, historičar i književnik El-Mekkari u knjizi **Nefhu-t-tib**, 6:215, u petom poglavlju, prilikom spominjanja govora Lisanuddina b. El-Hatiba koji je opisivao grad Miknasu, kaže: Ibn Sabbag je na predavanju koje je održao u Miknasi nabrojao četiristo pouka iz hadisa "O, Ebu 'Umejre, šta je uradila ptičica?"

[1] Ebu Davud, 4:300, Kitabu-l-Edeb; Tirmizi, 8:158, Kitabu-l-Biri ve-s-Sile i Tirmizi: **Eš-Šemail,** str. 152.

[2] U Poslanikovom duhovitom odgovoru nalazi se upozorenje Poslanika, s.a.w.s., onom koji uči i drugima da, kada čuju riječi, trebaju iste razmotriti i razumjeti prije nego se upuste u razgovor. Ovo je vrlo važno pravilo i nužno je da ga onaj koji poučava prihvati kako bi bio uspješan. Druga pouka ovog odgovora je da Poslanik – učitelj nije govorio osim istine, kao i da je htio skrenuti pažnju ka spoznaji suptilnih pojmova.

23- Poslanikovo poučavanje uz zaklinjanje

Poslanik je, s.a.w.s., često svoj govor počinjao zaklinjanjem upozoravajući time na važnost onoga što će reći, dajući snagu i podršku propisu kojeg će izreći.[1]

١٠٣- رَوَى مسلم عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "والذي نَفْسِي بيده، لا تَدْخُلون الجَنَّةَ حتى تُؤْمِنُوا ، ولا تُؤْمِنُوا حتى تَحابُّوا، أوَلا أَدُلُّكم على شيءٍ إذا فَعلْتُموه تَحابَبْتُم ؟ أَفشُوا السلامَ بينكم".

103- Muslim[2] prenosi od Ebu Hurejrea, r.a., da je rekao: Rekao je Allahov Poslanik, s.a.w.s.: "Tako mi Onoga u čijim je rukama moja duša, nećete ući u Džennet dok ne vjerujete, a nećete vjerovati dok se međusobno ne budete voljeli. Hoćete li da vas uputim na nešto radi čega ćete, ako ga budete prakticirali, voljeti jedni druge? Širite selam među vama!"[3]

---

[1] Imam Ibn Kajjim, Allah mu se smilovao, u **I'lamu-l-Muvekki'ine**, 4:165, zatim u **Zadu-l-Me'ad**, 2:313, kaže: "Allahov Poslanik, s.a.w.s., se za istinu koju je dostavljao zaklinjao na više od osamdeset mjesta, što se nalazi u autentičnim, sahih zbirkama. Uzvišeni Allah mu je naredio zaklinjanje kao potvrdu istine koju je obznanjivao na tri mjesta u Kur'anu: u suri Junus, 53. ajet (Reci: "Jest, Gospodara mi moga, zaista je istina i vi nećete moći umaći!); u suri Saba', 3. ajet (Reci: "Hoće, tako mi Gospodara moga, koji zna i ono što je skriveno, zacijelo će vam doći") i u suri Et-Tegabun, 7. ajet (Reci: "Hoćete, Gospodara mi moga, sigurno će te biti oživljeni, pa ćete o onome šta ste radili, doista, biti obaviješteni!" – a to je Allahu lahko).

[2] 2:35, Kitabu-l-Iman.

[3] Imam En-Nevevi je navodi u **Šerhu Sahihi Muslim**, 2:10 i 10:36. U ovom hadisu je veliki podsticaj na širenje selama i njegovo upućivanje svim muslimanima, onome ko ti je poznat, kao i onome ko nije. Selam je prvi razlog povjerenja i ključ pridobijanja ljubavi. Njegovim širenjem se uspostavlja međusobna duhovna bliskost muslimana, ispoljavaju se njima svojstvena obilježja kojih nema kod drugih naroda. Širenjem selama krotimo i treniramo vlastiti nefs, neophodnu skromnost i veličanje muslimanskih svetinja.

⇨

١٠٤- رَوَى مسلم عن أَنَس رضي الله عنه عن النبي صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قال: "والذي نفسي بيده، لا يُؤْمِنُ عبدٌ حتى يُحِبَّ لجارِهِ -أوقال:-لأخيهِ ما يُحِبُّ لنفسه".

104- Prenosi Muslim[1] od Enesa, r.a., od Poslanika, s.a.w.s., da je rekao: "Tako mi Onoga u čijim je rukama moja duša, rob nije vjernik dok ne želi svome susjedu – (ili, kako se spominje - svome bratu) – što želi i sebi."[2]

١٠٥- عن أبي شريح الخزاعي رضي الله عنه، أنَّ رسول الله صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قال: "والله لا يُؤمن! والله لا يُؤمن! والله لا يُؤمنُ! قيل: من يا رسولَ الله؟ قال: الَّذي لاَ يَأْمَنُ جَارُهُ بَوَائِقَهُ".

105- Buhari[3] prenosi od Ebi Šurejha el-Huzai'ja, r.a., da je Poslanik, s.a.w.s., rekao: "Vallahi, nije vjernik (ne vjeruje)! Vallahi,

Kadi 'Ijad, Allah mu se smilovao, kaže: "Duhovna bliskost i prisnost kod muslimana je jedan od farzova islama, stub šeriata i simbol islamskog jedinstva. Ovim hadisom se podstiče širenje simbola ovog ummeta, a to je selam".

Na osnovu ovog hadisa i drugih, u kojim se navodi zaklinjanje Poslanika, s.a.w.s., zaključujemo slijedeće: Dozvoljenost zaklinjanja onog koji poučava, i kada se to zahtijeva od njega, radi naglašavanja onog čemu ih obavještava, veličanja i isticanja njegove iskrenosti, osobenosti i utjecaja. Brojni su hadisi koji sadrže zaklinjanje Poslanika, s.a.w.s., njihov broj je viši od osamdeset hadisa koje pominje imam Ibn Kajjim.

1 2:17, Kitabul-Iman.

2 Ulema kaže: Ono što se hoće riječju *brat* u sintagmi "...dok ne želi svome bratu..." je univerzalno bratstvo koje obuhvata nevjernika i muslimana (pripadnike islama i one koji to nisu): Željeti nevjerniku ono što želiš i sebi – da prihvati islam, a pripadniku islama da ustraje u islamu. Iz ovog razloga dova za *hidajet* – uputu nevjernika, spada u mustehabe, (poželjnu stvar). Nijekanje, odnosno poricanje imana ovim hadisom se tumači kao negiranje potpunog imana onoga koji nije želio svom bratu ono što je želio sebi.

3 10:370, Kitabu-l-Edeb.

nije vjernik! Vallahi, nije vjernik!" Rekoše: Ko, o, Allahov Poslaniče? – Reče: "Onaj od čijeg zla i štete nije siguran njegov susjed."

Zaklinjanje Allahovog Poslanika, a on je onaj koji je istinoljubiv i vjerodostojan, u ovim hadisima nije bilo ni radi čega osim da ukaže na značaj utjecaja selama, koji je simbol i obilježje islama na učvršćivanju veze i ljubavi među ljudima; upozorenje na nužnost opredjeljenja ka humanosti i dobru prema susjedu i bratu; opomena na odvratnost lošeg odnosa prema susjedu i otežavanja mu života. Čak se ovim hadisom niječe postojanje imana kod onog koji postupa suprotno uputama Allahovog Poslanika, s.a.w.s.

24- Ponavljanje hadisa po tri puta

Poslanik, s.a.w.s., je ponavljao svoj govor potvrđujući sadržaj onoga što govori, ukazujući onom kome ga saopćava na njegovu važnost i značaj i da bi ga onaj koji ga čuje razumio i ispravno govorio. Imam Buhari je priredio poglavlje posvećeno ovom: "Ko je ponavljao hadis tri puta da bi bio razumljiviji,"[1] o čemu je zabilježio i sljedeća dva hadisa.

---

[1] 1:188-189, Kitabu-l-'Ilm, Hafiz Ibn Hadžer govori u **Fethu-l-Bariju**, 1:189: Ibnu-l-Munejjir je rekao: "Buhari je ovim poglavljem upozorio na odgovor onom koji ponavljanje hadisa smatra pokuđenim i na onog koji je uskratio učeniku ponavljanje koji to smatra tromošću i glupošću.
Istina je da to zavisi od razlike u nadarenosti i talentu. Medutim, nije nikakav nedostatak niti ružna stvar za onog koji želi da sazna da traži ponavljanje, niti onaj koji govori ima opravdanje da ne ponovi. Naprotiv, ponavljanje je važnije od prvobitnog objašnjenja, koje je obavezno."
Ibn Tin kaže: "Iz hadisa zaključujemo da, nakon tri ponavljanja, sa predavača spada odgovornost u objašnjavanju". Kraj Ibn Hadžerovog citata.
Buhari je jedno poglavlje **Sahiha** (1:196) naslovio: "Ko je čuo nešto, a nije razumio, treba da ponovi pitanje dok mu ne bude jasno". U njemu bilježi hadis Ibn Ebi Mulejkea u kome stoji da, kada bi 'Aiša, Poslanikova supruga, nešto čula i ne bi razumjela, pitala bi o tome dok ne bi shvatila. Poslanik, s.a.w.s., je rekao: "Kome bude traženo da položi račun o svojim djelima, izložen je kazni."
⇨

١٠٦- عن أنس رضي الله تعالى عنه عن النبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أنه كان إذا تَكَلَّم بكلمةٍ أعادَها ثلاثاً حتى تُفهَم عنه.

106- Od Enesa, r.a., bilježi se o Poslaniku, s.a.w.s.: On bi riječ koju bi rekao ponovio tri puta kako bi bila shvaćena od njega.

١٠٧- عن عبد الله بنِ عَمْرو رضي الله تعالى عنهما قال: تَخلَّفَ رسولُ الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ في سَفَرٍ سَافَرناه، فأدرَكنا وقد أرْهَقَتْنا الصلاةُ صلاةُ العصرِ، ونحن نتوضَّأ، فجَعلْنا نَمْسَحُ على أرجُلنا، فنادى بأعلى صوتهِ (وَيلٌ للأَعْقَابِ من النار) مَرَّتين أو ثلاثاً.

107- I od 'Abdullaha b. 'Umera, r.a., bilježi se da je rekao: Poslanik, s.a.w.s., je na jednom od putovanja zaostao za nama. Kada nas je stigao sustiglo nas je vrijeme ikindije-namaza. Uzimali smo abdest, ali smo po nogama samo mesh činili, a on je glasno viknuo dva ili tri puta: "Teško petama od vatre!"[1]

١٠٨- عن أبي معاذ بن جبل رضي الله عنه: "أنَّ رسولَ الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ بالناس قَبْلَ غَزْوَةَ تَبُوك فلمَّا أنْ أصْبَح صلىَّ بالنَّاسِ صلاةَ الصُّبْحِ ثُمَّ إنَّ

Aiša r.a. je rekla: "Rekao sam: "Zar Uzvišeni Allah ne kaže: "lahko će račun položiti." Rekla je: "Rekao je Vjerovjesnik, s.a.w.s.: "To je izlaganje djela. Međutim, onaj kome bude traženo da položi račun, nastradat će."

[1] Izgovarajući glasno "Teško petama od vatre," Poslanik iznosi prijetnju onom ko nije potpuno oprao noge, njihov zadnji dio.
U hadisu nalazimo pouke poput: podučavanje onog koji nije dovoljno obaviješten i upućen, povišenost glasa pri reagovanju na negativnu pojavu, ponavljanje rečenog kako bi bilo shvaćeno i razumljivo, kao u **Fethu-l-Bariju**, 1:266.
Riječi prenosioca: "dva puta ili tri puta", kako kaže Hafiz Ibn Hadžer u knjizi **Fethu-l-Bariju**, 1:189, je, ustvari, sumnja ravije – prenosioca. To je dokaz da ponavljanje tri puta nije uslov ili pravilo, već da je cilj ponavljanja razumijevanje pa, ako se razumijevanje postigne bez ponavljanja, ne mora se to činiti.

الناسَ رَكِبُوا فَلَمَّا أَنْ طَلَعَتِ الشمسُ نَعَس الناس على أثر الدُّلْجَةِ ولزم معاذٌ رسول الله صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يتلو أَثَرَه...

ثم إنَّ رسولَ الله صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَشَف عنه قِناعَه فالتَفتَ فإذا ليس من الجَيْشِ رجلٌ أدنى إليه من مُعاذ، فناداه رسولُ الله صَلَّى الله عَلَيْه وَسَلَّمَ فقال: يا معاذُ قال: لبيك يا نبي الله قال: اُدْنُ دُونَكُ فدنا منه حتى لَصِقَتْ رَاحِلَتَاهُمَا إحداهما بالأخرى.

فقال رسول الله صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ما كنت أحسب الناس منَّا كمَكانِهم من البعد فقال معاذ يا نبي الله نعس الناس فتفرقت بهم رِكابُهم تَرتَعُ وتَسِيرُ فقال رسول الله صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وأنا كنتُ ناعسًا.

فَلَمَّا رأى معاذٌ بُشْرى رسول الله صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إليه وَخَلْوَتَه له قال: يا رسول الله ائْذَنْ لي أسألك عن كلمة قد أمرضتني وأَسْقَمْتَنِي وأَحْزَنْتِني فقال نبي الله صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سلني عَمَّ شِئْت.

قال: يا نبي الله حَدِّثني بعمل يُدْخِلُني الجنَّةَ لا أسألك عن شيء غيرها قال نبي الله صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَخْ بَخْ بَخْ لقد سألتَ بعظيمٍ لقد سألتَ بعظيم ثَلاثًا وإنَّه لَيسيرٌ على من أراد الله به الخيرَ وإنَّه ليسيرٌ على من أراد الله به الخير وإنه ليسير على من أراد الله به الخير **فلم يُحدِّثه بشيءٍ إلا قاله له ثلاث مرَّاتٍ يعني أعادَه عليه ثلاث مرَّاتٍ حرصا لكيما يُتْقِنَه.**

فقال نبي الله صلى الله عله وسلم تُؤْمِنُ بالله واليوم الآخرِ وتُقيمُ الصلاة وَتَعْبُدُ الله وحده لا تشرك به شيئا حتى تموتَ وأنتَ على ذلك فقال: يا نبي الله أعدْ لي فأعادها له ثلاث مرات.

ثم قال نبي الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إن شئت حَدَّثْتُكَ يا معاذ برأس هذا الأمر وقوامِ هذا الأمر وَذِرْوَةِ السَّنام فقال معاذ بَلَى بَأبي وأمي أنت يا نبي الله فحدِّثْني فقال نبي الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

إن رأسَ هذا الأمر أنْ تشهدَ أنْ لا إلهَ إلا الله وحدَهُ لا شريكَ لهُ وأنَّ محمَّداً عَبدُه ورسولُه.

وإنَّ قوامَ هذا الأمرِ إقامُ الصلاة وإيتاءُ الزكاة.

وإن ذُرْوَةَ السَّنام منه الجهاد في سبيل الله.

إنما أمرت أن أقاتلَ الناس حتَّى يقيموا الصلاة ويؤتوا الزكاة ويشهدوا أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له وأن محمَّدًا عبدُه ورسوله فإذا فَعَلُوا ذلك فَقَدِ اعْتَصَمُوا وَعَصَمُوا دماءَهُم وأموَالَهُم إلاَّ بِحَقِّها وحسابُهم على الله عز وجل..."

108- Prenosi Imam Ahmed u svome **Musnedu**[1] od 'Abdurahmana b. Ganema, od Mu'aza b. Džebela, r.a.: Poslanik, s.a.w.s., je izišao sa ljudima u pohod na Tebuk. Kada je došlo sabahsko vrijeme, Poslanik je predvodio ljude u sabahskom namazu. Zatim su ljudi uzjahali i dalje nastavili. Kada se Sunce pojavilo, ljude spopade san usljed njihovog cjelonoćnog putovanja. Mu'az je u stopu pratio Poslanika... Zatim je Poslanik, s.a.w.s., otkrio veo, okrenuo se i vidio da nikog osim Mu'aza u njegovoj blizini nije bilo. Poslanik, s.a.w.s., je pozvao Mu'aza: "O, Mu'aze!" – Odazivam ti se, o, Allahov Poslaniče, – bijahu Mu'azove riječi. Poslanik mu reče: "Priđi bliže." Mu'az se približio toliko da su im deve bile spojene jedna sa drugom. Resulullah, s.a.w.s., reče: "Nisam mislio da su ljudi ovoliko udaljeni od nas." Mu'az reče: O, Allahov Vjerovjesniče, ljudi su

---

[1] 5:245-246, Njegov sened je autentičan. Izvor hadisa dolazi posredstvom Tirmizija 4:124-125, u knjizi Ebvabu-l-Iman, zatim kod Ibn Madžea, 2:1314-1315, Kitabu-l-Fiten. Tirmizi navodi da je hadis autentičan.

pospali, a njihove deve su se razišle i slobodno hodale. – "I sam sam bio pospan," odgovori Poslanik, s.a.w.s., Pošto je Mu'az vidio Poslanikov veseo izraz i njegovu usamljenost sa njim, obrati mu se: O, Allahov Poslaniče, dozvoli mi da te upitam za riječ zbog koje sam se razbolio i dugo bolujem i koja me rastužila. – Poslanik, s.a.w.s., mu reče: "Pitaj ma šta želiš." Mu'az nastavi: O, Allahov Vjerovjesniče, reci mi o djelu koje će me uvesti u Džennet, za drugo te neću ništa pitati.[1] – Poslanik, s.a.w.s., reče: "Pah, pah, pah, pitao si o nečemu velikom, pitao si o nečemu velikom, pitao si o nečemu velikom! Ono je lahko za onoga kome Allah bude želio dobro, a ono je lahko za onoga kome Allah bude želio dobro, a ono je lahko za onoga kome Allah bude želio dobro!" Sve što mu je rekao ponovio je tri puta sa pažnjom kako bi razumio i upamtio.

Vjerovjesnik, s.a.w.s., reče: "Da vjeruješ u Allaha i Sudnji dan, da obavljaš namaz, da se Allahu Jedinom pokoravaš i dok si u životu da Mu širk ne činiš! A ti si na tome!" O, Allahov Poslaniče, ponovi mi to, – bijahu Mu'azove riječi. Poslanik, s.a.w.s., mu ponovi rečeno tri puta. Zatim Poslanik, s.a.w.s., nastavi: "Ako želiš, o, Mu'aze, obavijestit ću te o vrhuncu ove vjere, o njenom temelju i vrhuncu." Svakako, Allahov Poslaniče, ti si mi ispred sviju, obavijesti me, – reče Mu'az. Poslanik, s.a.w.s., nastavi: "Zaista vrhunac ove vjere je da svjedočiš da nema drugog Boga osim Allaha Jedinog, On nema sudruga, i da je Muhammed, s.a.w.s., Njegov rob i poslanik. Temelji ove vjere su u obavljanju namaza i davanju zekjata, vrhunac svega u njoj je džihad, borba na Allahovom Putu. Naređeno mi je da se borim protiv ljudi dok ne budu obavljali namaz, davali zekjat i svjedočili da nema drugog Boga osim Allaha Jedinog, Koji nema sudruga, i da je Muhammed, s.a.w.s., Njegov rob i poslanik. Ako to urade, zaštitili su sebe, svoju krv i imetak, osim

---

[1] Ova verzija se spominje u **Musnedu**, međutim, nema je kod Tirmizija i Ibn Madžea.

ako ne urade nešto što ruši tu zaštitu, njihov status u Allahovim je rukama!"

25- Važnost promjene položaja sjedenja i ponavljanja rečenog

Nekada je Poslanik, s.a.w.s., mijenjao položaj sjedenja uz ponavljanje svoga govora, izražavajući time brigu i ozbiljnost od sadržaja njegovog govora ili radi upozorenja.

١٠٩- روى البخاري ومسلم، واللفظ للبخاري، عن أبي بَكْرة رضي الله عنه قال: قال رسولُ الله صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "ألا أنبِّئُكم بأكبرِ الكَبَائر؟ ألا أنبِّئُكم بأكبرِ الكَبَائر؟ ألا أنبِّئُكم بأكبرِ الكَبَائر؟ قلنا: بَلَى يا رسولَ الله، قال:الإشراكُ بالله، وعُقوقُ الوالدين، **وكان متَّكئاً فجلسَ** فقال: ألا وقولُ الزُّور وشهادةُ الزُّور، ألا وقولُ الزُّور وشهادةُ الزُّور، فما زال يقولُها حتى قلتُ: لا يَسكُتُ. وفي روايةِ مسلم: فما زال يُكرِّرُها حتى قلنا : ليتَه سَكَت".

109- Buhari i Muslim[1] prenose uz Buharijevu verziju od Ebu Bekra, r.a., da je rekao: Rekao je Allahov Poslanik, s.a.w.s.: "Hoćete li da vas obavijestim o najvećim grijesima? Hoćete li da vas obavijestim o najvećim grijesima? Hoćete li da vas obavijestim o najvećim grijesima?"[2] Rekli smo: Svakako, o, Allahov Poslaniče. – On zatim nastavi: "Širk, pripisivanje Allahu druga,[3] neposlušnost

---

[1] Buhari, 1:405, Kitabu-l-Edeb, Muslim 2:71-72, Kitabu-l-Iman.

[2] Rekao ih je tri puta. Prema običaju Poslanika, s.a.w.s., trostrukim ponavljanjem nečega želi se podstaknuti slušalac na prisutnost njegova srca i razuma radi vijesti koju im Poslanik pominje.

[3] Njegovim riječima: "Činjenje širka, tj. pripisivanje druga Allahu", ukazuje se na apsolutni kufr. Jer, neke vrste kufra, poput ateizma i osporavanja Stvoritelja, veće su od činjenja širka Allahu. Širk je spomenuo radi njegove tadašnje dominacije u arapskim zemljama. Spomenuo ga je upozoravajući na druge kategorije kufra.

roditeljima"[1] – bio je naslonjen, pa se ispravio, zatim nastavio – "riječi klevete i lažno svjedočenje, riječi klevete i lažno svjedočenje!"[2]

Nije prestajao ponavljati ih, tako da sam rekao: "Neće ušutjeti!" A u Muslimovoj predaji: Ponavljao ih je toliko da smo rekli: Kad bi htio prestati.[3] – Ponavljanje i promjena položaja u kome se nala-

---

[1] Šejh Ebu 'Amr b. Salah u svojim **Fetvama**, 1:201, navodi: "Zabranjena neposlušnost je svako djelo zbog kojeg otac ili majka osjete nezadovoljstvo, a koje nije beznačajno i ako po svom karakteru ne pripada kategoriji obaveznih djela. Možda je rečeno: Poslušnost roditeljima je vadžib, obaveza u svemu u čemu nema grijeha, suprotstavljanje njihovim zahtjevima je neposlušnost." En-Nevevi ovo bilježi u **Šerhu Sahihi Muslim**.

[2] Ponavljao je riječi "kleveta i lažno svjedočenje," a nije ponovio riječi: "činjenje širka Allahu i neposlušnost roditeljima," zbog njegove brige za suzbijanjem lažnog svjedočenja i klevete, jer je to više prisutno među ljudima i nemarnost prema tome je veća. Spletke i intrige, kao posljedica toga, lahko se dogode.
Činjenje širka Allahu musliman izbjegava; neposlušnost roditeljima za ljudsku narav je neprihvatljiva, dok je za klevetu i krivo svjedočenje više pobuda i pokretača. Zato Poslanik, s.a.w.s., oštrije upozorava na nju. Međutim, nije je ponovio zbog njene veće važnosti u odnosu na drugo, sa njom pomenuto, jer su širk i kufr od svih najveći grijesi.
Lažno svjedočenje je lažan govor kojim se želi postići destrukcija kroz rušenje ličnosti, uzimanje imetka, obespravljenost drugih. Nijedan veliki grijeh, poslije širka, ne uzrokuje veću štetu i smutnju od lažnog svjedočenja i klevete. Iz tog razloga, to je izjednačeno sa širkom. Poslanik se, pri spominjanju lažnog svjedočenja i klevete, toliko ljutio i ponavljao te pošasti, što nije učinio pri spominjanju većih grijeha od toga - ubistva i zinaluka.

[3] Hafiz Ibn Hadžer u **Fethu-l-Bariju**, 10:412, navodi: "U ovom hadisu nalazimo da je nekada poželjno tri puta ponoviti savjet ili govor radi njegovog razumijevanja, zatim ispoljavanje ljutnje tokom govora sa namjerom da se zaokupi pažnja svojim savjetima i spriječi odvijanje djela čiju je zabranu njegov govor sadržavao.
Time se, također, učenik saosjeća sa svojim učiteljem zbog njegovog emotivnog stanja i rezigniranosti. U njemu se javlja želja da do ljutnje ne dođe, zbog njenog utjecaja na njegovo raspoloženje. Zatim nalazimo i to da predavač treba

⇨

zio nije ništa drugo do usmjeravanje razuma slušaoca na važnost i značaj tog djela na koje on upozorava, a to je lažno svjedočenje.

26- Podsticanje pažnje slušaoca ponavljanjem dozivanja sa odlaganjem odgovora

Poslanik, s.a.w.s., je nekada onog kome se obraćao više puta dozivao dok bi sa odgovorom kasnio, radi podsticanja interesovanja i pažnje za ono o čemu ga poučava i obavještava i kako bi ga što bolje shvatio i prenio.

١١٠- روى البخاري ومسلم، واللفظ للبخاري، عن مُعاذ بن جَبَل رضي الله عنه، قال: "بينما أنا رَديفُ النبي صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، ليس بيني وبينه إلاَّ آخرةُ الرَّحْلِ، فقال: يا مُعاذُ ، قلتُ: لبَّيْكَ يا رسولَ اللهِ وسَعْدَيك. ثم سَارَ ساعةً، فقال: يا مُعاذُ ، قلتُ: لبَّيْكَ يا رسولَ اللهِ وسَعْدَيك. ثم سَارَ ساعةً، فقال: يا مُعاذُ ، قلتُ: لبَّيْكَ يا رسولَ اللهِ وسَعْدَيك.

قال: هَل تَدري ما حقُّ اللهِ على عبادِه، قلتُ: اللهُ ورسولُه أعلمُ، قال: حقُّ اللهِ على عباده: أن يَعبُدوه ولا يُشركوا به شيئاً.

. ثم سَارَ ساعةً، ثم قال: يا مُعاذَ بنَ جَبَل، قلتُ: لبَّيْكَ رسولَ اللهِ وسَعْدَيك، قال: هَل تدري ما حقُّ العباد على اللهِ إذا فَعَلوه؟ قلتُ: اللهُ ورسولُه أعلمُ، قال: حقُّ العباد على الله: أن لا يُعَذِّبَهم".

110- Buhari i Muslim[1] prenose uz Buharijevu verziju od Mu'aza b. Džebela, r.a., da je rekao: Dok sam jahao iza Poslanika, s.a.w.s., između mene i njega bio je samo drveni naslonjač zadnjeg

---

upoznati svoje slušaoce sa problematikom i sadržajem koji želi da im predstavi kako bi ih time podstakao na predanost i zaokupljenost onim što im govori.

[1] Buhari, El-Džihad, 6:44, El-Libas, 10:334, u El-Isti'zan, 11:52, Er-Rikak, 11: 290, Et-Tewhid, 13:300; Muslim, 1:229, Kitabu-l-Iman.

dijela sedla na koje se naslanja onaj koji jaše,[1] obratio mi se: "O, Mu'aze!" Rekao sam: Odazivam ti se, o, Allahov Poslaniče, i pokoravam. – Zatim je nastavio ići jedan sahat, pa reče: "O, Mu'aze!" Odgovorio sam: Odazivam ti se, o, Allahov Poslaniče, i pokoravam. – Zatim je nastavio hodati jedan sahat i ponovo rekao: "O, Mu'aze b. Džebele!" Rekao sam: Odazivam ti se, o, Allahov Poslaniče, i pokoravam.[2] – Zatim me je pitao: "Da li znaš kakvo je pravo Allaha nad Njegovim robovima?"[3] – Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju, – odgovorio sam. On reče: "Allahovo pravo u odnosu na Njegove robove je da Mu se pokoravaju i da Mu širk ni u čemu ne pripisuju!" Zatim je išao sahat vremena pa je ponovo dozivao: "O, Mu'aze b. Džebele! " Odgovorio sam: – Odazivam ti se, o, Allahov Poslaniče, i pokoravam. – Reče: "Da li znaš kakva je obaveza Allaha prema Njegovim robovima[4] ako izvrše propisane obaveze?"[5] Od-

---

[1] Razlog pominjanja ovoga je ukazivanje na blizinu Poslaniku. To je položaj koji pruža mogućnost najboljeg shvatanja i najpreciznijeg slušanja njegovih riječi. On pominje položaj i stanje u kome je bio u vremenu kada je čuo ovaj hadis, što ide u prilog vjerodostojnosti hadisa.
Poslanik, s.a.w.s., je tada jahao magarca, kako jasno stoji u Muslimovoj predaji 1:232, od 'Umera b. Mejmuna, od Mu'aza b. Džebela i u predaji Ahmedovog **Musneda**, 5:238, putem 'Abdurrahmana b. Ganema, od Mu'aza.

[2] Ovo tri puta ponovljeno dozivanje Mu'aza od strane Poslanika, s.a.w.s., uz zakasnjeli odgovor, ima za cilj isticanje važnosti onog čemu ga obavještava i zaokupljanje pažnje Mu'aza onime što je čuo, kako bi razmišljao o njemu i najbolje ga shvatio.

[3] Odnosno, to je ono što Uzvišeni Allah zaslužuje od Njegovih robova i čime ih je obavezao.

[4] Neka ulema kaže: Poslanik, s.a.w.s., pod svojim riječima "Obaveza robova prema Allahu" smatra šeriatom propisane, a ne razumom uspostavljene obaveze. To je poput farza sa aspekta izvjesnosti izvršenja, ili se radi o miješanju, kao u riječima Uzvišenog: "...a rugaju se i onima koji ih s mukom daju – Allah će kazniti za izrugivanje njihovo, i njih čeka patnja nesnosna.." zatim u riječima 'Isaa a.s. koje citira Kur'an: "Ti znaš šta ja znam, a ja ne znam šta Ti znaš".

[5] Ako mu se pokoravaju, iskreno u ime Njega, ne ravnajući nikoga sa Njim.

govorio sam: Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju. – On reče: "Pravo robova u odnosu na Allaha je da ih ne kažnjava."[1]

27- Poslanikovo držanje ruke onom kome govori

Nekada je Poslanik, s.a.w.s., podsticao pažnju i interesovanje onom kome se obraćao dodirivanjem njegove ruke ili ramena, da bi intenzivirao i uvećao njegovu pažnju u pravcu onog čemu ga podučava, kako bi usmjerio sva njegova čula, njegov sluh, vid i njegovo srce, u cilju što boljeg pamćenja i sjećanja.

١١١- عن ابن مسعود رضي الله عنه: "علمني رسول الله صَلَّى الله عَلَيْه وَسَلَّمَ، وكفي بين كفيه، التشهد، كما يعلمني سورة من القرآن:

التحيَّاتُ لله، والصَلواتُ والطيِّباتُ، السلامُ عليك أيُّها النبيُّ ورحمةُ الله وبركاتُه، السلامُ علينا وعلى عبادِ الله الصالحين، أشهَدُ أن لا إله إلاّ الله، وأشهَدُ أنّ محمداً عبدُه ورسولُه ".

111- Buhari i Muslim[2] prenose sa Buharijevom verzijom, od 'Abdullaha b. Sahbere Ebi Ma'mera, da je rekao: Čuo sam Mes'uda kako govori: Poslanik, s.a.w.s., me je učio Šehadetu dok su moje ruke bile među njegovim, kao što me je učio surama iz

---

[1] To je dar od Njega, milost – kao rezultat Njegovog istinitog obećanja.
U ovom hadisu, kako navodi Hafiz Ibn Hadžer u knjizi **Fethu-l-Bari**, 11:291, pouke su sljedeće: lijep postupak Mu'aza r.a. u govoru i u odnosu prema znanju sa odgovorom na ono čiju stvarnost Allah i Njegov Poslanik najbolje znanju; u hadisu vidimo Mu'azovu bliskost Poslaniku, s.a.w.s.; zatim u njemu je ponavljanje govora radi njegovog potvrđivanja i boljeg razumijevanja; nalazimo da je učitelj, onaj koji podučava u korelaciji sa učenikom, traži njegov odgovor i mišljenje o pitanju ili propisu sa namjerom da ispita i provjeri ono što posjeduje od znanja, objašnjavajući mu ono što teško razumije.

[2] Buhari, 11:56, Kitabu-l-Isti'zan, Muslim, 4:118, Kitabu-s-Salati.

Kur'ana:[1] Čast i slava pripadaju Uzvišenom Allahu, Njega treba iznad svega poštovati, Njemu se klanjati i u Njegovo ime dobra djela činiti. Neka si spašen, o, Allahov Poslaniče, neka se na tebe izlije milost i blagoslov i neka je Božiji spas na nas i sve dobre robove.

١١٢- روى البخاري والترمذي عن عبد الله بن عُمَر رضي الله عنهما قال: "أَخَذَ رسولُ الله صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَنْكِبِي، فقال: كُنْ في الدنيا كأنك غريبٌ أو عابرُ سبيل، وعُدَّ نفسَكَ من أهل القبور".

112- Buhari i Tirmizi[2] prenose od 'Abdul'aziza b. 'Umera, r.a., da je rekao: Dohvatio me je Allahov Poslanik, s.a.w.s., za rame, pa mi je rekao: "Budi na dunjaluku kao stranac ili putnik i svrstaj sebe u stanovnike kabura."[3]

---

[1] Ova sintagma oslikava obim Poslanikove, s.a.w.s., brige za znanjem Šehadeta. U hadisu nalazimo sljedeću pouku: učitelj zaista mora da pokaže zaokupljenost potpune pažnje kada je u pitanju važna i značajna stvar kojoj podučava one koji traže korist, da ih informiše i upozna sa time kako bi usredsredili svoja čula, srce i da budu potpuno budni, svjesni onog što uzimaju od njega, da precizno shvate njegov govor, postupak, gestikulaciju i izraze, a da ne dodaju, oduzmu, promijene, zamijene ili, pak, zanemare nešto. Hadisom se, također, ukazuje na poučavanje i učenje u pripovjedačkom stanju, stanju potpune blizine, uzimanje ruke onog koji se poučava radi pojačavanja njegove pažnje i brige za onim o čemu dobija informacije, da bude upečatljivije od poučavanja koje mu se pruža javnim govorom ili uobičajenim načinom. U njemu je povećana pažnja učitelja prema pojedinim učenicima zbog njihove inteligencije, ili očekivanog dobra u njima, ili zbog zapažanja svojstava staloženosti i originalnosti kod njih.

[2] Buhari, 11:199, u knjizi er-Rikak i Tirmizi 4:567, u knjizi ez-Zuhd.

[3] Jer, ti si pouzdano mrtav! Smrt je skrivena u tvojoj konstituciji, tvome biću! 'Umer b. 'Abdul'aziz je rekao: "Zaista je čovjek, kod kojeg između njega i njegovog praoca Adema nema živih, od davnina među mrtvim. Ti si svjedok kako iz dana u dan bližnji i daljnji umiru, pa mora i za tebe doći dan." 'Umer r.a. je rekao: "Svakog dana se govori: Umro je taj i taj, a zasigurno će doći dan kada će se o meni reći: Umro je 'Umer! Mi, kako kaže pjesnik:

⇨

Ibn 'Umer je govorio: Kada omrkneš, ne čekaj da osvaneš, a kada osvaneš, ne čekaj veče! "Odvoji od svoga zdravlja za bolest, a od života za tvoju smrt, jer ti, o, 'Abdullahu, već sutra nećeš znati kako ti je ime!"[1]

Ovdje, također, nalazimo udaranje Vjerovjesnika, s.a.w.s., po natkoljenicama nekih od ashaba u nekim situacijama.

١١٣- روى مسلم عن التابعي الجليل أبي العالية، قال: "أخَّر – الأمير – ابن زياد الصلاةَ.

فَجَاءَني عبدُ الله بن الصَّامت، فَأَلْقَيْتُ له كرسيًّا فَجَلَسَ عَلَيْه، فذكرت له صنيعَ ابن زياد، فَعَضَّ على شفته وضَرَب فَخِذي، وقال: إني سَألتُ أبا ذَرٍّ كما سألتَني،

Umiremo i živimo svakog dana i noći,
mora biti dan kada ćemo umrijeti i nećemo živjeti.

Poslanik, s.a.w.s., je bio postupan u opominjanju 'Abdullaha b. 'Umera, r.a. Prvo mu je pomenuo stranca, zatim putnika, pa stanovnika kabura. Stranac se seli iz države u državu, dok je njegovo srce vezano za domovinu. Ne opterećuje se suvišnim stvarima, jer planira povratak u svoju domovinu. U tuđini ne ostaje dugo, osim koliko mu je neophodno ili potrebno.

Putnik, čiji je jedini cilj da prevali put i dođe do svog odredišta ne obazire se na stvari koje bi ga odvratile od toga. Lijepi vrtovi ga ne mame za zastajanjem, kao ni prijatna klima ili dubok hlad.

Stanovnici kabura su mrtvi, koji su nas pretekli u susretu sa Allahom. Odredište živih je to njihovo stanište. 'Abdullah b. 'Umer je zato govorio: "Ako omrkneš, ne očekuj da osvaneš...."

[1] Rečenice: "Ubroji sebe u stanovnike kabura", i "ti si, o 'Abdullahu,..." se nalaze u Tirmizijevoj a ne Buharijevoj predaji. Hafiz Ibn Hadžer, govoreći o ovom hadisu navodi: "U njemu nailazimo na učiteljev dodir učenika kod poučavanja i to bliskošću i opomenom, što se obično ne prakticira, osim sa onim prema kome se ima naklonost. U njemu nalazimo da je obraćanje, upućeno sa ciljem obraćanja svima, težnja i želja Poslanika, s.a.w.s., za kontinuitetom dobra kod njegovog ummeta i podstrek na to da se čovjek ne prepušta ovom svijetu i da svoje aktivnosti svede na ono što je neophodno da čini."

فضرب على فخذي كما ضَرَبْتُ على فَخذكَ، وقال: إني سألت رسول الله صَلَّى الله عَلَيْه وَسَلَّمَ كما سَأَلْتَني، فضرب على فخذي كما ضربتُ على فَخذكَ، وقال: صَلِّ الصلاة لوَقْتها، فإن أدركَتْكَ الصلاة مَعَهُمْ فَصَلِّ، ولا تقلْ: إني قد صَلَّيْتُ فلاَ أُصَلِّي، فإنَّها زيادةُ خيرٍ".

113- Prenosi Muslim[1] od uglednog tabi'ina Ebu-l-'Alijea da je rekao: Emir b. Zijad je jednom okasnio sa namazom. Došao mi je 'Abdullah b. Samit, pružio sam mu stolicu na koju je sjeo, onda sam mu spomenuo postupak Ibn Zijada. On se ugrizao za usnicu i udario me po natkoljenici i rekao: Pitao sam Ebu Zerra kao što si ti mene upitao, pa se ugrizao za usnicu i udario me po natkoljenici, kao što sam ja udario po tvojoj natkoljenici. Zatim reče: Pitao sam Allahovog Poslanika, s.a.w.s., kao što si ti mene pitao, udario je po mojoj natkoljenici kao što sam ja udario po tvojoj[2] i rekao mi: "Obavljaj namaz u njegovom vremenu, a ako te sustigne namaz sa njima, klanjaj i ne reci: "Neću klanjati, ja sam već klanjao, jer to je, zaista, uvećanje dobrih djela!"

28- Činjenje nečega nerazumljivim podstičući time slušaoca na njegovo otkriće

Nekada je Poslanik, s.a.w.s., nešto činio nerazumljivim želeći time podstaknuti slušaoca na njegovo razobličavanje, što će na njega najsnažnije djelovati i poticati da postupa po njemu.

١١٤- عن أنس بن مالك رضي الله عنه قال: "كُنَّا جُلوساً مع رسول الله صَلَّى الله عَلَيْه وَسَلَّمَ فقال يطْلُعُ عليكم الآنَ رجلٌ من أهلِ الْجَنَّة فَطَلَعَ رجل من

[1] 5:15, Kitabu-l-Mesadžid.

[2] Imam En-Nevevi u **Šerhu Sahihi Muslim** navodi njegove riječi: "Pa je udario po mojoj natkoljenici kako bi mi probudio interesovanje i zaokupio moju pažnje onime što govori."

الأنصار تَنْطُفُ لِحْيَتُه من وضوئه قد علّق نعليْه في يده الشِّمَال فلمَّا كان الغدُ قال النبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مثلَ ذلك فطَلَع ذلك الرجلُ مثل المرَّة الأولى فلمَّا كان اليومُ الثالثُ قال النبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مثل مَقَالَته أيضًا فَطَلَعَ ذلك الرَّجُلُ على مثل حاله الأولى.

فلمَّا قام النبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَبعَهُ عبد الله بن عمرو بن العاص فقال إني لاَحَيتُ أبي فأقْسمتُ أن لا أدخلَ عليه ثلاثًا فإنْ رأيتُ أن تُؤْوِيني إليك حتى تَمْضِي فعلتَ قال: نعم.

قال أنسٌ وكان عبد الله يحدِّثُ أَنَّه باتَ مَعَه تلك اللَّيَالي الثَّلاث فلم يره يقوم من الليل شيئا غيرَ أَنَّه تَعَارَّ وتَقَلَّبَ علىَ فِرَاشِه ذكر الله عزَّ وجلَّ وكَبَّرَ حتىَّ يقومَ لصلاة الفجرِ.

قال عبد: الله غير أني لم أسْمَعْه يقول إلاّ خيرا فلما مَضَت الثلاث ليال وكِدْتُ أنْ أَحْتَقِرَ عملَه قلتُ يا عبدَ الله إني لم يكن بين وبين أبي غضبٌ ولا هجْرٌ ثم ولكن سمعت رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يقول لك ثلاث مرَّات يطلعُ عليكم الآنَ رجلٌ من أهل الجنة فطلعت أنت الثلاث المرَّات.

فأردت أن آوي إليك لأنظر ما عملك فَأَقْتَديَ به فلم أرك تعمل كَثيرَ عَمَلٍ فما الذي بلغَ بِكَ ما قال رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فقال ما هو إلاّ ما رأيت قال فَلَمَّا ولَّيْتُ دعاني فقال ما هُوَ إلاّ ما رَأيتَ غيرَ أَنِّي لاَ أجدُ فِي نَفْسي لأحدٍ من الْمُسلمين غِشًّا ولا أحسد أحدًا على خيرٍ أعطاه اللهُ إيَّاه.

فقال عبد الله هذه التِي بلغت بِكَ وهي الَّتِي لاَ نطيق".

114- Od Enesa b. Malika, r.a., se prenosi da je rekao:[1] Sjedili smo sa Allahovim Poslanikom, s.a.w.s., pa je rekao: "Među

[1] Prenosi ga Ahmed u **Musnedu**, u Enesovom Musnedu 3:166, posredstvom 'Abdurrezzaka, od Ma'mera, od ez-Zehrija, od Enesa....

⇨

vama će se pojaviti čovjek koji je stanovnik Dženneta." Zatim se pojavio čovjek od ensarija,[1] kojem je sa brade kapala voda od abdesta, svoju obuću nosio je lijevom rukom.[2] Kada je došao sutrašnji dan, to je isto rekao, i pojavio se čovjek koji se pojavio i prvi put. Trećeg dana Poslanik, s.a.w.s., je iste riječi ponovio i

---

Hadis se, također, nalazi u **Musannefu** 'Abdurrezzaka, 11:287, u **Ez-Zuhdu** Ibn el-Mubareka, str. 241, putem Ma'mera, od Zuhrija, od Enesa. Njihove se verzije podudaraju, osim u nečemu sasvim malom. Verzija koju navodimo je iz **Musneda i Et-Tergib ve-t-Terhiba**.

[1] To je bio Sa'd b. Ebi Vekkas, r.a., čije se ime jasno pominje u **El-Bidajetu ve-n-Nihajetu** Hafiza ibn Kesira, 8:74, u životopisu Sa'da b. Ebi Vekkasa. Prenosi se od Ibn Vehhaba od Enesa b. Malika da je rekao: Dok smo sjedili sa Poslanikom, s.a.w.s., on je rekao: "Sada će pred vama izaći čovjek koji je stanovnik Dženneta." Zatim se pojavio Sa'd b. Ebi Vekkas, itd... Također se njegovo ime jasno pominje u El-Munzirijevom **Et-Tergib vet-Terhibu**, 5:178, iz predaje El-Bezzara od Enesa b. Malika, a također i u predaji Bejhekija: Od Salima b. 'Abdullaha, od njegovog oca 'Abdullaha b. 'Umera, da je rekao: Sjedili smo kod Poslanika, s.a.w.s., a on nam se obrati riječima: "Pred vama će na ova vrata izići čovjek koji je stanovnik Dženneta." Zatim je došao Sa'd b. Ebi Vekkas. Imam Ahmed prenosi skraćenu verziju ovog hadisa u svom **Musnedu** sa da'if senedom – od 'Abdullaha b. 'Amra b. el-'Asa da je Allahov Poslanik, s.a.w.s., rekao: "Prvi koji uđe na ova vrata je jedan stanovnik Dženneta", pa je došao Sa'd b. Ebi Vekkas.

Hafiz ez-Zehebi u **Tarihu-l-islamu**, 2:282, u biografiji Sa'd b. Ebi Vekkasa, također navodi: Bilježi se od 'Abdullaha b. 'Umera, od Enesa, od 'Abdullaha b. 'Amra iz više slabih - da'if predaja da je Allahov Poslanik, s.a.w.s., rekao: "Prvi čovjek koji uđe iz pravca ovih vrata je od stanovnika Dženneta," zatim je ušao Sa'd b. Ebi Vekkas. Hafiz ez-Zehebi također, u **Sijer E'alami-n-Nubela'**, 1:82-83, pominje istu verziju.

Sa'd b. Ebi Vekkas, r.a., je Mekkelija, muhadžir i nije od ensarija. Riječ "ensarija" pominje se, pored **Musneda** i u drugim predajama ovog hadisa.

Smatra se da ovdje riječ *ensarija* ima drugo, opće značenje, a ne ono koje je suprotno riječi muhadžir, a to je *pomagač*, kao u ajetu: "O vjernici, pomozite Allahovu vjeru."

[2] Riječima "nosio je obuću svojom lijevom rukom" ukazuje na čovjeka koji postupa po Sunnetu kada je u pitanju nošenje obuće.

pojavio se onaj isti čovjek koji se pojavio i prvi put. Kada je Poslanik, s.a.w.s., otišao, 'Abdullah b. 'Amr je krenuo slijediti tog čovjeka, pa mu se obratio: Posvađao sam se s ocem i zakleo sam se da neću ući kod njega tri dana i noći,[1] ako bi mi dao utočište dok prođe taj rok, učinio bi mi dobro. Potvrdno je odgovorio. Enes navodi da im je 'Abdullah govorio da je proveo te tri noći sa njim i da ga nije vidio da noću nešto posebno čini osim kada bi bio budan, okretao se u postelji, spominjao je i veličao Allaha dok ne bi nastupio sabahski namaz. 'Abdullah je govorio: Prošle su tri noći i osim što je samo dobro govorio, drugo ga nisam ništa čuo, skoro da sam potcijenio i prezirao njegova djela, i rekao sam mu: O, Allahov robe, između mene i mog oca nije bilo ni ljutnje ni svađe, ali sam čuo Allahovog Poslanika, s.a.w.s., kako tri puta govori: "Među vama će se sada pojaviti čovjek od stanovnika Dženneta, i ti si se pojavio tri puta."

Zbog toga sam želio da budem uz tebe i da vidim tvoja djela i postupke i da te slijedim u njima. Međutim, nisam te vidio da činiš mnogo djela, i šta je to što si činio, a što je Poslanik, s.a.w.s., govorio? – Ništa drugo, osim što si vidio. – Pošto sam krenuo, pozvao me je i rekao: Ništa drugo, osim što si vidio, o, sine moga brata! Jedino što kod mene nema neiskrenosti i obmane prema nikom od

---

[1] Njegove riječi "posvađao sam se sa ocem oko neke stvari" su ustvari varka koju je upotrijebio 'Abdullah b. 'Amr, r.a., da bi se približio ovom čovjeku i pratio djela ovog dobrog roba, da bi ga oponašao. Ovo je dozvoljena varka koja ne protivrječi ciljevima šeriata. Opća odrednica i pravilo ispravnosti varki je da one budu u službi oživljenja istine, suzbijanja nepravde, izvršavanja propisanih obaveza, ostavljanja harama, ostvarivanja istine, rušenja neistine ili drugog čime se ostvaruju interesi šeriata, da ne protivrječe mudrim ciljevima islamskog vjerozakona, niti da u njima bude propusta na račun prava Stvoritelja ili stvorenja.
Ovo pitanje je podrobno objasnio koristeći se Kur'anom i Sunnetom profesor Muhammed 'Abdulvehhab el-Buhajri u knjizi **El-Hijel fiš-šeri'ati-l-islamijje**.

muslimana, niti zavisti (haseda) na dobro koje je Uzvišeni Allah nekom podario.

'Abdullah je rekao: Ovo je to što si postigao, a što mi nismo kadri izdržati.[1]

29- Rezimiranje stvari, zatim njihovo razlaganje radi jasnijeg i boljeg pamćenja i shvatanja

Poslanik, s.a.w.s., je nekada skraćeno govorio želeći potaći slušaoca na pitanje i izazvati mu želju da sam otkrije rješenje, a nakon toga je o tome naširoko govorio i jasno objašnjavao kako bi najjače djelovalo na slušaoca i bilo najpodesnije i najlakše za pamćenje i razumijevanje.

١١٥- عن أنس بن مالك رضي الله عنه قال: "مُرَّ بِجَنَازَةٍ فَأُثْنِيَ عَلَيْهَا خَيْرًا. فَقَالَ نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "وَجَبَتْ وَجَبَتْ وَجَبَتْ" وَمُرَّ بِجَنَازَةٍ فَأُثْنِيَ عَلَيْهَا شَرًّا. فَقَالَ: نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "وَجَبَتْ وَجَبَتْ وَجَبَتْ".

قَالَ عُمَرُ: فِدَى لَكَ أَبِي وأُمِّي! مُرَّ بِجَنَازَةٍ فَأُثْنِيَ عَلَيْهَا خَيْرًا فَقُلْتُ: وَجَبَتْ وَجَبَتْ وَجَبَتْ. ومُرَّ بِجَنَازَةٍ فَأُثْنِيَ عَلَيْهَا شَرًّا فَقُلْتُ: وَجَبَتْ وَجَبَتْ وَجَبَتْ؟

---

[1] Ovaj hadis ukazuje na značaj Sa'd b. 'Ebi Vekkasa, r.a., i svjedočanstvo Poslanika, s.a.w.s., da je on od stanovnika Dženneta, jedan od desetorice kojima je Džennet zagarantovan. Zatim, u hadisu nalazimo težnju 'Abdullaha b. 'Amra za oponašanjem pobožnih ljudi u njihovim dobrim djelima. U njemu je pouka Poslanika, s.a.w.s., i njegovo podsticanje na dobro i pokornost, uz pohvalu onih koji su već ustrajni u tome. Zatim, u njemu nalazimo zamršenost i nejasnost nekih stvari za slušaoca, sa namjerom da ih sam otkrije i sazna, što ima snažniji dojam na osobu. U njemu je prednost čišćenja srca od zavisti i zlobe, a to su djela zbog kojih čovjek zaslužuje Džennet.

فَقَالَ رَسُولُ اللّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ أُثْنِيْتُمْ عَلَيْهِ خَيْراً وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ. وَمَنْ أَثْنَيْتُمْ عَلَيْهِ شَرّا وَجَبَتْ لَهُ النّارُ. أَنْتُمْ شُهَدَاءُ اللّهِ فِي الأَرْضِ. أَنْتُمْ شُهَدَاءُ اللّهِ فِي الأَرْضِ أَنْتُمْ شُهَدَاءُ اللّهِ فِيي الأَرْضِ".

115- Prenose Buhari, Muslim i Ibn Madže u Muslimovoj verziji[1] od Enesa b. Malika, r.a., da je rekao: Prošla je dženaza, pa je spomenuše po dobru. – Poslanik, s.a.w.s., reče: "Zaslužila je, zaslužila je, zaslužila!" Zatim je prošla dženaza, pa je spomenuše po zlu, a Poslanik, s.a.w.s., reče: "Zaslužila je, zaslužila je, zaslužila je!"[2]

Rekao je 'Umer: Žrtvujem oca i majku za tebe, dženaza je prošla, pa je spomenuše po dobru, a ti si rekao: "Zaslužila je, zaslužila je, zaslužila je," zatim je prošla dženaza, pa su je spomenuli po zlu, a ti si rekao: "Zaslužila je, zaslužila je, zaslužila je!"

Poslanik, s.a.w.s., odgovori: "Koga spomenete po dobru – zaslužio je Džennet, a koga spomenete po lošem – zaslužio je Vatru. Vi ste Allahovi svjedoci na Zemlji, vi ste Allahovi svjedoci na Zemlji, vi ste Allahovi svjedoci na Zemlji!"[3]

---

[1] Buhari, 3:238, u knjizi El-Džena'iz, 5:252, u knjizi Eš-šehadat; Muslim, 7:18; Ibn Madže, 1:487 – obojica u knjizi El-Džena'iz.

[2] Imam en-Nevevi u **Šerh Sahihi Muslimu,** 7:19, navodi: "Ovaj hadis je ovako došao u izvoru, originalu. Vedžebet, vedžebet.... tri puta, i vi ste Allahovi svjedoci na Zemlji, tri puta." Imam el-'Ajni u **'Umdetu-l-Kariju**, 8:195, navodi: "Ponavljanje u hadisu je zbog potvrđivanja govora i eliminisanja sumnje u njemu."

[3] Poslanikove riječi: "Vi ste Allahovi svjedoci na Zemlji," jesu obraćanje ashabima, r.a. Međutim, ulema smatra da se ove riječi ne odnose samo na njih, već da, osim ashaba, obuhvataju i bogobojazne vjernike i vjernice. Ulema se razišla oko tumačenja ovog hadisa. Navodi Imam en-Nevevi u **Šerh Sahihi Muslimu**, 7:19, što je prenio i Hafiz Ibn Hadžer u **Fethu-l-Bariju**, 3:231: "Poruka hadisa je da je pominjanje nekoga po dobru, koga ljudi od vjere i ugleda pominju po tome uz uslov da to odgovara stvarnosti, znak da će biti od stanovnika Dženneta. Međutim, ako to odudara od stvarnosti, onda neće biti, i obrnuto." Apso-

⇨

١١٦- رَوَى مسلم عن مَعْبَد بن كعب بن مالك، عن أبي قَتَادة بن رِبْعِيّ رضي الله عنه، أنه كان يُحدِّث "أن رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُرَّ عليه بجنازة، فقال: مُستريحٌ ومُستَراحٌ منه.

قالوا : يا رسول الله، ما المستريحُ والمُستراحُ منه؟ فقال: العبدُ المؤمنُ يَستريحُ من نَصَب الدنيا إلى رحمة الله، والعبدُ الفاجر يستريحُ منه العبادُ والبلادُ والشَجرُ والدوابُّ".

116- Prenosi Muslim[1] od Ma'beda b. Ka'ba b. Malika, od Ebi Katadea b. Ribijina, r.a., da je jednom prilikom prošla dženaza pored Poslanika, s.a.w.s., a on je rekao: "*Musterihun* i *musterahun* od njega!"

Upitaše ga: O, Allahov Poslaniče, šta je to *musterihun* i *musterahun*? – Odgovorio je: "Vjernik koji se riješio dunjaluka i preselio u

---

lutno je tačno da musliman koji umre, a Allah nadahne ljude da ga pominju po dobru, to znači da je on od stanovnika Dženneta, svejedno da li njegova djela zaslužuju to ili ne. Djela su u Allahovoj moći. Ako Uzvišeni Allah nadahne ljude da ga pominju po dobru, to nam je dokaz da Uzvišeni Allah želi da mu oprosti. Ovo ističe postojanje koristi pominjanja nekoga po dobru kao i njegove riječi "zaslužio je," "i vi ste Allahovi svjedoci na Zemlji..." Kada od toga ne bi imao koristi ukoliko njegova djela ne zaslužuju hvaljenje, tada od pominjanja po dobru ne bi bilo koristi. Međutim, Poslanik, s.a.w.s., je potvrdio da korist postoji."

U hadisu nalazimo sljedeću pouku: poželjnost potvrđivanja važnog govora njegovim ponavljanjem kako bi bio utjecajniji na samog slušaoca. U njemu nalazimo metode poučavanja: sumiranje, kratko izlaganje, zatim objašnjenje da bude interesantnije i dojmljivije za slušaoca. Poslanik, s.a.w.s., je svojom riječju "vedžebet - zaslužio je" dao kratku primjedbu za obje dženaze, zatim je objasnio da je se ta riječ odnosi onoga čija su djela dobra, što znači da je zaslužio Džennet, a za onog čija su djela loša da je zaslužio Džehennem. Ovdje se riječju "zaslužio je" ukazuje na izvjesnost događanja toga. Međutim, pravilo je da Allah nije primoran ništa uraditi, već je nagrada Njegova milost, a 'ikab – kazna Njegova pravednost.

[1] 7:20, Kitabu-l-Džena'iz.

Allahovu milost i čovjek griješnik od kojeg se odmaraju ljudi, gradovi, drveće i životinje."[1]

U Poslanikovom, s.a.w.s., govoru upozorenja od uznemiravanja susjeda nalazimo sažetost, zatim potanko objašnjenje.

١١٧- روى البخاري: عن أبي شُرَيح الخُزَاعي رضي الله عنه، أن رسول الله صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قال: "والله لا يؤْمِن! والله لا يؤْمِن! والله لا يؤْمِن! قيل: من يا رسول الله؟ قال: الذي لا يَأمَنُ جَارُهُ بَوَائِقَه".

117- Prenosi Buhari[2] od Ebi Šurejha el-Huzaija, r.a., da je Poslanik, s.a.w.s., rekao: "Vallahi, ne vjeruje! Vallahi, ne vjeruje! Vallahi, ne vjeruje!" Upitaše: Ko, o Allahov Poslaniče? – "Onaj od čijeg zla i uznemiravanja nije siguran njegov susjed", odgovori Poslanik, s.a.w.s.

Iz ovog domena su i riječi prijetnje Poslanika, s.a.w.s., na uskraćivanje poslušnosti roditeljima.

١١٨- رَوَى مسلم عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "رَغِمَ أَنْفُه! ثُمّ رَغِمَ أَنْفُه! ثُمّ رَغِمَ أَنْفُه! قيل من يا رسول الله؟ قال مَن أدرَكَ والِدَيْهِ عند الكِبَرِ أَحَدَهما أو كليهما، ثم لم يَدْخُلِ الجنَّة".

---

[1] Imam En-Nevevi u **Šerh Sahihi Muslimu**, 7:20, navodi: "Hadis nam govori da mrtvih ima dvije grupe: *Musterihun* i *Musterahun*. Što se tiče odmora ljudi od grješnika, to znači prestanak zla i štete od njega. Zlo može biti višestrano: nepravda koju on čini, činjenje pokuđenih i loših djela; ako bi ga odvraćali trpjeli bi posljedice zbog toga, a ako bi prešutjeli, time bi zapali u grijeh. Čak se i životinje odmaraju od njega, jer ih je on povrjeđivao i teretom koji nisu mogli nositi bol im nanosio. Odmor zemlje i drveća od njega ogleda se u tome što im je uskraćivao pravo na vodu i sl.

[2] Ovaj hadis je pomenut na str. 167. uz broj 105.

118- Muslim prenosi od Ebu Hurejrea, r.a., da je rekao: Rekao je Allahov Poslanik, s.a.w.s.:[1] "Ponižen će biti! Ponižen će biti! Ponižen će biti!" Upitaše: Ko, o, Allahov Poslaniče? – "Onaj kod koga jedan ili oba roditelja dočekaju starost, a on ne zaradi Džennet", reče Poslanik, s.a.w.s.,

30- Kratko nabrajanje, zatim objašnjenje

Blisko prethodnoj metodi koju je Poslanik koristio u poučavanju je sumiranje stvari, zatim njihovo objašnjenje jedne za drugom kako bi za slušaoca bila preciznija i dostupnija za pamćenje i razumijevanje.

١١٩- رَوَى الحاكم في **المستدرك** عن ابن عباس رضي الله عنهما قال: قال رسولُ الله صَلَّى الله عَلَيْه وَسَلَّمَ: "اغْتَنِمْ خمساً قبلَ خمس: شَبَابَكَ قبل هَرَمِكَ، وصِحَّتَكَ قبل سَقَمِكَ، وغِنَاكَ قبل فَقْرِكَ، وفَرَاغَكَ قبل شُغُلِكَ، وحَيَاتَكَ قبل موتِكَ".

119- Hakim prenosi u **El-Mustedreku**[2] od Ibn 'Abasa, r.a., da je rekao: Rekao je Allahov Poslanik s.a.w.s.: "Iskoristi petero prije petero: mladost prije starosti, zdravlje prije bolesti, bogatstvo prije siromaštva, slobodno vrijeme prije zauzetosti i život prije smrti."[3]

١٢٠- روى البخاري ومسلم عن أبي هريرة رضي الله عنه، عن النبي صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قال: "تُنكَحُ المرأةُ لأربع: لمالِها، ولِحَسَبِها، وجَمَالِها، ولدينها، فاظْفَرْ بذاتِ الدين، تَرِبَتْ يداك".

---

[1] 16:108, Kitabu-l-Biri ve-s-Sile.

[2] 4:306. Hadis je vjerodostojan prema Buhariju i Muslimu.

[3] U hadisu je upozorenje na važnost pet pomenutih stvari čija se prava vrijednost ne spoznaje osim kada iščeznu i nestanu i njihovo mjesto zauzmu suprotne stvari. U hadisu su dvije blagodati koje mnogi ljudi zanemaruju: zdravlje i slobodno vrijeme.

120- Buhari i Muslim[1] prenose od Ebu Hurejrea r.a., od Poslanika, s.a.w.s., da je rekao: "Ženu udaju četiri stvari: njen imetak, njeno porijeklo, njena ljepota i njena vjera. Domogni se one koja je u vjeri ako želiš sreću!"[2]

31- Poučavanje vazom i savjetom

Najznačajniji i najistaknutiji način poučavanja Poslanika, s.a.w.s., je vaz i savjet, shodno Kur'anu i riječima Uzvišenog:

قال تعــالى : ﴿ وَذَكِّرْ فَإِنَّ ٱلذِّكْرَىٰ تَنفَعُ ٱلْمُؤْمِنِينَ ﴾ [الذاريات:٥٥]

"i nastavi da savjetuješ, jer savjet će vjernicima doista koristiti",[3] zatim:

قال تعالى : ﴿ إِنَّمَآ أَنتَ مُذَكِّرٌ ﴾ [الغاشية:٢١]

"Ti poučavaj - tvoje je da poučavaš".[4]

Brojne pouke uzete su iz njegovih općenitih vazova i predavanja.[5]

---

[1] Buhari, Kitabu-n-Nikah 9:132, Muslim, 10:51, Kitabu-r-Rida'.

[2] En-Nevevi u **Šerh Sahihi Muslimu**, 10:52, kaže: "U ovom hadisu je podsticaj na prijateljstvo i druženje sa vjernicima u svemu, jer onaj koji se druži sa njima koristit će se njihovim ahlakom, lijepim manirima i postupcima i bit će bezbjedan od fesada sa njihove strane.

[3] Ez-Zarijat, 55.

[4] El-Gašije, 21.

[5] Zastao sam kod značajne naučne misli jednog savremenog imama, šejha Muhameda Envera el-Kašmirija, kojom on objašnjava pojam *tezkira*, savjetovanja, u Poslanikovom, s.a.w.s., podučavanju ashaba i u iznošenju razlike između uloge vaiza-savjetodavca i učitelja-fakiha. Želio sam da pomenem taj moment ovdje u cjelosti, sa koristima koje on sadrži. On navodi u **Fajdu-l-Bariju** tumačenje Buharijevog **Sahiha**, 1:280:
"Znaj da postoje dvije uloge:

⇨

Prva: Uloga vaiza, onog koji savjetuje i opominje je da podstiče na dobro djelo i budi želju i interesovanje za njime, upotrebljava izraze koji motivišu, podstiču i uzrokuju; da se ne osvrće na primjenu toga u praksi, njegovih uvjeta ili smetnji, već uopćeno govori, obećava i prijeti; daje riječ; podstiče i zastrašuje; naređuje i zabranjuje; ne osvrće se i ne upušta u detaljna pojašnjenja.
Druga: Uloga učitelja-fakiha je da ponudi znanje i objašnjenje problema, a ostvarenje toga u praksi je van domašaja njegovog posmatranja. Objašnjenje izvodi u potpunosti, pažljivo govori, ispunjava uvjete i bira izraze koji neće dovesti do zamagljivanja pitanja koje ima namjeru da objasni, već će na njega upućivati i njemu se približavati. Neće nekontrolisano govoriti, bez ikakvih uvjeta, obećavat će i davati riječ, podsticati i zastrašivati, također uz uvjete.
Ovo su dvije uloge, pozicija, položaj zakonodavca i onog koji savjetuje, opominje je, kao što Uzvišeni Allah kaže: "Ti poučavaj - tvoje je da poučavaš, ti vlasti nad njima nemaš!" On nema samo položaj učitelja, on je istodobno učitelj i vaiz, onaj koji savjetuje i opominje. Obavezan je da govori promovišući rad i prezirući lijenost. Ovo je prvobitni prirodni oblik poučavanja. Najveći oblici poučavanja Poslanika, s.a.w.s., crpljeni su iz njegovih postupaka i djela. Ono što je ljudima naređivao, prvo bi on uradio i tako bi ljudi od njega saznavali. Zato im nisu bili potrebni drugi oblici obrazovanja i učenja. Da je njegov metod bio poput danas prisutnih metoda, islam se ne bi zauvijek zadržao. Međutim, on je ljude učio svojim postupcima i praksom. Također, kada bi im naredio neku stvar, odabrao bi prirodan način, a to je naređivanje potrebnog, zabranjivanje pokuđenog bez diskusije o kategorijama istog. Uzvišeni kaže: "Ono što vam Poslanik dozvoljava, uzmite ga, a ono što vam zabranjuje, klonite ga se", i ovo je najispravniji put.
Što se tiče rasprave o kategorijama i stupnjevima, to je put kojeg je trasirala ulema, zato što se vrijeme iskvarilo. Međutim, kad su u pitanju ashabi, r.a., oni bi, kada bi im se šta naredilo, prihvatali to u potpunosti, a kada bi im se zabranilo, klonili bi ga se u cjelosti. Oni nisu imali potrebu za suvišnom diskusijom i raspravom.
Kada bi se Poslanik brinuo o kategorijama i pojedinostima, nestalo bi djela. Jer, rasprave i diskusije kvare djela, kao kada bi, npr., Uzvišeni rekao: "Klonite se ženskog polnog organa i ne približavajte mu se u periodu mjesečnog pranja, ali uživajte u ostalim dijelovima njihovog tijela", ljudi bi vjerovatno zapali u grijeh, jer onaj koji se zabavlja oko zabranjenog lahko može prekoračiti granicu

⇨

١٢١- عن عبد الرحمن بن عمرو السلمي وحجر بن حجر، قالا: أَتَيْنَا العِرباضَ بن سارية وهُوَ مِمَّن نَزَل فيه: ﴿وَلاَ عَلَى الَّذِينَ إِذَا مَا أَتَوْكَ لِتَحْمِلَهُمْ قُلتَ لا أجد ما أحملكم عليه﴾ فسلَّمنا وقلنا: أَتيْنَاك زَائرين وعَائدين ومُقْتَبِسِينَ، فقال العرباض: "صلّى بنا رسول اللّه صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ يومٍ ثم أَقْبَلَ علَيْنا، فَوَعَظَنَا مَوْعِظَةً بَلِيغَةً ذَرَفَتْ منها العيون وَوَجِلَت منها القلوب.

فقال قائل: يا رسول اللّه، كأن هذه موعظة مودعٍ، فماذا تعهد إلينا؟ فقال: أوصيكم بتقوى اللّه والسمع والطاعة، وإن عبداً حبشيّاً فإنَّه من يَعِشْ منْكم بَعْدي فَسَيَرَى اختلافاً كثيراً، فَعَلَيْكُم بسنتي وسُنَّة الخلفاءِ الْمَهْدِيِّين الراشدينَ تَمَسَّكوا بها وعضُّوا عليها بالنَّواجذِ، وإيَّاكم ومُحْدَثَات الأمور، فإنَّ كلَّ محدثة بدعةٌ، وكلَّ بدعة ضلالةٌ".

---

zabranjenog. Upotrijebio je izraz "klonite se", ili "udaljite se", kako bi im olakšao u svakodnevnom životu i da ne bi zapali u neposlušnost i grijeh.
Također, kada bi nešto volio naredio bi ga potpuno, kako bi ga ljudi u potpunosti prihvatili i kako bi prišli na stranu Allahova zadovoljstva, kao na primjer: "Ko ostavlja namaz, nevjernik je." Nije rekao: "uradio je djelo kufra", ili "približio se kufru, nevjerovanju", iako je na prvi pogled to bilo lakše. Međutim, da je tako rekao, sadržaj njegovog govora izgubio bi poziciju strogosti, a djela ne bi bilo.
Ukratko, kada bi nam nešto naredio kao da je želio potpunu predanost tome tako da ni jedna kategorija ne ostane zanemarena. Isti metod je koristio i kad je u pitanju zabrana nečega. Zato je kod prisege govorio: "Koliko ste u stanju", jer ulaganje napora i snage ne biva osim ako se govor skrati i sažme, međutim, ako se govor razloži, doći će do nemara i ravnodušnosti, kao što je to danas prisutno u poslovima običnog svijeta i obične uleme koja nema ugled kod Uzvišenog Allaha, niti su prihvaćeni kod Njega. Oni nisu oni koje ni trgovina, ni prodaja ne odvraćaju od *zikrullaha,* sjećanja na Allaha.

121- Prenose Ebu Davud, Tirmizi i Ibn Madže[1] od 'Abdurrahmana 'Amra es-Sulmija i od Hudžra b. Hudžra da su rekli: Došli smo kod El-'Irbada b. Sarija i poselamili ga govoreći mu: Došli smo da te posjetimo, obiđemo i da uzmemo vatre. – El-'Irbad reče: Jednoga dana Poslanik, s.a.w.s., nas je predvodio u namazu. Nakon što smo završili, okrenuo se nama i obratio nam se vazom, predavanjem snažnog značenja od kojeg su suze tekle i srca se preplašila. Neko od prisutnih reče: O, Allahov Poslaniče, ovo kao da je oprosni vaz? Čime nas obavezuješ? – Poslanik, s.a.w.s., odgovori: "Preporučujem vam bogobojaznost, poslušnost i pokornost, pa čak i abesinskom robu. Onaj koji od vas bude živio poslije mene vidjet će brojne raskole. Na vama je da slijedite moj sunnet, sunnet pravednih halifa, držite ga se, grčevito držite! Čuvajte se, klonite se novog u vjeri! Svaka novina je bid'at (novotarija), a svaki bid'at je dalalet (zabluda)."

١٢٢- رَوَى مسلم والنسائي وابن ماجَهْ، واللفظُ لمسلم، عن جابر بن عبد الله الأنصاري رضي الله عنهما، قال: "كان رسول الله صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إذا خَطَب احمرَّتْ عيناه، وعلا صوتُه، واشتد غضبه، حتى كأنه منذرُ جيش يقول: صبَّحكم مسَّاكم.

ويقول: بُعثتُ أنا والسَّاعةَ كهاتين، ويَقْرُن بين إصبعيه: السَّبَّابة والوُسْطَى.

ويقول: أما بعد، فإنَّ خيرَ الحديث كتابُ الله، وخيرَ الهَدْي هَدْي محمد صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وشرَّ الأمورِ مُحْدَثَاتُها، وكُلَّ بدعة ضلالة.

ثم يقول: أنا أولَى بكل مؤمنٍ من نفسِه، من تَرَكَ مالاً فلأهله، ومن تَرَكَ دَيْناً ، أو ضَيَاعاً: فإليَّ وعليَّ".

---

[1] Ebu Davud 4:280-281, Kitabu-s-Sunne; Tirmizi 4:150, Kitabu-l-'Ilm , uz napomenu da je hadis hasen i sahih, zatim Ibn Madže 1:15, El-Mukaddima.

122- Prenose Muslim, En-Nesai i Ibn Madže, sa Muslimovom verzijom,[1] od Džabira b. 'Abdullaha el-Ensarija, r.a., da je rekao: Kada bi Poslanik, s.a.w.s., govorio, njegove oči bi pocrvenile, glas se povisio, a ljutnja postala žešća, poput nadzornika vojske koji ih upozorava na jutarnji i večernji napad njihovih neprijatelja.

Govorio je: "Ja i Sudnji dan smo poslani blizu kao ova dva prsta" –pokazivao je kažiprst i srednji prst.

Zatim je govorio: "Zaista, najbolji govor je Allahova Knjiga, najbolja uputa je uputa Muhammeda, s.a.w.s., najgore stvari su novotarije i svaka novotarija je zabluda." Zatim je nastavio: "Ja sam preči svakom vjerniku od njega samog! Ko ostavi imetak – ostavio ga je porodici, a ko ostavi dug ili nezbrinutog – ja ćud dug preuzeti (vratiti), a o nezbrinutom ću ja brinuti."

32- Podučavanje buđenjem želje i zastrašivanjem

Od najočitijih, najsvjetlih Poslanikovih, s.a.w.s., metoda u poučavanju je metod *tergiba* (buđenja želje za dobrom kojem on poziva) i *terhiba* (zastrašivanja zbog zla na koje upozorava). Poslanik, s.a.w.s., je podsticao na dobro spominjući nagradu i upozoravajući na njegove koristi, a zastrašivao spominjanjem kazne zbog zla upozoravajući na njegovu štetnost.

U svom govoru (hadisima) nekada je govorio podsticanjem, a nekada zastrašivanjem i nije samo spominjao strah, jer bi to dovelo do odlaska ljudi, niti je spominjao samo lijepe stvari, jer bi to dovelo do lijenosti i ostavljanja rada.

Muhaddisi su sakupili hadise (tergiba i terhiba) iz sunneta Allahovog Poslanika, s.a.w.s., u posebnim knjigama. Te knjige su krcate hadisima ove vrste. Nakorisnija i najpristupačnija je knjiga

---

[1] Muslim 6:153-156, El-Džumu'a; En-Nesai, 3:188, El-'Idejni; Ibn Madže, 1:17, El-Mukaddima.

Et-tergib ve-t-terhib mine-l-hadisi-š-šerif od Imama Hafiza ebi Muhammeda Zekiddina 'Abdul'azima el-Munzirija i ona je štampana i pristupačna ljudima.

U metodima koje smo prethodno istakli nalazimo brojne hadise iz domena tergiba i terhiba te sam se zadovoljio njima u ilustraciji Poslanikovog, s.a.w.s., poučavanja tergibom i terhibom.

33- Podučavanje pričama i vijestima o prošlim narodima

Često je Poslanik, s.a.w.s., poučavao ashabe posredstvom istinitih priča i događaja koji su govorili o drevnim narodima, a koji su na ličnost slušaoca ostavljali dubok trag i najbolji pravac, smjer kretanja najpotpunije aktivnosti, i pažnju ostavljajući na srce i čula najljepši utjecaj. Njihov slušalac u njima se ne suočava sa naredbama i zabranama, one su govor o drugima, čime on dobija iskustvo, savjete, lijep primjer. Uzvišeni Allah je propisao ovaj plemeniti metod u poučavanju Njegova Poslanika, s.a.w.s., govoreći:

قال تعـــالى : ﴿ وَكُلًّا نَّقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنۢبَآءِ ٱلرُّسُلِ مَا نُثَبِّتُ بِهِۦ فُؤَادَكَ ﴾ [هود: ١٢٠]

"I sve ove vijesti koje ti o pojedinim događajima o poslanicima kazujemo zato su da njima srce tvoje učvrstimo..."

Iz ovog domena su njegove riječi o podsticanju ljubavi u ime Allaha i iskreno bratstvo za dobro i vjeru.

١٢٣- روى مسلم عن أبي هريرة رضي الله عنه، عن النبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أنَّ رجلاً زار أخاً له في قَرْية أخرى، فأَرصَدَ الله له على مَدْرَجَتِه مَلَكاً، فلما أَتى عليه قال: أين تُريد؟ قال: أُريدُ أخاً لي في هذه القَرْيَة، قال: هل لك عليه من نعمة تَرُبُّها؟ قال:لا ، غير أني أحببتُه في الله عزَّ وجَلَّ، قال: فإني رسولُ الله إليك، بأنَّ الله قد أحبَّك كما أحببتَه فيه".

123- Prenosi Muslim[1] od Ebu Hurejrea, r.a., od Poslanika, s.a.w.s., da je rekao: "Jedan čovjek je krenuo u zijaret bratu koji je živio u drugom selu. Uzvišeni Allah mu je na putu kojim je išao poslao meleka. Kada je došao do njega, melek ga je upitao: Gdje si krenuo? – Želim posjetiti brata u ovom selu. – Ponovo ga upita: Da li imaš neki poseban razlog što ideš kod njega? – Ne, osim što sam ga zavolio u ime Allaha, – odgovori mu. Melek mu tada reče: Mene je Allah poslao da te obavijestim da je Allah i tebe zavolio kao što si ti u ime Njegovo zavolio ovog čovjeka."

U poučavanju posredstvom priča i događaja iz prošlosti također spadaju njegove riječi, hadisi o podstreku na milost prema životinjama i lijepom postupanju sa njima, kao i upozorenje onom ko ih muči i ružno postupa prema njima.

١٢٤- روى البخاري ومسلم، واللفظ له، عن أبي هريرة رضي الله عنه "أن رسول الله صَلَّى الله عَلَيْه وَسَلَّمَ قال: بينما رجلٌ يمشي بطريق اشتَدَّ عليه العطش، فوجَدَ بئراً فنَزَل فيها ، فشَرِب ثم خَرَج، فإذا كلبٌ يَلْهَثُ يأكُلُ الثَّرَى من العطش، فقال الرجل: لقد بلَغَ هذا الكلبَ من العَطَشِ مثْلُ الذي كان بَلَغ مني! فنَزَل البئرَ فملأ خُفَّه ماءً، ثم أمسكه بفيه حتى رَقِيَ فسَقَى الكلب، فشكَرَ اللهُ له فغفر له.

قالوا: يا رسول الله، وَإنَّ لنا في البهائم لأَجْراً؟ فقال: في كلِّ كَبِدٍ رَطْبَةٍ أجرٌ".

124- Prenose Buhari i Muslim,[2] sa njegovom verzijom, od Ebu Hurejrea, r.a., da je Poslanik, s.a.w.s., rekao: "Dok je jedan od ljudi išao putem, spopala ga je jaka žeđ. Našao je bunar, spustio se u njega, napio se i izišao. Zatim je našao psa koji je, zbog žestine žeđi koja ga spopala lizao i jeo vlažno tle. Čovjek tada reče: Ovog psa sustigla je žeđ isto kao što je bila i mene sustigla! Zatim se spustio u bunar, svoju cipelu napunio vodom, držao je zubima dok se

---

[1] 16:124, Kitabu-l-Biri ve-s-Silleti.

[2] Buhari, Kitabu-l-Edeb, 10:366; Muslim Kitabu-s-Selam, 14:241.

uspeo iz bunara, zatim napojio psa. Uzvišeni Allah mu se zahvalio i oprostio mu grijehe." – Rekli su: O, Allahov Poslaniče, hoćemo li u stoci imati nagradu? – Poslanik im odgovori: "U svakom živom biću, odnosno zbog lijepog odnosa prema svemu što ima dušu, imat ćemo nagradu."

١٢٥- عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله صَلَّى الله عَلَيْه وَسَلَّمَ: " قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "بَيْنَمَا كَلْبٌ يُطِيفُ بِبِئْرٍ قَدْ كَادَ يَقْتُلُهُ الْعَطَشُ إِذْ رَأَتْهُ بَغِيٌّ مِنْ بَغَايَا بَنِي إِسْرَائِيلَ. فَنَزَعَتْ خُفَّهَا فَأَوْثَقَتْهُ بِخِمَارِهَا، فَنَزَعَتْ لَهُ مِنَ الْمَاءِ، فَسَقَتْهُ إِيَّاهُ، فَغُفِرَ لَهَا بِذَلِكَ".

125- Buhari i Muslim[1] prenose od Ebu Hurejrea, r.a., da je Poslanik, s.a.w.s., rekao: "Dok je pas kružio oko bunara zbog žeđi koja ga skoro je ubila, jedna od bludnica iz naroda Benu Israila ga je primijetila, izula obuću, privezala je svojom mahramom i spustila u vodu. Izvukla je vode i napojila ga. Ovim djelom stekla je oprost grijeha."

١٢٦- روى البخاري ومسلم، واللفظ للبخاري، عن عبد الله بن عُمَر رضي الله عنهما أن رسول الله صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قال: "عُذِّبَتْ امرأةٌ في هِرَّة رَبَطَتْها حتى ماتَتْ، فدَخَلَتْ فيها النار، لا هي أَطعمَتْها، ولا سَقَتْها إذ حَبَسَتْها ، ولا هي تركَتْها تأكُلُ من خَشَاشِ الأرض".

126- Buhari i Muslim prenose[2] od 'Abdullaha b. 'Umera, r.a., da je Poslanik, s.a.w.s., rekao: "Žena je kažnjena zbog mačke koju je vezala,[3] od čijih posljedica je mačka umrla. Žena je dospjela

---

[1] Buhari, 6:256, u knjizi Bed'u-l-Halk i Muslim, 14:242, u prethodno pomenutoj knjizi.

[2] Buhari, 6:380, Kitabu Ehadisi-l-enbijai i Muslim, prethodni izvor.

[3] U drugoj predaji stoji: "zatvorila".

u Vatru jer je mački, pošto ju je zatvorila, uskratila hranu i vodu i nije je pustila da se sama pobrine za sebe."

١٢٧- عن أبي هريرة رضي الله عنه، عن النبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قال:

"لم يتكلم في المهد إلا ثلاثة:

١ - عيسى ابن مريم.

٢- وصاحبُ جُريجٍ، وكَانَ جريج رَجُلاً عَابداً. فَاتَّخذَ صومَعَةً. فكان فيها. فَأَتَتْهُ أُمُّهُ وهو يُصَلِّي. فقالت: يا جريج! فقال: يا رَبِّ! أُمِّي وصلاتي. فأقبل على صلاته. فَانْصَرَفَتْ.

فلمَّا كان من الغدِ أَتَتْهُ وهو يصلِّي. فقالت: يا جريج! فقال: يا رب! أُمِّي وصلاتي. فأقبل على صلاته. فانصرفت.

فلما كان من الْغَدِ أَتَتْه وهو يُصَلِّي. فقالت: يا جريج! فقال: أي رب! أمي وصلاتي. فأقبل على صلاته. فقالت: اللَّهُمَّ! لا تُمِتْهُ حَتَّى ينظر إلى وجوه الْمُومسات.

فَتَذَاكَرَ بنو إسرائيل جُرَيْجًا وعبادَتَهُ. وكانت امرأةٌ بَغِيٌّ يتمثَّل بحُسْنِها. فقالت: إنْ شِئْتُم لأَفْتِنَنَّه لكم. قال فتعَرَّضَتْ له فلم يَلْتَفِتْ إليْها. فأتت رَاعِيا كان يَأْوِي إلى صومعته فأمكنَتْه من نَفْسِها. فوقع عَلَيْهَا. فحملت.

فلما ولدت. قالت: هو من جُريج. فأَتَوْهُ فاستَنْزَلوه وهَدَموا صومَعَتَه وجعلوا يَضْرِبُونه. فقال: ما شأنكم؟ قالوا: زَنَيْتَ بهَذه البَغْي. فولدت منْك. فقال: أَيْنَ الصَّبِيُّ؟ فجاءوا به. فقال: دَعُونِي حتى أُصَلِّيَ. فَصَلَّى. فلَمَّا انْصَرَف أَتَى الصَّبِيَّ فَطَعَنَ في بطنه. وقال: يا غلامُ! من أبوك؟ قال: فلان الرَّاعِي.

قال فأقبلوا على جريج يقبِّلونه ويَتَمَسَّحون به. وقالوا: نَبْنِي لك صومعَتَكَ من ذهب. قال :لا. أعيدوها من طينٍ كما كانت. ففعلوا.

٣- وبينا صبي يرضع من أُمِّه. فمرَّ رجل راكب على دابَّة فارِهَة، وشارَة حَسَنَة، فقالت أُمُّهُ: اَللّهُمَّ! اجْعَلِ ابْني مثل هذا. فترك الثَّدي وأقبل إليه فنظر إليه. فقال: اللهم! لا تجعلني مثْله. ثُمَّ أقْبَلَ على ثَدْيِه فجَعَلَ يَرْتَضِعُ. قال: فكأنِّي أنْظُرُ إلى رَسولِ الله صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وهو يَحْكي ارْتِضَاعَه بإصْبَعِه السَّبَّابَة في فَمِه. فجعل يمصُّها .

قال: ومَرُّوا بجارية وَهُمْ يضربُونَها ويقولون: زَنَيْتِ. سَرَقْتِ. وهي تقول: حسبي الله ونعم الوكيل. فقالتْ أُمُّه: اللهم! لا تجعل ابْنِي مثلها. فَتَرَكَ الرِّضَاعَ ونظر إليها. فقال: اللهم! اجْعَلْنِي مثلها.

فهناك تَرَاجَعَا الْحَديث. فقالت: حَلْقَى! مرَّ رجلٌ حَسَنُ الْهَيْئَة فقلت: اللهم! اجعل ابني مثله. فقلت: اللهم! لا تجعلني مثله. ومروا بهذه الأمة وهم يضربونها ويقولون: زنيت. سرقت. فقلت: اللهم! لا تجعل ابني مثلها. فقلت: اللهم! اجعلني مثلها. قال: إنَّ ذَاك الرَّجُلُ كان جَبَّارًا. فقلت: اللهم! لا تجعلني مثله. وإنَّ هذه يقولُون لها: زَنَيْتِ. ولم تزن. وسرقت. ولم تَسْرِقْ. فقلتُ: اللهم! اجعلني مثلها؟

قال: إنَّ ذَاكَ الرَّجلَ كان جَبَّارًا! فقلت: اللهم لاَ تَجْعَلْني مِثْلَه، وإن هذه يقولون لها: زنيت ولم تزن، وسرقت ولَمْ تَسْرِق، فقلت: اللهم اجعلني مثلَها".

127- Buhari i Muslim također prenose od Ebu Hurejrea, r.a., od Poslanika, s.a.w.s., da je rekao: "U kolijevci niko osim troje[1] nije progovorio:

1- ʻIsa, a.s., sin Merjemin,

2- dječak zbog kojeg je optužen Džurejdž; Džurejdž je bio bogobojazan rob[2] koji se udaljio od svijeta i boravio u isposničkoj ćeli-

---

[1] Hafiz Ibn Hadžer u **Fethu-l-Bariju**, 6:344, navodi da je bilo i drugih osim ovo troje koji su govorili u kolijevci, što potvrđuju vjerodostojne predaje, a što je moguće utvrditi.

[2] U nekim predajama ovog hadisa koje navodi Hafiz b. Hadžer u **Fethu-l-Bariju**, 6:345, stoji slijedeće: Džurejdž je bio pripadnik naroda Benu Israila i

⇨

ji, samostanu. Došla mu je majka, a on je bio u namazu. Pozvala ga je: O, Džurejdže, a on reče: Gospodaru, moja majka ili moj namaz? – predao se namazu, a ona je otišla.

Kada je došao sutrašnji dan ponovo mu je majka došla, a on je klanjao. Pozvala ga je: O, Džurejdže, a on reče: Gospodaru, moja majka ili moj namaz?[1] – predao se namazu, a ona je otišla.

Došao je treći dan i ona mu je otišla, pozvajući ga: O, Džurejdže. – On je isto ponovio: Gospodaru moj, majka ili namaz? – pa se predao namazu. Ovaj put majka reče: Gospodaru, nemoj ga usmrtiti dok ne bude gledao u lica bludnica.[2]

Narod Israila se prisjećao i spominjao Džurejdža, njegovu pobožnost i ženu bludnicu, izrazite ljepote, koja je htjela zavesti Džurejdža. Ako želite, ja ću vam ga na grijeh navesti, govorila je. Ponudila mu se, ali se on nije ni osvrnuo. Ona je zatim otišla pastiru koji je također boravio u njegovom samostanu. Uspjela je da ga zavede. Pastir sa njom blud učini, od čega ona zatrudni. Pošto je rodila dije-

---

bavio se trgovinom. Jednom bi izgubio, a drugi put zaradio. Zatim je rekao: "U ovoj trgovini nema dobra! Prihvatit ću se trgovine koja je vrjednija od ove." Sagradio je isposničku ćeliju i u njoj se izolovao i predao ibadetu. Hafiz dalje govori: Hadis nam kazuje da je Džurejdž bio poslije 'Isaa, a.s., sina Merjeminog i da je on bio jedan od njegovih sljedbenika, jer su se oni koji su ga slijedili osamljivali u pomenutim ćelijama."

1 Istovremeno trebam odgovoriti mojoj majci i upotpuniti namaz! Gospodaru, uputi me ka boljem! Hafiz Ibn Hadžer u **Fethu-l-Bariju**, 6:345, pominje: "Tri puta je to rekao odgovarajući na poziv majke dok je bio u namazu. Vjerovatno da je to rekao u sebi, a ne glasno. Također se smatra da je glasno govorio, jer je govor bio dozvoljen kod njih, a isto je tako bilo i u početku islama."

2 U drugoj predaji kod Muslima, 16:105, stoji da je rekla: "Gospodaru, Džurejdž je moj sin. Obraćala sam mu se i nije htio da mi uzvrati na poziv. Gospodaru, nemoj ga usmrtiti dok ne bude gledao u lica bludnica." U predaji stoji da bi, u slučaju da je on dovom grijeh pomenula, on sigurno zapao u njega, odnosno, pao bi u zinaluk ili ubistvo. Međutim, bila je milostiva prema njemu i njena dova je bila da mu kazna bude samo gledanje u lica bludnica.

te, reče: Ono je Džurejdžovo. – Oni dođoše do njega, pa ga izbaciše iz samostana, srušiše ga i počeše tući Džurejdža. On ih upita: Šta vam je? –Zinaluk si počinio sa ovom bludnicom i ona je tvoje dijete rodila,[1] odgovoriše oni. – On upita: Gdje je dijete? – Oni ga dovedoše, a on reče: – Pustite me da klanjam.[2] – Kada je završio sa namazom, prišao je djetetu, dodirnuo mu stomak[3] i upitao ga: Dječače, ko ti je otac? – Dijete odgovori: Ja sam pastirovo dijete. –

Kaže: Prišli su Džurejdžu i počeli ga ljubiti i dodirivati govoreći: Tvoj samostan ćemo ti od zlata sagraditi. –Ne, nemojte! Sagradite ga od blata kakav je i bio – bile su njegove riječi. Oni su to i učinili,[4]

3- i dijete koje je bilo na grudima majke. Pored njih je prošao čovjek na snažnom konju, divnog izgleda i lijepe odjeće. Majka djeteta reče: Gospodaru moj, učini moje dijete ovakvim. – Odojče na trenutak ostavi majčine grudi, okrenu se ka njemu, pogleda ga i reče: Gospodaru, nemoj učiniti da budem kao on – okrenu se ka

---

[1] U drugoj predaji stoji da su ga uzeli i pred ljudima govorili: "Licemjer, svojim djelima ljude vara." Kada su prošli sa njim pored kuća prostitutki, one izidoše da gledaju, a on se nasmija. Oni primijetiše i rekoše: "Nije se smijao dok nije prošao pored prostitutki."

[2] Klanjao je namaz od dva rekata.

[3] U drugoj Muslimovoj predaji, 16:106, stoji: Zatim je pomilovao dijete po glavi i upitao ga: "Ko je tvoj otac?"

[4] U jednoj predaji stoji: Vratio se u svoj samostan, a ljudi ga upitaše: "Allahom te zaklinjemo, reci nam radi čega si se nasmijao?" "Ni zbog čega drugog već zbog majčine dove koju mi je činila", odgovori on. Sjetio se da je ova kazna, ustvari, posljedica neposlušnosti koju je majci izrazio. Hafiz Ibn Hadžer u **Fethu-l-Bariju** ističe: "Iz hadisa vidimo da odaziv i odgovor majci ima prednost u odnosu na dobrovoljni namaz, jer je ustrajnost u njemu nafila, dok je odaziv majci i poslušnost prema njoj obaveza. U hadisu Jezid b. Haušeba, od njegovog oca, stoji da je Poslanik, s.a.w.s., rekao: "Da je Džurejdž bio fakih, (a u drugoj predaji alim) znao bi da odgovor majci ima prioritet nad ibadetom koji je činio." Hadis bilježi El-Hasan b. Sufjan.

grudima i nastavi dojiti. – Ravija navodi: Kao da gledam Poslanika, s.a.w.s., kako opisuje njegovo dojenje sa kažiprstom na usnama, koji je počeo poput djeteta sisati.

Nastavlja: Zatim su prošli pored sluškinje koju su tukli i govorili joj: Blud si učinila i ukrala. – Ona je govorila: Allah mi je dovoljan i divan zaštitnik. – Njegova majka reče: Allahu moj, ne dozvoli da moje dijete bude poput nje. Dijete ostavi dojenje i pogleda u sluškinju, zatim reče: Allahu moj, učini me da budem kao ona! – Zatim su njih dvoje razgovarali,[1] a ona reče: Čudno od tebe! Prošao je čovjek lijepog izgleda, ja sam rekla: Allahu moj, učini mog sina da bude kao on, a ti si na to rekao: Gospodaru, ne učini da budem kao on. – Pa smo prošli pored sluškinje koju su tukli i govorili joj: Blud si i krađu učinila. – Ja sam rekla: Gospodaru, ne dozvoli da moje dijete bude kao ona, – a ti si opet rekao: Gospodaru, učini da budem kao ona. – On joj reče: Onaj čovjek je uistinu bio uobražen i ohol, pa sam rekao: Gospodaru, ne daj da budem kao on. A ona, kojoj su govorili: Blud si i krađu počinila, a ona to nije uradila, rekao sam: Allahu, učini da budem kao ona.[2] –

U ovakvim vjerodostojnim kazivanjima i pouzdanim vijestima je usmjeravanje motivisanjem, zastrašivanjem i upozoravanjem pričama koje obiluju objašnjenjima i poučnim iskazima.

---

1 Imam En-Nevevi u **Šerh Sahihi Muslimu**, 16:107, kaže: "Njih dvoje su međusobno razgovarali", što znači da se majka okrenula ka odojčetu i govorila mu, pošto je ponovio riječi vidjela je da je u stanju da govori, te ga je pitala i govorila sa njim.

2 Čista od grijeha kao što je ona, a ne da mu se kao njoj pripisuju grijesi od kojih je on čist.

34- Učtiv uvod u poučavanje stvarima od kojih se čovjek ustručava

Poslanik, s.a.w.s., je nekada blago i učtivo pravio uvod kada želio podučiti ashabe nečemu zbog čega bi se stidio otvoreno govoriti.

١٢٨- روى مسلم مختصراً وأبو داود والنسائي وابنُ ماجَهْ تامّا، واللفظُ لابن ماجه، عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله صَلَّى الله عَلَيْه وَسَلَّمَ : "إنما أنا لكم مِثْلُ الوالدِ لولده أُعلِّمُكم، إذا أتيتم الغائط، فلا تستقبلوا القبلة، ولا تَستَدْبِروها، وأمَرَ بثلاثة أَحْجَارٍ، ونَهَى أن يَستطيبَ الرجلُ بيمينه".

128- Muslim prenosi skraćeno, a Ebu Davud, En-Nesai i Ibn Madže[1] u potpunom sadržaju od Ebu Hurejrea, r.a., da je Poslanik, s.a.w.s., rekao: "Ja sam za vas kao roditelj prema svom djetetu: podučavam vas. Kada obavljate nuždu nemojte se prema Kibli (Kabi)[2] okretati, a niti joj zadnju stranu tijela okretati!" Zatim im je naredio da pri uzimanju tahreta koriste tri kamena.[3] Zabranio je upotrebu balege, izmeta bilo koje vrste životinje, jer je ona sama nečist, kao i upotrebu kostiju i da se čovjek čisti, odnosno uzima tahret svojom desnom rukom.[4]

---

[1] Muslim, 3:153, Ebu Davud, 1:30, En-Nesai, 1:38 i Ibn Madže, 1:114, Kitabu-t-Tahare.

[2] Zabrana se odnosi na malu i veliku nuždu.

[3] Poslanik, s.a.w.s., im je naredio, da kada pri uzimanju tahreta nisu u stanju upotrijebiti vodu, koriste tri kamena.

[4] Zabrana Poslanika, s.a.w.s., upotrebe desne ruke pri čišćenju je došla kao dio općeg kodeksa kojeg je islam uspostavio kod upotrebe ruku: svaka se potreba gornjeg dijela trupa čini desnom rukom, dok se potrebe donjeg dijela trupa čine lijevom rukom. U ovom čestitom hadisu nalazimo poučne stvari: skromnost učitelja-Poslanika, s.a.w.s.; njegova potpuna briga za učenike i njegova učtivost u podučavanju njih onim od čega se stidi. Učio ih je da se u svom ponašanju, životu i održavanju higijene pridržavaju kodeksa. Verzija hadisa koju

⇨

prenosi Ebu Davud glasi: "Ja sam vam umjesto oca, podučavam vas. Kada neko od vas želi obaviti nuždu neka se ne okreće ka Kibli, prednjom ili zadnjom stranom i neka se ne čisti desnom rukom!" Naredio im je da upotrijebe tri kamena, a zabranio im je da koriste balegu ili kost.
Ugledni alim El-Menavi u **Fajdu-l-kadir Šerhu-l-Džami'i-s-Sagir**, 2:570, na predivan način objašnjava ovaj hadis. Poslanikove riječi: Ja sam vam kao otac, po brižljivosti i ljubavi prema vama, a ne po zvanju i nadređenosti. Podučavam vas neophodnim stvarima. Kao što otac uči svoje dijete odgoju i vaspitanju, ja vas učim vašim pravima i obavezama. Očinstvo po dobru je bliže od očinstva po rođenju. Time nas je Uzvišeni Allah izbavio iz neznanja i nepravde i izveo na svjetlo imana.
Poslanik, s.a.w.s., je ovaj uvod iznio prije onog čemu ih je htio naučiti, obznanjujući da mu je obaveza podučiti ih pitanjima vjere, kao što je roditelj obavezan učiti svoje dijete apsolutno svemu, ne osvrćući se na ono od čijeg pomena stid spopada. Ovo je Poslanikov uvod u poučavanje propisima obavljanja nužde, a to su stvari čije spominjanje izaziva stid, posebno na skupovima uvaženih ljudi. Takoder, time se slušaoci žele naviknuti da se ne ustručavaju postavljati pitanja o stvarima koje se nameću, a od kojih se čovjek stidi. Radi pojednostavljenja opravdanja zbog izgovaranja riječi: "Kada neko od vas krene obaviti nuždu neka svoja stidna mjesta ne okreće ka Kibli i neka se ne čisti desnom rukom", pere ili briše što je blaže ili strožije pokuđeno, ova radnja nazvana je El-istitabe - pranje nakon nužde radi odstranjivanja nečistoće sa ovog dijela tijela.
Hadis nas, takoder, obavještava da je Allahov Poslanik, s.a.w.s., otac cijelom ummetu, a isto tako njegove supruge su majke vjernika, jer posredstvom njega i njih ljudi i žene su spoznali smisao i značenje vjere i jedino u njima je izvor dobra, pa je poslušnost prema njemu i njima obaveza ispred svih obaveza, dok je neposlušnost prema njemu i njima propast nad propastima.
Ibn Hadž u svojoj knjizi **El-Medhal** kaže: "Ummet Muhammeda, s.a.w.s., ustvari, je njegov evlad, jer je on uzrok njihove nagrade vječnim životom i vječnim boravkom u Kući blagostanja i njegovo pravo je veće od prava roditelja. Poslanik, s.a.w.s., je jednom ashabu govorio: –Počni od sebe, zatim od onih za koje si odgovoran! – Obavijestio ga je o njegovoj prednosti nad drugima. Uzvišeni Allah je dao prednost Poslaniku u svojoj Knjizi u odnosu na svakog muslimana: "Poslanik je preči vjernicima od njih samih", što znači da, ako se pred muslimanom paralelno jedna s drugom suoče dvije obaveze: obaveza prema

⇨

35- Sugestija u poučavanju onoga čega se stidio

Nekada se Poslanik, s.a.w.s., zadovoljavao aluzijom, simbolikom i sugestijom u poučavanju onom od čega se stidio.

١٢٩- روى البخاري ومسلم، واللفظ له، عن عائشة رضي الله عنها: "أنَّ أسماءَ بِنْتَ شَكَل، سألَتْ النبيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عن غُسْلِ المَحِيضِ؟ فقال:

تأخُذُ إحْداكُنَّ مَاءَها وسِدْرَتَها فتَطَهَّرُ، فتُحسِنُ الطُّهورَ، ثم تَصُبُّ على رأسِها، فتَدْلُكه دَلْكاً شديداً حتى تَبْلُغَ شُؤونَ رأسِها، ثم تَصُبُّ عليها الماءَ، ثم تأخُذُ فِرْصةً مُمَسَّكةً فتَطهَّرُ بها.

فقالت أسماءُ: وكيف تَطهَّرُ بها؟ قال: سبحانَ اللهِ تَطَهَّرينَ بها.

---

sebi i obaveza prema Poslaniku, obaveza prema Poslaniku, s.a.w.s., će biti prioritetnija. Obaveza prema sebi uslijediti nakon obaveze prema Poslaniku. Ako analiziramo stvar u praksi ili stvarnosti naći ćemo da interes Poslanika, s.a.w.s., prevazilazi interes očeva i majki i svih stvorenja. Jer, on je i nas i naše roditelje izbavio iz Vatre. Bit roditeljske zaslužnosti je da su nam oni uzrok boravka u realnom svijetu; uzrok naše pojave u svijetu odgovornosti, izazova i kušnji. Poslanik, s.a.w.s., je uzrok našeg spasa i ulaska u Kuću časti i privilegija. Neka radi nas Uzvišeni Allah nagradi Poslanika, s.a.w.s. Kraj citata.

Zbog ovog veličanstvenog značenja koji je predstavljen u govoru Ibn Hadža, imam Gazali u **Ihja'u 'Ulumi-d-Dinu**, 1:55, govoreći o važnosti i odgovornosti učitelja prema učenicima i nužnosti ispoljavanja saosjećanja i pažnje prema njima, navodi: "Radi toga, pravo učitelja nadilazi prava roditelja. Roditelji su uzrok sadašnjeg postojanja, prolaznog života, dok je Učitelj-Poslanik uzrok vječnog života. Da nije Učitelja, ono što je dobio od roditelja odvuklo bi ga u vječnu propast. Učitelj je od koristi za budući, vječni svijet. Znači, on je učitelj znanja za Ahiret ili ovosvjetskog znanja sa ciljem budućeg svijeta, a ne u cilju ovog dunjalučkog svijeta. Što se tiče učenja i obrazovanja u cilju ovog svijeta, sticanja njegovih dobara i ljepota; raskoši na njemu sa odijevanjem, jelima i prevoznim sredstvima – to je put u propast i stradanje. Molimo Uzvišenog Allaha da nas sačuva takvog stanja."

فقالت عائشة- وكأنها تُخفي ذلك-: تَتَبَّعي أَثَرَ الدَّم.

وسألَتْهُ عن غُسْلِ الجنابة؟ فقال: تأخُذُ ماءً فتَطَهَّرُ فتُحسِنُ الطُّهور، أو تُبْلِغُ الطُّهورَ ،ثم تَصُبُّ على رأسِها ، فتَدْلُكُه حتى تَبْلُغَ شُؤونَ رأسها، ثم تُفيضُ عليها الماءَ.

فقلت عائشة: نعْمَ النِّساءُ نِساءُ الأنصار، لم يَمنعْهُنَّ الحَيَاءُ أن يَتَفَقَّهنَ في الدِّين".

129- Buhari i Muslim[1] prenose od 'Aiše, r.a., da je Esma' bint Šekele pitala Poslanika, s.a.w.s., o pranju, kupanju nakon prestanka hajza (menstrualnog ciklusa), a on joj je rekao: "Uzet će vodu i lotosov list, zatim će se dobro isprati, posut će vodu po kosi i dobro je trljati tako da voda dopre potpuno do korijena kose, pa neka se polije vodom, zatim neka uzme komad pamučne tkanine miskom namirisane i njom se očisti."[2] Esma' reče: Pa kako da se njom očistim? "Subhanellah, njom se očisti!", Poslanik, s.a.w.s., joj odgovori.[3]

'Aiša, r.a., je tiho, kao da želi da sakrije, rekla: Slijediš trag krvi.[4] –

Pitala ga je, također, o pranju od džunupluka, a on joj je odgovorio: "Uzet ćeš vode i njome se dobro isprati, zatim naliješ vodu

---

[1] Buhari, 1:353-354, u knjizi o Hajzu i Muslim 4:15, također u knjizi o Hajzu.

[2] Uzet će parče pamučne tkanine ili slično tome, miskom namirisane i njom očistiti svoj stidni dio, mjesto izlaska krvi, čime će odstraniti neprijatni miris. Shodno pomenutom hadisu, ovakav postupak žena pri mjesečnom ciklusu šerijatski je dozvoljen i pohvaljen.

[3] Poslanik, s.a.w.s., nije joj govorio o detaljima kako da upotrijebi namirisanu tkaninu pošto se je stidio pomenuti mjesto na kojem treba da se upotrijebi. Zaustavio se na pomenu riječi slave Allaha, dajući time znak da ona to treba saznati od žena.

[4] Znači, 'Aiša, r.a., joj je kazala riječima koje je samo ona kojoj se obraća mogla čuti, dok ostali prisutni nisu mogli čuti njene riječi. Riječi *kao da želi da sakrije* uzete su od prenosioca hadisa i one nisu 'Aišine riječi.

po glavi i dobro je istrljaš tako da voda dopre do korijena kose, zatim se ponovo poliješ vodom."[1]

'Aiša, r.a., je rekla: Divne li su žene, žene ensarija: stid ih nije sprječavao da upoznaju i nauče vjeru![2]

---

[1] Poslanik, s.a.w.s., je ovim čestitim hadisom ukazao da je, tokom pranja od hajza -mjesečnog ciklusa, pored osnovnog kupanja, poželjno koristiti lotosovo lišće, zatim miskom namirisane tkanine kako bi se uklonio neprijatan miris sa mjesta gdje je krv tekla.

[2] U hadisu su brojne poučne stvari:

1) izgovaranje riječi slave Allaha pri čuđenju, što se razumije kao: "kako nisi u stanju shvatiti tako jasnu stvar oko čijeg razumijevanja treba samo malo razmisliti!?";

2) upotreba posebnih naziva pri podučavanju stvarima koja se tiču stidnih mjesta;

3) postavljanje pitanja alimu od strane žene oko stvari koje uzrokuju nelagodnost;

4) ograničavanje na aluziju i simboliku kod neprijatnih stvari;

5) ponavljanje odgovora radi razumijevanja od strane onog koji pita. Poslanik, s.a.w.s., je ponovio odgovor smatrajući da ga nije prvobitno razumjela, jer se odgovor uzima uz izraz njegova lica pri izgovoru: "očisti se", u situaciji kada se stidio da jasno, otvoreno kaže pred ženom. Ograničio se na jezik simbolike, a izbjegao je jezik riječi. 'Aiša, r.a., ga je razumjela, zatim je preuzela dati odgovor ženi koja je postavila pitanje;

6) dopuštenost tumačenja govora alima-vaiza u njegovom prisustvu onom ko ne shvata;

7) dopuštenost uzimanja pouke od manje učenih ('Aiša, r.a.) u prisustvu više učenog, a to je Poslanik, s.a.w.s.;

8) ispravnost čitanja i izlaganja učenika učitelju kada ovaj to odobri, pa čak i kada se ne izrazi riječima;

9) u prenošenju znanja ne uvjetuje se da onaj koji sluša razumije sve rečeno;

10) blagost prema učeniku i opravdavanje onoga ko ne razumije;

11) od čovjeka se traži da pokriva slabosti, pa makar i one koje su dio njegovog bića, poput upotrebe lijepih mirisa radi uklanjanja neprijatnih;

12) izbjegavanje obraćanja onome koji pita u vezi stvari od kojih se stidi. U ovom hadisu, Poslanik ﷺ kaže: "Uzet će (jedna od vas)...";

⇨

36- Briga o podučavanju žena i njihova edukacija

Poslanik, s.a.w.s., je poklanjao veliku pažnju podučavanju žena u onome što im je bilo potrebno; čak je neka svoja predavanja i vazove posvećivao isključivo njima.

١٣٠- وحدّثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ وَ ابْنُ أَبِي عُمَرَ. قَالَ أَبُو بَكْرٍ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ. حَدَّثَنَا أَيّوبُ. قَالَ: سَمِعْتُ عطاءً. قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ عَبّاسٍ يَقُولُ: "أَشْهَدُ عَلَى رَسُولِ اللّهِ صَلّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَصَلّى قَبْلَ الْخُطْبَةِ. قَالَ ثُمّ خَطَبَ. فَرَأَى أَنّهُ لَمْ يُسْمِعِ النّسَاءَ. فَأَتَاهُنّ. فَذَكّرَهُنّ. وَوَعَظَهُنّ. وَأَمَرَهُنّ بِالصّدَقَةِ. وَبِلاَلٌ قَائِلٌ بِثوبه. فَجَعَلَتِ الْمَرْأَةُ تُلْقِي الْخَاتَمَ وَالْخُرْصَ وَالشّيْءَ".

130- Buhari bilježi u Kitabul-'ilm i Muslim[1] od Ibn 'Abbasa, r.a., da kaže: Svjedok sam da je Allahov Poslanik, s.a.w.s., klanjao bajram-namaz, prije hutbe. Zatim je održao hutbu. Primijetio je da ga žene nisu čule, prišao im je, savjetovao ih i obratio im se vazom, naredio im je da daju sadaku, pa je Bilal otvorio svoj ogrtač, a žena je bacila svoj prsten, minđuše.[2]

---

13) uzvišeni moral i etika onog učitelja, Muhammeda, s.a.w.s., i njegov stid.

1 Buhari, 1:192, i Muslim 6:173.

2 Riječi: "Bilal je razgrnuo svoj ogrtač" znači da ga je on razgnuo kako bi sakupio u njemu sadaku koju je zatim Poslanik, s.a.w.s., dijelio onima kome je sadaka potrebna.
U hadisu je sadržana neophodnost držanja predavanja ženama i njihovo podsjećanje na Budući svijet, propise islama i podsticanje na udjeljivanje sadake. Sve ovo uz uslov da nema bojazni da će to dovesti do smutnje, kako za vaiza i onih kome se savjeti upućuju. U hadisu, također, nalazimo da, kada žene prisustvuju namazu muškaraca ili njihovim skupovima, moraju biti odvojene od njih kako bi se time spriječila moguća fitna, pogledi ili misli, što je naveo En-Nevevi u **Šerh Sahihi Muslimu**, 6:172.
U drugoj predaji ovog hadisa kod Muslima, 6:174, nalazimo riječi Ibn Džurejdža koje upućuje svome šejhu 'Ata'u b. Ebi Rabahu: "Je li dužan imam da, kada završi sa hutbom i obraćanjem ljudima, dođe ženama i obrati im se savje-

⇨

١٣١- روى البخاري ومسلم، واللفظ منهما، عن أبي سعيد الخدري رضي الله تعالى عنه قال: "قالت النساء للنبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: غَلَبنا عليك الرجالُ، فاجعَلْ لنا من نفسك يوماً نأتيك فيه تُعلِّمُنا مما عَلَّمَكَ الله ، قال: اجْتَمِعْنَ يوم كذا وكذا، فاجْتَمَعْنَ فأتاهن رسولُ الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فعَلَّمَهن مما عَلَّمَه الله، ثم قال:

ما منكُنَّ من امرأة تُقدِّم بين يديها من ولدها ثلاثةً إلاَّ كانوا لها حجاباً من النار، فقالَتْ امرأةٌ: واثْنَينِ واثْنَينِ واثنَينِ؟ فقال رسولُ الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: واثْنَينِ واثنَينِ واثنَينِ".

131- Buhari također prenosi u Kitabul-'ilm, zatim Muslim[1] od Ebi Se'ida el-Hudrija, r.a., da je rekao: Obratile su se žene Poslaniku, s.a.w.s., riječima: Ljudi su te preoteli od nas! Odredi nam, po tvom izboru, jedan dan kada ćemo ti doći da nas učiš onome čemu je tebe Uzvišeni Allah podučio. – On im odgovori: "Sakupite se toga i toga dana!" One se okupiše i dođoše Poslaniku, s.a.w.s., pa ih je on učio znanju kojem ga je Uzvišeni naučio. Zatim je rekao: "Nema među vama žene kojoj umre troje djece, a da joj ne budu zaštita od Vatre." Jedna od žena reče: A dvoje, a dvoje, a dvoje?" Poslanik, s.a.w.s., odgovori: "I dvoje, i dvoje, i dvoje!"

37- Njegova ljutnja i žestina u poučavanju kada to situacija zahtijeva

Poslanik, s.a.w.s., bi se žestoko naljutio kada bi slušalac svojim pitanjem zašao u ono što ne treba pitati ili se u to upuštati.

١٣٢- عن عمرو بن شعيب، عن أبيه، عن جده عبد الله بن عمرو بن العاص قال: "خَرَجَ رسولُ الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى أَصْحَابِهِ وهم يَخْتَصِمُونَ فِي الْقَدَرِ،

tima?" 'Ata' mu reče: "Kunem se da im je to obaveza, a šta im je što ne rade to?"

[1] Buhari, 1:195 i Muslim, 16:181, u knjizi El-Birru ve-s-Sile.

فَكَأَنَّمَا يُفْتَقأ في وجهِهِ حَبُّ الرُّمَّانِ من الغَضَب، فقال: بهذا أُمِرْتُم؟! أَوَ لهذا خُلِقْتُم؟!
تَضربُون الْقُرْآن بعضَه ببعضٍ، بِهَذَا هَلَكَت الأمم قبلكم".

132- Jedan od takvih primjera je hadis koji prenosi Ibn Madže[1] od 'Amra b. Šu'ajba, od njegovog oca, od njegova djeda 'Abdullaha b. 'Amra b. El-'Asa, da je rekao: Izišao je Poslanik, s.a.w.s., među ashabe, a oni su se raspravljali oko sudbine, Allahovog kadra. Odjednom je njegovo lice od ljutnje pocrvenjelo kao da se na njemu rasprslo zrno nara.[2] Zatim im se obratio: "Zar vam je ovo naređeno ili ste radi toga stvoreni?![3] Suprotstavljate kur'anske ajete jedne drugim. Zbog ovoga su propali narodi prije vas!"[4]

---

[1] 1:33, El-Mukaddima.

[2] Naljutio se toliko da je njegovo lice potpuno pocrvenjelo, kao da mu se na licu rasprslo zrnjevlje nara. Ova sintagma se koristi kada se želi istaći intenzitet crvenila njegovog plemenitog lica uslijed ljutine. Razljutio se jer je kadar, Božija odredba, jedna od Allahovih tajni i zahtjevi ka Allahovim tajnama su zabranjeni, jer onaj ko želi da je istražuje nije siguran da neće upasti u zabludu poput džeberija, sekte koja vjeruje u predestinaciju, zatim kaderija, koji vjeruju u slobodu volje. Allahovim robovima je naređeno da prihvate ono što od njih zahtijeva šeriat i da ne istražuju tajne koje ne treba da ispituju.

[3] Tj. upuštanje u istraživanje sudbine i rasprave o njoj. Da li je to cilj vašeg stvaranja ili je možda to zašto ste odgovorni, pa ste se tako osmjelili?!

[4] U Ahmedovom **Musnedu**, 2:196, nalazimo objašnjenje onog što ovaj hadis potencira: Neki su govorili: "Zar nije Allah rekao tako i tako?" A drugi su rekli: "A zar nije Allah rekao tako?" Čuo je to Poslanik, s.a.w.s., i izišao, na njegovom licu kao da se rasprslo zrno od nara, pa je rekao: "Da li vam je to naređeno?! I da li ste zbog toga proživljeni: da suprotstavljate kur'anske ajete jedne drugima! Zaista su narodi prije vas zbog ovog u stranputicu otišli! Nije vaše da išta od ovoga govorite! Okrenite se onome što vam je naređeno i radite po njemu, a klonite se onoga što vam je zabranjeno!"

Također je rekao: Rekao je 'Abdullah b. 'Amr: Nisam bio sretan zbog sastanka na kojem nisam bio sa Poslanikom s.a.w.s., nisam bio sretan zbog sastanka i mojim odsustvom sa njega![1]

١٣٣- روى الترمذي عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: "خَرَجَ علينا رسولُ الله صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، ونحن نَتَنَازَعُ في القَدَر، فغَضِب حتى احمَرَّ وجهُهُ، حتى كأنما فُقِئَ في وَجْنَتَيه الرُّمَّان، فقال: أبهذا أُمرتم؟! أم بهذا أُرسلتُ إليكم؟! إنما هَلَكَ من كان قبلكم حين تَنَازَعوا في هذا الأمر، عَزمتُ عليكم، عَزمتُ عليكم، أن لا تَتَنازَعوا فيه".

133- Zatim hadis koji prenosi Tirmizi od Ebu Hurejrea, r.a., da je rekao: "Izišao je među nas Poslanik, s.a.w.s., dok smo se prepirali oko sudbine, Allahovog određenja. Naljutio se toliko da mu je lice pocrvenjelo kao da je na njemu raspukao plod nara. Zatim reče: "Zar vam je to naređeno? Da li sam radi toga poslan među vas!? Oni koji su bili prije vas propali su kada su se upustili u raspravu o ovoj stvari. Naredio sam vam, naredio sam vam da se oko toga međusobno ne prepirete!"

38- Pisanje kao sredstvo u obrazovanju

Od njegovih metoda u poučavanju i obrazovanju je i metod pisanja i zapisivanja. Poslanik, s.a.w.s., je imao pisare, njih više od petnaest, koji su pisali umjesto njega Kur'an, zatim druge pisare koji su imali poseban zadatak da pišu njegova pisma koja je slao u daleke zemlje kraljevima kako bi ih upoznao sa islamom i pozivao ih njemu, zatim pisare koji su imali obavezu da bilježe druge stvari.

---

[1] Tj. nikada nisam odobrio sebi postupak odsustva sa sastanka kojem je prisustvovao Poslanik, s.a.w.s... Nisam bio sretan zbog mog odsustva sa tog sastanka na kome je Poslanikova ljutnja bila strašna zbog upuštanja ashaba u nešto što ih se ne tiče.

Opširno o ovome može se naći u knjizi uvaženog šejha 'Abdulhajja el-Kitanija **Et-Teratibu-l-idarije**, koji je živio u Maroku.[1]

Od onih koji su za Poslanika pred njim pisali Kur'an bili su: četverica prvih halifa: Ebu Bekr, 'Umer, 'Usman i 'Alija, r.a., zatim među njima su i Zejd b. Sabit, Ubej b. Ka'b, Zubejr b. el-'Avam, Halid b. Se'id i njegov brat Uban b. Seid b. El-'As, Hanzale b. Er-Rebi', Mu'avi b. Ebi Sufjan i drugi, r.a., Kada bi sišla Objava, Poslanik, s.a.w.s., bi ih pozvao, a oni su je zapisivali učenjem iz usta Vjerovjesnika, s.a.w.s.

Tačno je da je on, s.a.w.s., dozvolio nekim ashabima da zapisuju njegove riječi (hadise), čak je nekim ashabima naređivao da zapisivaju njegov govor.

١٣٤- رَوَى أبو داود عن عبد الله بن عَمْرو بن العاص رضي الله عنهما قال: "كنتُ أكتبُ كلَّ شيء أَسمعُهُ من رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُريدُ حِفْظَه، فنهتني قُرَيش، وقالوا: أتكتبُ كلَّ شيء تسمعه؟ ورسولُ الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَشَرٌ يتكلَّمُ في الغَضَبِ والرِّضَا؟ فأمسكتُ عن الكِتَاب -أي الكتابة-.

فذكرتُ ذلك لرسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فأومأ بإصبعه إلى فيه، فقال: اكتُبْ فوالذي نفسي بيده ما يَخرُجُ مِنْهُ ألاَّ حق".

134- Ebu Davud[2] prenosi od 'Abdullaha b. 'Amra b. El-'Asa, r.a., da je rekao: Pisao sam sve što sam čuo od Allahovog Poslanika, s.a.w.s., želio sam ga napamet naučiti, pa mi zabraniše Kurejšije govoreći mi: Zar pišeš sve što čuješ od njega? – Allahov Poslanik, s.a.w.s., je čovjek, govori u ljutnji i zadovoljstvu? – Pa sam prestao pisati.

---

[1] 1:114-182.

[2] Kitabu-l-'Ilm 3:434.

To sam spomenuo Poslaniku, s.a.w.s., a on je pokazao prstom na svoja usta i rekao: "Zapisuj! Tako mi Onoga u čijim je rukama moja duša, iz njih ne izlazi ništa osim istine."

١٣٥- عن أبي هريرة قال: "لَمَّا فتح اللّه على رسول اللّه [صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ] مكة، قام رسول اللّه صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فيهم، فَحَمِدَ اللّهَ وأَثْنَى عليه، ثم قال: "إنَّ اللّه [تعالى] حَبَسَ عَن مكَّةَ الْفيلَ وسَلَّط عليها رسوله والمؤمنين، فَإنَّهَا لا تَحلُّ لأَحَد بَعْدي، فَلاَ يُنَفَّرُ صَيْدُها، ولا يُخْتَلى شَوْكُها، ولا تَحلُّ لُقَطَتُهَا إلاّ لمنشد، ومن قُتلَ له قَتيلٌ فَهُوَ بِخَيْرِ النَّظَرَيْنِ: إمَّا أن يُفْديَ وإما أن يُقيد.

فقال عباس: إلاَّ الإِذْخِرَ فإنَّا نجعلُه لقبورنا وبُيُوتِنا، فقال رسول اللّه صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إلاَّ الإِذْخِرَ.

فقام أبو شاه رجلٌ من أهل الْيَمَنِ فقال: يا رسولَ اللّه اكتبوا لي، فقال رسول اللّه صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: اكْتُبُوا لأبي شاه.

قلت للأوزاعي: ما قوله: اكْتُبُوا لي يا رسولَ اللهِ؟ قال: هذه الْخُطْبَة التي سَمعَها من رسول اللّه صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ".

135- Buhari i Muslim[1] prenose od Ebu Hurejrea, r.a., da je rekao: Nakon što je Uzvišeni Allah omogućio Muhammedu, s.a.w.s., osvajanje i ulazak u Mekku, pojavio se među ljude izražavajući zahvalnost i veličanje Allaha i rekao: "Uzvišeni Allah je Mekku od slona zaštitio, Poslanika i vjernike kao vladare u njoj odredio, ona nikom osim vjernicima nakon mene neće biti dopuštena i njena se divljač neće goniti, niti bodljikavo bilje sjeći ili kositi, niti će nađeni predmeti biti dozvoljeni ikome osim onome ko uzme izgubljenu stvar da bi oglasio da je kod njega, kome bude neko ubijen,

---

[1] Buhari, 5:87, u knjizi El-Lukata, zatim u knjizi El-'Ilm u potpunijem obliku nego ovdje i Muslim, 9:128-129, u knjizi El-Hadž.

ima pravo izbora između dvije mogućnosti: iskup za ubijenog ili odmazda."

A 'Abbas na ovo reče: Osim izhira (trave koju mi koristimo za naše grobove i naše kuće), – Poslanik, s.a.w.s., reče: "Osim izhira."

Zatim je ustao Ebu Šah, čovjek iz Jemena i rekao: Napišite mi, o, Allahov Poslaniče! – "Napišite za Ebu Šaha", odgovori Poslanik, s.a.w.s.,

Rekao sam Evza'iju: Šta znače njegove riječi: Napišite mi, o Allahov Poslaniče? – Odgovorio je: To je govor kojeg je čuo od Poslanika, s.a.w.s.

١٣٦- عن أبي جحيفة قال: قلت لعلي: "هَلْ عِنْدَكُمْ كتابٌ؟ قَالَ: لاَ، إلا كتابُ الله، أَوْ فَهْمٌ أُعْطِيَهُ رجلٌ مُسلمٌ، أَوْ مَا فِي هَذه الصَّحيفَة. قال: قلت: وَمَا فِي هَذِهِ الصَّحِيفَةِ؟ قال: العَقْلُ، وفَكَاكُ الأَسيرِ، ولاَ يُقْتَلُ مسلمٌ بِكَافِرٍ".

136- Buhari[1] prenosi od Ebu Džuhejfea da je rekao: Upitao sam 'Aliju: Da li vi imate knjigu? – Odgovorio je: Ne, osim Allahove Knjige ili razumijevanja koje je dato čovjeku, muslimanu, ili ovo što je na ovom listu.[2] – Rekao je: Rekao sam: Šta se nalazi na ovoj stranici?–

Odgovorio je: Davanje krvarine od muške rodbine ubice, oslobađanje, otkupnina zarobljenika i da se musliman ne smije ubiti zbog ubistva nevjernika![3]

Poslanik, s.a.w.s., je slao pisma sa svojim čestitim imenom u daleke zemlje kraljevima. Pisma su sadržavala poziv u islam, vje-

---

[1] Buhari, Kitabul-'Ilm, 1:204.

[2] Odnosno ispisan list, na kome su napisani hadisi Poslanika, s.a.w.s.

[3] Ova stranica sadržavala je i druge hadise koji obrađuju i druge, ne samo ove tri teme. To je temeljno opisano u knjizi **Fethu-l-Bari**, 1:205 i u **Fajdu-l-Bariju**, šejha Envera El-Kašmirija 1:213.

rovanje u Uzvišenog Allaha, u njima su pisana objašnjenja propisa i zakona islama za one koji pristupe njemu. Ta plemenita pisma i riječi koje su ona sadržavala zabilježile su brojne biografske knjige, zbirke hadisa i historijske knjige.

Ta pisma i knjige sakupljane su u nezavisnim zbirkama, od kojih su neke štampane i pristupačne. Jedna od najsadržajnijih knjiga takvog karaktera je **I'lamu-s-sa'iline 'an kutubi sejidi-l-murselin** od Ibni Tuluna ed-Dimaškija, koji je umro 953. g.[1]

39- Poslanik, s.a.w.s., je zahtijevao od nekih ashaba učenje drugih jezika

١٣٧- روى البخاري، و الترمذي، واللفظُ له، عن خارجة بن زيد بن ثابت، عن أبيه زيد بنِ ثابتٍ قال: "أمرني رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أن أتعلَّم له كلماتٍ من كتاب يَهُوْدَ، وقال: إني واللهِ ما آمَنُ يَهُوْدَ على كتابي، قال: فما مَرَّ بي نصفُ شهرٍ حتى تَعَلَّمتُه له، قال: فلما تعلمتُه كان إذا كتب إلى يهود كتبتُ إليهم، وإذا كَتَبوا إليه قرأتُ له كتابَهم".

137- Buhari[2] i Tirmizi prenose od Haridža b. Zejda b. Sabita, od njegovog oca Zejda b. Sabita, da je rekao: Naredio mi je Poslanik, s.a.w.s., da naučim hebrejski jezik. Govorio je: "Vallahi, ne vjerujem židovima da mi pišu pisma!" Sabit navodi: Nije mi prošlo ni pola mjeseca, a ja sam naučio. Od tada, kada bi htio pisati jehudijama, ja sam im pisao, a kada bi mu oni pisali, ja sam mu čitao njihova pisma.

---

[1] Knjigu je štampao profesor Husamuddin el-Kudsij u Damasku prije 1348. H. g. Knjige koje sadrže ovu temu su **Medžmu'atu-l-vesaiki-s-sijasijeti li-l-'ahdi-n-nebevij ve-l-hilafetir-rašide**, prof. dr. Muhammeda Hamidullaha.

[2] Buhari, 13:185, u knjizi El-Ahkam, knjizi Et-Tarihu-l-Kebir 1/2:380-382 i Tirmizi 4:167, u knjizi El-isti'zan ve-l-Adab.

Tirmizi o ovom hadisu kaže da je hasen i sahih. Prenio ga je El-A'mešu od Sabita b. 'Ubejda, od Zejda b. Sabita, koji kaže: Naredio mi je Poslanik, s.a.w.s., da naučim sirski jezik.

Upotreba stranih jezika na polju obrazovanja, misionarstva i informisanja kada to situacija zahtijeva je nešto što je potvrđeno iz Poslanikove upute, i to je jedan od njegovih metoda i načina u poučavanju.

Zatim, jezici su danas ključ univerzalnih znanosti; postali su neophodnost kako bi se išlo ukorak sa ostalim narodima i zapadnim svijetom i dominacije među narodima. Jezik je postao ključ upoznavanja i saradnje, što je neophodno za život i sigurnost čovjeka i njegovih prava kada saobraća sa drugima.

Sa brojem jezika čovjeka uvećava se njegova korist
i oni su njemu pomoćnici u nuždi,

i kreni hitro ka učenju jezika,
jer svaki jezik u stvarnosti je i čovjek.

(Stihovi šejha Safijjuddina el-Hillija, poznavaoca više jezika)

40- Poučavanje njegovom plemenitom ličnošću

Poslanik, s.a.w.s., je bio učitelj koga je Uzvišeni Allah odabrao kako bi učio čovječanstvo Allahovoj vjeri, Njegovom posljednjem vječnom zakonu. Na ovome svijetu, nema za Allaha ništa vrednije od Njegove uzvišene vjere, pa je Allah, radi njenog širenja i poučavanja njoj, odabrao najboljeg vjerovjesnika i poslanika, Muhammeda, s.a.w.s.,

Ovaj, od Allaha odabrani učitelj, Muhammed, s.a.w.s., poslan da ljudima dostavi Njegov vjerozakon, bio je učitelj svojom pojavom, svojim iskustvom, svojim izgledom i riječima, svim svojim bićem. Savršenost njegove plemenite ličnosti je model učitelja za učenike da budu kao njegov čestiti primjer i njegov vlastiti izvrsni (uzvišeni) put.

Od najvažnijih svojstava učitelja je da po karakteru ličnosti bude savršeno uglađenih postupaka, umno i naučno, mudrošću, pojavom i lijepim izgledom, inteligencijom, razboritošću, elegancijom i dostojanstvom, pokretima i spokojnošću, ljeporječivošću, lijepog mirisa i čistog odijela, lijepe spoljašnjosti, zdrave logike, postupaka i rukovođenja....

Sva ova svojstva su bila sadržana u ličnosti Poslanika - učitelja, s.a.w.s., u najpotpunijoj formi i najvišem stepenu savršenstva. On je učitelj sa plemenitim karakterom svoje ličnosti, primjer za svakog učitelja i onog koji traži uputu, on je personifikacija svrhe i cilja obrazovanja sa njegovim raznovrsnim oblicima i metodama, jer svaki od tih načina i modela upućuje i usmjerava da musliman bude u kontekstu Allahovih riječi: ***"Vi ste najbolji ummet koji se pojavio među ljudima".***

Ova univerzalna, sveobuhvatna savršenost otjelovljena u Poslaniku, s.a.w.s., najveći je cilj svih metoda, vrhunac obrazovanja i odgajanja. Njegova čestita ličnost postigla je najuzvišeniji ugled i reputaciju, jedinstvenu i nedostižnu, apsolutno potvrđenu od Uzvišenog Allaha: ***"Ti si, zaista, najljepše ćudi."***

Nije čudno da se njegovi lijepi postupci i narav ubrajaju u metode poučavanja. Koji je to učitelj izvršio takav utjecaj na čovječanstvo da su ljudi različitih boja i jezika prihvatili i njega, i njegovu vjeru, njegov vjerozakon, i da su ga uzeli kao vođu i lijepi primjer u svim pitanjima života, osim ovog velikog poslanika, s.a.w.s.

Ovo su riječi koje sam želio da učinim zaključkom vjerovjesničkih metoda i puteva u poučavanju i obrazovanju kako bi ih bilo četrdeset, što je završetak začinjen mirisom miska kojim odišu prethodne stranice. Hvala Allahu, Gospodaru svjetova!

* * *

Ovo su obrasci i šabloni u obrazovanju koje je slijedio i na koje je upućivao Poslanik, s.a.w.s. Ukazao sam na njih ilustrativno u vidu nabrajanja i objašnjenja, a ne u vidu temeljnog i iscrpnog istraživanja.

Nema sumnje da će istraživač i proučavatelj Poslanikovih hadisa i njegove plemenite sire (biografije) zastati nad drugim hadisima, potpunijim ili opširnijim, pripojiti ih i povezati sa njima, a to mi sada nije bio cilj. Zadovoljio sam se da zastanem nad hadisima sa kojima sam se spontano tokom čitanja, susreo, moleći Uzvišenog Allaha za pomoć i iskrenost, za šefa'at Muhammeda, s.a.w.s. i zadovoljstvo njegovim ashabima, tabi'inima i sljedbenicima njegova puta sve do Sudnjeg dana.

El-hamdu lillahi rabil-alemin.

* * *

SADRŽAJ

PREDGOVOR 5
KUR'AN O POSLANIKU KAO UČITELJU 9
SUNNET O POSLANIKU KAO RAZBORITOM UČITELJU I VOĐI 12
HISTORIJA POTVRĐUJE SAVRŠENSTVO POSLANIKOVE LIČNOSTI U PODUČAVANJU 16
POSLANIK SE ZALAGAO ZA POTISKIVANJE NARODNOG GOVORA (LOKALIZAMA) I UPOZORAVAO JE NA RAVNODUŠNOST U UČENJU I PODUČAVANJU 17
KRATAK OSVRT NA POSLANIKOVU POTPUNOST U PODUČAVANJU I NA NJEGOVE MORALNE VRLINE 22
POSLANIKOVO UPOZORENJE NA NAUKU KOJA NE KORISTI 23
KRATAK OSVRT NA NJEGOVU LIČNOST U OBRAZOVANJU 24
JEZGROVIT GOVOR *Govoreći o osobenostima Poslanika kao učitelja, njegovim vrijednostima, plemenitom ponašanju i vrlinama, otpočet ćemo sa nekim njegovim općenitim osobinama* 45
POSLANIKOV, S.A.W.S., METOD U PODUČAVANJU 65

1- Poslanikovo, s.a.w.s., podučavanje lijepim i moralnim ponašanjem . 66
2- Poslanik je postepeno podučavao šeriatskim propisima 78
3- Poslanik je u podučavanju bio umjeren i nije bio dosadan 81
4- Poslanik je obraćao pažnju na individualne osobenosti učenika 84
5- Poslanikovo podučavanje dijalogom i teoretisanjem 97
6- Poslanikovo podučavanje razgovorom i racionalnim upoređivanjem 103

Prvi način *104*
Drugi način *106*

7- Poslanik bi ispitivao ashabe da bi otkrio njihovu oštroumnost u spoznaji 107
8- Poslanikovo podučavanje sravnjivanjem i predočavanjem 113
9- Poslanikovo podučavanje upoređivanjem i navođenjem primjera . 115

10- Poslanikovo podučavanje pisanjem po zemlji i prašini 121
11- Poslanikovo podučavanje govorom i išaretom 124
12- Poslanikovo podučavanje dizanjem zabranjene stvari da bi potvrdio njenu zabranjenost 130
13- Poslanik bi otpočeo sa objašnjenjem i kada da ga ashabi ne pitaju. 132
14- Poslanik je odgovarao na pitanja shodno pitanjima 141
15- Poslanikov, s.a.w.s., odgovor je bio opširniji od postavljenog pitanja 149
16- Poslanikovo, s.a.w.s., skretanje pažnje na ono što pitanjem nije obuvaćeno 151
17- Praksa ponavljanja pitanja 155
18- Prepuštao je, s.a.w.s., odgovore ashabima radi njihovog uvježbavanja 156
19- Poslanik, s.a.w.s., je ispitivao ashabe da bi im izrazio priznanje za ispravan odgovor 161
20- Poslanikovo poučavanje šutnjom i potvrđivanjem 163
21- Poučavanje kroz trenutne situacije 165
22- Podučavanje šalom i igrom 169
23- Poslanikovo poučavanje uz zaklinjanje 172
24- Ponavljanje hadisa po tri puta 174
25- Važnost promjene položaja sjedenja i ponavljanja rečenog 179
26- Podsticanje pažnje slušaoca ponavljanjem dozivanja sa odlaganjem odgovora 181
27- Poslanikovo držanje ruke onom kome govori 183
28- Činjenje nečega nerazumljivim podstičući time slušaoca na njegovo otkriće 186
29- Rezimiranje stvari, zatim njihovo razlaganje radi jasnijeg i boljeg pamćenja i shvatanja 190
30- Kratko nabrajanje, zatim objašnjenje 194
31- Poučavanje vazom i savjetom 195
32- Podučavanje buđenjem želje i zastrašivanjem 199
33- Podučavanje pričama i vijestima o prošlim narodima 200
34- Učtiv uvod u poučavanje stvarima od kojih se čovjek ustručava .. 208
35- Sugestija u poučavanju onoga čega se stidio 210

36- Briga o podučavanju žena i njihova edukacija 213
37- Njegova ljutnja i žestina u poučavanju kada to situacija zahtijeva 214
38- Pisanje kao sredstvo u obrazovanju 216
39- Poslanik, s.a.w.s., je zahtijevao od nekih ashaba učenje drugih jezika 220
40- Poučavanje njegovom plemenitom ličnošću 221

SADRŽAJ 225

الرسول المعلم ﷺ

وأساليبه في التعليم

